İBNİ EBİD DÜNYA

KITABUS SAMT VE ADABUL LİSAN

كتاب الصمت وآداب اللسان

SUSMANIN VE KONUŞMANIN EDEPLERİ

Terceme:

EBU MUAZ SEYFULLAH ERDOĞMUŞ

بســــــــــم الله الرحمن الرحيم

ÖNSÖZ

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez.

Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra,

Şüphesiz sözlerin en doğrusu Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Kuşeyrî der ki; "Sükut selamettir. Esas olan da selamettir. Susmanın yasaklandığı yerde sükut etmek pişmanlığı gerektirir. Şu halde susulacak mahalli tayinde şeriata, dinî emir ve yasaklara itibar etmek icab eder. Yerinde susmak Allah erlerinin sıfatıdır. Nitekim yerinde konuşmak da en şerefli hasletlerdendir."[1]

Susma ve Konuşma edeplerine dair olan bu eseri, Hicri 281 yılında vefat etmiş olan meşhur muhaddis Hafız Ebu Bekr İbni Ebid Dünya'nın Kitabus Samt ve Adabul Lisan adlı eserinin muteber rivayetlerini terceme ederek hazırladım. Kitabus Samt'ın Ebu İshak el-Huveyni ve Necm Abdurrahman Halef tarafından yapılan iki ayrı neşrini karşılaştırarak yaptığım bu çalışmada, hadisleri Necm Abdurrahman Halef'in numaralandırmasına göre tahric ettim. Dipnotlarda verilen bilgiler ve rivayetlerin sıhhat hükümleri umumiyetle muhakkik Necm Abdurrahman Halef'e aittir.

Allah Azze ve Celle'den bu kitabı faydalı kılmasını dileriz. Tevfik Allah'tandır.

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğmuş

2004 - Çubuk/Ankara

---

[1] Kuşeyri Risalesi, terc.: Süleyman Uludağ (s.258)

İBN EBİ'D-DÜNYÂ

İsmi; Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd b. Süfyan b. Kays el-Kureşî el-Emevî el-Bağdâdî el-Hanbelî(Ö. 281/894)

Hicri 208 yılında (m.823) Halife Me'mun(v.218) zamanında Bağdat'ta doğdu. Kaynaklarda ailesi hakkında ve İbn Ebü'd-Dünyâ olarak tanınmasının sebebine dair bilgi yoktur.

Hafız İbn Kesir İbn Ebid Dunya hakkında şu bilgileri verir; "Hadis hafızıdır. Her ilimde eseri vardır. Faydalı, yaygın ve meşhur birçok eserleri bulunmaktadır. Eserlerinin sayısı 100'ü geçmektedir. Hatta 300'e yakın eser verdiği söylenmiştir. Daha fazla sayıda veya daha az sayıda eseri olduğuna dair çeşitli rivayetler vardır… Halife Mutedid'in eğitmeni idi. Mutedid'in oğlu ve Müktefi Billah lakabını alan Ali'nin de eğitmeni idi. Günlük on beş dinar ücret alırdı. Doğru sözlü, mürüvvet sahibi, hafızası sağlam bir hadis hafızı idi."[2]

İbn Ebi Hatem, İbn Ebid Dunya hakkında dedi ki; "Babamla birlikte ondan hadis yazdık. O saduk'tur."[3] Hatib el-Bağdadî; "Halife çocuklarından birçoğunu yetiştirdi. İbn Kamil onun önemli bir terbiyeci olduğunu söyledi."der.[4]

İbn Ebü'd-Dünyâ için Salih Cezere de Ebû Hatim er-Râzî gibi; "saduk"[5], İbnü'l-Cevzî "mürüvvet sahibi, sika sadûk"[6] terimlerini kullanırken Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî[7], İbn Hacer el-Askalânî[8], Sehâvî[9] ve Zebîdî[10] onu hadis

---

[2] El-Bidaye ven Nihaye(11/71)
[3] Cerh ve Ta'dil(5/163) Zehebi Tezkiratul Huffaz(2/181)
[4] Tarihu Bağdat(10/89)
[5] Hatib Tarih(10/90)
[6] El-Muntazam(5/148)
[7] Tehzibul Kemal(7/395/b)

hafızı olarak nitelendirmişler, bazı râvilerin tenkidinde zaman zaman görüşüne başvurmuşlardır.[11]

Münker hadisler rivayet etmesiyle tanınan Muhammed b. İshak el-Lü'lüî el-Belhî'den[12] ve İbn Ebû Hâtim'in yalancılar arasında saydığı Muhammed b. İshak b. Yezîd ed-Dabbî'den rivayette bulunması sebebiyle tenkit edilmişse de[13] hadiste hafızlık derecesine çıkmış bir kimse olduğu için uydurma rivayetleri ayırt edebileceği ve bu tür kişilerden yaptığı rivayetlerin son derece sınırlı olduğu belirtilmiştir.

İbn Ebü'd-Dünyâ ayrıca, tanınmayan kimselerden ve akranı şahsiyetlerden rivayette bulunduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir[14] Ancak hocalarının büyük çoğunluğunun Kütüb-i Sitte'de rivayetleri yer alan muhaddisler olduğu, geri kalan az sayıda kişinin tanınmayan râviler arasında bulunduğu, Ebû Kılâbe er-Rekâşî, Tirmizî, Abbas ed-Dûrî gibi akranından ve İbn Ebû Hatim gibi talebelerinden rivayette bulunmasının ise tenkit sebebi sayılmayacağı belirtilmiştir[15]

Aynı zamanda Hanbelî fakihi ve eğitimci olan İbn Ebü'd-Dünyâ, idarecilerle yakın ilgisi dolayısıyla Bağdat'ın önde gelen şahsiyetleri arasında yer aldı. İnsanları çok iyi tanıyan ve duruma göre konuşmasını bilen etkili bir hatipti. Halifelerin çocuklarının eğitimiyle meşgul oldu ve Abbasî halifelerinden el-Mu'tazıd-Billâh ile oğlu Müktefî-Billâh onun tarafından eğitildi, özellikle ahlâka dair eserlerinden Gazzâlî, tarihe dair eserlerinden Hatîb el-Bağdâdî, Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî gibi pek çok âlim istifade etti.

---

[8] Tehzibut-Tehzib(6/12)
[9] El-İ'lan(s.426) Fethul Mugis(1/190)
[10] İthafus Sadetil Muttakin(7/88) Zebidi burada İbn Ebid Dunya için; "Dünyanın hafızı" der.
[11] İbn Hacer(2/277, 9/398)
[12] Hatîb(10/90)
[13] İbnü'l-Cevzî(5/148-149)
[14] Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübela(13/399)
[15] İbn Ebü'd-Dünyâ,Kitâbü's-Samt, neşredenin girişi(s. 66)

Batılı araştırmacıların İbn Ebü'd-Dünyâ'nın bazı eserlerini neşretmelerinin en önemli sebebi, eserlerinde diğer peygamberlere ve geçmiş ümmetlere dair rivayetlere sıkça yer vermesidir. Ayrıca şarkiyatçılara göre İbn Ebü'd-Dünyâ'nın eserlerinin muhtevasında Hinduizm'in, Budizm'in ve Yunan filozoflarının eserlerinden iktibaslar görmek de mümkündür.[16] Bu bakış açısı dolayısıyla şarkiyatçılar onu. İslâm'ın zühd anlayışı ile felsefî yönü ağır basan eski gelenekler arasında bir aracı kabul etme eğilimindedir.

Hocaları:

Erken yaşta Kur'an öğrendi. Muhaddis olan babasından başka Ali b. Ca'd. Said Bin Süleyman, Said Bin Muhammed el-Ceramî, Halid b. Hadaş, Ebu Nasr et-Temmar, İbn Sa'd, Ebû Hatim er-Râzî, Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî, Ahmed b. Menî, İbrahim b. Saîd el-Cevherî, Bişr b. Velîd el-Kindî, Ebû Hayseme Züheyr b. Harb, İbn Sellâm el-Cümahî, Ebû Kılâbe er-Rekâşî gibi âlimlerden hadis dinledi; Kütüb-i Sitte müelliflerinin faydalandığı hocaların birçoğundan rivayette bulundu. Ahmed b. Hanbel'in talebesi oldu. Zühde dair eserleriyle tanınan Muhammed b. Hüseyin el-Bercülânî'den on yıldan fazla bir süre istifade etti. Halef b. Hişâm'dan kıraat, Ebû Ubeyd Kasım b. Sellâm'dan edebiyat, Mahmûd b. Hasan el-Verrâk'tan şiir, İbn Sa'd'dan tarih ve siyer konusunda faydalandı. Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî onun hocalarının isimlerini ihtiva eden bir eser yazmıştır.[17]

Talebeleri:

Kendisinden hocası Haris b. Ebû Üsâme ile İbn Ebû Hatim, Hüseyin b. Safvân el-Berzeî, Ahmed b. Muhammed el-Benani, Ebu Bekr en-Neccad, Ebu Bekr eş-Şafiî, Kasım b. Asbağ, Ebû Bişr ed-Dûlâbî, İbn Mâce ve İbn Huzeyme'nin de aralarında bulunduğu bir çok kişi hadis rivayet etti. Âlî

---

[16] Bellamy MW, 53/1 ,s. 109)
[17] Zehebî,Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ(13/397)

isnadla hadislerini en son rivayet eden talebesinin Fahreddin b. el-Buhârî olduğu söylenmektedir.

Vefatı:

Hac yolculuğu dışında ilmî seyahatleri son derece sınırlı olan İbn Ebü'd-Dünyâ 14 Cemâziyelevvel 281 Salı (22 Temmuz 894) tarihinde yetmiş yaşında vefat etti[18]; Bağdat'ın güneyinde bulunan Şünîziyye Mezarlığı'na defnedildi. Muhammed Bin Şakir Kütübî vefat tarihini 282 (895) olarak zikretmiştir.[19]

Hatib el-Bağdadi şöyle nakleder; "el-Kadı Ebul Hasen dedi ki; "İbni Ebid Dunya'nın öldüğü gün erkenden İsmail Bin İshak el-Kadî'ye gidip söyledim. Dedi ki;

"Allah Ebu Bekir'e rahmet etsin. Onunla beraber pek çok ilim de öldü…"[20]

Eserleri:

İbrahim Hatiboğlu, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde İbn Ebid Dünya hakkında yazdığı makalesinde müellifin eserleri hakkında şu bilgileri vermektedir;[21]

İbn Ebü'd-Dünyâ İslâmî ilimlerin her alanında eser veren bir müelliftir. Sayılarının 300'e kadar çıkarılması ve bir kısmının günümüze ulaşıp ulaşmadığının bilinmemesi dolayısıyla bazı eserlerinin gerek muhtevası gerekse ismi konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

---

[18] İbn Nedim(262) el-Muntazam(5/149) Dairetul Maarif(1/198) Hatib Tarih(10/91) el-Bidaye(11/71) Zehebi el-İber(2/56)
[19] Fevatul Vefayat(1/494)
[20] Hatib Tarih(10/91)
[21] T.D.V.İ.A.(19/457-462)

A) Hadis.

1. Kamu'l-Eşrar An Cerîmeti'l İntihâr. İbn Ebü'd-Dünyâ'nın hadis cüzlerinden derlenmiş kırk altı hadisi ihtiva eden ve intiharın şiddetle yasaklandığını ortaya koyan eser, Abdullah b. Muhammed b. Sıddîk el-Gumârî el-Hüseyniye ait e-Erbaûne'l-Ğumâriyye fî Şükri'n-Niam içinde neşredilmiştir (Kahire 1359/1940).

2. Cüz' Fihi hâlü İbn Ebi'd-Dünyâ ve Mâ Vaka'a âliyen min hadîsih. Ebû Mûsâ el-Medînî tarafından hazırlanan ve müellifin âlî İsnadlarını konu alan eserin bir nüshası Dâ-rü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de(Mecmua, nr. 111) kayıtlıdır. (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü'ş-Şükr, neşredenin girişi, s. 10, 20).

3. el-Ehâdîsü'l-Erba'ûn (Selâhaddin el-Müneccid, 49 (1974), s. 583). Bir nüshası Akkâ'da Medresetü Nûr Ahmediyye Kütüphanesi'ndeki bir mecmuada (vr. 11-18) bulunmaktadır (Abdullah Muhlis, 10 (1930), s. 577).

4. Fevâ'id min hadîsi Ebi'l-Hayr Muhammed b. Ahmed (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3664, vr. 239a-241b). Kaynaklarda el-Fevaid adıyla zikredilen eser de (Zehebî, A'lâmü'n-Nübelâ(13/403) muhtemelen bu kitaptır.

5. Tahrîcâtü ehli'l-hadîş. Tahricâtü İbn Ebi'd-Dünyâ adıyla da anılan eserin (Keş-fü'z-zunûn, 1/380) bir nüshası Akkâ'da Medresetü Nûr Ahmediyye Kütüphanesi'ndeki bir mecmua içerisinde (vr. 1-10) yer almaktadır (Abdullah Muhlis, 10 (1930), s. 577; Brockelmann, GAL. Suppl, I, 248).

Müellifin hadis konusunda ayrıca es-Salât Ale'n-nebî ve es-Sünne adlı eserlerinin bulunduğu zikredilmiştir (Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ(13/402). Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf, İbn Ebü'd-Dünyâ'nın otuz dokuz kitabında geçen hadisleri Fihrisü'l-ehâdîş elletî revâhâ İbn Ebi'd-Dünyâ adlı çalışmasında bir araya getirmiştir(Beyrut 1415/1994).

B) Zühd ve Tasavvuf.

1. el-Azame. Gökyüzü, yeryüzü, denizler, cennet ve cehennemdeki acayip yaratıklara dair olan eserin Süleymaniye (Cârullah Efendi, nr. 400) ve Millet(Feyzullah Efendi, nr. 2149) kütüphanelerinde nüshaları mevcuttur.

2. el-Cû. Bağdat Mektebetü'd-dirâsâti'i-ulyâ'da (nr. 1142/8) ve Dımaşk el-Mektebetü'l-umûmiyye'de (nr. 89) birer nüshası bulunan eser (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü's-Samt, neşredenin girişi, s. 92). Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf tarafından yayımlanmıştır (Beyrut 1417/1997). el-Cai'în adıyla müellife nisbet edilen eser de muhtemelen bu kitaptır.

3. el-Ehvâl (Ehvâlü'l-kıyâme). (nşr. Mecdî Fethî es-Seyyid, Kahire 1413/1993). el-Kıyâme adıyla ona nisbet edilen eser de (Selâhaddin el-Müneccid, 49 (1974). s. 591) bu kitap olmalıdır.

4. el-Emr bi'l-ma'ruf ve'n-nehy 'ani'-münker. Bir nüshası Hindistan'da Râmpûr Kütüphanesi'nde. bir bölümü Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de (Mecâmî', nr. 578, vr. 53-61) bulunmaktadır (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü'ş-Şükr, neşredenin girişi, s. 27).

5. el-Evliyâ. Ahmed Neş'et Rebî' (Kahire 1354/1935), Mecdî Seyyid İbrahim (Mecmuatü'r-resâ'il içinde, Kahire-Beyrut 1987-1988) ve Muhammed Saîd b. Besyûnî Zağlûl (Mecmû'atü resa'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde, Beyrut 1414/1993) tarafından neşredilmiştir. Kerâmâtü'l-evliyâ adıyla İbn Ebü'd-Dünyâ'ya nisbet edilen eser de (Zehebî, A'lâmü'n-nübela", XIII, 403) muhtemelen bu kitaptır.

6. el-Ferec ba'de'ş-şidde. Hindistan'da (Allahâbâd 1313/1895, 1323/ 1905) ve Kahire'de (1320) yayımlanan eser daha sonra İmâd Kurre ve Hasan Abdül'âl (Tanta 1405/1985), Ebû Huzeyfe Abdullah b. Âliye (Kahire

1407/1987) ve Yâsîn Muhammed Sivâsî (Dımaşk 1412/1992) tarafından, ayrıca Mustafa Abdülkâdir Atâ'nın tahkikiyle Mecmûatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünya içinde (Beyrut 1414/ 1993) yayımlanmıştır. Ebû Ali et-Tenûhî (ö. 384/994) bu eseri aynı adı taşıyan kitabının mukaddimesinde (nşr. Muhammed ez-Zührî el-Gumrâvî, Kahire 1322; Beyrut 1398/1978) tenkit etmiştir. el-Ferec ba'de'ş-şidde Süyûtî tarafından ihtisar edilmiş ve bu çalışma el-Erec fî ed'iyeü'l-Ferec (Kahire 1317). el-Erec fi'l-Ferec (nşr. Mustafa Abdülkâdir Atâ, Beyrut 1408/ 1988) adlarıyla neşredilmiştir.

7. Fezâ'ilü (Fazlü) 'aşri zi'l-hicce (Fazlü'l-'aşr). Berlin ve Leiden'de nüshaları bulunmaktadır (Ibn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü's-Samt, neşredenin girişi, s. 98).

8. Fezailü (şehri) Ramazân (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3664/12, vr. 148a- 154b).

9. el-Hayr(ü'l-hâtim). el-Hâtim adıyla da anılan eserin (Selâhaddin el-Müneccid, 49 (1974), s. 586) el-Hubzü'l-hâtim şeklindeki yazılışı (Zehebî A'lâmü'n-nübelâ', XIII, 402) baskı hatası olmalıdır.

10. el-Hem ve'l-huzn (ve'l-kemed) (nşr. Mecdî Fethî es-Seyyid, Kahire 1412/1991).

11. el-Hilm. Mecdî Seyyid İbrâhim(Kahire 1406/1986) ve Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Muhammed Abdülkâdir Ahmed Atâ (Beyrut 1413/1993) tarafından yayımlanmış, ayrıca Mecmû'atü'r-resâ'il içinde (Kahire-Beyrut 1987-1988) neşredilmiştir.

12. Hüsnü'z-zan Billahi Azze ve Celle (Te'âlâ). Ahmed Neş'et Rebî (Kahire 1354/1935) ve Muhlis Muhammed'in (Riyad 1406/1986) tahkikiyle yayımlanan eser Mecmûcatü'r-resail içinde (Kahire-Beyrut 1987-1988), ayrıca Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1409/1988) ve Abdüssamed Şânûha'nın (Mekke 1411/1990) tahkikleriyle, daha sonra da

Mecmü'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde (Beyrut 1414/1993) neşredilmiştir.

13. Islâhu'l-mâl. Eser üzerinde doktora çalışması yapan Mustafa Müflih el-Kudât (1987, Külliyyetü'z-Zeytûniyye li'ş-şerîa ve usûli'd-dîn, Tunus) daha sonra onu yayımlamış (Mansûre 1410/1990), Muhammed Abdülkâdir Atâ da Mecmuatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde eseri neşretmiştir (Beyrut 1414/1993).

14. el-İhvân: el-Mütehâbbûn fillâh beşâşetü'l-ah li-ehlih. Muhammed Abdurrahman Tavâlibe (Kahire 1408/1988)ve el-İhvân adıyla Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1409/1988) tarafından yayımlanmıştır.

15. el-İhlâş ve'n-niyye (nşr. İyâd Hâlid et-Tabbâ', Dımaşk 1413/1992).

16. el-İtibâr ve a'kâbü's-sürûr ve'l-ahzân (A'kâbü's-sürûr ve'l-ahzân). Eseri Necm Abdurrahman Halef yayımlamıştır (Amman 1413/1993). Kaynaklarda el-Ahzân adıyla kaydedilen eser de (Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ XIII, 401) bu kitap olmalıdır.

17. İstinau'l-marûf (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3664/12, vr. 213a-228b).

18. el-Kanâ'a ve't-ta'affüf ani'l-mes'ele ve'r-rızâ bi'l-kısm fî'r-rızk). Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1410/1989) ve Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/1993) tarafından neşredilmiştir. Kitap üzerine Stefan Weninger Qanaa (Genügsamkeit) in der Arabischen Literatür anhand des Kitab al-Qana'a wa-t-ta'affuf von Ibn Abid-Dunya adıyla bir çalışma yapmıştır (Berlin 1992).

19. Kazâ'ü'l-havâ'ic. el-Havâic adıyla da anılan (a.g.e., XIII, 402) ve önce Ahmed Neş'et Rebî tarafından (Kahire

1354/1935), daha sonra Mecmû'atü'r-resa'il'de yayımlanan (Kahire-Beyrut 1413/1992) eseri Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1406/1986), Saîd el-Lahhâm (Beyrut 1413/1992) ve Mecmuatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/1993), ayrıca Amr Abdülmün'im (Kahire 1414/1994) neşretmiştir.

20. Kısarü'l-emel(nşr. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf, Beyrut 1415/1995).

21. Kitâbü'l-Mevt. Müellifin (Ahbârü'l) Kuburu ile birlikte Leah Kinberg tarafından Ibn Abi al-Dunya (d. 280/892): Kitab al-Maut (The Book of Death) and Kitab al-Kubur (The Book of Graues): Reconstructed with an Introduction adıyla yayımlanmıştır (Haifa 1983).

22. Muhâsebetü'n-nefs ve'l-izra'ü aleyhâ. el-Musta'sım-Billâh Ebû Hüreyre ile Mustafa b. Ali b. İvaz (Beyrut 1406/1986), Mecdî Seyyid İbrahim (Bulak 1407/1987) ve Ebû Hatim Abdullah Şerkâvi'nin (Beyrut 1408/1988) tahkikleriyle neşredilmiştir. el-Muhâsebe adıyla müellife nisbet edilen eserde (İbn Hayr, s. 282) bu kitap olmalıdır.

23. Mücâbü'd-da've. Mektebetü't-tahkîk fî müesseseti'r-risâle tarafından yayımlanan eser (Beyrut 1404/1984) Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1406/1986) ve Mecdî Seyyid İbrahim'in (Bulak 1407/1987) tahkikleriyle de neşredilmiştir.

24. er-Ruhbân. Selâhaddin el-Müneccid eserin bazı kısımlarını el-Müntekâ min Kitâbi'r-Ruhbân adıyla yayımlamıştır (Mecelletü'd-Dirasâti'ş-Şarkıyye li'l-abâi'd-Domînîkân, III (Kahire (1956), s. 349-358).

25. er-Rikka ve'l-bükâ. Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de bulunan (Mecmua, nr. 132, vr. 118-136) ve 375 (985) yılından önce yazılmış olan nüshasına dayanılarak Muham-

med Hayr Ramazan Yûsuf tarafından yayımlanmıştır (Riyad 1415/1995).

26. er-Rızâ anillâh ve's-sabr alâ ğazâ'ih (er-Rızâ, er-Rızâ anillah, er-Rızâ anillâh bi-kazâ'ih). Mecmüatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ'nın tahkikiyle neşredilmiştir (Beyrut 1414/ 1993).

27. es-Sabr ve's-sevâb' aleyh (nşr. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf, Beyrut 1418/1997).

28. es-Samt ve âdâbü'l-lisân. Necm Abdurrahman Halef'in Tunus Külliyetü'z-Zeytûniyye li'ş-şerîa ve usûli'd-dîn'de üzerinde doktora çalışması yaptığı (1983) ve daha sonra yayımladığı eser (Beyrut 1406/1986) ayrıca Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1408/1988) ve es-Samt ve hıfzü'l-lisân adıyla Muhammed Ahmed Âşûr (Kahire 1406/1986) tarafından neşredilmiştir. Süyûtî kitabı Hüsnü's-Semt fi's-Samt adıyla ihtisar etmiştir (nşr. M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, Beyrut 1407/1987).

29. eş-Şükrü lillâhi teâlâ. Muhammed Ahmed Ramazan el-Medenî (Kahire 1349/1930), Ahmed b. Muhammed Tâhûn (Cidde 1377/1958), Bedr el-Bedr (Kuveyt 1400/1980), Yâsîn Muhammed es-Sevvâs ile Abdülkâdir el-Arnaût (Dımaşk - Beyrut 1405/1985), Târik et-Tantâvî (Bulak 1413/1992) ve Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl (Beyrut 1414/1993) tarafından neşredilmiştir.

30. et-Teheccüd ve kıyâmü'l-leyl (nşr. Mus'ad Abdülhamîd es-Sa'denî, Kahire 1414/1994).

31. et-Tevâzu ve'l humûl (el-Humûl ve't-tevâzu, el-Humûl). Eseri Lutfî Muhammed es-Sagir (Kahire 1408/1988) ve Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1409/1989) yayımlamıştır.

32. et-Tevbe. Mecdî es-Seyyid İbrahim tarafından neşredilmiş (Kahire 1411/1991), Arthur John Arberry eserin tahlilini ve bazı bölümlerini ihtiva eden "İbn Abi'd-Dunyâ on Penitence" adlı bir makale yazmıştır (JRAS(1951), s. 48-63).

33. et-Tevekkül alallâh. Ahmed Neş'et Rebî (Kahire 1354/1935), Câsim Süleyman el-Füheyd ed-Devserî (Kuveyt 1984; Beyrut 1407/1987), Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1406/1986), Salim b. Ahmed b. Abdülhâdî (Kahire 1407/1988) ve Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/ 1993) tarafından yayımlanmıştır.

34. el-'Ukubât (ü'l-ilâhiyye li'l-efrâd ve'l-ce-mâât ve'l-ümem) (nşr. Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf, Beyrut 1416/1996).

35. el-Ömr ve'ş-şeyb (ve'ş-şebâb). Bazı kaynaklarda eş-Şeyb, eş-Şeyb ve't-ta'mîr ve Sevâdü'ş-şeyb adlarıyla zikredilen eseri Necm Abdurrahman Halef yayımlamıştır (Riyad 1412/1992).

36. el-'Uzle ve'l-infirâd (el-İnfirâd). Muhammed el-Hâdî eş-Şevâşî, Tunus el-Ma'hedü'l-alâ li'l-hadârati'l-İslâmiyye'de eseri tahkik etmiştir (1412/1991).

37. el-Vera'. Hâdimül ulemâ el-Hâfız Azîz Bey (Haydarâbâd 1408/1988), Muhammed b. Hamed el-Hamûd (Kuveyt 1408/1988) ve Mus'ad Abdülmecîd es-Sa'denî (Bulak 1993) tarafından neşredilmiştir.

38. el-Yakin. Kahire'de (1358/1939), daha sonra Zâhid el-Kevserî (Kahire 1365/1946), M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl (Beyrut 1407/1987), el-Akl ve fazlüh ile birlikte Mecdî Fethî es-Seyyid Ramazan (1407/1988) ve Mecmûatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/ 1993) tarafından yayımlanmıştır.

39. Zemmü'l' bağy. Eseri Necm Abdurrahman Halef (Riyad 1409/1988) ve Zemmü'l-Müskir ile birlikte Mus'ad Abdülhamîd es-Sa'denî(Kahire 1413/1992) yayımlamıştır.

40. Zemmü'd-dünyâ. Ella Appelrot Almagor, eser üzerinde Kitab Dhamm al-Dunya by ibn Abi al-Dunya adlı bir doktora tezi hazırlamış (Los Angeles, Uni-versity of California, 1973), daha sonra bu çalışmasını Kitab Dham al-Dunya adıyla yayımlamıştır (Jerusalem 1984, bk. Norris, s. 100-101). Kitabı ayrıca Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1408/1988) ve Mecmûatü resaili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/1993) neşretmiştir.

41. Zemmü'l' ğıybe ve'n-nemîme. Necm Abdurrahman Halef (Kahire 1986, 1989) ve Mecmûatü resâili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/1993), ayrıca Mektebetü't-türâsi'l-İslâmî (Kahire 1989) tarafından yayımlanmıştır.

42. Zemmü'l-hased (Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 46, vr. 1-55).

43. Zemmü'l-melâhî (el-Melâhî). Şarkı söylemeyi, müzik dinlemeyi ve müzik aletlerini çalmayı kötüleyen rivayetleri ihtiva eden eseri Muhammed Abdülkâdir Atâ (Kahire 1405/1985. 1407/1987) ve Mecmu'atu resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Yüsrî Abdülganî Abdullah (Beyrut 1414/1993) neşretmiştir. Eseri ayrıca James Robson, Mecdüddin et-Tûsî el-Gazzâlî'nin Bevârikü'l-ilmâ adlı eseriyle birlikte Tracs on Listening to Music adıyla tahkik etmiş, önsöz ve notlar ekleyerek İngilizce'ye çevirmiştir (London 1938).

44. Kitâbü'l-Hâ'ifîn. İki cüz olduğu belirtilen eserin (İbn Hayr, s. 282) el-Hâfikîn şeklinde kaydedilmesi (Zehebî, A'lâmu'n-nübela XIII, 402) bir istinsah hatası olmalıdır.

Zühd ve tasavvuf konusunda çeşitli kaynaklarda müellife nisbet edilen diğer eserler de şunlardır: 'Atâ'ü's-sâ'il, el-'Avz, el-Âyât ve men tekelleme ba'de'l-mevt, ed-Du'â, Fazlü (Fezâ'ilü) lâ ilahe illallah, Filü'l-münker, el-Fütûn, el-Hazer ve'ş-şefeka, İnkılâbü'z-zamân, İnzâlü'-hâceti billâh, İthafü's-sâ'il, en-Niyye, er-Reğâib, er-Rekâ'ik, es-Sehâ, Şerefü'l-fakr, et-Tavâ'în, et-Tefekkür ve'l-i'tibâr, el-'Ubbâd, el-Vesâyâ, Zemmü'l-buhl, Zemmü'd-dıhk, Zemmü'l-fakr, Zemmü'l-fuhş (ve'l-beza'e), Zemmü'l-ğazab, Zemmü'r-riyâ, Zammü'ş-şehevât, ez-Zühd.

C) Ahlâk ve Edep.

1. el-Cîrân (Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 89, vr. 1-16).

2. el-İhvân (ve'l-ma'âtıf). Kitâbü'l-İhvân adıyla M. Abdurrahman Tavâlibe tarafından yayımlanmıştır (Kahire 1408/ 1988).

3. Kıra'd-dayf (İbn Hayr, s. 283). Müellifin Mekârimu'l-ahlâk adlı eserinin bir bölümü olup olmadığı tartışılmakla birlikte (İbn Ebü'd-Dünyâ, Mekârimü'l-ahlâk, neşredenin girişi, s. 33-34) genellikle ayrı bir çalışma olduğu kabul edilmektedir.

4. Mekârimü'l-ahlâk. James A. Bellamy tarafından The Noble Qualities of Character (Kitâb Makârim al-Akhlâq) adıyla neşredilmiş (Wiesbaden-Beyrut 1973; Kahire 1988), Bellamy eserin muhtevasını tanıtan bir de makale yazmıştır ("The Makârim al-Akhlâq by İbn Abî Dünyâ", MW, LI1I/2 (19631, s. 106-119). Eseri ayrıca Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1990) ve Taberânî'nin Mekârimü'l-ahlâk'ı ile birlikte Muhammed Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1409/1989) yayımlamıştır.

5. Müdârâtü'n-nâs (el-Müdârât) (Köprülü Ktp., Fâzıl Ahmed Paşa, Hadis, nr. 388, vr. 8-48; Süleymaniye Ktp.,

Lâleli, nr. 3664, vr. 1 103-121b). Brockelmann bu eserin Mekârimü'l-ahlâk'ın bir parçası olduğunu söylemekteyse de (GAL Suppl., 1,247) her iki eserin muhtevasını karşılaştıran Bellamy bu iddianın doğru olmadığını ortaya koymuştur (The Noble Qualities of Character, s. 35-36).

6. et-Takvâ (İbn Hayr, s. 283) Müntekâ Kitâbi't-Takvâ adlı muhtasarının Hindistan'da Râmpûr Kütüphanesi'nde bulunduğu belirtilmektedir (Brockelmann, GAL Suppl. Ar., II, 140).

7. el-Vecel (ve't-tevessuk bil amel). Geçmiş ümmetlere ait darbı meselleri ihtiva eden eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Lâleli, nr. 3664, vr 134a-141a).

İbn Ebü'd-Dünyâ'nın el-Afv ve zemmü'l-ğazab, el-'Aza, el-Hedâyâ, el-Murû'e, et-Teâzî ve Teğayyürü'l-ihvân gibi eserleri de kaynaklarda zikredilmektedir.

D) Tarih ve Tabakat.

1. el-İşrâf fî menâzili'l-eşrâf. Âlim, kadı, idareci ve edebiyatçılar hakkındaki haber ve şiirlere yer veren ve Ebû Huzeyfe Abdullah b. Âliye (Kahire 1407/1987), Necm Abdurrahman Halef (Riyad 1411/1990), Mecdî es-Seyyid İbrahim (Kahire 1411/1990) tarafından yayımlanan eseri ayrıca Mustafa Abdülkâdir Atâ el-İşrâf 'alâ menâkıbi'l-eşrâf (Beyrut 1992). Velîd Kassâb da Kitâbü'l-Eşrâf(Katar 1413/1993) adıyla neşretmiştir.

2. Maktelü'l-imâm emîri'l-mü'mi-nîn. Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de bulunan Maktelü Alî (Mecmua, nr. 95, vr. 232-250) adlı eski bir nüshasına dayanılarak Mustafa Murtazâ el-Kazvînî tarafından yayımlanmıştır (Beyrut 1411/1991).

3. Men âşe ba'de'l-mevt. Kahire'de basılan eseri (1325/1907) daha sonra Abdullah Muhammed ed-Dervîş

(Beyrut 1406/ 1986), Ali Ahmed Ali Câbullah (Beyrut 1407/1987), Mustafa Âşur (Bulak 1407/ 1987). Muâz Eymen b. Arif ed-Dımaşki (Kahire 1412/1992) ve Mecmûatü'r-resâ'il içinde Muhammed Hüsâm Beyzûn (Beyrut 1414/1993) yayımlamıştır.

4. Hilmü Mu'aviye. Bir nüshasının Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de bulunduğu (nr. 3249, vr. 186-189) belirtilmiştir (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü'ş-Şükr, neşredenin girişi, s. 31).

5. Tağyîrü (Teğayyürü)'z-zaman. Âhirü'z-zamân ve İnkılâbü'z-zamân adlarıyla da zikredilen eseri Kâşgarlı Mahmud'un okuduğu anlaşılmaktadır (Dîvânü lugâti't-Türk, s. 293; Brockelmann, GAL Suppl., I, 248).

6. Ahbârü'l-cüfâti('s'Sikâti's-sebât) İnde'l-mevt (el-Cüfât inde'l-mevt). Salih âlimlerin ölüm döşeğindeki hallerine dairdir (Selâhaddin el-Müneccid, 49 (1974), s. 583).

7. Ahbârü'l-hulefâ Hatîb el-Bâğdâdî ve İbn Kesîr gibi tarihçilerin iktibasta bulunduğu eser el-Hulefâ et-Târîh, Târîhu'l-hulefâ adlarıyla da anılmıştır.

Zehebi'nin A'lâmü'n-nübelâ adlı eseri (XIII,401-403) başta olmak üzere çeşitli kaynaklarda müellifin tarih ve tabakata dair şu eserlerinden de söz edilmiştir: Ahbârü'l-A'râb (el-A'râb), Ahbârü Dayğam, Ahbârü Kureyş, Ahbârü Muâviye, Ahbârü'l-mülûk, Ahbârü's-(Süfyân es-)Sevri, Ahbârü Üveys, el-Avâbid (el-'Avâ'id), Fezâilü Alî, Fazlü Abbâs, Hilmü Ahnef b. Kays, Hikemü (Hilmül) hükemâ (hulema), Maktelü'l-Hüseyin, Maktelü Osmân, Maktelü Ömer, Maktelü (Sa'îd) İbn Cübeyr, Maktelü Talha, Maktelü İbnü'z-Zübeyr, el-Mecûs, el-Meğâzî, el-Memlûkîn, Menâkıbü Beni'l-'Abbâs, Mevâizü'l-hulefâ, et-Tabakât, Tezvîcü Fâtıma 'aleyhe's-selâm. Zühdü Mâlik b. Dinar.

E) Akaîd.

1. el-Hevâtif (Hevâtifü'l-cin. [cinân]). İnsanlara ve diğer varlıklara gaybdan gelen seslerin konu edildiği eseri Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1408/1988, Mecmû'atü resâili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut 1414/1993) ve Hevâtifü'l-cinnân adıyla Muhammed ez-Zağli (Beyrut 1416/1995) yayımlamıştır.

2. Sifatü'l-cenne ve mâ e'addallâhü li-ehlihâ mine'n-nîam (nşr. Târik et-Tantâvî, Kahire 1994).

3. Sıfatü'n-nâr. Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de bulunan tek nüshası (Mecmua, nr. 132, vr. 140-154) esas alınarak Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1417/1997).

4. Ahbârü'l-kubûr (Kitâbü'l-Kubûr). Müellifin el-Mevt adlı eseriyle birlikte Leah Kinberg tarafından ibn Abi al-Dunyâ (d. 280/892): Kitâb al-Maut (The Book of Death) and Kitâb al-Kubür (The Book of Graves): Reconstructed with an Introduction adıyla yayımlanmıştır (Haifa 1983).

Müellifin akaid konusunda ayrıca el-Baas ve'n-nüşûr, Delâilü'n-nübüvve, el-Mevkıf, Sıfatü'l-mîzân, Şıfatü'n-nebî, Şıfatü'ş-şırât, Sidretü'l-müntehâ, Şeceretü't-tûbâ ve Ukübetü'l-enbiyâ adlı eserlerinin bulunduğu zikredilmiştir.

F) Fıkıh.

1. Zemmü'l-müskir. Necm Abdurrahman Halef (Riyad 1409/1989) ve müellifin Zemmü'l-bağy adlı eseriyle birlikte Mus'ad Abdülhamîd es-Sa'denî (Kahire 1413/1992) tarafından neşredilmiştir.

2. el-'îdeyn. Bir nüshası Dârü'l-kütübi'l-Mısriyye'de (Mecâmî', nr. 781) ve bunun bir kopyası Ma'hedü'l-mahtûtâti'l-Arabiyye'de (Tasavvuf, nr. 315) bulunmaktadır.

Müellife bu alanda ayrıca ed-Deyn (ed-Deyn ve'l-vefâ'), el-Edâhî (el-üdhiye) (Fazlü) Âşûrâ, el-Fetvâ, Fıkhu'n-nebî aleyhi's-selâm, el-Kısâs, el-Menâsik, er-Rehâin, er-Ruhsa fi's-semâ, Sadakatü'-fıtr (es-Sadaka) ve Zemmü'r-ribâ adlı eserler nisbet edilmektedir.

G) Kıraat.

1. Hurûfu Halef. Kırâat-i aşere imamlarından Halef b. Hişâm'ın kıraatiyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

2. el-Vaki ve'l-ibtidâ Brockelmann'a dayanılarak müellife el-Vasl ve'l-fasl adlı bir eser daha nisbet edilmekteyse de (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü's-Samt, neşredenin girişi, s. 87) kaynaklarda ve Brockelmann'da böyle bir eserden söz edilmemektedir. Müellifin el-Elhân, Feztailü'l-Kur'ân ve el-Kırâa adlı eserlerinin bulunduğu da belirtilmiştir.

H) Edebiyat.

Kelâmü'l-leyâlî ve'l-eyyâm (el-Eyyâm ve'l-leyâlî) (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 3664, vr. 233a-239a). İbn Ebü'd-Dünyâ'nın edebiyatla ilgili olarak ayrıca el-Edeb, Sevâdü'ş-şiyb, Meârizül (Me'ârizü, Te'âruzû)'l-kelâm, en-Nevâdir, et-Teşemmüs adlı eserleri kaleme aldığı kaynaklarda zikredilmektedir.

I) Diğer Eserleri.

1. el-Akl ve fazlüh ve'l-yakin. Müellifin el-Yakîn adlı eseriyle birlikte Zâhid Kevserî (Kahire 1365/ 1946), yine el-Yakin ile birlikte Mecdî Fethi Seyyid Ramazan (1407/1987). ayrıca Mecdî Seyyid İbrahim (Bulak 1407/1988), Kitâbü'l-'Akl ve fazlüh adıyla Lutfî Muhammed es-Sagîr (Riyad 1408/1989), Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl(Beyrut 1414/ 1993) ve Ebû Meryem Mecdî Fethi İbrahim (Kahire, ts.) tarafından neşredilmiştir.

2. el-İyâl. Eseri Necm Abdurrahman Halef (1-2, Demmâm 1409/1990) ve Mus'ad Abdülhamîd es-Sa'denî (Kahire 1412/ 1991) yayımlamıştır.

3. el-Maraz ve'l-kefârât. İki cüzden oluşan eserin nüshaları Süleymaniye Kütüphanesi ile (Lâleli, nr. 3664/5, vr. 87a- 108b) Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de (Mecmua, nr. 76, vr. 156-192; nr. 98, vr. 65-89) bulunmaktadır.

4. el-Matar (es-Sehâb) ve'r-ra'd ve'l-berk ve's-selc (ve'r-rîh). (Köprülü Ktp., Hadis, nr. 388, vr. 49a-73b). Bazı kaynaklarda es-Sehâb (İbn Hayr, s. 282) şeklinde kaydedilen eser de muhtemelen bu kitaptır.

5. Mekâ'idü'ş-şeytân (Li-ehli'l-îmân). Mecdî Seyyid İbrahim tarafından yayımlanmış olup (Kahire 1411/1991) İbnü'n-Nedîm'in Mekâbirü'ş-şeytân (el-Fihrist, s. 236), Kâtib Çelebi'nin Mesâ'idü'ş-şeytân (Keşfü'z-zunûn, II, 1704) adlarıyla zikrettikleri eserler de bu kitap olmalıdır.

6. el-Menâmât. Mecdî Seyyid İbrahim (Kahire 1409/1989) ve Mecmû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ içinde Abdülkâdir Ahmed Atâ (Beyrut 1414/1993) tarafından neşredilmiştir. Leah Kinberg de eseri ibn Abi al-Dunya: Morality in the Guise of Dreams: A Critical Edition of Kitab al-Manam adıyla yayımlamıştır (Leiden 1994).

7. el-Mennân. Bir nüshası Akkâ'da Medresetü Nûr Ahmediyye Kütüphanesi'ndeki bir mecmua içinde bulunmaktadır (Abdullah Muhlis, X 11930], s. 577).

8. Kitâbü'l-Muhtazarin. Ölüm döşeğinde olanlar hakkında yapılacak işleri ve çeşitli kimselerin ölüm döşeğindeki hallerini konu alan eser, Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'deki nüshası (Hadis, nr. 343, vr. 1-73) esas alınarak Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf tarafından neşredilmiştir (Beyrut 1417/ 1997). Aynı kütüphane numarası ile müellife el-Muhtasar adlı başka bir kitabın

nisbet edilmesi (İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü'ş-Şükr, neşredenin girişi, s. 42) bir zühul eseri olmalıdır.

9. Kitâbü'l-Mütemennîn. Bazı sahâbîlerin ve çeşitli kişilerin pişmanlıklarını ve tekrar imkân verilmiş olsa ne yapmak isteyecekleri sorusuna verdikleri cevapları ihtiva eden ve bazı kaynaklarda yanlış olarak el-Müteyemmîn şeklinde kaydedilen eseri (Sehâvî, s. 358; Rosenthal, s. 582) Muhammed Hayr Ramazan Yûsuf neşretmiştir (Beyrut 1418/1997).

Müellifin diğer bazı eserleri de şunlardır: el-Azâ, el-Cihâd, el-Elviye, el-Esvât, el-Emvâl, el-Envâ, el-İlm, el-Macîşe, el-Muntazam, en-Nevâzi ve'r-re'aya, et-Tevâbi', er-Remy, er-Rü'yâ (Ta'bîrü'r-rü'yâ) ve ez-Zefîr.

İbn Ebü'd-Dünyâ'nın bazı eserleri "Mecmuatü'r-resâ'iller içinde yayımlanmış olup birer cilt halinde neşredilen iki ayrı Mecmûatü'r-resâ'il'de(nşr Ahmed Neş'et Rebî', Kahire 1354/1935; Kahire-Beyrut 1987-1988) beşer, M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl'ün tahkik ettiği Mecmû'atu resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ'da (Beyrut 1414/1993) üç, kapağında Mevsû'atü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ yazılan ve çeşitli araştırmacılar tarafından yayımlanan beş ciltlik Mecmûatü resâ'ili İbn Ebi'd-Dünyâ'da (Beyrut 1414/1993) yirmi risale yer almaktadır.

İbn Ebü'd-Dünyâ hakkında büyük çoğunluğu müellifin bir eserinin tahkiki vesilesiyle yapılmış çalışmalardan bazıları şunlardır:

1. Alfred Wiener, "Die Farağ ba'das-sidda-Literatur"(Isl.,IV|1913|, s. 270-298, 387-420).

2. Esmâ'ü musannefâti Ebî Bekr 'Abdillâh b. Muhammed b. Ubeyd b. Ebi'd-Dünyâ' alâ hurûfü'l-mucem adıyla Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye'de kayıtlı olan (Mecmua, nr. 42, vr. 57b-60a) ve müellifi bilinmeyen bir eser, Mucemü

musannefâti İbn Ebi'd-Dünyâ adıyla Selâhaddin el-Müneccid tarafından yayımlanmıştır (MMLAD m., XL1X (1974], s. 579-594).

3. Necm Abdurrahman Halef, İbn Ebi'd-Dünyâ ve tahkiku kitâbihî es-Samt ve âdâbi'l-lisân (doktora tezi, MI, 1983, Külliyetü'z-Zeytûniyye li'ş-şerîa ve usûli'd-dîn|Tunus). Müellifin hayatına dair geniş bilgi ihtiva eden bu çalışma Kitâbü's-Samt ve âdâbü'l-li-sân adıyla neşredilmiştir (Beyrut 1406/ 1986). Von Reinhard Weipert ve Stefan Weninger tarafından yazılan "Die erhalt enen Werke des İbn Abî d-Dunyâ: Eine vorlâufıge Bestandsaufnahme" adlı makale de İbn Ebü'd-Dünyâ'nın mevcut eserlerinin yazma nüshalarının yerleri ve bunlardan neşredilenler hakkında bilgiler ihtiva etmektedir [ZDMG, CXLV1 11996], s. 415-455).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Ebü'd-Dünyâ, Kitâbü'ş-Şamt ue âdâbü'l-lisân (nşr. Necm Abdurrahman Halef). Beyrut 1406/1986, neşredenin girişi, s. 19-110;

a.mlf.. lslâhü'l-mâl {nşr. Mustafa Müflihel-Kuzât). Mansûre 1410/1990, neşredenin girişi, s. 19-57;

a.mlf., Kitâbü'ş-Şükr lillahi 'azze ve celle (nşr. Yâsîn Muhammed es-Sevvâs

Abdülkadir el-Arnaût. Dımaşk 1405/1985, neşredenin girişi, s. 9-46;

a.mlf., Mekârimü'l-ahlâk: The Noble Qualities of Character{nşr. .A. Bellamy], Wies-baden-Beyrut 1973, neşredenin girişi, s. 33-34;

İbn Ebû Hatim, el-Cerh ve't-tadil, V, 163;

İbnü'n-Nedîm, el-Fihrist(Teceddud), s. 236-237;

Hatîb, Târîhu Bağdâd, X, 89-91;

Dîvânü lugâtit-Türk, s. 293;

İbn EbûYa'lâ. Tabakâtü'l-Hanâbile, I, 192-195;

İbn Hayr, Fehrese,s. 282-284, 465, 477, 482, 484, 488, 489, 491, 495, 501, 505, 508, 514, 515, 517, 521, 523, 531, 533, 536-538;

İbnü'l-Cevzî, el-Muntazam, V, 148-149;

Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, XVI, s. 72-78;

Kütübî, Fevâtü'l-Vefeyât. II, 228-229;

İbn Rüşeyd, Mil'ü'l-'aybe bimâ cümi'a bi-tûli'l-ğaybe [nşr. M.

Habîb İbnü'l-Hoca),Tunus 1402/ 1981, II, 403-406;
Zehebî, A'lâmü'n-nübelâ', XIII, 397-404;
a.mlf.. Tezkiretü'l-huffâz, II, 677-679;
Safedî, el-Vâfi bi'l-vefeyât, 1, 51;
İbn Kesîr, el-Bidâye, II, 71;
İbn Hacer, Tehzîbü't-Tehzîb, II, 277; VI, 12-16; IX, 398;
Sehâvî. el-İ'lân bi't-tevbih, s. 358;
Keşfü'z-zunün, 1, 380; II, 1704;
Kettânî, er-Risâletü'l-müstetrafe{Özbek), s. 45;
ayrıca bk. İndeks; Brockelmann, GAL, I, 160; Suppl., I. 247-248;a.e. (Ar.). II, 140;
Şâkir Mustafa, et-Târihu'l-'Arabi ve'l-mü'errihûn, Beyrut 1400/1980,1, 225-226;
F. Rosenthal. İlmü't-târîh "inde'l-müslimîn (trc. Salih Ahmed el-Alâi, Beyrut 1403/1983, s. 476, 533, 535, 545, 582, 690;
Alfred Wiener, "Die Farağ ba'd as-sidda Literatür", tef., IV (1913), s. 270-298, 387-420;
Abdullah Muhlis. "Mecmû'u'n-nâdir", MMLADm., X (1930), s. 577-583;
Muhammed Kürd Ali, "el-İşrâf fî menâzili'l-eşrâf li'bn Ebi'd-Dünyâ", a.e., X/3-4 (1933), s. 193-204;
A. J. Arberry. "ibn Abi'd-Dunyâ on Penitence", JRAS {1951), s. 48-63;
J. Bellamy. "The Makârim al-Akhlâq by ibn Abi Dünyâ: A Preliminary Study", MW, LIII/2 (1963). s. 106-119;
a.mlf.. "Sources of ibn Abi'l-Dunyâ's Kitâb Maqhal Amir al-Mü'minin 'Ali", JAOS, sy. 104 (1984), s. 3-19;
Selâhaddin el-Müneccid. "Mucemü musannefâti İbn Ebi'd-Dünyâ", MMLADm., XLIX (1974), s. 579-594;
Tryggve Kronholm, "ibn Abi d-Dunyâ: Kitâb Makârim al-Ahlâk-The Noble Qualities of Character", AO, XLIX(1981), s. 115-121;
Albert Dietrich, "Zur Überlieferung einiger Schriften des ibn Abıd-Dunyâ", SO, XVll/2-3 (1984), s. 35-44;
a.mlf.. "ibn Abi'l-Dunyâ", El(İng), III, 684;
H. T. Norris, "Kitâb Dhamm al-Dunyâ by ibn Abi al-Dunya", JRAS[\9&6), s. 100-101;
M. Ahmed ed-Dâlî, "Nazarât fî kitâbi'l-İşrâf fî menâzili'l-eşrâf", MMLADm., LXV1II/2(1993). s. 317-345;
Von Reinhard Weipert - Stefan Weninger. "Die erhalteren Werke des ibn Abi d-Dunyâ: Eine vorlâufige Bestandsaufnahme", ZDMG, CXLV1(I996), s. 415-455.

بســــــم الله الرحمن الرحيم

DİLİ KORUMAK VE SUSMANIN FAZİLETİ

حدثنا أبو بكر عبد الله بن محمد بن عبيد القرشي قال حدثني أبي وعبيد الله بن عمر الجشمي قالا حدثنا نعيم عن يعلى بن عطاء عن عبد الله ابن سفيان عن أبيه قال **قلت يا رسول الله أخبرني عن الإسلام بأمر لا أسأل عنه أحد بعدك قال قل آمنت بالله ثم استقم قلت فما أتقي فأومأ بيده إلى لسانه**

1- Süfyan Bin Abdullah Bin Rebia Radıyallahu anh'den; " Dedim ki;

"Ey Allah'ın Rasulü! Bana senden sonra kimseye sormayacağım, İslam'ın emirlerinden bir şey haber ver!" Buyurdu ki;

"Allah'a iman ettim de ve sonra dosdoğru ol" Dedim ki;

"En çok neyi sakınayım?" Bunun üzerine eliyle dilini işaret etti.[22]

حدثنا داود بن عمرو الضبي وسعدويه عن عبد الله بن المبارك عن يحيى بن أيوب عن عبيد الله بن زحر عن علي بن يزيد عن القاسم عن أبي أمامه رضي الله عنه قال قال عقبة بن عامر رضي الله عنه **قلت يا رسول**

[22] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.174, no:1) Müslim(1/65) Tirmizi(zühd 4/607) Ahmed(3/413) İbni Mace(3972) İbni Hibban(2543) Hakim(4/313) Hatib Tarihu Bağdat(2/370) sahihtir.

الله ما النجاة قال أملك عليك لسانك وليسعك بيتك وابك على خطيئتك

2- Ukbe Bin Amir Radıyallahu anh'den; "Dedim ki

"Ey Allah'ın Rasulü! Kurtuluşu nasıl elde ederiz?"

"Diline sahip ol, evin sana geniş gelsin (evinde otur) ve bir de hataların için ağla buyurdu"[23]

حدثنا عاصم بن عمر بن علي حدثني أبي عن أبي حازم المديني عن سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه قال **قال رسول الله ومن يتوكل لي بما بين لحييه ورجليه أتوكل له بالجنة**

3- Sehl Bin Sad es-Saidî Radıyallahu anh'den; Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu ki;

"Kim bana iki dudağı arasındakini ve iki bacağı arasındakini (onları günaha bulaştırmayacağını) garanti ederse, bende ona cennete gireceğine kefil olurum "[24]

(*Bu hadisin manası şudur; "Kim dilinin hakkını konuşulması gereken yerde konuşmakla, gerekmeyen yerde susmakla eda ederse ve fercini helal ilişkide kullanıp, haram*

---

[23]- İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.175, no:2) Tirmizi(zühd 4/605) Ahmed(5/259) Ahmed Zühd(s.15) İbnül Mubarek Kitabuz Zühd(s.43 no:134) Hennad Bin es-Seri Kitabuz Zühd(105) Mecmeuz Zevaid(10/299) Metalibul Aliye(3/190 no:3221) İsnadı "Hasen"dir.

[24]- İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.176, no:3) Buhari(7/184) Tirmizi(4/606) Ahmed(5/333) Hakim(4/358) sahihtir.

olan zinadan korursa, bu şekilde de onun hakkını eda ederse, cennete girer'[25]

Bu izaha şunları da ekleyebiliriz;

Dilin hakkını eda etmek, dili kelime-i şehadet, Allah'ı zikir, Kuran okuma, iyiliği emretme, kötülüğe mani olma, söylenmesi gereken yerde hakkı söyleme, şahitlikte bulunma, nasihat etme, ilim müzakeresinde bulunma, kardeşine selam verme, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e salat okuma hac'da telbiye getirme gibi yerlere kullanmak, yalan, gıybet, edepsiz sözler, şarkı söylemek, batıl konuşmak gibi lüzumsuz yerlerde de susmaktır. Ayrıca ağzı korumaya haram yemekten sakınmak da dâhildir.

Fercin hakkını eda etmek; erkeğin yabancı kadına bakması, kadının yabancı erkeğe bakması, gazete veya televizyondaki müstehcen görüntülere bakmak, şehveti harekete getirici müzik dinlemek ve istimna'dan kendini muhafaza etmektir. Zira bu gibi şeyler fercin şehvetine sebep olan şeylerdir.)

حدثنا أبو مسلم عبد الرحمن بن يونس حدثنا عبد الله بن إدريس أخبرني أبي وعمي عن جدي عن أبي هريرة رضي الله عنه قال **سئل رسول الله عن أكثر ما يدخل الناس الجنة قال تقوى الله وحسن الخلق وسئل عن أكثر ما يدخل الناس النار قال الأجوفان الفم والفرج**

4- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e insanların cennete en çok hangi sebep ile girdikleri soruldu" Buyurdu ki;

---

[25] Fethul Bari(11/309)

“Allah’tan korkmak ve güzel ahlak” ve insanların en çok hangi sebeple cehenneme gireceği soruldu. Buyurdu ki;

“İki boşluktur; ağız ve ferc” [26]

حدثنا يونس بن عبد الرحيم العسقلاني حدثنا عمرو بن أبي سلمة عن صدقة بن عبد الله عن عبيد الله بن علي عن سليمان بن حبيب حدثني أسود بن اصرم المحاربي رضي الله عنه قال **قلت أوصني يا رسول الله قال أتملك يدك قال قلت فما أملك إذا لم أملك يدي قال أتملك لسانك قال فما أملك إذا لم أملك لساني قال فلا تبسط يدك إلا إلى خير ولا تقل بلسانك إلا معروفا**

5- Esved Bin Asram el-Muharibi Radıyallahu anh’den; “Dedim ki bana tavsiyede bulun ey Allah’ın Rasulü!” Buyurdu ki;

“Eline sahip ol” Dedim ki;

“Elime sahip olamazsam?" Buyurdu ki;

“Diline sahip olamaz mısın?”

“Dilime de sahip olamazsam?" Dedim. Buyurdu ki;

“Elini ancak hayır için genişlet (hayır yolunda cömert ol), dilinle de sadece iyi şeyler söyle”[27]

---

[26] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.177, no:4) İbni Ebid Dünya Kitabul Vera(13) Buhari Edebül Müfred(s.130 no:294) Tirmizi(4/363) İbni Mace(4246) Ahmed(2/392) Ahmed Kitabuz Zühd(s.397) Hakim(4/324) İsnadı Hasendir.

حدثنا أبو خيثمة وإسحاق بن إسماعيل قالا حدثنا جرير عن الأعمش عن الحكم بن عتيبة وحبيب بن أبي ثابت عن ميمون بن أبي شبيب عن معاذ بن جبل رضي الله عنه قال **قلت يا رسول الله أنؤاخذ بما نقول قال ثكلتك أمك بابن جبل وهل يكب الناس في النار على مناخرهم إلا حصائد ألسنتهم قال حبيب في هذا الحديث وهل تقول شيئا إلا لك أو عليك**

6- Muaz Bin Cebel Radıyallahu anh'den; "Dedim ki Ey Allah'ın Rasulü! Söylediğimiz şeylerden mesul tutulacak mıyız?" Buyurdu ki;

"Anan seni düşüreydi ey Muaz! İnsanlar cehenneme burunları üzere ancak dillerinden çıkanlar sebebi ile yuvarlanmıyorlar mı?[28]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان بن عثمان أخبرنا عبد الله أنبأنا معمر عن الزهري عن عبد الرحن بن ماعز عن سفيان بن عبد الله الثقفي قال : **قلت يا رسول الله حدثني بأمر اعتصم به ؟ قال : قل ربي الله ثم استقم : قال : قلت : يا رسول الله ما أخوف ما تخاف علي ؟ فأخذ بلسانه ثم قال :هذا**

7- Süfyan Bin Abdullah es-Sekafi Radıyallahu anh'den; "Dedim ki;

---

[27] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.178, no:5) Taberani(8/273) Ebu Nuaym Ahbaru Isbehan(2/379) Heysemi Mecmeuz Zevaid(9/300) Taberani bunu hasen senedle rivayet etti.

[28] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.179, no:6) Tirmizi (5/12 no:2613) İbni Mace(3972) Ahmed(5/231) Hennad es-Seriy Zühd(102-103) sahihtir.

“Ey Allah’ın Rasulü!, bana (İslam’ın emirlerinden) tutunacağım bir şey söyle!” Buyurdu ki;

“Allah’a iman ettim de ve sonra dosdoğru ol” Dedim ki;

“Ey Allah'ın Rasulü! Benim hakkında en çok korktuğun şey nedir?" Bunun üzerine eliyle dilini tuttu ve; "bu" dedi.[29]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا عبد الحميد بن بهرام عن شهر بن حوشب حدثني ابن غنم أن معاذا رضي الله عنه قال : **يا رسول الله أي الأعمال أفضل ؟ فأخرج رسول الله صلى الله عليه وسلم لسانه ثم وضع عليه أصبعيه**

8- Muaz r.a.'den; "Dedim ki; "Ey Allah'ın Rasulü! En faziletli amel hangisidir?" bunun üzerine Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem dilini çıkardı ve parmağını üzerine koydu."[30]

حدثنا عمرو بن محمد الناقد حدثنا زيد بن الحباب حدثنا علي بن مسعدة الباهلي حدثنا قتادة عن أنس رضي الله عنه قال **قال رسول الله لا يستقيم إيمان عبد حتى يستقيم قلبه ولا يستقيم قلبه حتى يستقيم لسانه ولا يدخل الجنة رجل لا يأمن جاره بوائقه**

9-Enes Radıyallahu anh’den; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[29] Kitabus Samt(7) Tirmizi(4/607) İbn Mace(3972) Ahmed(3/413) İbni Hibban(mevariduz zaman-2543) Hakim(4/313) sahih ligayrihi.

[30] Kitabus Samt(8) Iraki el-Muğni(3/94) isnadında Şehr Bin Havşeb adlı meşhur zayıf ravi vardır. Fakat o yalan ile itham edilmiş değildir. Bu rivayet şahit getirmeye uygundur.

“Kulun kalbi dosdoğru olmadıkça imanı dosdoğru olmaz. Dili dosdoğru olmadıkça, kalbi dosdoğru olmaz. Kişi, komşusu kendisinin kötülüğünden emin olmadıkça cennete giremez.”[31]

حدثنا ابن خيثمة حدثنا عبد الله بن زيد عن ابن لهيعة عن يزيد بن عمرو عن أبي عبد الرحمن الحبلي عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال **قال رسول الله من صمت نجا**

10- Abdullah Bin Amr Radıyallahu anhuma’dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Susan kurtulur”[32]

حدثني عمران بن موسى يعني القزاز حدثنا حماد بن زيد عن أبي الصهباء عن سعيد بن جبير عن أبي سعيد قال **أراه رفعه قال إذا أصبح ابن آدم أصبحت الأعضاء كلها تكفر اللسان تقول اتق الله فينا فإنما نحن بك فإنك إن استقمت استقمنا وإن اعوججت اعوججنا**

---

[31] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.182, no:9) Ahmed(3/198) Hennad Zühd(106) Iraki el-Muğni(3/94) Zübeydi İthaf(7/451) isnadı hasendir. Senedinde Ali Bin Mes’ade vardır. O saduktur, vehimleri vardır. (Takribuṫ Tehzib 2/44) İbni Hibban; “Tek kaldığında huccet olmaz” İbni Main; “Basralılardan rivayetinde beis yok” dedi.(Tehzib 7/382)

[32] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.183, no:10) Tirmizi (4/660)İbni Hacer Fethul Bari(11/309) Darimi(2/299) Ahmed(2/159, 177) İbnul Mubarek Zühd(s.130 no:385) İbni Vehb Cami(1/49) Münziri Tergib(4/9) Begavi Şerhus Sünne(14/318) Gazali İhya (3/93) Zübeydi İthaf(7/499) ravileri güvenilirdir. Merfu olarak ta rivayet edilmiştir.

11- Ebu Said el-Hudri Radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor;

"Ademoğlu sabahladığı zaman, bütün organları dile isyan ederek derler ki;

"Bizlerin hakkımızda Allah'tan kork! Şüphesiz sen doğru olursan bizler de doğru oluruz ve sen eğri olursan bizler de eğri oluruz."[33]

حدثني عبد الرحمن بن زيان بن الحكم الطائي حدثنا عبد الصمد ابن عبد الوارث عن عبد العزيز بن محمد عن زيد بن أسلم عن أبيه **أن عمر ابن الخطاب رضي الله عنه اطلع على أبي بكر رضي الله عنه وهو يمد لسانه فقال ما تصنع يا خليفة رسول الله فقال إن هذا أوردني الموارد إن رسول الله قال ليس شيء من الجسد إلا يشكو إلى الله اللسان على حدته**

12- Zeyd Bin Eslem Radıyallahu anh'den; "Ömer Bin el-Hattab Radıyallahu anh, Ebu Bekr Radıyallahu anh'a uğradığında onu dilini uzatmış halde gördü. Dedi ki;

"Ne yapıyorsun ey Allah Rasulünün halifesi?" Dedi ki;

"İşte bu beni ne hallere soktu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[33] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(s.185,no:12) İbni Ebid Dünya Kitabul Vera(9) Tirmizi(4/606) Ahmed(3/95) Ahmed Zühd(s.195) Hennad Zühd(103) Zübeydi İthaf(7/451) Iraki el-Muğni(3/94) Mevkuf olarak hasendir.

"Vücutta dilin hiddetinden dolayı Allah'a şikâyetçi olmayan bir organ yoktur."[34]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل وسعدويه وغيرهما وهذا لفظ إسحاق ابن إسماعيل عن محمد بن يزيد بن خنيس قال دخلنا على سفيان الثوري نعوده فدخل عليه سعيد بن حسان فقال سفيان الحديث الذي حدثتني عن أم صالح عن صفية بنت شيبة عن أم حبيبة رضي الله عنها قالت **قال النبي كل كلام ابن آدم هو عليه إلا أمرا بمعروف أو نهيا عن منكر أو ذكرا لله** فقال رجل ما أشد هذا الحديث قال فقال سفيان وأي شدته أليس يقول الله تعالى **يوم يقوم الروح والملائكة صفا لا يتكلمون إلا من أذن له الرحمن وقال صوابا**

أليس يقول الله لا خير في كثير من نجواهم إلا من أمر بصدقة أو معروف أو إصلاح بين الناس سورة النساء 114

أليس الله عز وجل يقول ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له حتى إذا فزع عن قلوبهم قالوا ماذا قال ربكم قالوا الحق وهو العلي الكبير سورة سبأ 23

---

[34] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(13) Ebu Yala Müsned(1/4) İbni Sünni Amelül Yevme vel-Leyle(7) İbni Ebid Dünya Kitabul Vera(465/2) Ebu Bekr Bin Nakur Fevaidul Hisan(133/1) Ebu Nuaym Ruvvat An Said Bin Mansur(209/1) Beyhaki Şuab(9/65) Heysemi Mecma(10/302) Münziri Tergib(3/534) Suyuti Camiul Kebir(1/1060) Zübeydi İthaf(7/452) Hasendir.

13- Muhammed bin Yezid Bin Huneys şöyle demiştir; "Ziyaret etmek için Süfyan es-Sevri Radıyallahu anh'ın yanına girdiğimizde, Said Bin Hassan da içeri girdi. Süfyan ona dedi ki;

"Bana Ümmü Salih - Safiye Binti Şeybe'den, - O da Ümmü Habibe Radıyallahu anha'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu haber vermiştir;

"Ademoğlunun, iyiliği emretmesi, kötülükten sakındırması ve Allah'ı zikretmesi dışında her sözü kendi aleyhinedir" Bunun üzerine bir adam;

"Bu ne kadar ağır bir söz!"dedi. Süfyan dedi ki;

"Bunun neresi ağır? Allah Teala; "**O gün, Rahman'ın izin verdiğinin ve sözünden hoşlandığının dışındakilere şefaat fayda vermez**"(Nebe; 38) buyurmuyor mu? Başka bir ayette;

"**Onların fısıldaşmalarının birçoğunda hayır yoktur. Ancak bir sadaka, yahut bir iyilik veya insanların arasını düzeltmek isteyen müstesna**" (Nisa; 114)

Yine şöyle buyurmuyor mu; "**Allah'ın katında O'nun izin verdiği dışında, şefaat da fayda vermeyecektir**..."(Sebe; 23)"[35]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا وكيع حدثنا سفيان عن منصور عن سالم بن أبي الجعد قال **قال عيسى عليه السلام طوبى على من بكى على خطيئته وخزن لسانه ووسعه بيته**

---

[35] İbni Ebid Dünya Samt(s.188, no:14) Tirmizi(62, 4/608) ibni Mace(2/1315) Ahmed Zühd(s.22) İsnadı Hasendir.

14- Salim Bin Ebil Ca'd Radıyallahu anh'den; "İsa Aleyhis selam dedi ki;

"Hatalarına ağlayana, dilini koruyana ve evini geniş tutana ne mutlu!"[36]

(Evi geniş tutmak; zaruret olmadıkça evden çıkmamak demektir. Allahu a'lem.)

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا جرير وأبو معاوية عن الأعمش عن يزيد بن حيان عن عنبس بن عقبة التيمي قال **قال عبد الله بن مسعود رضي الله عنه والذي لا إلة غيره ما على الأرض شيء أفقر وقال أبو معاوية أحوج إلى طول سجن من لسان**

15- Abdullah Bin Mes'ud Radıyallahu anh dedi ki;

"Kendisinden başka İlah olmayan zata yemin olsun ki, yeryüzünde dilden daha uzun süre hapsedilmeye layık bir şey yoktur."[37]

حدثنا ابو عمر التميمي حدثني أبي عن أبي بكر النهشلي عن الأعمش عن شقيق عن ابن مسعود رضي الله عنه **أنه كان على الصفا يلبي ويقول يا لسان قل خيرا تغنم أو أنصت تسلم من قبل أن تندم**

---

[36] İbni Ebid Dünya Samt(s.189, no:15) İbnül Mübarek Zühd(s.40 no:124) Ahmed Zühd(s.55, 156) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.53) Hennad Zühd(105) Zübeydi İthaf(7/456) İsnadı sahihtir.

[37] İbni Ebid Dünya Samt(s.190, no:16) İbnül Mubarek Zühd(s.129 no:184) Ahmed Zühd(s.162) Hennad Bin es-Seri Zühd(103) Mecmauz Zevaid(10/103) Ebu Nuaym Hilye(1/134) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.48) Ebu Ubeyd Kitabul Emsal(s.39 no:18) Askeri Cemheratul Emsal(1/22) Zemahşeri Mustaksa(2/324) İsnadı sahihtir.

قالوا يا أبا عبد الرحمن هذا شيء تقوله أو شيء سمعته قال لا بل سمعت رسول الله يقول إن أكثر خطايا ابن آدم في لسانه

16- Şakik Bin Seleme' den; "Abdullah Bin Mes'ud Radıyallahu anh Safa'da telbiye getiriyor, bir yandan da şöyle diyordu;

"Ey dil! Ya hayır konuş kazançlı çık veya pişman olmadan önce (susup) dinle ve selamette ol." Dediler ki;

"Ey Abdurrahman'ın babası! Bu senin söylediğin bir şey mi, yoksa işittiğin bir söz mü?" Dedi ki;

"Hayır! Bilakis Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim;

"Âdemoğlunun en çok hatası dilinden kaynaklanır."[38]

حدثنا أبو خثيمة حدثنا وكيع عن سفيان الثوري عن زيد بن أسلم عن أبيه رضي الله عنهما قال **أخذ أبو بكر الصديق رضي الله عنه لسانه وقال قال رسول الله من وقاه الله عز وجل شر ما بين لحييه وما بين رجليه دخل الجنة**

17- Zeyd Bin Eslem, babasından naklediyor;

"Ebu Bekr es-Sıddık Radıyallahu anh dilini tuttu ve dedi ki; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[38] Kitabus Samt(18) Hennad Zühd(104) Suyuti Hüsnüs Semt(s.2 no:32) İhya(3/100) Taberani(3/78) Ebuş Şeyh Ehadis(10/2) İbni Asakir(15/389) Elbani Sahiha(2/60) Tergib(4/8) Keşful Hafa(1/426) Zübeydi İthaf(7/469) Hasendir.

“Allah kimi iki dudağı ve iki bacağı arasındakilerin şerrinden koruduysa, o cennete girmiştir.”[39]

حدثنا زهير بن حرب حدثنا شبابة بن سوار عن المغيرة بن مسلم عن هشام بن إبراهيم عن ابن عمر رضي الله عنهما قال **قال رسول الله من كف لسانه ستر الله عز وجل عورته ومن ملك غضبه وقاه الله عز وجل عذابه ومن اعتذر إلى الله عز وجل قبل الله عذره**

18- İbni Ömer Radıyallahu anhuma’dan; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kim dilini (insanların malından ve namusundan) men ederse, Allah Azze ve Celle onun ayıplarını örter. Kim kızgınlığına hâkim olursa, Allah Azze ve Celle onu azabından korur. Kim de Allah’a mazeretini arz ederse, Allah Azze ve Celle özrünü kabul eder.”[40]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا يزيد بن هارون حدثنا محمد بن عمرو عن أبي سلمة أن معاذ بن جبل رضي الله عنه قال **يا رسول الله أوصني قال اعبد الله كأنك تراه واعدد نفسك في الموتى وإن شئت أنبأتك بما هو أملك بك من هذا كله قال هذا وأشار بيده إلى لسانه**

19- Muaz Bin Cebel r.a. dedi ki; “Ey Allah’ın Rasulü ! Bana tavsiyede bulun” Buyurdu ki;

---

[39] Kitabus Samt(20) Tirmizi(4/606) Ahmed(5/362) Hakim(4/357) Mecmauz Zevaid(10/298) Metalibul Aliye(2/403) Zübeydi İthaf(7/450) hasendir.

[40] Kitabus Samt(21) İbnül Mübarek Zühd(745) İhya(2/94) Zübeydi İthaf(7/4529) Hasendir

“Allah’a O’nu görür gibi ibadette bulun. Kendini ölülerden say. Dilersen sana, kendisiyle bunlara sahip olabileceğin şeyi göstereyim.” Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, eliyle dilini gösterdi ve buyurdu ki;

“İşte budur.”[41]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا أبو نصر التمار حدثنا حماد عن عاصم عن أبي وائل عن ابن مسعود رضي الله عنه قال : **ما شيء أحق بطول سجن من اللسان**

20- İbni Mesud radıyallahu anh’den; “Uzun süre hapsedilmeye dilden daha layık bir şey yoktur.”[42]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا عبد الواحد بن واصل أبو عبيدة الحداد حدثنا سليمان بن المغيرة عن حميد بن هلال قال **قال عبد الله بن عمرو دع ما لست منه في شيء ولا تنطق فيما لا يعنيك واخزن لسانك كما تخزن ورقك**

21- Abdullah Bin Amr Radıyallahu anhuma dedi ki;

“Bir delil üzere olmadığın şeyi bırak, seni ilgilendirmeyen şey hakkında konuşma, gümüşünü (paranı) koruduğun gibi dilini muhafaza et.”[43]

---

[41] Kitabus Samt(22) Benzerleri; Ahmed(2/343) Ebu Nuaym Hilye(6/115,8/202) Münziri Tergib(4/243) Suyuti Camiul Kebir(2/606) Gazali İhya(3/94) Zübeydi İthaf(7/453) Elbani Sahihul Cami(1/344)

[42] Kitabus Samt(23) isnadı sahihtir. Tahrici daha önce geçti.

[43] Kitabus Samt(24) İbnül Mübarek Zühd(s.29 no:89) Hennad Zühd(v.103) İbni Hibban Ravzatül Ukala(s.55) Ebu Nuaym Hilye(1/288) Zübeydi İthaf(7/457) ravileri güvenilirdir.

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا المسعودي عن رجل من همدان عن الشعبي قال قلت لعبد الله بن عمرو حدثني ما سمعت من رسول الله ودع الكتب فإني لا أعبأ بها شيئا فقال سمعت رسول الله يقول **المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده والمهاجر من هجر ما كره ربه**

22- Abdullah Bin Amr Radıyallahu anhuma'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyururken işittim;

"Müslim; Müslümanların elinden ve dilinden selamette olduğu kimsedir. Muhacir; Rabbinin hoşlanmadığı şeylerden uzaklaşan kimsedir."[44]

حدثنا عباس بن محمد الدوري وحدثنا يحيى بن أبي بكير حدثنا إسرائيل عن هلال عن أبي بشر عن أبي وائل رضي الله عنه قال قال رسول الله **من كسب طيبا وعمل في سنة وأمن الناس بوائقة دخل الجنة**

23- Ebu Said el-Hudri Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim helal kazanır, sünnet ile amel eder ve insanları kendisinin kötülüklerinden güvende kılarsa, cennete girer."[45]

---

[44] Kitabus Samt(25) Buhari(1/8) Müslim(1/65) Ebu Davud(cihad 3/4) Darimi(2/300) Hennad Zühd(v.105) Zubeydi İthaf(7/456) sahih li gayrihi.

[45] Kitabus Samt(26) Tirmizi(4/669) Hennad Zühd(v.106) Hakim(4/104) Tergib(1/74) İbnül Cevzi İlelül Mütenahiye(2/749) Hakim "sahih" demiş, Zehebi doğrulamıştır. Ancak ravilerden Ebu Bişr meçhuldür.

حدثنا هارون بن عبد الله حدثنا ابن أبي فديك عن عبد الله بن أبي بكر عن صفوان بن سليم رضي الله عنه قال **قال رسول الله ألا أخبركم بأيسر العبادة وأهونها على البدن الصمت وحسن الخلق**

24- Sufyan Bin Suleym Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Dikkat edin! İbadetlerin en kolayını ve bedene en hafif gelenini haber vereyim mi? Susmak ve güzel ahlaktır."[46]

حدثنا أبو نصر التمار حدثنا حماد بن سلمة عن علي بن زيد وحميد عن أنس رضي الله عنه عن النبي **قال المؤمن من أمنه الناس والمسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده والمهاجر من هجر السوء والذي نفسي بيده لا يدخل الجنة عبد لا يأمن جاره بوائقه**

25- Enes Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Mü'min insanların kendisinden güvende olduğu kimsedir. Müslim; Müslümanların elinden ve dilinden selamette kaldığı kimsedir. Muhacir; kötülüklerden uzaklaşan kimsedir. Nefsimi elinde tutan Zat'a yemin ederim

[46] Hasendir. Kitabus Samt(27) Hennad Zühd(v.105) Suyuti Hüsnüs Semt(5) Dürrül Mensur(2/75) Gazali İhya(3/95) Zübeydi İthaf(7/453) Bu rivayetin ravileri güvenilir olup, Tabiinden olan Safvan Bin Suleym, sahabi ismi zikretmeden rivayet ettiği için mürseldir. Ancak Hennad Bin es-Seriy Zühd'de ve Ebuş Şeyh yine aynı eserinde Ebud Derda Radıyallahu anh'den merfuan rivayet etmiştir.

ki, kul, komşularını kötülüklerinden güvende kılmadıkça cennet'e girmez."[47]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا النضر بن إسماعيل عن ابن أبي ليلى عن أبي الزبير عن جابر رضي الله عنه **أن رجلا سأل النبي أي الإسلام أفضل قال من سلم المسلمون من لسانه ويده**

26- Cabir Radıyallahu anh'den; "Bir adam Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem'e

"Hangi İslam en faziletlidir?" diye sordu. Buyurdu ki;

"Müslümanları, elinden ve dilinden selamette kılanınki."[48]

(*Bu hadiste soran kimsenin murad ettiği; "İslam'ın en faziletli tarifi hangisidir" şeklindedir. Nitekim Müslim'in rivayetinde;*

"Müslümanların hangisi daha faziletlidir?" diye sorulduğu varid olmuştur. Yani en faziletli haslet sorulmaktadır. Yine bu hadiste "İman artar ve eksilir" diyen kimse için bir delil mevcuttur. Böylece Müslümanların İslam'a bağlı sıfatlarından bazılarıyla birinin diğerine göre daha faziletli olabileceği sabit olmaktadır."[49])

---

[47] Kitabus Samt(28) Ahmed(3/154) Ahmed Zühd(s.394) Bezzar(Keşful estar; 1/19 no=21) Heysemi Mecmauz Zevaid(1/54) sahihtir.

[48] Kitabus Samt(29) Buhari(1/9) Müslim(1/66) Tirmizi(4/661) Darimi(2/299) Hennad Zühd(v.106) sahihtir.

[49] Bkz; İbni Hacer el-Askalani Fethul Bari(1/55)

حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا سعيد بن عبد الله بن الربيع ابن خثيم عن نسير بن ذعلوق عن بكر بن ماعز عن الربيع بن خثيم قال يا بكر بن **ماعز اخزن لسانك إلا مما لك ومما عليك**

27- Bekr Bin Maiz, Er-Rabi Bin Haysem'den naklediyor;

"Ey Bekr Bin Maiz! Sana üzerine vazife olan şeyi söylemen dışında dili muhafaza etmeni tavsiye ederim."[50]

حدثنا أبو خثيمة حدثنا عبد الرحمن بن مهدي عن سفيان عن أبي الأغر عن وهب بن منبه قال **في حكمه آل داود حق على العاقل أن يكون عارفا بزمانه حافظا للسانه مقبلا على شانه**

28- Vehb Bin Münebbih Radıyallahu anh'den "Şu Davud Aleyhis selam ailesinin hikmetlerindendir;

"Akıl sahibi kimseye; zamanı(nın insanlarını) tanıması, dili koruması ve işine yönelmesi bir vazifedir."[51]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا جرير عن يزيد بن حيان التيمي قال **كان يقال ينبغي للرجل أن يكون أحفظ للسانه منه لموضع قدمه**

29- Ebu Hayyan et-Teymi Radıyallahu anh'den;

---

[50] Kitabus Samt(30) İbni Vehb Cami(1/56) İbnül Mübarek Zühd(840) Ahmed Zühd(s.333) Zübeydi el-İthaf(7/457) Hasendir.

[51] Kitabus Samt(31) İbni Ebid Dünya Kitabul Akl(s.15) İbnül Mübarek Zühd(s.105 no:313) Hennad Bin es Seriy(v.111) Gazali İhya(3/95) Zübeydi İthaf(7/456) isnadı hasendir.

"Denilirdi ki; " Kişinin dilini, ayak bastığı yerden daha fazla koruması gerekir."[52]

حدثنا خالد بن خداش حدثنا حماد بن زيد قال **بلغني أن محمد ابن واسع كان في مجلس فتكلم رجل فأكثر الكلام فقال محمد ما على أحدهم لو سكت فتنقى وتوقى**

30- Hammad Bin Zeyd dedi ki; "Bana ulaştı ki; "Muhammed Bin Vasi Radıyallahu anh bir meclisteyken, bir adam konuşmasını uzattı. Bunun üzerine Muhammed Bin Vasi Radıyallahu anh dedi ki;

"Biriniz kendini ilgilendirmeyen hususlarda sussa arınmış ve korunmuş olurdu.[53]"

حدثنا سريج بن يونس حدثنا علي بن ثابت عن أبي الأشهب عن الحسن رضي الله عنه قال **ما عقل دينه من لم يحفظ لسانه**

31- Hasen el-Basri Radıyallahu anh dedi ki; "Dilini korumayan dininde akıl sahibi değildir."[54]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا خلف بن تميم عن عبد الله بن محمد الأنصاري عن الأوزاعي قال كتب إلينا عمر بن عبد العزيز رحمه الله برسالة لم يحفظها غيري وغير مكحول **أما بعد فإنه من أكثر ذكر الموت**

[52] Kitabus Samt(32) Zübeydi İthaf(7/457) Ebu Ubeyd Emsal(s.40) ravileri güvenilirdir.
[53] Kitabus Samt(33) Zübeydi İthaf(7/457) ravileri güvenilirdir.
[54] Kitabus Samt(34) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.47) Gazali İhya(3/95) Zübeydi İthaf(7/456) ravileri güvenilirdir.

رضي من الدنيا باليسير ومن عد كلامه من عمله قل كلامه فيما لا ينفعه

32- el-Evzai Radıyallahu anh'den; "Ömer Bin Abdülaziz Radıyallahu anh bize bir mektup yazmıştı. Mekhul ile benden başkası onu ezberlemedi; Mektup da şöyle yazıyordu;

"Bundan sonra; Kim ölümü hatırlamayı çoğaltırsa dünyadan çok az bir şeye razı olur. Kim konuştuğu şeyleri amelinden sayarsa (bunu bilirse), kendisine faydası olmayan konuşmasını azaltır.[55]

حدثني هارون بن عبد الله حدثنا محمد بن يزيد بن خنيس عن وهيب بن الورد رحمه الله قال **كان يقال الحكمة عشر أجزاء فتسعة منها في الصمت والعاشرة عزلة الناس**

33- Vüheyb Bin el-Verd Radıyallahu anh dedi ki; "Şöyle denilirdi;

"Hikmet on parçadır. Dokuzu susmakta onuncusu insanlardan uzaklaşıp uzlete çekilmektedir."[56]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا أبو إسحاق الطالقاني عن عبد الله ابن المبارك رحمه الله قال **قال بعضهم في تفسير العزلة هو أن يكون مع**

---

[55] Kitabus Samt(35) İbnül Mübarek Zühd(s.129 no=383) Ahmed Zühd(s.296) Gazali İhya(3/95) Zübeydi İthaf(7/456) Hasen.
[56] Kitabus Samt(36) Suyuti Hüsnüs Semt(s.1 no:15) İbni Hibban Ravzatül Ukala(s.46) İsnadı Hasendir. İhya(3/94)

القوم فإن خاضوا في ذكر الله فخض معهم وإن خاضوا في غير ذلك فاسكت

34- Abdullah İbnül Mübarek Radıyallahu anh dedi ki;

"Bazıları uzleti şöyle açıkladılar; İnsanlarla birlikte bulunup, onlar Allah'ı zikretmeye dalınca onlara katılmak ve onlar Allah'ın zikri dışında şeylere dalınca susmaktır."[57]

حدثنا أحمد بن إبراهيم عن محمد بن مزاحم عن وهيب بن الورد قال **وجدت العزلة في اللسان**

35- Vehb Bin el-Verd Radıyallahu anh dedi ki; "Uzleti dilde (susmakta) buldum."[58]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا سفيان قال **قال بعض الماضين إنما لساني سبع إن أرسلته خفت أن يأكلني**

36- Süfyan Radıyallahu anh'den; "Geçmişteki bazı insanlar şöyle derlerdi;

"Şüphesiz dilim bir kurttur. Eğer onu serbest bırakırsam beni yemesinden korkarım."[59]

---

[57] Kitabus Samt(37) ravileri güvenilirdir

[58] Kitabus Samt(38)ravileri güvenilirdir. Suyuti Hüsnüs Semt(s.2 no;42) Safvetüs Safve(2/221)

[59] Kitabus Samt(39) İhya(3/95) Zübeydi İthaf(7/456) ravileri güvenilirdir.

حدثنا إبراهيم بن المنذر الحزامي حدثني سفيان بن حمزة الأسلمي عن كثير بن زيد عن الوليد بن رباح عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله **من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليسكت**

37- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, ya hayır konuşsun, yada sussun."[60]

حدثنا عبيد اللة بن عمر حدثنا حزم بن أبي حزم قال سمعت الحسن **يقول ذكر لنا أن نبي الله قال رحم الله عبدا تكلم فغنم أو سكت فسلم**

38- el-Hasen Radıyallahu anh'den; "Bize Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurduğu anlatıldı;

"Konuşup ta sevap kazanan, veya susup ta selamette olan kula Allah Rahmet eylesin."[61]

حدثنا مهدي بن حفص حدثنا إسماعيل بن عياش عن مطعم بن المقدام الصنعاني عن عنبسة بن سعيد الكلاعي عن نصيح العنسي عن

---

[60] Kitabus Samt(40) Buhari(1/84,78) Müslim(3/1353) Ebu Davud(3/342) Ahmed(2/174, 433) İbni Hibban Ravzatül Ukala(s.41) Hennad Zühd(v.103) ravileri sağlamdır.

[61] Kitabus Samt(41) Iraki el-Muğni(3/95) Zübeydi İthaf(7/579) Keşful Hafa(1/426) Ahmed Zühd(s.277) İbnül Mübarek Zühd(s.128 no:380) Hennad Zühd(v.103) Elbani Sahiha(2/535) Kudai Müsnedi Şihab(47/2) Dürül Mensur(2/220) Ravileri güvenilir olup mürseldir. Mevsul olarak da rivayet edilmiştir. Hadis sahihtir.

ركب المصري قال قال رسول الله **طوبى لمن أنفق الفضل من ماله وأمسك الفصل من قوله**

39- Rakab el-Mısrî Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Malının fazlasını infak edene ve sözün fazlasından kendisini tutana ne mutlu!"[62]

حدثني هارون بن عبد الله حدثنا محمد بن يزيد بن خنيس عن عبد العزيز بن أبي رواد قال **قال رجل لسلمان رضي الله عنه أوصني قال لا تتكلم قال وكيف يصبر رجل على أن لا يتكلم قال فإن كنت لا تصبر عن الكلام فلا تتكلم إلا بخير أو اصمت**

40- Abdulaziz Bin Ebi Ravvad Radıyallahu anh'den; "Birisi Selman Radıyallahu anh'e;

---

[62] Kitabus Samt(43) İbni Vehb Cami(1/72) Iraki el-Muğni(3/99) Zübeydi el-İthaf(7/465) Suyuti Camiul Kebir(2/65) Keşful Hafa(2/47) İbni Hacer el-İsabe(1/251) Hafiz el-Iraki bu hadis hakkında şöyle der;

"Begavi Mucemus Sahabe'de İbni Kani ve Beyhaki, Rakab el-Mısri hadisinden tahric ettiler. İbni Abdilberr; "Hasen hadistir" dedi. Begavi; Peygamber Aleyhis selam'den işitip işitmediğini bilmiyorum" dedi. İbni Mende; "Mechul, sahabe olduğu bilinmiyor" dedi. Bezzar ise hadisi Enes Radıyallahu anh'den zayıf bir sened ile rivayet etmiştir." El Muğni(3/99)

İbni Hacer el-Askalani, Rakb el-Mısri'nin meşhur sahabelerden olmadığını söyler.(el-İsabe 1/251) Zübeydi Rakab el-Mısri'nin Abbas ed-Devri'den naklen sahabi olduğunu söyler. (el-İthaf 7/465) Suyuti Camiul Kebir'de bu hadisi Ali Radıyallahu anh'den merfuan rivayet etmiştir. Acluni, Suyuti'nin bu hadisi hasen saydığını, Buhari'nin de Tarihul Kebir'de rivayet ettiğini söyler. Allahu a'lem bis savab.

“Bana tavsiyede bulun” dedi. O da dedi ki;

“Konuşma” Adam;

“Kişi konuşmadan nasıl sabreder?” dedi Selman Radıyallahu anh;

“Eğer konuşmadan sabredemiyorsan, ya hayır konuş, ya sus” dedi.[63]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا سفيان عن إسماعيل بن مسلم قال قال ابن عباس رضي الله عنه **يا لسان قل خيرا تغنم أو اسكت عن شر تسلم**

41- İsmail Bin Müslim’den; “İbni Abbas Radıyallahu anhuma dedi ki;

“Ey dil! Hayır konuşup kazançlı çık veya sus, şerden selamette ol.”[64]

حدثنا إسحاق حدثنا سفيان قال **قالوا لعيسى ابن مريم عليه السلام دلنا على عمل ندخل به الجنة قال لا تنطقوا أبدا قالوا لا نستطيع ذلك قال فلا تنطقوا إلا بخير**

---

[63] Kitabus Samt(44) Ahmed Zühd(150-151) Suyuti Hüsnüs Semt(34) İsnadı hasendir. İmam Ahmed’in rivayeti şu şekildedir; “İnsanların en çok günahı olanı; Allah’a isyan içeren şekilde en çok konuşanlardır.”

[64] Kitabus Samt(45) İbnül Mübarek Zühd(s.125 no;370) Ahmed Zühd(s.188) Suyuti Hüsnüs Semt(33) İsnadı muteberdir. İsmail Bin Müslim hadisi yazabilecek zayıf ravilerdendir.Onun dışında raviler güvenilirdir.

42-Sufyan Bin Uyeyne Radıyallahu anh'den; "İsa Bin Meryem Aleyhimes selam'a dediler ki;

"Bize, bizi cennete sokacak ameli göster" dedi ki;

"Asla konuşmayın" dediler ki

"Buna güç yetiremeyiz" Dedi ki;

"Ancak hayır konuşun"[65]

حدثنا الهيثم بن خارجه حدثنا سهل بن هاشم عن الأوزاعي قال **قال سليمان بن داود صلى الله عليهما السلام إن كان الكلام من فضة فالصمت من ذهب**

43- El-Evzai Radıyallahu anh'den; "Süleyman Bin Davud Aleyhis selam dedi ki; "Söz gümüş ise susmak altındır."[66]

حدثني علي بن الحسين عن حبان بن هلال حدثنا جعفر بن سليمان قال **سمعت مالك بن دينار رحمه الله يقول لو كلف الناس الصحف لأقلوا الكلام**

44- Cafer Bin Süleyman'dan; "Malik Bin Dinar Radıyallahu anh dedi ki;

"Amel defterlerini yazmakla insanlar görevli kılınsaydı, mutlaka konuşmayı azaltırlardı."[67]

---

[65] Kitabus Samt(46) Suyuti Hüsnüs Semt(35) ravileri güvenilirdir.
[66] Kitabus Samt(47) Suyuti Hüsnüs Semt(38) Keşfül Hafa(1/260) İsnadı Hasendir.

حدثني ابن أبي مريم عن يحيى بن إسحاق حدثنا أبو الأحوص عن محمد بن النضر الحارثي قال **كان يقال كثرة الكلام تذهب بالوقار**

45- Muhammed Bin en-Nadr el-Harisî dedi ki;

"Çok konuşmak vakarı giderir derlerdi."[68]

حدثني محمد بن الحسين حدثني خلف بن إسماعيل قال **قال لي رجل من عقلاء الهند كثرة الكلام تذهب بمودة الرجل**

46- Halef Bin İsmail'den; "Hindistan'ın akıl sahiplerinden biri bana dedi ki;

"Çok konuşmak insanlar arasındaki sevgiyi (diğer nüshaya göre; kişinin mürüvvetini) giderir."[69]

قال محمد بن الحسين سمعت محمد بن عبد الوهاب الكوفي يقول **الصمت يجمع للرجل خصلتين السلامة في دينه والفهم عن صاحبه**

47- Muhammed Bin Abdül Vehhab es-Sukkeri'den;

"Susmak kişiye şu iki hasleti bir arada toplamayı sağlar; dininde selamet ve arkadaşını anlamak."[70]

---

[67] Kitabus Samt(48) İbni Kuteybe Uyunul Ahbar(2/178) Zübeydi İthaf(7/457) İsnadı Hasendir.

[68] Kitabus Samt(52) Suyuti Hüsnüs Semt(53) Zübeydi İthaf(7/457) makbul bir rivayettir.

[69] Kitabus Samt(54) İsnadı hasendir.

[70] Kitabus Samt(55) Gazali ihya(3/96) Suyuti Hüsnüs Semt(54) İsnadı Sahihtir. Zübeydi İthaf(7/456)

قال محمد : حدثنا قبيصة قال : **قال داود الطائي لمحمد بن عبد العزيز ذات يوم : أما علمت أن حفظ اللسان أشد الأعمال وأفضلها ؟ قال محمد : بلى؟ وكيف لنا بذلك ؟**

48- Muhammed Bin Kabisa'dan; Davud et-Taî r.a. bir gün Muhammed Bin Abdulaziz'e;

"Biliyor musun, dili korumak amellerin en zoru ve en faziletlisidir" dedi. Muhammed de;

"Evet, bizim halimiz nasıl olur?" dedi.[71]

حدثنا علي بن الحسن عن خلف بن الوليد قال حدثنا عبد الرحمن بن محمد المحاربي عن عمران بن يزيد قال قال علي بن أبي طالب رضي الله عنه **اللسان قوام البدن فإذا استقام اللسان استقامت الجوارح وإذا اضطرب اللسان لم يقم له جارحة**

49- İmran Bin Yezid'den; Ali Bin Ebi Talib Radıyallahu anh dedi ki;

"Dil bedenin kıvamıdır. Dil dosdoğru olursa, organlar da dosdoğru olur. Dil doğru olmazsa diğer organlar da doğru olmaz."[72]

---

71 Kitabus Samt(56) Suyuti Husnüs Semt(2/b no:55) Zubeydi İthaf(7/548) isnadı hasendir.
72 Kitabus Samt(58) Zübeydi İthaf(7/458) İsnadı Sahihtir.

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا حجاج بن محمد عن سليمان ابن المغيرة قال سمعت يونس بن عبيد يقول **ما من الناس أحد يكون لسانه منه على بال إلا رأيت صلاح ذلك في سائر عمله**

50- Yunus Bin Ubeyd Radıyallahu anh'den; "İnsanlardan herhangi biri, diline ehemmiyet verirse diğer amellerinde de düzelme görülür."[73]

حدثني محمد بن الحسين عن عبيد الله بن محمد التيمي قال : **قيل لأحنف بن قيس يوم قطري : تكلم قال : أخاف ورطة لساني**

51- Ubeydullah Bin Muhammed et-Teymî'den; "el-Ahnef Bin Kays'a;

"Konuşma yap" denildi. O da;

"Dilimin vartaya düşmesinden korkuyorum" dedi.[74]

حدثني داود بن عمرو الضبي حدثنا عبد الله بن المبارك حدثنا ابن عون عن الحسن رضي الله عنه قال **كانوا يتكلمون عند معاوية رضي الله عنه والأحنف ساكت فقالوا ما لك لا تتكلم يا أبا بحر قال أخشى الله إن كذبت وأخشاكم إن صدقت**

52- Hasan el-Basri Radıyallahu anh'den; Bir gün Muaviye (bin Ebu Sufyan) Radıyallahu anhuma'nın huzurunda konuşuluyor ve mecliste bulunan el-Ahnef (bin

---

[73] Kitabus Samt(60) İhya(3/96) Zübeydi İthaf(7/457) İbni Hibban Ravzatül Ukala(47) Ravileri güvenilirdir.
[74] Kitabus Samt(61) Zubeydi el-İthaf(7/547) isnadı sahih.

Kays) Radıyallahu anh ise susuyordu. Muaviye'nin Radıyallahu anh adamları dediler ki;

"Ey Eba Bekr! Sen niçin konuşmuyorsun?" Ahnef dedi ki;

"Yalan konuşursam Allah'tan, doğru konuşursam sizden korkuyorum."[75]

حدثنا أبو بكر بن أبي النضر حدثنا وهب بن جرير قال حدثنا أبي قال سمعت الأعمش يحدث عن خيثمة عن عدي بن حاتم قال **أيمن أحدكم وأشامه بين لحييه يعنى لسانه**

53- Adiy Bin Hatim Radıyallahu anh dedi ki;

"Kişinin bereketi ve hayırsızlığı iki dudağı arasında, yani dilindedir."[76]

حدثني هاشم بن الوليد أبو الطاهر الهروي سألته فقال سمعت أبا بكر بن عياش رحمه الله قال **أجتمع أربع ملوك فرموا رمية واحدة بكلمة واحدة ملك الهند وملك الصين وكسرى وقيصر قال أحدهم أنا أندم على ماقلت ولا أندم على ما لم أقل وقال الآخر إني إذا تكلمت ملكتني ولا أملكها وإذا لم أتكلم ملكتها ولم تملكني وقال الثالث عجبت**

---

[75] Kitabus Samt(62) İbnül Mübarek Zühd(s.476 no;1353) İbni Sa'd(7/95) Ahmed Zühd(s.236) İbni Kuteybe Uyunül Ahbar(2/180) İhya(3/157) Zübeydi İthaf(7/457) İsnadı Sahihtir.

[76] Kitabus Samt(63) İbnül Mübarek Zühd(s.126 no;373) Mecmeuz Zevaid(10/30) Zübeydi İthaf(7/458) sahihtir.

للمتكلم إن رجعت عليه كلمته ضرته وإن لم ترجح لم تنفعه وقال الرابع أنا على رد ما قلت

54- Ebu Bekr Bin Ayyaş Radıyallahu anh'den; "Dört ülkenin; Hint, Çin, Kisra ve Kaysar hükümdarları bir araya geldiler ve bir kelime üzerinde konuşmaya başladılar. Birisi dedi ki;

"Ben konuştuğuma pişman olurum fakat konuşmadığım şeye pişman olmam" diğeri;

"Ben bir şey söylediğimde o söz bana hükmedici olur, ben artık ana hükmedemem. Eğer konuşmazsam o söz benim hükmüm altında olur o bana hükmedemez" dedi. Üçüncüsü;

"Sözü kendinse döndüğü zaman zarar veren, dönmediği zaman faydası olmayan konuşmacıya hayret ederim." dedi. Dördüncüsü de şöyle dedi;

"Konuşmadığım sözü reddetmek, bana konuştuğum sözü reddetmekten kolaydır."[77]

حدثنا أحمد بن حنبل أنبأنا عبد الله بن المبارك قال أنبأنا عيسى ابن عبد الرحمن حدثنا طلحة الأيامي قال حدثني عبد الرحمن بن عوسجة عن البراء رضي الله عنه **قال جاء أعرابي إلى النبي قال دلني على عمل يدخلني الجنة قال أطعم الجائع واسق الظمآن وأمر بالمعروف وانه عن المنكر فإن لم تطق فكف لسانك إلا من خير**

---

77 Kitabus Samt(65) İhya(3/96) Suyuti Hüsnüs Semt(59) Zübeydi İthaf(7/457) İsnadı sağlamdır.

55- Bera (Bin Azib) Radıyallahu anh; “Bir bedevi Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’e gelip dedi ki;

“Bana beni cennete sokacak ameli göster” buyurdu ki;

“Açı doyur, susuzlara su ver, iyiliği emret kötülüğe mani ol. Bunlara güç yetiremezsen hayırsız sözlerden dilini çek.”[78]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا حماد بن زيد عن هشام بن عروة عن أبيه عن أبي مراوح الليثي عن أبي ذر رضي الله عنهم أن رسول الله قال **تكف شرك عن الناس فإنها صدقة منك على نفسك**

56- Ebu Zer Radıyallahu anh’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“İnsanların kötülüklerinden vazgeç bu senin kendin için verdiğin bir sadakadır.”[79]

---

[78] Kitabus Samt(67) Gazali İhya(3/94) İsnadı Hasendir.
[79] Kitabus Samt(68) Müslim(1/89) Ahmed(5/150) Zübeydi İthaf(7/456) Musa Şahin Fethul Mu’min(2/9) Sahihtir.

FAZLA KONUŞMAKTAN VE BATILA DALMAKTAN NEHİY

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا أبو معاوية عن محمد بن عمرو بن علقمة عن أبيه عن جده علقمة بن وقاص عن بلال بن الحارث المزني رضي الله عنه عن النبي قال **إن الرجل ليتكلم بالكلمة م رضوان الله ما يظن أن تبلغ ما بلغت يكتب الله له بها رضوانه إلى يوم يلقاه وإن الرجل ليتكلم بالكلمة من سخط الله ما يظن أن تبلغ ما بلغت يكتب الله عليه بها سخطه إلى يوم القيامة** قال وكان علقمة يقول كم من كلام منعنيه حديث بلال بن الحارث رضي الله عنه

57- Bilal Bin Haris el-Müzeni Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kişi ucunun nereye vardığını bilmediği, Allah'ın razı olacağı bir söz söyler de, bu sebeple Allah ona, kendisiyle karşılaşacağı güne kadar rızasını yazar. Yine kişi, ucunun nereye vardığını bilmeden, Allah'ın gazabını icap ettiren bir söz söyler de, bu sebeple Allah ona, kıyamet gününe kadar gazabını yazar."

Hadisin ravisi Alkame Bin Vakkas der ki; "Nice söylemek istediğim şeyler vardır ki, Bilal Bin Haris'in rivayet ettiği bu hadis, beni ondan alıkoyar."[80]

---

[80] İbni Ebid Dünya Kitabus Samt(70) Tirmizi(4/559) İbni Mace(2/1312) İbni Mübarek Zühd(s.49 no;1394) Humeydi Müsned(2/405) İbni Vehb Cami(1/47) Hennad Zühd(106) Hakim(1/46) Taberani(1/354) Taberani Sagir(1/235) İbni Hibban(1576) sahihtir. Bk. Ahmed Zühd(s.15) Kitabus Samt no:72)

حدثنا الحسن بن عيسى أنبأنا عبد الله المبارك أنبأنا الزبير بن سعيد عن صفوان بن سليم عن عطاء بن يسار عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي قال **إن الرجل ليتكلم بالكلمة يضحك منها جلساءه يهوي بها أبعد من الثريا**

58- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Muhakkak kişi, mecliste bulunanları bir söz söyler de, bu sebeple Süreyya yıldızından daha uzağa düşer."[81]

حدثنا خالد بن خداش حدثنا مهدي بن ميمون عن غيلان بن جرير عن مطرف بن عبد الله عن أبيه رضي الله عنهما قال **قدمت على رسول الله في رهط من بني عامر فقالوا أنت والدنا وأنت سيدنا وأنت أفضلنا علينا فضلا وأنت أطولنا علينا طولا وأنت الجفنة الغراء فقال قولوا بقولكم ولا يستهوينكم الشيطان**

59- Mutarrif Bin Abdullah, babasından naklediyor; "Amir oğullarından bir kaç kişi ile Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına geldik. Bunlar;

"Sen bizim babamızsın, Sen bizim seyyidimiz (efendimiz)sin, sen bizim en faziletlimizsin, sen bizim en büyüğümüzsün, sen parlak kasesin, sen şöylesin, sen

---

[81] Kitabus Samt(71)Tirmizi(4/557) İbnül Mübarek(948) Ebu Nuaym Hilye(3/164) Bkz. Ebu Davud(4/289) Darimi(2/296) Hakim(1/46) Hennad Zühd(106) Zehebi Mizan(2/67) Zübeydi el-İthaf(7/467) Iraki el-Muğni(3/100) hasendir.

böylesin demeye başladılar. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ne söyleyecekseniz söyleyin, şeytan sizi şaşırtıp durmasın."[82]

حدثني أبي أنبأنا ابن علية عن ليث عن عطاء عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : **أنذركم فضول الكلام بحسب أحدكم ما بلغ حاجته**

60- Abdullah Bin Mes'ud Radıyallahu anh dedi ki;

"Sizi fazla konuşmaktan sakındırırım. Birinizin ihtiyacını giderecek kadar konuşması yeterlidir.[83]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم وغيره قالوا : أنبأنا يعلى بن عبيد قال : **دخلنا على محمد بن سوقة فقال : أحدثكم بحديث لعله ينفعكم فإنه قد نفعني قال لنا عطاء بن أبي رباح يا بني أخي إن من كان قبلكم كانوا يكرهون فضول الكلام وكانوا يعدون فضول الكلام ما عدا كتاب الله أن تقرأه أو تأمر بمعروف أو تنهى عن منكر أو تنطق بحاجتك في معيشتك التي لابد لك منها أتنكرون : (وإن عليكم لحافظين * كراما كاتبين) (إذ يتلقى المتلقيان عن اليمين وعن الشمال قعيد * ما يلفظ من قول إلا لديه رقيب عتيد) أما يستحي أحدكم أنه لو نشرت عليه صحيفة التي أملى صدر نهاره كان أكثر ما فيها ليس من أمر دينه ولا دنياه ! !**

---

[82] Kitabus Samt(73) Buhari Edebül Müfred(211) Ebu Davud(4806) İbni Hibban(2128) Ahmed(4/25) Nesai Amelül Yevm(245) Iraki el-Muğni(3/999 Zübeydi İthaf(7/466) sahihtir.

[83] Kitabus Samt(77) Zübeydi İthaf(7/466) Gazali İhya(3/99) İbni Vehb Cami(1/72) Hasendir. Arapça metinde isnad; "Ebu Hureyre'den" şeklindedir. Fakat bu hatadır. Doğrusu bunu Atâ, İbn Mesud r.a.'den rivayet etmiştir.

61- Ya'la Bin Ubeyd'den; Yanımıza Muhammed Bin Sûka Radıyallahu anh girdi ve dedi ki;

"Size faydalanmış olduğum, sizin de faydalanacağınızı umduğum bir söyleyeceğim. Bize Ata Bin Ebi Rebah Radıyallahu anh şöyle demişti;

"Sizden öncekiler, fuzuli sözlerden hoşlanmazlardı. Allah'ın kitabını okumak, iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak ve geçimleri için söylemeye mecburen muhtaç oldukları sözler dışındakileri, fuzuli sayarlardı. Şu ayetleri inkar mı edersiniz;

"**Hâlbuki Üzerinizde gözcü melekler, kıymetli kâtipler var.**" (İnfitar 10-11)

"Hatırla ki, biri sağında, biri solunda iki melek, işlediklerini tesbit ederler." (Kaf 17)

" **Ağzından bir söz çıkmaz ki yanında hazır bir gözcü bulunmasın.**" (Kaf 18)"

"Sizden biriniz, amel defteri açıldığında içindekilerin çoğunun ne diniyle nede dünyasıyla alakalı olmayan şeylerle dolmuş olmasından utanmaz mı?"[84]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم أنبأنا محمد بن جابر عن مجمع التيمي عن رجل يدعى زيدا أو يزيد عن علي رضي الله عنه قال : **لسان الإنسان قلم الملك وريقه مداده**

---

84 Kitabus Samt(78) Fethul Bari(8/594) Hennad Zühd(104) Mizzi Tehzibül Kemal(2/934) İhya(3/98) Ebu Nuaym Hilye(7/65) İsnadı sahihtir.

62- Ali Bin Huseyn Zeynel Abidin Radıyallahu anh dedi ki;

"İnsanın dili, (yazıcı) meleğin kalemidir. Nefesi de onun mürekkebidir."[85]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم حدثنا جرير عن ليث عن مجاهد : **{ ما يلفظ من قول إلا لديه رقيب عتيد } قال :الملكان**

62- Mucahid r.a., "**İnsan hiçbir söz söylemez ki, yanında hazır bekleyip gözetleyen yazıcı olmasın**"(Kaf 18) ayeti hakkında;

"İki (yazıcı) melek kastediliyor" dedi.[86]

حدثنا أحمد بن جميل المروزي أنبأنا المعتمر بن سليمان عن ليث عن مجاهد قال : **إن الكلام ليكتب حتى إن الرجل ليسكت ابنه : أبتاع لك كذا وكذا وأفعل كذا وكذا فيكتب كذيبة**

63- Mücahid Radıyallahu anh dedi ki; "Her söz yazılır. Hatta adam çocuğuna susturmak için;

"Dur, ben sana şunu şunu alacağım, şunu şunu yapacağım" der ve bu da yalancık olarak kaydedilir."[87]

حدثنا داود بن عمرو الضبي حدثنا محمد بن الحسن الأسدي حدثنا يزيد بـــن إبراهيم عن الحسن قال:

---

[85] Kitabus Samt(79) ravileri güvenilirdir. Şayet isnadında geçen Zeyd, Zeyd Bin Ali ise rivayet sahihtir. O değilse kim olduğunu bilmiyorum.
[86] Kitabus Samt(81) Kurtubi(9/11) isnadı sahihtir.
[87] Kitabus Samt(82) İhya(3/99) İsnadı sahihtir.

يا ابن آدم بسطت لك صحيفة ووكل بك ملكان كريمان يكتبان عملـــك فأكثر ما شئت أو أقل

64- Hasen (el-Basri) Radıyallahu anh dedi ki; "Ey Âdemoğlu! Senin için sahifeler açıldı, iki kerim melek, amellerini yazmak için görevlendirildi. Öyleyse sahifelerini dilediğin gibi doldur, ister çok yap, ister az."[88]

حدثني سويد بن سعيد حدثنا مروان بن معاوية عن إسماعيل بن أبي خالد عن طارق بن شهاب قال : **بعث سليمان بن داود عليهما السلام بعض عفاريته وبعث نفرا ينظرون ما يقول : ويخبرونه قال : فأخبروه أنه مر على السوق فرفع رأسه إلى السماء ثم نظر إلى الناس وهز رأسه فسأله سليمان لم فعل ذلك ؟ قال : عجبت من الملائكة على رؤوس الناس ما أسرع ما يكتبون ومن الذين أسفل منهم ما أسرع ما يملون**

65- Tarık Bin Şihab Radıyallahu anh'den; "Süleyman Bin Davud Aleyhimes selam bir İfritini göndermişti. Sonra ardından da onun ne yaptığını, ne söylediğini gözetmek üzere birini daha gönderdi. Takipçi şunları haber verdi;

"(İfrit) çarşıya uğradı, başını semaya kaldırdı, sonra insanlara bakıp başını salladı" dedi. Süleyman Aleyhis selam o ifrite niçin böyle yaptığını sordu. Dedi ki;

"İnsanların başları üzerindeki meleklerin ne kadar çabuk yazdıklarına, altlarındakilerin de (defterlerini) ne kadar çabuk doldurduklarına hayret ettim."[89]

---

[88] Kitabus Samt(85) İhya(3/99) İsnadı sahihtir
[89] Kitabus Samt(86) İhya(3/99) Zübeydi İthaf(7/466) İsnadı sahihtir

حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا سعيد بن عبد الله بن الربيع بن خيثم عن نسير بن ذعلوق عن بكر بن ماعز قال : كان الربيع بن خثيم يقول : **لا خير في الكلام إلا في تسع : تهليل وتكبير وتسبيح وتحميد وسؤالك من الخير وتعوذك من الشر وأمرك بالمعروف ونهيك عن المنكر وقراءتك للقرآن**

66- Rebi bin Huseym Radıyallahu anh dedi ki; "Şu dokuz yer dışında konuşmakta hayır yoktur; Tehlil (La ilahe illallah), tekbir (Allahu Ekber), tesbih (Subhanallah), tahmid (Elhamdulillah), hayırdan sual etmen, şerden sığınman, İyiliği emretmen, kötülükten nehyetmen ve Kur'an okuman." [90]

حدثني علي بن أبي مريم عن عثمان بن زفر التيمي حدثنا محمد بن عبد العزيز التيمي قال : ذكر الحسن عن إبراهيم التيمي قال : **المؤمن إذا أراد أن يتكلم نظر فإن كان كلامه له تكلم وإلا أمسك عنه والفاجر إنما لسانه رسلا رسلا**

67- İbrahim et-Teymi Radıyallahu anh dedi ki; "Mü'min konuşmak istediği zaman bakar, eğer söyleyeceği şey lehinde ise konuşur, aleyhinde ise susar. Facir (günahkâr) ise, diline gelen her şeyi konuşur da konuşur."[91]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبد الله بن عثمان أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا ابن لهيعة عن عياش بن عباس عن شييم بن بيتان عن شفي الأصبحي قال : **من كثر كلامه كثرت خطيئته**

---

[90] Kitabus Samt(87) Hennad Zühd(104) isnadı hasendir.
[91] Kitabus Samt(88) Zübeydi İthaf(7/466) İhya(3/99) İsnadı sahihtir

68- Şüfey el-Esbahi dedi ki, “Kim konuşmasını çoğaltırsa, hatası da çoğalır.”[92]

حدثني حمزة أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله أنبأنا وهيب عن هشام عن الحسن رضي الله عنه قال : **من كثر ماله كثرت ذنوبه ومن كثر كلامه كثر كذبه ومن ساء خلقه عذب نفسه**

69- Hasan el-Basri Radıyallahu anh dedi ki; “Malı çoğalanın günahı da çoğalır, konuşmayı çoğaltanın yalanı da çoğalır. Ahlakını kötüleştirene, nefsine (uymak) tatlı gelir.”[93]

وحدثني حمزة أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله أنبأنا إسماعيل بن عياش حدثني عقيل بن مدرك : أن رجلا قال لأبي سعيد الخدري رضي الله عنه : **أوصني قال** : **عليك بالصمت إلا في حق فإنك به تغلب الشيطان**

70- Ukayl Bin Müdrik’ten; “Birisi Ebu Said el-Hudri Radıyallahu anh’den kendisine tavsiyede bulunmasını istedi. Dedi ki;

“Hakkı söylemek dışında susmalısın. Zira ancak bu şekilde şeytana galip gelirsin.”[94]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان بن عثمان أنا عبد الله بن المبارك أنا مجالد بن سعيد عن الشعبي رضي الله عنه قال : **ما من خطيب يخطب إلا عرضت عليه خطبته يوم القيامة**

---

[92] Kitabus Samt(89) İbni Vehb Cami(1/61) İbnil Mübarek(842) sahihtir.
[93] Kitabus Samt(90) İhya(3/99) Zübeydi İthaf(7/466) sahihtir.
[94] Kitabus Samt(91) Suyuti Hüsnüs Semt(17) Hasendir

71- eş-Şa'bî Radıyallahu anh dedi ki; "İnsanlara hitap eden hiçbir hatip yoktur ki, kıyamet günü hutbesi kendisine arz olunmasın."[95]

وحدثني حمزة أنبأنا عبدان قال : قال عبد الله رضي الله عنه : **كان طاوس رضي الله عنه يعتذر من طول السكوت ويقول** : **إني جربت لساني فوجدته لئيما راضعا**

72- Abdullah r.a.'den; "Tavus r.a., uzun süren sessizliği hakkında mazeret göstererek şöyle derdi;

"Dilimi tecrübe ettim ve onu alçak buldum" dedi.[96]

حدثني حمزة أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله أنبأنا حماد بن سلمة عن رجاء أبي المقدام عن نعيم كاتب عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه قال : قال عمر بن عبد العزيز : **إنه ليمنعني من كثير الكلام مخافة المباهاة**

73- Ömer Bin Abdülaziz Radıyallahu anh dedi ki; "Övünmekten korktuğum için, pek çok şeyi söylemekten kendime mani olurum."[97]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان بن عثمان أنبأنا عبد الله أنبأنا رشدين بن سعد حدثنا الحجاج بن شداد : أنه سمع عبيد الله بن أبي جعفر وكان أحد الحكماء يقول في بعض قوله : **إذا كان المرء يحدث في مجلس فأعجبه الحديث فليسكت وإن كان ساكتا فأعجبه السكوت فليتحدث**

---

[95] Kitabus Samt(95) İbnül Mübarek(136) Ebu Nuaym Hilye(4/312) İsnadı Hasendir.

[96] Kitabus Samt(92) isnadı sahih.

[97] Kitabus Samt(96) Ahmed Zühd(s.301) İbni Sa'd(/368) İhya(3/100) sahihtir.

74- Hikmet sahiplerinden biri olan Ubeydullah Bin Ebi Ca’fer dedi ki;

“Kişi bir mecliste konuşurken, konuşması hoşuna giderse sussun. Eğer susmuşken, susması hoşuna giderse, konuşsun.”[98]

حدثنا إسماعيل بن إسحاق حدثنا أبو أسامة عن سفيان الثوري عن عبد الله بن دينار عن ابن عمر رضي الله عنهما قال : **إن أحق ما طهر الرجل لسانه**

75- İbni Ömer Radıyallahu anhuma dedi ki; “Kişinin temizlemesi gereken en önemli şey dilidir.”[99]

حدثني الفضل بن يعقوب حدثنا سعيد بن مسلمة حدثنا سعيد بن عبد العزيز قال : **رأى أبو الدرداء رضي الله عنه امرأة سليطة اللسان فقال لو كانت هذه خرساء كان خيرا لها**

76- Ebud Derda Radıyallahu anh, çekinmeden konuşan bir kadın gördü ve dedi ki;

“Bu kadın dilsiz olsaydı, kendisi için daha hayırlı olurdu.”[100]

حدثني محمد بن عبد الملك حدثنا حجاج بن منهال عن حماد بن سلمة عن حماد عن إبراهيم رحمه الله قال : **يهلك الناس في خلتين فضول المال وفضول الكلام**

77- İbrahim en-Nehai Radıyallahu anh dedi ki;

---

[98] Kitabus Samt(97) İhya(3/99) Zübeydi İthaf(7/467) Hasendir.
[99] Kitabus Samt(99) İhya(3/99) İthaf(7/467) Sahih
[100] Kitabus Samt(100) İhya(3/99) İthaf(7/467) İbni Habib Gaye ve Nihaye(21) isnadında zayıflık vardır.

"İnsanları şu iki haslet helak eder; Fazla mal toplamak ve fazla konuşmak."[101]

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا قبيصة عن سفيان الثوري عن أبي حيان التيمي عن إبراهيم التيمي رحمه الله قال : **ما عرضت قولي على عملي إلا خشيت أن أكون مكذبا**

78- İbrahim et-Teymi dedi ki; "Yalancı çıkmaktan korktuğum için, sözümü amelime arz edemem."[102]

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا شعيب بن حرب عن يزيد بن إبراهيم عن محمد بن سيرين قال : **كان رجل من الأنصار يمر بمجلس لهم فيقول : توضئوا فإن بعض ما تقولون شر من الحدث**

79- Muhammed Bin Sirin Radıyallahu anh dedi ki; "Ensar'dan biri meclise uğradığında derdi ki;

"Abdest alınız! Konuştuklarınızdan bazısı hades'ten daha şerlidir."[103]

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا شعيب بن حرب عن إسرائيل عن منصور عن إبراهيم قال : **الوضوء من الحدث وأذى المسلم**

80- İbrahim en-Nehai Radıyallahu anh dedi ki; "Abdest iki şeyden dolayıdır; Hadesten dolayı ve Müslüman kişiye eza vermekten dolayı."[104]

---

[101] Kitabus Samt(103) İhya(3/99) İthaf(7/467) sahih
[102] Kitabus Samt(104) Ahmed Zühd(s.363) sahih
[103] Kitabus Samt(105) İbni Vehb Cami(1/72) Hennad Zühd(110) Sahih

KENDİSİNİ İLGİLENDİRMEYEN SÖZLERDEN SAKINMAK

حدثنا علي بن الجعد وخالد بن خداش وخلف بن هشام قالوا حدثنا مالك بن أنس عن الزهري عن علي بن الحسين رضي الله عنهما قال قال رسول الله **من حسن إسلام المرء تركه ما لا يعنيه**

81- Zühri, Ali Bin Huseyn (Zeynel Abidin) Radıyallahu anh'den rivayet ediliyor; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesi, İslam'ının (Müslümanlığının) güzelliğindendir."[105]

حدثنا أحمد بن عيسى المصري حدثنا ضمام بن إسماعيل الإسكندراني حدثني يزيد بن أبي حبيب وموسى بن وردان عن كعب بن عجرة رضي الله عنه **أن النبي فقد كعبا فسأل عنه فقالوا مريض فخرج يمشي حتى آتاه فلما دخل عليه قال أبشر يا كعب فقالت أمه هنيئا لك الجنة يا كعب فقال من هذه المتآلية على الله قال هي أمي يا رسول الله فقال وما يدريك يا أم كعب لعل كعبا قال ما لا يعنيه أو منع ما لا يغنيه**

82- Kab Bin Ucre Radıyallahu anh'den "Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Kab'ı göremeyince onu sordu.

---

[104] Kitabus Samt (106)

[105] Kitabus Samt(107) Malik Muvatta(siyer s.334) Ahmed(1/201) Tirmizi(4/558 no:2317) İbni Mace(2/1315) Abdurrezzak(20617) Hennad Zühd(104) İbni Vehb Cami(1/48) Burada mürsel olarak gelmiş ise de Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den mevsul olarak rivayet edilmiştir. Sahihtir.

“Hasta” dediler. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onu ziyarete gitti. Onun yanına girince buyurdu ki;

“Ey Ka’b seni müjdelerim! Bunun üzerine Ka’bın annesi;

“Senin için cennet hayırlı olsun ey Ka’b!” dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah adına kesin şeyi söyleyen kim?” Ka’b;

“Annemdir ya Rasulullah!” dedi. Bunun üzerine buyurdu ki;

“Ey Ka’b’ın annesi! Ne biliyorsun belki Ka’b kendisini ilgilendirmeyen boş söz konuşmuş veya kendisine zararı olmayan şeyi men etmiş olabilir.”[106]

وحدثنا سويد بن سعيد حدثنا حفص بن ميسرة عن زيد بن أسلم قال :
دخل على أبي دجانة وهو مريض ووجهه يتهلك فقال : **ما من عملي شيء أوثق في نفسي من اثنين : لم أتكلم فيما لا يعنيني وكان قلبي للمسلمين سليما**

83- Zeyd Bin Eslem Radıyallahu anh dedi ki; Ebu Dücane Radıyallahu anh vefat hastalığı anında iken, onun yanına girildiğin de şöyle dedi;

“Kendimde şu iki amelden başka kuvvetli bir amel yoktur; Beni ilgilendirmeyen hususlarda konuşmadım, kalbim de Müslümanlar için selamette idi.”[107]

[106] Kitabus Samt(110) Abdurrezzak(9744) Hatib Tarih(4/373) İhya(3/97) İthaf(7/461) isnadı hasendir.
[107] Kitabus Samt(113) İbni Sa’d(3/2-102) İbni Vehb Cami(1/51) Zehebi Siyeri A’lam(1/243) Zübeydi İthaf(7/462)

حدثنا علي بن الجعد عن شعبة عن سيار أبي الحكم قال : **قيل للقمان الحكيم : ما حكمتك ؟ قال : لا أسأل عما كفيت ولا أتكلف ما لا يعنيني**

84- Seyar Ebil Hakim dedi ki; "Lokman Hekim'e;

"Hikmetin nedir?" denildi. O da dedi ki;

"Ben saklanan şeyi araştırmam, beni ilgilendirmeyen şeyin üzerinde durmam."[108]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا أبو شهاب عن عمرو بن قيس : **أن رجلا مر بلقمان والناس عنده فقال : ألست عبد بني فلان ؟ قال : بلى قال : الذي كنت ترعى عند جبل كذا وكذا ؟ قال : بلى قال : فما الذي بلغ ما أرى ؟ قال : صدق الحديث وطول السكوت عما لا يعنيني**

85- Amr İbni Kays'tan; "Bir adam Lokman'a uğradı ve onun yanında insanların toplanmış olduğunu gördü.

"Sen falan oğullarının kölesi değil misin?" dedi. O da

"Evet" deyince, gördüğü bu hale nasıl eriştiğini sordu. Lokman Aleyhis selam dedi ki;

"Doğruyu söylemek ve beni ilgilendirmeyen şeyler hakkında susmak sayesinde."[109]

---

[108] Kitabus Samt(115) İhya(3/97) Zübeydi İthaf(7/462) İbni Vehb Cami(1/71) ricali sahih ricalidir.
[109] Kitabus Samt(116) İbni Vehb Cami(1/48) Zübeydi İthaf(7/462) ricali sahih ricalidir.

حدثنا محمد بن سعد حدثنا عفان عن جعفر بن سليمان عن المعلى بن زياد

قال : قال مروق العجلي : **أمر أنا أطلبه منذ عشر سنين لم أقدر عليه ولست بتارك طلبه قالوا : ما هو يا أبا المعتمر ؟ قال : الصمت عما لا يعنيني**

86- Muverrik el-Icli dedi ki; "Yirmi senedir bir iş peşindeyim, ona muvaffak olamadım ama peşini de bırakmadım." Dediler ki;

"Ey Mütemir'in babası! Peşinde olduğun o iş nedir?" Muverrık Radıyallahu anh dedi ki;

"Beni ilgilendirmeyen şeylerden susmaktır."[110]

---

110 Kitabus Samt(118) Ahmed Zühd(s.305) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.50) İhya(3/98) Suyuti Hüsnüs Semt(70) Zübeydi İthaf(4/461) ricali güvenilirdir.

ÇEKİŞMENİN KÖTÜLENMESİ

حدثنا ابن أبي شيبة حدثنا المحاربي عن ليث عن عبدالملك عن عكرمة عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله **لا تمار أخاك ولا تمازحه ولا تعده موعدا فتخلفه**

87- İbni Abbas Radıyallahu anhuma'dan; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kardeşinle çekişme ve ona şaka yapma. Ona bir söz verdiğinde sözünden dönme.[111]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة عن الحكم قال : قال عبد الرحمن بن أبي ليلى رحمها الله : **لا أماري صاحبي فإما أن أكذبه وإما أن أعصيه**

88- Abdurrahman Bin Ebi Leyla Radıyallahu anh dedi ki; "Ben arkadaşımla tartışmam. Zira ya onu yalanlarım veya kızdırmış olurum."[112]

حدثنا خالد بن خداش حدثنا حماد بن زيد عن محمد بن واسع قال : كان مسلم بن يسار يقول : **إياكم والمراء فإنها ساعة جهل العالم وبها يبتغي الشيطان زلته قال حماد : فقال لنا محمد : هذا الجدال هذا الجدال**

---

[111] Kitabus Samt(123) Tirmizi(4/359) Buhari Edebül Müfred(394) Ebu Nuaym Hilye(3/344) Kadı Iyaz Buğyetur Raid(s.181) Nevevi el-Ezkar(s.279) Gazali İhya(3/100, 110) Zübeydi İthaf(7/469) hasendir.
[112] Kitabus Samt(124) Zübeydi İthaf(7/474) Hennad Zühd(107) Gazali İhya(3/101) Ricali güvenilirdir

89- Müslim Bin Yesar Radıyallahu anh dedi ki; "Sizleri tartışmaktan sakındırırım. Zira o âlimin cahilleştiği bir saattir. O zaman şeytan âlimin sürçmesini bekler."

Hammad dedi ki; Muhammed Bin Vasi bize; "Bu (sürçmeden kasıt) cidaldir, bu cidaldir" dedi.[113]

حدثنا خالد بن خداش حدثنا حماد بن زيد عن محمد بن واسع قال : **رأيت صفوان بن محرز في المسجد وقريبا منه ناس يتجادلون فرأيته قام فنفض ثيابه وقال : إنما أنتم جرب مرتين**

90- Muhammed Bin Vasi Radıyallahu anh anlatıyor. "Safvan Bin Muhriz'i mescitte gördüm. Onun yakınında tartışan insanlar vardı. Onun kalktığını ve elbisesini silkelediğini gördüm, sonra iki defa şöyle dedi;

"Şüphesiz sizler harp aletlerisiniz!"[114] (yani dini fesada uğratıyorsunuz!)

حدثني علي بن الحسين عن إبراهيم بن مهدي حدثنا إسماعيل بن عياش عن عمرو بن مهاجر قال : سمعت عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه قال : **إذا سمعت المراء فأقصر**

91- Amr Bin Muhacir dedi ki; "Ömer Bin Abdülaziz Radıyallahu anh'ın şöyle dediğini işittim;

"İtiraz işittiğinde sözü kısa kes."[115]

---

[113] Kitabus Samt(125) Ahmed Zühd(s.251) Gazali İhya(3/101) Zübeydi İthaf(7/470) isnadı sahihtir.
[114] Kitabus Samt(126) Zübeydi İthaf(7/471) isnadı sahihtir
[115] Kitabus Samt (129) Zübeydi İthaf (7/471) isnadı hasendir.

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا جرير عن برد عن سليمان بن موسى قال : قال أبو الدرداء رضي الله عنه : **كفى بك إثما أن لا تزال مماريا**

92- Süleyman Bin Musa, Ebud Derda Radıyallahu anh şöyle söyle söylediğini naklediyor;

"Senin için kötülük olarak, tartışmaya, çekişmeye devam etmek yeter"[116]

حدثني أبو سلمة المخزومي يحيى بن المغير حدثني أخي محمد ابن المغيرة عن عبد الله بن الحارث الجمحي عن زيد بن أسلم عن أبيه عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه : **لا يتعلم العلم لثلاث ولا يترك لثلاث : لا يتعلم ليمارى به ولا يباهى به ولا يراءى به ولا يترك حياء من طلبه ولا زهادة فيه ولا رضا بالجهل منه**

93- Ömer Bin el-Hattab Radıyallahu anh dedi ki;

"İlim şu üç şey için öğrenilmez ve şu üç şey için de ilim terk edilmez; ilim, tartışmak, onunla övünmek ve onunla riya yapmak için öğrenilmez. İlmi talep etmekten utanmak, ilmi gereksiz saymak ve cehalete razı olmak sebebiyle de ilim öğrenmek terk edilmez!"[117]

حدثني عبدالرحمن بن صالح حدثنا ابن فضيل عن حجاج بن دينار الشاعر عن أبي غالب عن أبي أمامة رضي الله عنه عن النبي قال **ما ضل قوم بعد هدى كانوا عليه إلا أوتوا الجدل** ثم قرأ ما ضربوه لك إلا جدلا بل هم قوم خصمون سورة الزخرف

---

116 Kitabus Samt(130) İhya(3/101) İthaf(7/471) sahih
117 Kitabus Samt(131) Gazali İhya(3/101) Zübeydi İthaf(7/471)sahihtir.

94- Ebu Ümame Radıyallahu anh'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Hidayete erdikten sonra sapıtan bir kavim, ancak mücadele (tartışma) sebebiyle sapıtmıştır," sonra şu ayeti okudu;

"Bunu sana ancak tartışmak için söylediler. Doğrusu onlar kavgacı bir toplumdur." (Zuhruf 58)[118]

حدثني العباس بن جعفر حدثنا هشام بن الوليد قال : سمعت الفضل بن عياض رحمه الله عن هشام بن حسان عن محمد بن سيرين قال : **كنا نتحدث أن أكثر الناس خطايا أفرغهم لذكر خطايا الناس**

95- Muhammed ibni Sîrin Radıyallahu anh dedi ki; "Bizler, insanların hatalarından bahsetmekle uğraşmanın insanların en çok düştüğü hata olduğunu konuşurduk."[119]

حدثنا سعيد بن سليمان الواسطي عن عباد بن العوام عن عبدالله بن سعيد عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله **لا يستكمل عبد حقيقة الإيمان حتى يدع المراء وإن كان محقا ويدع كثيرا من الحديث مخافة الكذب**

96- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[118] Kitabus Samt(136) Tirmizi(5/378 no:3253) İbni Mace(1/19) Ahmed(5/252,256) Hakim Taberani(8/333) Begavi Mesabih(6/139) Tefsiru İbni Kesir(7/222) Kenzül Ummal(1079) Zübeydi İthaf(7/473) Gazali İhya(3/100) hasen, sahih.

[119] Kitabus Samt(138) İsnadı sahihtir.

"Kul, haklı olsa bile tartışmayı bırakmadıkça ve yalana düşmek korkusuyla çok konuşmayı bırakmadıkça imanın hakikatini kemale erdiremez."[120]

حدثنا أبو عبد الرحمن القرشي حدثنا أبو غسان حدثنا سفيان بن عينية عن داود بن شابور قال : سمعته من شهر بن حوشب قال : **قال لقمان عليه السلام لابنه : أي بني لا تعلم العلم تباهي به العلماء أو تماري به السفهاء أو ترائي به في المجالس**

97- Şehr Bin Havşeb nakletmiştir; Lokman Aleyhis selam oğluna dedi ki;

"Ey oğulcağızım! İlmi, âlimlere karşı övünmek veya düşük insanlarla tartışmak ya da meclislerde riya için öğrenmeyesin!"[121]

وحدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله أنبأنا الفضيل عن ليث عن مجاهد رضي الله عنه قال : **لا تمار أخاك ولا تفاكهه** يعني المزاح

98- Mücahid Radıyallahu anh dedi ki; "Kardeşinle tartışma ve onunla şakalaşma"[122] (yani mizah ile meşgul olma!)

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبدالله بن المبارك أنبأنا المسعودي حدثنا الأعمش عن مجاهد قال حدثني مولاي عبدالله بن السائب قال **كنت**

---

[120] Kitabus Samt(139) İbni Ebid Dünya Gıybet(2) Ahmed(2/352,364) İbni Hibban Ravdatül Ukala(s.55) Ricali sahih
[121] Kitabus Samt(142) İbni Ebid Dünya Gıybet(2) Zübeydi İthaf(7/471) İhya(3/100) Ricali güvenilirdir.
[122] Kitabus Samt(144) Zübeydi İthaf(7/471) Ricali sahih ricalidir.

شريك النبي في الجاهلية فلما قدمنا المدينة قال لي أتعرفني قلت نعم كنت شريكي فنعم الشريك كنت لا تداري ولا تماري

99- Abdullah Bin es-Saib Radıyallahu anh dedi ki; "Ben cahiliye de iken Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in ortağı idim. Medine'ye geldiğimizde bana;

"Beni tanıdın mı?" buyurdu. Bende;

"Evet, sen ortağımdın. Ne güzel bir ortaktın. Ne bir muhalefet ederdin, ne de tartışırdın."[123]

حدثنا إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا عتاب بن بشير عن علي بن بذيمة قال : قيل لميمون من مهران : **ما لك لا يفارقك أخ لك عن قلى ؟ قال : إني لا أشاريه ولا أماريه**

100- Meymun Bin Mihran Radıyallahu anh; "Ne oluyor da kardeşinle hiç ayrılmıyor ve darılmıyorsunuz?" denildi. Şöyle cevap verdi;

"Şüphesiz ben onunla mücadele etmiyor tartışmıyorum." [124]

---

[123] Kitabus Samt(145) Ebu Davud(4/260) İbni Mace(2/768) Ahmed(3/425) İbni Ebid Dünya Kitabül Gıybet(2) isnadı sahihtir.

[124] Kitabus Samt(146) Zübeydi İthaf(7/471) İbni Ebid Dünya Gıybet(2) Mizzi Tehzibül Kemal(3/1399) Gazali İhya(3/101) isnadı sahihtir.

LAFI KÖŞELETMENİN[125] KÖTÜLENMESİ

حدثنا أبو خيثمة والقواريري قالا حدثنا يحيى القطان عن ابن جريج أخبرني سليمان بن عتيق عن طلق بن حبيب عن الأحنف بن قيس عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه عن النبي قال **ألا هلك المتنطعون ثلاث مرات**

101- İbni Mes'ud Radıyallahu anh'den; Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem (üç defa tekrar ederek) buyurdu ki;

"Dikkat edin! Lafını köşeletip lüzumsuz yere konuşmasını uzatanlar helak olmuşlardır."[126]

حدثنا عبيدالله بن عمر الجشمي حدثنا ديلم بن غزوان عنميمون الكردي عن أبي عثمان النهدي عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال **سمعت رسول الله يقول أخوف ما أخاف على أمتي كل منافق عليم اللسان**

---

[125] **Mütercim'in notu**: İmam gazali diyor ki; " Lafı köşeletmek (sözün derinliğine dalmak) ağzı eğip bükerek secî ve kafiye yapmak, edebiyat yapacağım diye yapmacık hareketlerde bulunmak, maksadına îmâ ve ta'riz yoluyla varmak şeklinde konuşmalardır. Bütün bu yapmacık hareketler, mevzuya girmeden lüzumsuz mukaddimeler ve mezmum olan şeylerdir. Bunlara tekellüf denir…" (İhyau Ulumid Din (Terceme 3/272)

[126] Müslim(4/2055) Kitabus Samt(147) Ebu Davud(4/201) Ahmed(1/386) İbni Ebid Dünya Gıybet(3) İhya(3/104) ricali sahih ricalidir.

102- Ömer Bin el-Hattab Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim;

"Ümmetimi için en çok korktuğum şey; dili âlim olan (ağzı iyi laf yapan) münafıklardır."[127]

حدثنا ابن أبي شيبة حدثنا حفص بن غياث عن إسماعيل بن أبي خالد عن مصعب بن سعد قال جاء عمر بن سعد إلى أبيه يسأله حاجة فتكلم بين حاجته بكلام فقال له سعد رضي الله عنه ما كنت من حاجتك أبعد منك اليوم إني سمعت رسول الله يقول **يأتي الناس زمان يتخللون فيه الكلام بألسنتهم كما تتخلل البقر الكلأ بألسنتها**

103- Ömer Bin Sa'd, babasından bir hacetini istemek üzere gittiğinde, isteğini söylemeden önce bazı giriş konuşmalarında bulundu. Ona babası Sa'd Bin Ebi Vakkas Radıyallahu anh dedi ki;

"İhtiyacına en uzak kaldığın gün artık bu gündür. Zira ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim;

"İnsanlar üzerine bir zaman gelecek, sözlerini ağızlarında sığırların otu gevelediği gibi geveleyecekler." [128]

---

[127] Kitabus Samt(148) Ahmed(1/22) İbni Ebid Dünya Gıybet(2) isnadı hasendir

[128] Kitabus Samt(149) (1/22) İbni Ebid Dünya Gıybet(2) Hennad Bin es-Seri Kitabüz Zühd (107) Ebu Davud (4/301) Tirmizi (5/141) Ahmed (2/187) Gazali İhya (3/104) isnadı sahihtir.

حدثنا إسماعيل بن إبراهيم الترجماني حدثنا علي بن ثابت عن عبدالحميد بن جعفر الأنصاري عن عبدالله بن حسين عن أمه عن فاطمة بنت رسول الله رضي الله عنها قالت قال رسول الله **شرار أمتي الذين غذوا بالنعيم الذين يأكلون ألوان الطعام ويلبسون ألوان الثياب ويتشدقون في الكلام**

104- Fatıma Radıyallahu anha'dan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ümmetimin şerlileri bol nimetlerle gıdalanıp, çeşit çeşit yemekler yiyen, renkli elbiseler giyen ve ağzını eğip bükerek (edebiyat parçalamak için) konuşanlardır."[129]

حدثنا إسماعيل بن إسحاق الأزدي حدثنا إسحاق بن محمد الفروي عن عبدالله بن عمر عن حميد الطويل عن أنس رضي الله عنه قال قال عمر بن الخطاب رضي الله عنه **إن شقاشق الكلام من شقاشق الشيطان**

105- Ömer Bin el-Hattab Radıyallahu anh dedi ki;

"Çene çatlatarak konuşmak şeytanın gevelemesindendir."[130]

---

[129] Kitabus Samt (150)İbni Ebid Dünya Zemmul Gıybet(2) Hennad es Seri Zühd (67) Ahmed Zühd (s.394) Iraki Tahricül İhya (3/79) Zübeydi İthaf (7/412) Hakim (3/568) Gazali İhya (3/104) isnadı hasendir

[130] Kitabüs Samt(152) Kitabül Gıybet(3) Gazali İhya(3/104) Zübeydi İthaf(7/477) İbni Vehb Cami(1/60)

HUSUMETİN KÖTÜLENMESİ

حدثنا علي بن الحسين العامري حدثنا أبو النضر هاشم بن القاسم عن الأشجعي حدثنا الربيع بن الملاح قال : سمعت أبا جعفر يقول : **إياكم والخصومة فإنها تمحق الدين وحدثني من سمعه يقول : وتورث الشنآن وتذهب الاجتهاد**

106- er-Rabî Bin el-Mellah'tan; Ebu Cafer şöyle dedi; "Husumetten sakının! Zira husumet dini yok eder. Birisini şöyle derken işittim;

"(Husumet) yıpratır ve gayreti giderir."[131]

حدثني أبي و أحمد بن منيع قالا : حدثنا مروان بن شجاع عن عبد الكريم أبي أمية قال : **ما خاصم ورع قط** يعني في الدين

107- Abdülkerim Bin Ebi Umeyye dedi ki; "Verâ sahibi olanlar (Dinde) asla husumet etmezler."[132]

حدثنا محمد بن عبد الملك القرشي حدثنا أبو عوانة عن صالح بن مسلم قال : قال عامر : **لقد تركتني هذه الصعافقة وللمسجد أبغض إلي من كناسة داري يعني أصحاب القياس**

108- Amir (eş-Şa'bi) dedi ki; "Fırsatçılar beni terk etti. Mescidden, evimdeki süprüntülerden daha fazla

---

[131] Kıtabüs Samt(154) Kitabül Gıybet(3) Gazali İhya (3/102) Zübeydi İthaf(7/471) isnadı makbuldür.

[132] Kitabus Samt (155) Kitabül Gıybet(3) Gazali İhya (3/102) Zübeydi İthaf (7/471) isnadı sahihtir. Bu sözün sahibi olan İbni Ebi Umeyye ise hadiste zayıftır.

tiksiniyorum" (O, bu sözüyle, dinde kıyas yapanları kastediyordu.)[133]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا وكيع حدثنا ابن جريج عن ابن أبي مليكة عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله **إن أبغض الرجال إلى الله الألد الخصم**

109- Aişe Radıyallahu anha'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah'ın en nefret ettiği kimseler husumette aşırı giden kimselerdir."[134]

حدثني أبو بكر محمد بن هاني ن حدثني أحمد بن شبوية حدثني سليمان بن صالح حدثني عبد الله بن المبارك عن جويرية بن أسماء عن سلم ابن قتيبة قال : مر بي بشير بن عبيد الله بن أبي بكرة فقال : **ما يجلسك ؟ قلت : خصومة بيني وبين ابن عم لي ادعى أشياء في داري قال : فإن لأبيك عندي يدا وإني أريد أن أجزيك بها وإني والله ما رأيت من شيء أذهب لدين ولا أنقص لمروءة ولا أضيع للذة ولا أشغل لقلب من خصومة قال : فقمت لأرجع فقال خصمي : مالك قلت : لا أخاصمك قال : عرفت أنه حقى ؟ قلت : لا ولكني أكرم نفسي عن هذا وسأبقيك بحاجتك قال : فإني لا أطلب منك شيئا هو لك قال : فمررت بعد ببشير وهو يخاصم فذكرته قوله : قال : لو كان قدر خصومتك عشر مرات فعلته ولكنه مرغاب أكثر من عشرين ألف ألف**

---

133 Kitabus Samt(156) Kitabul Gıybet(3/a) isnadı hasen.

134 Kitabüs Samt(157) Kitabül Gıybet(3) Buhari(3/101, 8/116) Müslim(4/2054) Tirmizi(5/214, 2976) Ahmed(6/55) Humeydi Müsned(1/132, 273) sahih

110- Selem Bin Kuteybe’den; Beşir Bin Abdullah Bin Bekre bana uğradı ve dedi ki;

“Ne oturuyorsun?” Ben de;

“Amcamın oğlu ile aramda evim hakkında bir davamız var” dedim. Dedi ki;

“Babanın benim üzerimde iyilikleri vardır. Ben de sana bu iyiliklerin karşılığını vermek isterim. Allah’a yemin olsun ki, husumet kadar, dini yok eden mürüvveti eksilten, lezzeti gideren ve kalbi meşgul eden bir şey görmedim.” Oradan ayrılmak üzere kalktığımda hasmım;

“Nereye gidiyorsun?” dedi. Ben de;

“Seninle davalaşmayacağım” dedim. Dedi ki;

“Benim haklı olduğumu mu anladın?” Ben;

“Hayır, lakin kendime ikram olarak bundan vazgeçiyorum, ihtiyacını sana bırakıyorum.” dedi. Dedi ki;

“Ben de senden bir şey istemiyorum ev senin olsun” Bundan sonra Beşir'in yanına uğradım ve davalaşırken buldum. O'na kendi söylediği sözü hatırlattım. Dedi ki;

"Bu, senin dâvân kadar olsaydı on defa bırakırdım. Fakat istediğim şey ondan yirmi milyon daha fazladır."[135]

---

[135] Kıtabüs Samt(158) Kitabül Gıybet(3) Gazali İhya(3/102) Zübeydi İthaf(7/471) isnadı sahihtir.

حدثني عبد الرحمن بن صالح حدثنا حفص بن غياث عن ليث عن الحكم عن محمد بن علي قال : **لا تجالسوا أصحاب الخصومات فإنهم يخوضون في آيات الله**

111- Muhammed Bin Ali Bin Ebi Talib Radıyallahu anhuma dedi ki; "Tartışmacılarla beraber oturmayın. Zira onlar, Allah'ın ayetleri hakkında söze dalarlar."[136]

حدثني محمد بن أبي حاتم حدثنا عبد الله بن داود قال : سمعت سفيان عن الحسن بن عمرو عن فضيل **قال:**

قال إبراهيم : ما خاصمت ؟ قلت : لا قال : قط ؟ قال قلت : قط ؟:
قال ابن داود : كذا يعني

112- Fudayl r.a.'den; "İbrahim; "Tartışmadın mı?" deyince,

"Hayır" dedim

"Hiç mi?" dedi.

"Hiç" dedim."[137]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم حدثنا حماد بن زيد عن يحيى بن سعيد قال : قال عمر بن عبد العزيز رحمه الله : **من جعل دينه غرضا للخصومات أكثر التنقل**

113- Ömer Bin Abdülaziz'den; "Kim dinini husumete hedef yaparsa, sık fikir değiştirir."[138]

---

[136] Kıtabüs Samt(159) Kitabül Gıybet(3) isnadı sahihtir.
[137] Kitabus Samt(160) Kitabul Gıybet(3/b) isnadı sahih.

GIYBET VE ONUN KÖTÜLENMESİ

حدثنا أحمد بن جميل المروزي أنبأنا عبدالله بن المبارك أنبأنا داود بن قيس حدثني أبو سعيد مولى عبدالله بن عامر بن كريز عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله **كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه**

114- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Her Müslüman'ın kanı, malı ve şahsiyeti diğer Müslümana haramdır."[139]

حدثنا إبراهيم بن المنذر الحزامي حدثنا سفيان بن حمزة عن كثير بن زيد عن الوليد بن رباح عن أبي هريرة رضي الله عنه **أن النبي قال لا تحاسدوا ولا تباغضوا ولا تدابروا ولا يغتب بعضكم بعضا وكونوا عباد الله إخوانا**

115- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Birbirinize haset etmeyin, nefretleşmeyin, bir birbirinize sırt çevirmeyin ve bazınız diğerini gıybet etmesin! Allah'ın kardeş kulları olun!"[140]

---

[138] Kıtabüs Samt(161) Kitabül Gıybet(3) Ahmed Zühd(s.302) İbni Sa'd Tabakat(5/371) isnadı sahihtir.

[139] Kitabüs Samt(162) Müslim (3/1986) Tirmizi (1927) Ahmed (2/277) Kitabül Gıybet(3) isnadı sahih

حدثني أبو بكر محمد بن أبي عتاب حدثنا عبد القدوس أبو المغيرة عن صفوان بن عمرو عن عبدالرحمن بن جبير بن نفير عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال **قال رسول الله مررت ليلة أسري بي على قوم يخمشون وجوههم بأظافيرهم فقلت يا جبريل من هؤلاء قال هؤلاء الذين يغتابون الناس ويقعون في أعراضهم**

116- Enes İbni Malik Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İsra gecesi, tırnakları ile yüzlerini tırmalayan bir kavme uğradım. Dedim ki;

"Ey Cibril! Bunlar kimlerdir?" Dedi ki;

"Bunlar insanların gıybetini edenler ve onların gizli hallerini araştıranlardır."[141]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا يزيد بن هارون عن زياد بن أبي زياد عن محمد بن سيرين قال قال سليم بن جابر **أتيت رسول الله فقلت علمني خيرا ينفعني الله به قال لا تحقرن من المعروف شيئا ولو أن تصب من دلوك في إناء المستسقى وأن تلقي أخاك ببشر حسن وإذا أدبر فلا تغتابه**

---

[140] Kitabüs Samt(163) Buhari(7/88) Müslim(4/1983) Ebu Davud(4/278) Tirmizi(4/329) Gıybet(s.3-4) sahih

[141] Kitabüs Samt(165) Kıtabül Gıybet(4) Ebu Davud(4/269) Ahmed (3/180, 229, 231)İbni Kesir Tefsiri(1/122) Zübeydi İthaf(7/15) Elbani Sahiha(2/59-69) sahihtir.

117- Süleym Bin Cabir Radıyallahu anh'den Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına gelip dedim ki;

"Bana Allah'ın beni faydalandıracağı bir hayrı öğret" buyurdu ki;

"Kendi kovandan su isteyen birine su vermek bile olsa, iyilikten hiçbir şeyi küçük görme. Kardeşini güler yüzle, güzel bir şekilde karşıla ve yanından ayrıldığında gıybetini yapma"[142]

حدثنا إبراهيم بن دينار حدثنا مصعب بن سلام عن حمزة بن حبيب الزيات عن أبي إسحاق عن البراء رضي الله عنه قال خطبنا رسول الله حتى أسمع العواتق في بيوتها فقال **يا معشر من آمن بلسانه ولم يؤمن بقلبه لا تغتابوا المسلمين ولا تتبعوا عوراتهم فإنه من يتبع عورة أخيه يتبع الله عورته ومن يتبع الله عورته يفضحه وهو في جوف بيته**

118- Bera Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize evlerinde oturan kızların bile işittiği bir hitapta bulundular.

"Ey dili iman edip kalpleri iman etmeyenler! Müslümanların gıybetini yapmayın. Onların ayıplarını araştırmayın! Zira kim kardeşinin ayıplarını takip ederse, Allah onun ayıplarını takip eder. Allah kimin ayıplarını takip

---

142 Kitabüs Samt(166) Müslim(4/2026) Tirmizi(4/274) Ahmed(5/63, 5/173, 3/482) Kitabül Gıybet(s.4)

ederse, o kimse evinin ortasında bile olsa, Allah onu rezil eder!"[143]

حدثنا يحيى بن عبد الحميد الحماني و أحمد بن عمران الأخنسي قالا : حدثنا أبو بكر بن عياش عن الأعمش عن سعيد بن عبد الله بن جريج عن أبي برزة رضي الله عنه قال : **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : يا معشرمن آمن بلسانه ولم يؤمن بقلبه لا تتبعوا عورات المسلمين ولا عثراتهم فإنه من يتبع عثرات المسلمين يتبع الله عثرته ومن يتبع الله عثرته يفضحه وأن كان في بيته**

119- Ebu Berze r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ey dili iman edip kalpleri iman etmeyenler! Müslümanların kusurlarının ve sürçmelerinin peşine düşmeyin! Kim Müslümanların sürçmelerini takip ederse, Allah da onun sürçmesini takip eder ve Allah kimin sürçmesini takip ederse, o kimse evinin ortasında bile olsa, onu rezil eder!"[144]

حدثنا سويد بن سعيد حدثنا يحيى بن زكريا بن أبي زائدة عن عبدالله بن سعيد عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي قال **الربا سبعون حوبا أيسره كنكاح الرجل أمه وأربى الربا عرض الرجل المسلم**

---

[143] Kitabüs Samt(167) Ebu Davud(4/270) Tirmizi(2032) Ahmed(4/420) İbni Hibban (359) Kitabül Gıybet(s.4) İbni Hacer Metalibul Aliye(2/395) Mecmauz Zevaid(8/94) İthaf(7/335) Iraki El-Muğni(3/124) Hasendir.

[144] Kitabus Samt(168) Ebu Davud(4/270) Tirmizi(2033) Ahmed(4/420) İbni Hibban(359) Kitabul Gıybet(5/a) Metalibu Aliye(2/395, 2562) Mecmauz Zevaid(8/93) hasen.

120- Ebu Hureyre Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Riba (faiz) yetmiş günahtır. En düşüğü kişinin anasını nikâhlaması gibidir. En kötüsü ise Müslüman kişinin (gıybetini yapmaktır)" [145]

(Haysiyetine hakaret etmek, ayıp aramak, namusuna halel getirmek bu hadisin nehyi kapsamındadır.- mütercim-)

حدثنا محمد بن علي بن شفيق قال سمعت أبي حدثنا أبو مجاهد عن ثابت البناني عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال **خطبنا رسول الله فذكر الربا وعظم شأنه فقال إن الدرهم يصيبه الرجل من الربا أعظم عند الله في الخطيئة من ست وثلاثين زنية يزنيها الرجل وأربى الربا عرض الرجل المسلم**

121- Enes Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize, ribânın (faizin) dehşetinden bahseden bir hutbede bulundu. Buyurdu ki;

"Kişinin bir dirhem faize bulaşması Allah indinde; Kişinin otuz altı defa zina etmesinden daha büyük bir günahtır. Ribânın en çirkini ise, müslümanın gizli hallerini araştırmaktır."[146]

---

[145] Kitabüs Samt(173) Gıybet(s.5) Beyhaki(10/241) Suyuti Cem'ül Cevami(1/416) Keşful Hafa(1/422) İthaf(7/538) Elbani Sahiha(3/418) Abdürrezzak(20252) Muhtasar olarak; İbni Mace (2274) sahihtir.

[146] Kitabüs Samt(175) Ebu Davud(4/269) Ahmed(1/190) İbni Ebid Dünya Gıybet(s.5) Metalibul Aliye(2705) Busayri İthafüs Sadetil Mahare(2/152) isnadı sahihtir.

حدثنا محمد بن علي حدثنا النضر بن شميل أنبأنا أبو العوام واسمه عبدالعزيز بن ربيع الباهلي حدثنا أبو الزبير واسمه محمد عن جابر بن عبدالله رضي الله عنهما قال **كنا مع رسول الله في مسير فأتى على قبرين يعذب صاحبهما فقال أما إنهما لا يعذبان في كبير أما أحدهما فكان يغتاب الناس وأما الآخر فكان لا يتأذى من بوله ودعا بجريدة رطبة أو جريدتين فكسرهما ثم أمر بكل كسرة فغرست على قبر فقال رسول الله أما إنه سيهون من عذابهما ما كانتا رطبتين أو ما لم ييبسا**

122- Cabir Bin Abdullah Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber bir yolculuk esnasında iki kabre uğradık. Buyurdu ki;

"Şüphesiz şu ikisi sizin büyük saymadığınız günahlardan ötürü azab olunuyorlar. Birisi insanların gıybetini ederdi, diğeri ise idrarından sakınmazdı"

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem iki yaş dal getirtti, onları kesti. Sonra bu kesilen dalların kabre dikilmesini emretti ve buyurdu ki;

"Şu iki dal yaş kaldığı sürece onların azabı hafifleyecektir."[147]

حدثنا عبد الله بن أبي بدر أنبأنا يزيد بن هارون عن إسماعيل بن أبي خالد عن قيس قال : مر عمرو بن العاص رضي الله عنه على بغل ميت فقال : **والله لأن يأكل أحدكم من لحم هذا خيرله من أن يأكل لحم أخيه**

---

[147] Kitabüs Samt(176) Buhari(1/60) Müslim(1/240) Darimi(1/188) Ahmed(1/225, 5/35, 39) Gıybet(s.5/a) İthaf(7/538) isnadı sahihtir.

123- Amr Bin El-As, bir leşin yanından geçince dedi ki;

"Allah'a yemin olsun ki, birinizin şunun etinden yemesi kardeşinin (gıybetini ederek) etini yemesinden daha iyidir."[148]

حدثنا يحيى بن يوسف الزمي حدثنا محمد بن سلمة الحراني عن محمد بن إسحاق عن محمد بن موسى بن يسار عن ابي هريرة رضي الله عنه قال : **من أكل لحم أخيه في الدنيا قرب إليه لحمه في الآخرة فقيل له : كله ميتا كما أكلته حيا فيأكله ويضج ويكلح**

124- Ebu Hureyre Radıyallahu anh dedi ki; "Kim kardeşinin etini (gıybetini yaparak) dünyada yedi ise ona ahirette onun eti getirilir ve denilir ki;

"Onu diri iken yediğin gibi ölü iken de ye bakalım! Adam onu yiyecek ve ekşiliğinden ve acılığından bağırıp duracaktır."[149]

حدثنا يحيى بن يوسف الزمي حدثنا يحيى بن سليم عن هشام عن ابن سيرين عن عبيدة السلماني قال : **اتقوا المفطرين : الغيبة والكذب**

125- Ubeydetüs Selmani Radıyallahu anh dedi ki; "İki oruç bozucudan, gıybetten ve yalandan sakının."[150]

---

[148] Kitabüs Samt(177) Gıybet(S.5) Zübeydi İthaf(7/538) Buhari Edebül Müfred, İbni Ebi Şeybe, Haraiti Mesaviul Ahlak
[149] Kitabüs Samt(178) Gıybet(s.5) İhya(3/125) Zübeydi İthaf(7/536) isnadı sahihtir.
[150] Kitabüs Samt(179) Gıybet(s.5) Zübeydi İthaf(7/538) isnadı sahihtir.

حدثنا أبو نصر التمار، حدثنا فضيل بن عياض، عن ليث، عن مجاهد، قال: **المسلم يسلم له صومه، يتقي الغيبة والكذب.**

126- Mücahid Radıyallahu anh dedi ki; "Müslüman; orucunu gıybet ve yalandan selamette kılandır."[151]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم أنبأنا سعيد بن عامر عن الربيع بن صبيح : **أن رجلين كانا قاعدين عند باب من أبواب المسجد الحرام فمر بهما رجل كأنه مخنث فترك ذاك فقالا : لقد بقي فيه منه شيء فأقيمت الصلاة فدخلا فصليا مع الناس فحاك في أنفسهما مما قالا فأتيا عطاء رضي الله عنه فسألاه ؟ فأمرهما أن يعيدا الوضوء والصلاة وكانا صائمين فأمرهما أن يقضيا صيام ذلك اليوم**

127- Er-Rabi Bin Subeyh'den; "İki kişi Mescidul Haram'ın kapılarından birinin yanında otururken yanlarından (sakalını bıyığını kesmek sureti ile) kendini kadınlara benzetmiş biri geçti. Bunlar dediler ki;

"Şunun erkeklikten sadece bir şeyi kaldı" sonra namaz için ikamet okundu ve insanlarla birlikte namaz kıldıktan sonra konuştukları şeyi düşündüler. Bunu Ata Radıyallahu anh'a gidip sordular. Ata Radıyallahu anh onlara abdest ve namazlarını tekrar etmelerini, eğer oruç iseler kaza etmelerini emretti.[152]

حدثني عبد الله بن أبي بدر ن أنبانا يزيد بن هارون عن هشام بن حسان عن خالد الربعي قال : **دخلت المسجد فجلست إلى قوم فذكروا رجلا فنهيتهم عنه فكفوا ثم جرى بهم الحديث حتى عادوا في ذكره فدخلت معهم في شيء فلما كان**

---

151 Kitabüs Samt(180) İbni Ebid Dünya el-Gıybet(s.5)
152 Kitabüs Samt(181) Hennad Zühd(110) Kitabul Gıybet(s.5) İhya(3/124) İthaf(7/536) ravileri güvenilirdir.

من الليل رأيت في المنام كأن شيئا أسود طويلا جدا معه طبق خلاف أبيض عليه لحم خنزير فقال : كل قلت : آكل لحم خنزير والله لا آكله فأخذ بقفاي وقال : كل [وانتهرني] انتهارة شديدة ودسه في فمي فجعلت ألوكه ولا أسيغه وأفرق أن ألقيه واستيقظت قال : فمحلوفه لقد مكثت ثلاثين يوما وثلاثين ما آكل طعاما إلا وجدت طعم ذلك اللحم في فمي

128- Halid er-Rabiî'den; "Mescide girdim ve bir adamdan bahseden birilerinin yanına oturdum. Onları bundan nehyettim ve sustular. Sonra konuşma döndü dolaştı yine o adama geldi. Ben de konuya girmiş bulundum. Gece rüyamda şöyle gördüm;

"Elinde beyaz bir tabak ve üzerinde bulunan domuz etiyle uzun boylu siyah bir adam geldi. Bana "Ye" dedi.

"Domuz eti mi yiyeceğim? Vallahi onu yemem" dedim. Beni kafamdan tutup şiddetli bir şekilde azarlayarak onu ağzıma soktu ve "Ye!" dedi. Bunun üzerine onu çiğnedim, fakat yutamadım. Onu çıkarıp fırlattım. Uyandığımda bunun etkisini otuz gün otuz gece hissettim. Yemek yerken ağzımda o etin tadını duyuyordum."[153]

وسمعت أنا يحيى بن أيوب : **يذكر عن نفسه أنه رأى في المنام صنع به نحو هذا وأنه وجد طعم الدسم على شفتيه أياما وذلك أنه كان يجالس رجلا يغتاب الناس**

129- Yahya Bin Eyyub'dan da bu rüyanın benzerini gördüğünü kendisinden dinledim. O da ağzında günlerce

[153] Kitabus Samt(182) Kitabul Gıybet(5/b) Hasen Bin Muhammed el-Kuraşi Tuhfetul Ebrar(s.27-28) Zubeydi İthaf(7/538) Ahmed Bin Acibe Takyidat Fi Carihatil Lisan(v.7) ravileri güvenilirdir.

yağının tadını hissetmiş. O, insanların gıybetini yapan biri ile oturmuştu.[154]

حدثنا أحمد بن جميل أخبرنا عبد الله بن المبارك عن أبي مودود، عن زيد مولى قيس الحذاء، عن عكرمة عن ابن عباس. **(وَلا تَلمِزوا أَنفسَكُم) قال: لا يطعن بعضكم على بعض.**

130- İkrime Radıyallahu anh'den; " İbni Abbas Radıyallahu anh'a, " **Birbirinizi ayıplamayın**" (Hucurat 11) ayeti hakkında; "Birbirinizi kötülemeyin demektir." dedi.[155]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا ابن المبارك أنبأنا سفيان عن ابن أبي نجيح عن مجاهد : **{ ويل لكل همزة لمزة } قال** : **الهمزة الطعان في الناس واللمزة : الذي يأكل لحوم الناس**

131- İbni Ebi Nüceyh'den; Mücahid Radıyallahu anh "**Her gıybetçiye ve yüze karşı eğlenene veyl olsun**"(Humeze 1) ayetindeki "**Humeze**" kelimesini;

"İnsanlara huzurlarında hakaret eden ve onlarla alay eden kimsedir.

"**lümeze**" ise gıybetlerini ederek etlerini yiyenlerdir" diye tefsir etmiştir.[156]

---

[154] Kitabus Samt(183) Gıybet(5/b) İthaf(7/538) isnadı sahih.
[155] Kitabüs Samt(184) Kitabul Gıybet (s.6) Buhari Edebül Müfret (329) Kurtubi (16/327) Zübeydi İthaf (7/536)
[156] Kitabüs Samt(185) Hennad Zühd(111) Kitabul Gıybet(s.6) İhya(3/124) İthaf(7/536) Tefsiri Mücahid Bin Cebr(s.781) Kurtubi Tefsiri(20/182) ricali sahihtir.

حدثنا أحمد بن محمد بن أيوب حدثنا إبراهيم بن سعيد عن محمد بن إسحاق عن وهب بن منبه : **أن ذا القرنين عليه السلام قال لبعض الأمم : ما بال كلمتكم واحدة وطريقتكم مستقيمة ؟ قالوا إنا من قبيل لا نتخادع ولا يغتاب بعضنا بعضا**

132- Vehb Bin Münebbih'ten; Zülkarneyn Aleyhis selam bazı ümmetlere dedi ki;

"Sözünüzün birliğinin ve yolunuzun doğruluğunun sebebi nedir?" Dediler ki;

"Hile yapmadığımız ve birbirimizin gıybetini etmediğimiz için böyleyiz." [157]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا مروان بن معاوية و يزيد بن هارون عن إسماعيل بن أبي خالد عن قيس بن أبي حازم قال : **مر عمرو بن العاص رضي الله عنه على بغل ميت فقال لأصحابه : والله لأن يأكل أحدكم من لحم هذا حتى يمتلئ خير له من أن يأكل لحم رجل مسلم**

133- Kays Bin Ebi Hazım'dan; "Amr Bin El-As r.a., bir leşin yanından geçince arkadaşlarına dedi ki;

"Allah'a yemin olsun ki, birinizin şunun etinden doyuncaya kadar yemesi Müslüman bir kimsenin (gıybetini ederek) etini yemesinden daha iyidir."[158]

---

[157] Kitabus Samt(186) Kitabul Gıybet(s.6) İthaf(7/538) ricali güvenilirdir.

[158] Kitabus Samt(188) ravileri sahihin ravileridir. Tahrici daha önce geçti.

حدثني أبو حاتم حدثنا أصبغ أخبرني ابن وهب أخبرني عبدالله ابن عياش عن يزيد بن قوذر عن كعب قال : **الغيبة تحبط العمل**

134- Kab (el-Ahbar)'dan; "Gıybet ameli yok eder.[159]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا ابن علية حدثنا سعيد بن أبي عروبة عن قتادة رضي الله عنه قال : **ذكر لنا عذاب القبر ثلاثة أثلاث : ثلث من الغيبة وثلث من البول وثلث من النميمة**

135- Katade Radıyallahu anh'den; "Bize kabir azabının üç şey sebebi ile olacağı anlatıldı; Üçte biri idrar (sıçrantılardan sakınmamak)tan, üçte biri gıybetten, üçte biri laf taşımaktan."[160]

حدثنا احمد بن منيع حدثنا محمد بن يزيد الواسطي أنبأنا جويبر عن الضحاك في قوله : **{ ولا تلمزوا أنفسكم } قال : اللمز**

136- Dehhak Radıyallahu anh'den; "**Birbirinizi ayıplamayın**" (Hucurat 11) ayetinde ki "**lemz**" kelimesi; nemime (laf taşımak)tır.[161]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك عن إسرائيل عن أبي يحيى عن مجاهد عن ابن عباس رضي الله عنهما قال : **إذا أردت أن تذكر عيوب صاحبك فاذكر عيوبك**

137- İbni Abbas Radıyallahu anhuma dedi ki;

---

[159] Kitabüs Samt(189) Kitabul Gıybet(s.6) İthaf(7/538) sahihtir.
[160] Kitabüs Samt(190) Kitabul Gıybet(s.6) İhya(3/124) İthaf(7/536) ricali sahih ricalidir.
[161] Kitabüs Samt(191) Kitabul Gıybet(s.6) isnadı hasendir

“Arkadaşının ayıplarını anlatmak istediğin zaman, kendi ayıplarını hatırla.”[162]

حدثني عبد الله بن أبي بدر أنبأنا كثير بن هشام عن جعفر بن برقان عن يزيد بن الأصم قال : سمعت أبا هريرة : رضي الله عنه يقول : **قال : يبصر أحدكم القذى في عين أخيه وينسى الجذل في عينيه**

138- Yezid Bin el-A’sam’dan; “Ebu Hureyre Radıyallahu anh’ı şöyle derken işittim;

“Biriniz kardeşinin gözündeki kılı görür fakat kendi gözündeki kiranı unutur.”[163]

حدثني أبو محمد الأزدي حدثنا علي بن ثابت عن صالح المزني قال : كتب سلمان إلى أبي الدرداء رضي الله عنهما : **أما بعد فإني أوصيك بذكر الله فإنه دواء وأنهاك عن ذكر الناس فإنه داء**

139- Salih el-Muzeni’den; “Selman Radıyallahu anh, Ebud Derda Radıyallahu anh’e şöyle yazdı;

“Sana Allah’ı zikretmeni tavsiye ederim. Zira o devadır. Ve seni insanları zikretmekten nehyederim. Zira bu hastalıktır.”[164]

---

[162] Kitabüs Samt(194) Buhari Edebül Müfret (328) Gıybet(s.6) Gazali İhya(3/124) İthaf(7/537) ricali güvenilirdir.
[163] Kitabüs Samt(195) Buhari Edeb(592) Gıybet(s.6) İhya(3/124) İthaf(7/537) Askeri Emsal(s.74) Meydani(2/155)
[164] Kitabüs Samt(197) Kitabul Gıybet(s.6) Zübeydi İthaf(7/537) isnadı hasendir.

حدثني عبد الله بن أبي بدر أنبأنا يزيد بن هارون عن المسعودي عن عون بن عبد الله قال : **ما أحسب أحدا تفرغ لعيوب الناس إلا من غفلة غفلها عن نفسه**

140- Avn Bin Abdullah dedi ki; "Bir kimsenin kendi ayıplarından gafil kalacağı bir gaflet hali dışında, insanların ayıplarıyla meşgul olmaktan kurtulacağını zannetmiyorum."[165]

حدثني المفضل بن غسان عن أبيه قال : قال بكر بن عبد الله : **إذا رأيتم الرجل مولعا بعيوب الناس ناسيا لعيبه فاعلموا أنه قد مكر به**

141- Bekir Bin Abdullah (el-Müzeni)'den; "Birisi kendi ayıbını unutmuş olduğu halde insanların ayıplarıyla meşgulken görürseniz, bilin ki o bir mekr'e (Allah'ın imtihan tuzağına) uğramıştır."[166]

حدثني ابي أنبأنا الأصمعي عن معتمر بن سليمان عن حزم القطعي عن سليمان التيمي قال : قال الأحنف بن قيس : **ما ذكرت أحدا بسوء بعد أن يقوم من عندي**

142- el-Ahnef Bin Kays dedi ki; "Birisi benim yanımdan kalktığında onun kötülüğünden bahsetmem."[167]

---

[165] Kitabüs Samt(199,751) Kitabül Gıybet(s.6) Zübeydi İthaf(7/539) ricali güvenilirdir.

[166] Kitabüs Samt(200) Kitabül Gıybet(s.6) Zübeydi İthaf(7/539) isnadı hasendir.

[167] Kitabüs Samt(201) Kitabül Gıybet(s.6) ricali güvenilirdir.

حدثنا أحمد بن سعيد الدرامي حدثنا الأصمعي عن أبيه قال : كان الأحنف بن قيس إذا ذكر عنده رجل قال : **دعوه يأكل رزقه ويأتي عليه أجله** وقال عن غير أبيه : إن الأحنف قال : دعوه يأكل رزقه ويكفي قرنه

143- el-Asmaî, babasından naklediyor; "el-Ahnef Bin Kays'ın yanında birisinden bahsedilince dedi ki; "Onu bırakın rızkını yesin, zaten eceli ona doğru gelmekte."[168]

وحدثنا أحمد بن جميل المروزي أنبانا عبد الله بن المبارك أنبأنا جعفر بن حيان عن الحسن رضي الله عنه قال : **يا ابن آدم تبصر القذى في عين أخيك وتدع الجذل معترضا في عينك**

144- Hasen (el-Basri) Radıyallahu anh dedi ki; "Ey! Âdemoğlu kardeşinin gözündeki çapağı görürsün, fakat kendi gözündeki kıymığı görmezsin!"[169]

---

168 Kitabüs Samt(202) Kitabül Gıybet(s.6) ricali güvenilirdir.
169 Kitabüs Samt(203) isnadı sahih

GIYBETİN İZAHI

حدثنا يحيى بن أيوب حدثنا إسماعيل بن جعفر أخبرني العلاء ابن عبدالرحمن عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه **أن النبي قال هل تدرون ما الغيبة قالوا الله ورسوله أعلم قال ذكرك أخاك بما يكره قيل أرأيت إن كان في أخي ما أقول قال إن كان فيه ما تقول فقد اغتبته وإن لم يكن فيه فقد بهته**

145- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Gıybet nedir bilir misiniz?" dediler ki;

"Allah ve rasulu bilir" buyurdu ki;

"Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle zikretmendir." Denildi ki;

"Söylenen şey eğer kardeşimde varsa?" buyurdu ki;

"Eğer kardeşinde olan şeyi söylersen bu gıybettir. Şayet onda olmayan şeyle zikredersen iftira etmiş olursun."[170]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا علي بن عاصم عن المثنى بنالصباح عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده **قال ذكر رجل عند النبي فقالوا ما**

---

[170] Kitabus Samt(205) Müslim(4/2001) Tirmizi(4/329) Darimi(2/299) Ahmed(2/230) Kitabul Gıybet(s.7) sahihtir.

أعجزه فقال رسول الله اغتبتم أخاكم قلنا يا رسول الله قلنا ما فيه قال إن قلتم ما فيه اغتبتموه وإن قلتم ما ليس فليه فقد بهتموه

146- Amr Bin Şuayb (Bin Muhammed Bin Abdullah el-Hicazi) babasından ve dedesinden naklediyor; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında birisinden bahsedilirken

"beceriksizdir" dediler. sallallahu aleyhi ve sellem bunun üzerine buyurdu ki;

"Kardeşinizin gıybetini ettiniz" dediler ki;

"Biz onda olan şeyi söyledik." Buyurdu ki;

"Onda olan şeyi söylediğinizde gıybet etmiş oldunuz. Şayet söylediğiniz şey onda yoksa bu da iftiradır."[171]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا عبدالرحمن بن مهدي عن سفيان عن علي بن الأقمر عن أبي حذيفة عن عائشة رضي الله عنها **أنا ذكرت امرأة فقالت إنها قصيرة فقال النبي اغتبتيها**

147- Ebu Huzeyfe'den; Aişe annemiz bir kadından bahsederken

"Onun boyu kısa" dedi. Bunun üzerine sallallahu aleyhi ve sellem;

"Onun gıybetini yaptın" buyurdu.[172]

---

171 Kitabus Samt(206) İbnül Mübarek Zühd(s.245 no:705) Kitabul Gıybet(s.7) İbni Hacer Metalibul Aliye(2669) Mecmauz Zevaid(8/94) Busayri İthaf(2/152) isnadı hasendir.

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا أبو نصر التمار حدثنا حماد بن سلمة عن عباس الجريري عن سنان بن سلمة قال : **كنت مع أبي عند ابن عمر رضي الله عنهما فسئل عن الغيبة ؟ فقال ابن عمر رضي الله عنهما : الغيبة : أن تقول ما فيه والبهتان : أن تقول ما ليس فيه**

148- Sinan Bin Seleme'den;"Ben İbn Ömer r.a' nın yanındayken ona gıybet soruldu dedi ki;

"Kişide mevcut olan vasfı söylemen gıybet, olmayan şeyi söylemen de bühtan (iftira)dır."[173]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا حسين بن محمد عن المسعودي عن عون بن عبد الله قال : **إذا قلت ما في الرجل وانت تعلم أنه يكره ذلك فقد اغتبته وإذا قلت ما ليس فيه فقد بهته**

149- Avn Bin Abdullah dedi ki; "Bir kimseyi kendisinde mevcut olan bir şeyle hoşlanmayacağı şekilde zikredersen gıybet, onda olmayan şeyle zikredersen ona bühtan(iftira) etmiş olursun."[174]

---

[172] Kitabus Samt(207) Ahmed(6/189,206) Kitabul Gıybet(s.7) Tefsiru İbni Kesir(7/359) Suyuti Durrül Mensur(6/94) İhya(3/125) Zubeydi İthaf(7/541) ricali güvenilirdir. İbni Ebid Dünya aynısını Ömer Radıyallahu anh'den zayıf senedle rivayet etmiştir. Bkz; Kitabus Samt(204) Ahmed Zühd(s.122) Hennad es Seriy Zühd(104) İbni Ebid Dünya Kitabul Gıybet(s.7) Gazali İhya(3/125) Kurtubi Tefsir(16/336) Zübeydi İthaf(5/537) Cafer Şemsül Hilafe Kitabul Adab(s.32)
[173] Kitabus Samt(210) Kitabul Gıybet(7) isnadı sahih
[174] Kitabus Samt(211) Kitabul Gıybet(7) ricali güvenilir.

وحدثنا أحمد بن منيع حدثنا ابن علية حدثنا هشام الدستوائي عن حماد عن إبراهيم قال : كان ابن مسعود رضي الله عنه يقول : **الغيبة : أن تذكر من أخيك ما تعلم فيه وإذا قلت ما ليس فيه فذلك البهتان**

150- İbni Mesud r.a. dedi ki; "Gıybet; kardeşini onda bulunduğunu bildiğin şeyle zikretmendir. Eğer söylediğin vasıf onda yoksa bu iftiradır."[175]

حدثنا يحيى بن أيوب حدثنا مروان بن معاوية عن عمر بن سيف قال : قال الحسن : **يخشون أن يكون قولنا : حميد الطويل غيبة**

151- el-Hasen r.a. dedi ki; "Humeyd et-Tavil dememizin gıybet olmasından korkulur."[176]

(*Humeyd Bin Ebi Humeyd Ebu Ubeydetul Basri'nin lakabı, "uzun" anlamına gelen "Tavil" idi. Onun boyu çok uzun olmayıp, Humeyd adında, kendisinden daha kısa boylu olan komşusundan ayırt edilebilmesi için; "Uzun Humeyd" anlamında "Humeyd et-Tavil" demişlerdir. Bkz.: İbni Hacer Tehzib(3/38*)

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا محمد بن ميسر أبو سعد حدثنا جرير ابن حازم قال : **ذكر ابن سيرين رجلا فقال** : **ذاك الرجل الأسود ثم قال** : **استغفر الله إني أراني قد اغتبته**

152- Cerir Bin Hazim'den; "İbni Sirin r.a. bir adamdan bahsederken;

---

[175] Kitabus Samt(212) Kitabul Gıybet(s.7) sahihtir.

[176] Kitabus Samt(213) Kitabul Gıybet(s.7) Zubeydi İthaf(7/541) isnadı makbuldür.

“O, siyah bir adamdır” dedi. Sonra;

“Allah’tan bağışlanma dilerim. Onun gıybetini yaptığımı düşünüyorum.”[177]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا أبو شهاب عن هشام بن حسان قال : **الغيبة أن يقول الرجل ما هو فيه مما يكره**

153- Hişam Bin Hassan dedi ki; “Gıybet; kişide mevcut olup ta (yanında konuşulduğunda) hoşlanmayacağı şeyi (arkasından) söylemektir.”[178]

حدثنا خيثمة حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث حدثني أبي قال وحدثني واصلة مولى أبي عيينة قال حدثني خالد بن عرفطة عن طلحة بن نافع عن جابر بن عبدالله رضي الله عنهما قال **كنا مع رسول الله فارتفعت لنا ريح منتنة فقال رسول الله تدرون ما هذه الريح هذه ريح الذين يغتابون المؤمنين**

154- Cabir Bin Abdullah r.a.’dan; “Biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile beraber iken rüzgar ile birlikte çirkin bir koku geldi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Biliyor musunuz bu rüzgar nedir? Bu rüzgâr(daki koku) müminlerin gıybet edilmesi sebebiyledir.”[179]

---

[177] Kitabus Samt(214) Hennad Zühd(s.110) İbni Sad(7/196) Kitabul Gıybet(s.7) İhya(3/126) Zubeydi(7/541) hasendir.
[178] Kitabus Samt(215) Kitabul Gıybet(s.7) isnadı hasendir.
[179] Kitabus Samt(217) Buhari Edebul Müfred(s.320 no;734) Ahmed(3/351) Mecmauz Zevaid(8/91) isnadı hasendir.

(*Buharî'nin Edebul Müfred'deki rivayetine göre, bazı münafıklar mü'minlerin gıybetini etmişler, bunun üzerine bu rüzgâr gönderilmiştir*.)

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا المسعودي وقيس بن الربيع عن عمرو بن مرة عن عبدالله بن الحارث عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال **قال رجل يا رسول الله أي الإسلام أفضل قال يسلم المسلمون من لسانك ويدك**

155- İbni Amr r.a.'dan; "Bir adam, "Ey Allah'ın Rasulü! İslam'ın hangi hasleti daha faziletlidir?" diye sordu. Buyurdu ki;

"Müslümanların, kişinin dilinden ve elinden selamette olması"[180]

[180] Kitabus Samt(218) ricali güvenilirdir.

GIYBETİN CAİZ OLANI

حدثنا أبو خيثمة وإسحاق بن إسماعيل قالا حدثنا سفيان بن عيينة عن محمد بن المنكدر سمع عروة قال حدثتني عائشة رضي الله عنها قالت **استأذن رجل على النبي فقال آئذنوا له فبئس ابن العشيرة أو بئس رجل العشيرة فلما أن دخل الأن له القول فلما خرج قلنا قلت الذي قلت ثم ألنت له القول قال أي عائشة شر الناس منزلة عندالله يوم القيامة من ودعه أو ترك الناس اتقاء شره**

156- Aişe r.a.'dan; "Bir adam peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi. Buyurdu ki;

"Ona izin verin. O, aşiretinin ne kötü bir mensubudur." Adam içeri girince ona yumuşak konuştu. Adam çıktıktan sonra biz;

"Söylediğini söyledin, sonra da ona yumuşak konuştun!" dedik. Buyurdu ki;

"Ey Aişe! Kıyamet gününde Allah katında insanların en şerlisi, insanların şerrinden korktukları için ilişmedikleri kimsedir."[181]

(*Kadı Iyaz der ki; "Bu izin isteyen kişi; Uyeyne Bin Hısn'dır. O esnada müslüman olmamıştı. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem, insanların onu tanıyıp ta ona aldanmamaları için durumunu açıklamak istemişti." Uyeyne, irtidad hadisesinde dinden dönenlerle beraber olmuş, Ebu Bekir r.a.'ın yanına esir olarak getirilmişti. Peygamber*

---

[181] Kitabus Samt(219) Buhari(7/81, 86) Müslim(4/2002) Tirmizi(4/359) Kitabul Gıybet(s.7) sahihtir.

sallallahu aleyhi ve sellem'in onu; "Kavminin kötü bir mensubudur" diye vasfetmesi, nübüvvet delillerinden bir mucizedir. Uyeyne Bin Hısn, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vasfettiği gibi çıkmıştır. İslam'dan ayrılmaması için kendisine yumuşak davranmıştır. Aşiret ile kastedilen kabilesidir. Yani; "Bu adam, o kabilenin ne kötü bir mensubudur" manasına gelir. Bkz.: Nevevi el Minhac Bişerhi Sahihi Müslim Bin Haccac(16/144)

حدثنا الحسن بن يحيى أنبأنا عبد الرزاق عن زيد بن أسلم قال : **إنما الغيبة لمن لم يعلن بالمعاصي**

157- Zeyd Bin Eslem r.a.'den; "Gıybet, ancak günahını açıkça işlemeyen için söz konusudur."[182]

(*Yani açıkça günah işleyenin ardından konuşmak gıybet değildir.*)

حدثنا يوسف بن موسى حدثنا عبد الرحمن بن مغراء حدثنا الأعمش عن إبراهيم قال : **ثلاث كانوا لا يعدونهن من الغيبة : الإمام الجائر والمبتدع والفاسق المجاهر بفسقه**

158- İbrahim (en-Nehai) dedi ki; "Şu üç kimse hakkında konuşmak gıybet olmaz; zulmeden yönetici, bidatçi, günahını açıkça işleyen fasık."[183]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا أبو عوانة عن قتادة عن الحسن رضي الله عنه قال : **ليس بينك وبين الفاسق حرمة**

---

182 Kitabus Samt(222) Kitabul Gıybet(s.8) isnadı sahihtir.

183 Kitabus Samt(223) Kitabul Gıybet(s.8) Zubeydi İthaf(7/558) isnadı hasendir.

159- Hasen (el-Basri) r.a.’den; “Fasık (günahkâr) ile senin aranda hürmet yoktur.”[184]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا الربيع بن صبيح عن الحسن رضي الله عنه قال : **ليس لمبتدع غيبة**

160- el-Hasen r.a.’den; “Bidatçi hakkında konuşmak gıybet değildir.”[185]

حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا حسين الجعفي عن هانئ ابن أيوب قال : **سألت محارب بن دثار عن غيبة الرافضة ؟ قال** : **إنهم إذا لقوم صدق**

161- Hânî Bin Eyyub’dan; “Muharib Bin Disar’a Rafızilerin gıybeti hakkında sordum. Dedi ki;

“O halde "onlar doğru bir kavimdir” mi diyelim?"[186]

وبلغني عن أحمد بن عمران الأخنسي حدثنا سليم بن حيان عن الأعمش عن إبراهيم قال : **ثلاثة ليس لهم غيبة : الظالم والفاسق وصاحب البدعة**

162- İbrahim(en-Nehaî) dedi ki; “Zalimin, fasığın ve bidat sahibinin hakkında konuşmak gıybet olmaz.”[187]

حدثنا ابي أنبأنا هشيم عن الأعمش عن إبراهيم قالوا : **كانوا لا يرونها غيبة ما لم يسم صاحبها**

---

[184] Kitabus Samt(224) Kitabul Gıybet(s.8) Zubeydi İthaf(7/558) isnadı sahihtir.
[185] Kitabus Samt(225) Gıybet(s.8) Kurtubi(16/339) ricali güvenilirdir.
[186] Kitabus Samt(226) Gıybet(s.8) isnadı hasendir.
[187] Kitabus Samt(227) Gıybet(s.8) Zubeydi İthaf(7/556) isnadı hasendir.

163- İbrahim dedi ki; "Birisinin hakkında isim belirtmeden konuşmayı (bizden öncekiler) gıybet saymazlardı."[188]

حدثني يحيى بن جعفر أنبأنا عبد الملك بن إبراهيم الجدي حدثنا الصلت بن طريف قال : قلت للحسن رضي الله عنه : **الرجل الفاجر المعلن بفجوره ذكري له بما فيه غيبة ؟ قال : لا ولا كرامة**

164- es-Salt Bin Tarif'den; "el-Hasen r.a.'e dedim ki;

"Günahını açıkça işleyen faciri, kendisinde bulunan şeyle zikretmek gıybet olur mu?"

"Hayır! Onun kıymeti yoktur."[189]

حدثني محمد بن عباد بن موسى حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث عن همام عن قتادة قال : قال عمر بن الخطاب رضي الله عنه : **ليس لفاجر حرمة وكان رجل قد خرج مع يزيد بن المهلب فكان الحسن إذا ذكره هرته**

165- Ömer r.a. dedi ki; "Facir'e (açıktan günah işleyene) hürmet yoktur." [190]

Adamın birisi Yezid Bin Muhelleb ile huruc etmişti. Ondan bahsedilince El-Hasen (el-Basri) onu kötülerdi."

---

[188] Kitabus Samt(228) Gıybet(8) isnadı hasendir.
[189] Kitabus Samt(232) Gıybet(8) İhya(3/133) İthaf(7/557) Buhari Edebul Müfred(s.448) hasendir.
[190] Kitabus Samt(233) İhya(3/133) İthaf(7/558) ricali güvenilirdir. Ancak Katade, Ömer r.a'den işitmemiştir.

حدثني محمد حدثنا زيد بن الحباب عن حماد بن سلمة عن حميد الطويل رضي الله عنه قال : ذكروا الغيبة عند سعيد بن جبير رضي الله عنه فقال : **ما استقبلته به ثم قلته من ورائه فليس بغيبة**

166- Humeyd et-Tavil'den; Said Bin Cubeyr r.a.'ın yanında gıybetten bahsediliyordu. Dedi ki;

"Kişinin yanında söylenen şeyi arkasından konuşmak gıybet değildir."[191]

حدثني محمد حدثنا يحيى بن أبي بكير عن شريك عن عقيل عن الحسن رضي الله عنه قال : **ثلاثة ليس لهم غيبة : صاحب هوى والفاسق المعلن بالفسق والإمام الجائر**

167- Hasen r.a. dedi ki; "Heva sahibinin, günahını ilan eden fasığın ve zalim yöneticinin hakkında konuşmak gıybet değildir."[192]

حدثني محمد حدثنا مروان بن معاوية عن زائدة بن قدامة قال : قلت لمنصور بن المعتمر : **إذا كنت صائما أنال من السلطان ؟ قال : لا قلت : فأنال من أصحاب الأهواء ؟ قال :نعم**

168- Zaide Bin Kudame'den; "Mansur Bin el-Mutemir'e dedim ki;

"Oruçlu olduğum zaman sultanın verdiğini alabilir miyim?"

---

[191] Kitabus Samt(234) Gıybet(8) isnadı sahihtir.
[192] Kitabus Samt(235) Gıybet(8) İhya(3/133) Kurtubi(16/339) Zübeydi İthaf(7/557) Cafer Şemsül Hilafe Kitabul Adab(s.33) ricali güvenilirdir.

"Hayır"

"Heva sahibinden alabilir miyim?"

"Evet"[193]

حدثنا عبيد الله بن جرير حدثنا موسى بن إسماعيل حدثنا المبارك عن الحسن رضي الله عنه قال : **إذا ظهر فجوره فلا غيبة له قال** : **نحو المخنث ونحو الحرورية**

169- Hasen r.a. dedi ki; "Günahı açık olanın gıybeti yoktur. Muhannesler (kadınlaşanlar) ve hariciler de böyledir. (yani bunlar hakkında konuşmak gıybet olmaz.)"[194]

حدثني عبيد الله حدثنا موسى بن إسماعيل حدثنا الصلت بن طريف المغولي قال : سألت الحسن رضي الله عنه قلت : **رجل قد علمت عنه الفجور وقتلته علما أفذكري له غيبة ؟ قال : لا ولا نعمت عين للفاجر**

170- es-Salt Bin Tarif'ten; el-Hasen r.a.'e; "Günahını bildiğim ve ilimde uzman olan bir kimse(nin günahın)dan bahsetmem gıybet olur mu?" diye sordum dedi ki;

"Hayır, günahkâr için söz yumuşamaz."[195]

---

[193] Kitabus Samt(236) Gıybet(8) İthaf(7/557) sahih.
[194] Kitabus Samt(237) Gıybet(8) İthaf(7/557)
[195] Kitabus Samt(238) hasendir.

GIYBETİ EDİLEN MÜ'MİN KARDEŞİNİ SAVUNMAK

حدثنا أبو خيثمة حدثنا جرير عن شهر بن حوشب عن أم الدرداء عن أبي الدرداء رضي الله عنهما عن النبي قال **من رد عن عرض أخيه بالغيبة كان حقا على الله أن يعتقه من النار**

171- Ebud Derda r.a.'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim kardeşinin hakkında gıybet edilirken bu gıybete mani olursa, kıyamet gününde ırzının korunması Allah üzerine bir hak olur."[196]

حدثنا أبو خيثمة ثنا عثمان بن عمر عن عبيدالله بن أبي زياد عن شهر بن حوشب عن أسماء بنت يزيد أن رسول الله قال **من ذب عن عرض أخيه بالمغيبة كان حقا على الله أن يعتقه من النار**

172- Esma Binti Yezid r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim, kardeşi gıybet edilirken onu savunursa, Allah'ın onu ateşten koruması bir hak olur."[197]

حدثنا الحسن بن عبدالعزيز الجروي حدثني علي بن الحسن العسقلاني عن عبدالله بن المبارك عن ليث بن سعد قال حدثني يحيى بن

---

[196] Kitabus Samt(240) Tirmizi(4/327) Ahmed(6/449) Taberani Mekarimul Ahlak(s.87 no; 134) Beyhaki(8/168) Kitabul Gıybet(s.8) Tergib ve Terhib(3/517) Mecmauz Zevaid(8/95) hasendir.

[197] Kitabus Samt(241) isnadı hasendir.

سليم بن زيد مولى رسول الله أنه سمع إسماعيل بن بشير مولى بني مغالة يقول **سمعت جابر بن عبدالله وأبا طلحة الأنصاريين رضي الله عنهما يقولان قال رسول الله ما من امرىء يخذل امرءا مسلما في موطن تنتهك فيه حرمتك وينتقص فيه من عرضه إلا خذله الله في موطن يحب فيه نصرته وما من امرىء ينصر امرءا مسلما في موطن ينتقص فيه من عرضه وينتهك فيه من حرمته إلا نصره الله في موطن يحب فيه نصرته** قال وحدثنيه عبيدالله بن عبدالله بن عمر بن عقبة بن شداد

173- Cabir Bin Abdullah ve Ebu Talha r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir yerde bir müslümanın şahsiyetine saldırılır ve şerefi noksanlaştırılır da, kardeşi ona yardımı terk ederse, Allah da onun yardım istediği yerde yardım etmez. Bir yerde de bir müslümanın şerefi düşürülür ve şahsiyetine saldırılır da, kardeşi ona yardım ederse, kendisinin yardıma muhtaç olduğu yerde Allah ona yardım eder."[198]

حدثنا أبو كريب حدثنا عبد الله بن محمد أنبأنا حبان بن موسى عن إسماعيل بن مسلم عن محمد بن المنكدر عن جابر بن عبد الله رضي الله عنهم قال : **من نصر أخاه المسلم بالغيب نصره الله في الدنيا والآخرة**

[198] Kitabus Samt(243) Gıybet(s.9) Ebu Davud(4/271) Beyhaki(8/167) Nevevi el-Ezkar(s.295) isnadı hasendir.

174- Cabir Bin Abdullah r.a.'den; "Kim müslüman kardeşine gıyabında yardım ederse, Allah ona dünya ve ahirette yardım eder."[199]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا أبو شهاب عن الأعمش عن أبي وائل أن عمر رضي الله عنه قال : **مايمنعكم إذا رأيتم السفيه يخرق أعراض الناس أن تعربوا عليه ؟ قالوا : نخاف لسانه ! قال : ذاك أدنى أن لا تكونوا شهداء**

175- Ömer r.a.'den; Sefih kimseyi insanların şerefine dil uzatırken gördüğünüzde sizin onun sözlerini geri çevirmenize mani olan nedir?" dediler ki;

"Bizler onun dilinden korkarız" bunun üzerine Ömer r.a. dedi ki;

"Bu, ona tanık olmanızdan daha düşük bir şeydir."[200]

حدثنا علي بن الجعد ثنا شعبة عن يحيى بن الحصين قال : سمعت طارقا رضي الله عنه قال : **كان بين سعد و خالد رضي الله عنهما كلام فذهب رجل يقع في خالد رضي الله عنه عند سعد رضي الله عنه فقال : مه إن ما بيننا لم يبلغ ديننا**

176- Tarık r.a.'den; Sa'd (bin Ebi Vakkas) ile Halid (Bin Velid) r.a. arasında bir konuşma geçmişti. Bir adam Sa'd r.a.'ın yanına giderek Halid Radıyallahu anh'ın aleyhinde konuştu. Sa'd Radıyallahu anh dedi ki;

"Sus! Bizim aramızdaki şey dinimize varmadı."[201]

---

199 Kitabus Samt(246) Gıybet(9) sahihtir.

200 Kitabus Samt(247) İbni Vehb Cami(s.59) Kitabul Gıybet(s.9) Zubeydi İthaf(7/545) isnadı sahihtir.

حدثنا الحسن بن عيسى أنبأنا عبدالله بن المبارك أنبأنا يحيى ابن أيوب عن عبدالله بن سليمان أن اسماعيل بن يحيى المعافري أخبره عن سهل بن معاذ بن أنس الجهني عن أبيه عن النبي قال **من حمى مؤمنا من منافق بغيبة بعث الله ملكا يحمي لحمه يوم القيامة من نار جهنم ومن قفا مسلما بشيء يريد به شينه حبسه الله على جسر جهنم حتى يخرج مما قال**

177- Muaz Bin Enes el-Cuheni r.a. babasından rivayet ediyor; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim Mü'min kardeşini, bir münafığın gıybetinden korursa, Allah, onun etini cehennem ateşinden korumak üzere bir melek gönderir. Kim de bir müslümanın ayıbını araştırmak için ardına düşerse, Allah onu cehennemin bir köprüsü üzerinde hapseder."[202]

حدثنا أبوبكر بن هاشم بن القاسم حدثنا سعيد بن عامر عن حزم قال : **كان ميمون بن سياه لايغتاب ولا يدع أحدا عنده يغتاب ينهاه فإذا إنتهى وإلا قام**

178- Hazm (Bin Ebi Hazm)'dan; "Meymun Bin Seyyah gıybet etmezdi ve yanında kimsenin gıybet edilmesine de müsaade etmez, engel olurdu. Mani olamaz ise kalkar giderdi."[203]

---

[201] Kitabus Samt(248) Kitabul Gıybet(s.9) Ebu Nuaym Hilye(1/4) İbnul Cevzi Sıfatus Safve(1/360) İsnadı sahihtir. Bunu İbrahim el-Harbi de Garibul Hadis'te bunu tahric etmiştir.

[202] Kitabus Samt(250) Ebu Davud(4/271) Ahmed(3/441) Gıybet(s.9) Taberani Mekarimul Ahlak(s.87 no;134) İbni Hacer Tehzib(1/336) hasendir.

[203] Kitabus Samt(251) Gıybet(s.9) Zubeydi İthaf(7/545) sahihtir.

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك حدثنا أبو بكر النهشلي عن مرزوق أبي بكر التيمي عن أم الدرداء عن أبي الدرداء رضي الله عنهما : **عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : من رد عن عرض أخيه رد الله عن وجهه النار يوم القيامة**

179- Ebud Derda Radıyallahu anh'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim bir kardeşinin şerefinden (gıybeti) reddederse, Allah da kıyamet gününde onun yüzünden ateşi geri çevirir."[204]

---

[204] Kitabus Samt(252) Nevevi el-Ezkar(s.294) Tirmizi(4/327) hasendir.

SÖZ TAŞIYICILIĞIN KÖTÜLÜĞÜ

حدثنا خالد بن خداش حدثنا مهدي بن ميمون عن واصل الأحدب عن أبي وائل قال بلغ حذيفة عن رجل أنه ينم الحديث فقال سمعت رسول الله يقول **لا يدخل الجنة نمام**

180- Ebu Vail r.a.'den; Huzeyfe r.a.'e bir adamın laf taşıdığına dair bir haber ulaştı. Bunun üzerine dedi ki;

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işittim;

"Laf taşıyıcı cennete giremez."[205]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا وكيع عن الأعمش عن إبراهيم عن همام عن حذيفة رضي الله عنه قال : قال النبي صلى الله عليه وسلم : **لا يدخل الجنة قتات قال الأعمش والقتات :النمام**

181- Huzeyfe r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kattat (Laf taşıyıcı) cennete giremez." El-A'meş dedi ki;

"Kattat; laf taşıyan demektir"[206]

---

[205] Kitabus Samt(253) Müslim(1/101) Ahmed(5/391, 396) Kitabul Gıybet(s.9) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.176) isnadı sahihtir.
[206] Kitabus Samt(254) Buhari(7/86) Müslim(1/101) Tirmizi(4/375) Ebu Davud(4/268) Ahmed(5/382, 389, 392) sahih.

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا بهز بن أسد عن شعبة عن أبي إسحق قال سمعت أبا الأحوص يحدث عن عبدالله رضي الله عنه **قال إن محمدا كان يقول ألا أنبئكم بالعضه هي النميمة القالة بين الناس**

182- Abdullah (Bin Mesud) r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Dikkat edin! Bölücü nedir size haber vereyim mi? Bölücü; insanlar arasında laf taşımaktır."[207]

حدثنا داود بن عمرو الضبي حدثنا داود العطار عن عبدالله بن عثمان بن خثيم عن شهر بن حوشب عن أسماء بنت يزيد **أن رسول الله قال ألا أخبركم بشراركم قالوا بلى قال المشاءون بالنميمة المفسدون بين الأحبة الباغون للبرآء العنت**

183- Esma Binti Yezid r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Dikkat edin! Size şerlilerinizi haber vereyim mi?"

"Evet" dediler. Buyurdu ki;

"Dedikodu ile gezenler, birbirini seven kimselerin arasını bozanlar ve iyileri kötüleyenlerdir."[208]

---

[207] Kitabus Samt(256) Müslim(4/2012) Darimi(2/299) Ahmed(1/437) Kitabul Gıybet(s.10) Beyhaki(10/246) sahih.

[208] Kitabus Samt(257) Buhari Edebul müfred(323) Ahmed(6/459) Kitabul Gıybet(s.10) Metalibul Aliye(2665) Mecmauz Zevaid(8/93) Busayri İthaf(2/152) sahihtir.

(*Edebul Müfred'de Buhari ve Müsned'inde Ebu Ya'la, şu ziyade ile rivayet ettiler; "Dikkat edin! Size hayırlılarınızı haber vereyim mi? Onlar, görüldüklerinde Allah'ın hatırlandığı kimselerdir."*

Yani onlar, emri maruf ve nehyi münkere devam eden âlimlerdir ki, insanlara sürekli Allah'tan korkmayı tavsiye ederler. Bu onların bir vasfı olunca, onlar görüldüğü zaman kendiliğinden Allah hatırlanır.)

حدثنا إسحاق بن إسماعيل أنبأنا جرير عن ليث عن عبد الملك عن أنس رضي الله عنه قال : **من أكل بأخيه المسلم أكلة أطعمه الله بها أكلة من النار ومن لبس بأخيه المسلم ثوبا ألبسه الله به ثوبا من النار ومن قام بأخيه المسلم مقام سمعة ورياء أقامه الله مقام رياء وسمعة**

184- Enes r.a.'den; "Kim müslüman kardeşinin malından haksız olarak yerse, Allah ona ateş yedirir. Kim müslüman kardeşinin elbisesini haksız olarak giyerse, Allah ona ateşten elbise giydirir. Kim müslüman kardeşinin makamına gösteriş için geçerse, Allah onu cehennemde bir makam üzerine oturtur."[209]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا ابن لهيعة عن عبد الله بن هبيرة عن عبد الله بن زرير الغافقي عن علي رضي الله عنه قال : **القائل الكلمة الزور والذي يمد بحبلها في الإثم سواء**

---

[209] Kitabus Samt(261) Ebu Davud(4/270) Ahmed(4/229) İbnül Mübarek Zühd(707) Kitabul Gıybet(s.10) Metalibul Aliye(2707) Busayri İthaf(2/154) hasendir.

185- Ali r.a.’den; Batıl bir kelime konuşan kimse, ipini günaha uzatan kimse gibidir.”[210]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا ابن المبارك أنبأنا إسماعيل بن أبي خالد عن شبيل بن عوف رحمه الله قال : **كان يقال : من سمع بفاحشة فأفشاها فهو كالذي أبداها**

186- Şubeyl Bin Avf’ten; “Çirkin bir şey işitip te onu yayan, onu ilk ortaya atan gibidir.”[211]

أنبأنا ابن جميل أنبأنا ابن المبارك أنبأنا سفيان عن منصور عن مجاهد : **{حمالة الحطب} قال : كانت تشمي بالنميمة**

187- Mücahid r.a. “**Odun taşıyıcısı**”(Tebbet 4) ayeti hakkında dedi ki;

“O dedikodu ile gezerdi.”[212]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا زهير بن معاوية عن أبي إسحاق عن عمرو بن ميمون قال : **لما تعجل موسى عليه السلام إلى ربه رأى تحت ظل العرش رجلا فغبطه بمكانه وقال : إن هذا لكريم على ربه فسأل ربه أن يخبره باسمه ؟ فلم يخبره فقال : أحدثك من أمره بثلاث : كان لا يحسد الناس على ما أتاهم الله من فضله وكان لا يعق والديه ولا يمشي بالنميمة**

---

210 Kitabus Samt(262) Buhari Edebul Müfred(324) İbni Vehb Cami(s.55) Gıybet(s.10) Zubeydi İthaf(7/568) Mecmauz Zevaid(8/91) ravileri güvenilirdir.

211 Kitabus Samt(263) Buhari Edebul Müfred(325) Hennad Zühd(s.123) Gıybet(s.10) Zubeydi İthaf(7/568) ricali güvenilirdir.

212 Kitabus Samt(265) Tefsiru Mucahid Bin Cebr(s.793) Kurtubi(20/239) Gıybet(s.10) Zubeydi İthaf(7/562) ricali güvenilirdir.

188- Amr Bin Meymun'dan; "Musa a.s. Rabbinin huzuruna gittiğinde Arş'ın altında birisini gördü ve makamına gıpta etti. Kendi kendine;

"Bu zat Allah katında değerlidir." Diyerek rabbinden onun ismini öğrenmek istedi. Fakat ismi bildirilmedi. Musa a.s.'a buyruldu ki;

"Onun amellerinden üç tanesini sana söyleyeyim; o, Allah'ın insanlara verdiğine haset etmez. Anne ve babasına haksızlık etmez ve dedikodu ile de gezmez."[213]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا خالد عن بيان عن حكيم بن جابر رحمه الله قال : **من أشاع فاحشة فهو كباديها**

189- Hakim Bin Cabir'den; Kim çirkinliği yayarsa, ortaya çıkaran gibidir."[214]

حدثني عبد الله بن أبي بدر أنبأنا وكيع عن الأعمش عن إبراهيم عن عبد الرحمن بن يزيد رحمه الله قال : **كانت لنا جارية أعجمية فحضرها الوفاة فجعلت تقول : هذا فلان يمرغ في الحمأة فلما ماتت سألنا عن الرجل ؟ فقالوا : ما كان به بأس إلا أنه كان يمشي بالنميمة**

190- Abdurrahman Bin Yezid'den; "Bizim yabancı bir cariyemiz vardı. Onun ölüm anı yaklaşınca;

"Şu falanca adam çamura yuvarlandı" dedi. O öldükten sonra biz o adamı sorduk. Dediler ki;

---

[213] Kitabus Samt(267) Gıybet(s.10) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.177) Zübeydi İthaf(7/568) isnadı hasendir.

[214] Kitabus Samt(268) Gıybet(s.10) Zubeydi İthaf(7/568) ricali güvenilirdir.

"Dedikodu etmesi dışında onun bir zararı yoktu."[215]

حدثنا فضيل بن عبد الوهاب حدثنا أبو عوانة عن موسى بن أبي عائشة عن سليمان بن بريدة قال : سمعت ابن عباس رضي الله عنهما يقول **في قوله { فخانتاهما } قال : لم يكن زنا ولكن امرأة نوح كانت تخبر أنه مجنون وامرأة لوط تخبر بالضيف إذا نزل**

191- İbni Abbas r.a.; "**Onlar ihanet ettiler**"(Tahrim 10) ayetini şöyle tefsir etti;

"Onlar zina etmediler. Lakin Nuh a.s.'ın hanımı onun hakkında; "Mecnundur" diyordu. Lut a.s.'ın hanımı ise, gelen misafirleri haber veriyordu."[216]

(*Tahrim suresinin10. ayeti, Nuh ve Lut a.s.'ın hanımları hakkındadır. Nuh a.s.'ın hanımı, Nuh a.s.'ın "mecnun=deli" olduğunu etrafa yaymaya çalışıyordu. Lut a.s.'ın hanımı ise, çarpık ilişkilere giren Lut kavmine, Lût a.s.'ın misafirlerini bildirerek kötülüğe vesile oluyordu. Bu filler Kur'an'da böylece "ihanet" olarak adlandırılmıştır.)*

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك حدثنا سفيان عن منصور عن إبراهيم عن همام رحمه الله قال : **كنا عند حذيفة رضي الله عنه فذكروا رجلا أن ينقل الحدث إلى عثمان رضي الله عنه فقال حذيفة : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : لا يدخل الجنة قتات**

215 İbn Ebid Dunya es-Samt(269) el-Gıybet(10/b) Zübeydi İthaf(7/568) isnadı hasendir.

216 Kitabus Samt(271) Gıybet(s.11) İhya(3/134) el-İthaf(7/562) ricali güvenilirdir.

192- Hemmam r.a.'dan; "Biz Huzeyfe r.a.'ın yanında Osman r.a.'e söz taşıyan birinden bahsediyoduk. Bunun üzerine Huzeyfe r.a. dedi ki;

"Ben Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim;

"Kattat (laf taşıyıcı) cennete giremez"[217]

حدثنا محمد بن إدريس حدثنا أصبغ بن الفرج أخبرني ابن وهب أخبرني عبد الله بن عياش عن يزيد بن كعب رضي الله عنه قال : **اتقوا النميمة فإن صاحبها لا يستريح من عذاب القبر**

193- Ka'b r.a.'den; "Laf taşımaktan sakınınız. Zira laf taşıyıcısı, kabir azabından rahat göremez."[218]

[217] Kitabus Samt(273) ravileri güvenilirdir. tahrici bu bölümün başında geçti.
[218] Kitabus Samt(275) İbni Veheb Cami(1/71) Kitabul Gıybet(s.11) el İthaf(7/563,568) isnadı hasendir

İKİ DİLLİ OLMANIN KÖTÜLÜĞÜ

حدثنا يحيى بن عبد الحميد الحماني حدثنا شريك حدثنا الركين بن الربيع عن نعيم بن حنظلة عن عمار بن ياسر رضي الله عنه قال قال رسول الله **من كان له وجهان في الدنيا كان له لسانا من نار يوم القيامة**

194- Ammar Bin Yasir r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim dünyada ikiyüzlü olursa, kıyamet gününde onun ateşten iki dili olur."[219]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا جرير عن الأعمش عن أبي صالح عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله **تجدون من شر عباد الله يوم القيامة ذا الوجهين الذي يأتي هولاء بحديث هؤلاء وهؤلاء بحديث هؤلاء**

195- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kıyamet gününde Allah'ın en şerli kullarının; şunlara gidip bir türlü, bunlara gelip başka türlü konuşan iki yüzlüler olduğunu bulursunuz."[220]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا ابن عيينة عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه : عن النبي صلى الله عليه وسلم قال :

---

219 Kitabus Samt(276) Kitabul Gıybet(s.11) Ebu Davud(4/268) Darimi(2/314) Ahmed Zühd(s.216) Fethul Bari(10/475) hasendir.

220 Kitabus Samt(277) Kitabul Gıybet(s.11) Buhari(7/87) Tirmizi(4/374) Ebu Davud(4/268)

تجدون من شر الناس ذا الوجهين الذي يأتي هؤلاء بوجه وهؤلاء بوجه

196- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kıyamet gününde insanların en şerlilerinin; şunlara gidip bir yüzle, bunlara gelip başka bir yüzle konuşan iki yüzlüler olduğunu bulursunuz."[221]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا عبد الرحمن المسعودي عن مالك بن أسماء بن خارجة قال : **كنت مع أبي أسماء إذ جاء رجل إلى أمير من الأمراء فأثنى عليه وأطراه ثم جاء إلى أبي اسماء فجلس إليه وهو جالس في جانب الدار فجرى حديثهما فما برح حتى وقع فيه فقال أبو اسماء : سمعت عبد الله بن مسعود رضي الله عنه يقول : إن ذا اللسانين في الدنيا له يوم القيامة لسانان من نار**

197- Malik Bin Esma Bin Harice dedi ki; "Babam Esma (bin Harice) ile beraberdik. Derken adamın biri amirlerden birine gelerek onu övdü ve aşırı derecede methetti. Sonra evin yanında oturmakta olan babam Esma'nın yanına gelerek oturdu ve aralarında geçen konuşmayı kızgınlıkla anlatıp amirin aleyhinde konuştu. Bunun üzerine Ebu Esma dedi ki; Abdullah Bin Mes'ud r.a.'den şunu söylediğini işittim;

"Dünyada iki dilli olanın, kıyamet gününde ateşten iki dili olur"[222]

---

[221] Kitabus Samt(278) isnadı sahih. Tahrici için bir önceki hadise bakınız.

[222] Kitabus Samt(279) Kitabul Gıybet(s.11) Mecmauz Zevaid(8/96) hasendir.

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا عبد الرحمن بن مهدي حدثنا سلام بن سليم عن أبي إسحاق عن عريب الهمذاني قال : قلت لابن عمر رضي الله عنهما : **إنا إذا دخلنا على الأمراء زكيناهم بما ليس فيهم فإذا خرجنا دعونا عليهم ؟ قال كنا نعد ذلك النفاق**

198- Garib el-Hemedanî dedi ki; "İbni Ömer r.a.'ya şöyle dedim;

"Bizler idarecilerimizin yanına girdiğimizde, onlarda olmayan hasletler ile över, yanlarından çıkınca da aleyhlerinde dua ederiz" o da dedi ki;

"Biz bunu nifak sayardık."[223]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا يعلى بن عبيد حدثنا الأعمش عن إبراهيم عن أبي الشعثاء قال : قيل لابن عمر رضي الله عنهما : **إنا ندخل على أمرائنا فنقول القول فإذا خرجنا قلنا غيره ؟ فقال : كنا نعد ذلك على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم النفاق**

199- Ebiş Şa'sâ'dan; İbni Ömer r.a.'ya; "Bizler idarecilerimizin yanına giriyoruz ve konuşuyoruz, sonra çıktığımızda başka türlü konuşuyoruz (ne dersin)?" denildi. O da dedi ki;

"Biz bunu Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem zamanında nifak sayardık."[224]

---

[223] Kitabus Samt(280) Kitabul Gıybet(s.11) Beyhaki(8/164) Gazali İhya(3/138) İthaf(7/569) hasendir. Buhari Kitabul Ahkam'da diğer bir yoldan rivayet etmiştir.
[224] Kitabus Samt(281) sahihtir. Bir önceki rivayetin tahricine bakınız.

حدثني الحسن بن عبد العزيز حدثنا يحيى بن حسان حدثنا سليمان بن بلال عن كثير بن زيد عن الوليد بن رباح عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **لا ينبغي لذي الوجهين أن يكون أمينا عند الله**

200- Ebu Hureyre r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İkiyüzlü kimse Allah katında güvende olamaz"[225]

---

[225] Kitabus Samt(283) Kitabul Gıybet(s.11) Buhari Edebul Mufred(313) Ahmed(2/365) Fethul Bari(10/475) Zubeydi el İthaf(7/568) Ahmed Zühd(s.212) isnadı hasendir.

ALAY ETMENİN YASAKLANIŞI

حدثنا أبو خيثمة حدثنا أبو أسامة قال حاتم بن أبي صغيرة أخبرني عن سماك بن حرب عن أبي صالح عن أم هانىء رضي الله عنها قالت **سألت النبي عن قوله وتأتون في ناديكم المنكر** قال **كانوا يحذفون أهل الطريق ويسخرون منهم فهو المنكر الذي كانوا يأتونه**

201- Ümmü Hânî r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e; "**Meclislerinizde kötülük yapıyorsunuz**" (Ankebut 29.) ayeti hakkında soruldu. Buyurdu ki;

"Onlar (Lut kavmi) yoldan geçenlere çelme takıp düşürüyor ve onlarla alay ediyorlardı. İşte onların yapmış oldukları fenâlık budur."[226]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا سفيان بن سعيد عن علي بن الأقمر عن أبي حذيفة عن عائشة رضي الله عنها قالت حكيت إنسانا قال النبي **ما أحب أني حكيت إنسانا وأن لي كذا وكذا**

202- Aişe r.a.'dan; "Birisinin taklidini yapmıştım. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ben bir insanın taklit edilmesini sevmem. Bu benim için şöyle ve şöyle yapmaktan daha büyüktür."[227]

---

[226] Kitabus Samt(284) Kitabul Gıybet(s.11/b) Tirmizi(5/342) Ahmed(6/341) Kurtubi(13/342) hasendir.

حدثني الحسين بن الحسن حدثنا أبو أسامة عن هشام بن عروة عن أبيه عن عبدالله بن زمعة رضي الله عنه **أنه سمع النبي يخطب فوعظهم في ضحكهم من الضرطة وقال علام يضحك أحدكم مما يفعل**

203- Abdullah Bin Zem'a r.a.'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem hutbedeyken birisi yellendi ve insanlar ona güldüler. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Her birinizin yaptığı şeye mi gülüyorsunuz!?"[228]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا إسرائيل عن الأعمش عن إبراهيم رحمة الله عليه قال : **إني أجد نفسي تحدثني بالشيء فما يمنعني أن أتكلم به إلا مخافة أن أبتلى به**

204- İbrahim en-Nehaî dedi ki; "Şüphesiz kendimde konuşacak bir şey (kusur dile getirme) bulurum da, onunla müptela olmak korkusu beni onu söylemekten alıkoyar."[229]

حدثنا محمد بن عمران بن أبي ليلى حدثنا بشر بن عمارة عن أبي روق عن الضحاك عن ابن عباس رضي الله عنهما **في قوله عز وجل : { يا ويلتنا مال هذا الكتاب لا يغادر صغيرة ولا كبيرة إلا أحصاها } [سورة الكهف : 49] قال : الصغيرة : التبسم بالاستهزاء بالمؤمن والكبيرة : القهقهة بذلك**

---

227 Kitabus Samt(285) Kitabul Gıybet(s.12) Ebu Davud(4/269) Ahmed(6/136) İbnul Mübarek Zühd(742) Hennad es-Serî Zühd(s.110) Beyhaki(10/247) sahihtir.

228 Kitabus Samt(286) Kitabul Gıybet(s.12) Buhari(6/83) Müslim(4/2191) Ahmed(4/17) sahihtir.

229 Kitabus Samt(289) Kitabul Gıybet(s.12) Hennad Zühd(s.110) Begavi Şerhus Sünne(13/141) sahih.

205- Dahhak r.a.'den; İbni Abbas r.a.; "**Yazıklar olsun bize ki, bu kitaba ne olmuş, küçük büyük günahlarımızın hiçbirini bırakmadan sayıp dökmüş…** "(Kehf 49) ayetinde geçen "**sağire=küçük günah**" kelimesini; mü'min ile alay ederken gülümsemek olarak, "**Kebire=büyük günah**" kelimesini ise; alay ederken kahkaha ile gülmek olarak tefsir etti."[230]

[230] Kitabus Samt(292) Kitabul Gıybet(s.12) Kurtubi(10/419) isnadı hasendir.

GIYBETİN KEFFARETİ

حدثني محمد بن إدريس حدثنا أبو النصر الدمشقي حدثنا إسماعيل بن عياش عن أبي شيبة بن يزيد الرهاوي عن زيد بن أبي أنيسة عن عطاء بن أبي رباح **أنه سئل عن التوبة من الفرية قال تمشي إلى صاحبك فتقول كذبت بما قلت لك وظلمت وأسأت فإن أخذت فبحقك وإن شئت عفوت**

206- Atâ bin Ebi Rabah r.a.'e yalanın tevbesinin nasıl olacağı soruldu. Dedi ki;

"Arkadaşına git ve de ki; Sana yalan söyledim, zulmettim ve yanlış yaptım. İstersen hakkını al yada affet."[231]

(Atâ r.a.'ın söylediği, iftira ile ilgilidir. Kişi bir topluluk önünde iftira etmiş ise, hatasını topluluğun huzurunda itiraf etmelidir.)

حدثني محمد بن عثمان العقيلي حدثنا ابو عون صاحب القرب عن مالك بن دينار رحمه الله قال : **مر عيسى عليه السلام والحواريون على جيفة كلب فقال الحواريون : ما أنتن ريح هذا ! فقال عيسى عليه السلام : ما أشد بياض لسانه يعظهم وينهاهم عن الغيبة**

207- Malik Bin Dinar'dan; "İsa a.s., havarileriyle beraber bir köpek leşi gördüler. Havariler;

---

231 Kitabus Samt(295) Kitabul Gıybet(s.12) İhya(3/133) Zübeydi İthaf(7/559) isnadı hasendir.

“Ne kadar kötü kokuyor” dediler. Bunun üzerine İsa a.s. dedi ki;

“Dişleri ne kadar beyazmış” böylece onları gıybetten sakındırmak istedi.[232]

حدثني حسين بن عبد الرحمن قال : سمع المهلب بن أبي صفرة رجلا يغتاب رجلا فقال : **أكفف فوالله لا ينقى فوك من سهكها**

208- Huseyn Bin Abdurrahman’dan; “Muhelleb Bin Ebi Sufra bir adamın, birisini gıybet ettiğini duyunca dedi ki;

“Sus! Vallahi onun rüzgârının şiddetinden dolayı ağzını temizleyemezsin.”[233]

حدثنا حسين قال : سمع قتيبة بن مسلم رجلا يغتاب رجلا فقال : **أما والله لقد تلمظت بمضغة طالما لفظتها الكرام**

209- Huseyn’den; Kuteybe Bin Müslim, birisinin gıybet ettiğini duyunca dedi ki;

“Vallahi telaffuz ettiğin şey o kadar büyük ki, zalim olarak et parçası yemiş oldun.”[234]

حدثنا حسين بن عبد الرحمن أنه حدث عن بشر بن السري قال : قال منصور بن راذان رحمه الله : **إن الرجل من إخواني يلقاني فأفرح إن لم يسؤني في صديقي**

---

[232] Kitabus Samt(297) Kitabul Gıybet(s.12) İhya(3/125) Zübeydi İthaf(7/537) ricali güvenilirdir.

[233] Kitabus Samt(298) Kitabul Gıybet(s.12) Zübeydi İthaf(7/537) isnadı hasendir.

[234] Kitabus Samt(300) Kitabul Gıybet(s.12) Zübeydi İthaf(7/537) Cafer Şemsul Hilafe Adab(s.32) isnadı hasendir.

ويبلغني الغيبة ممن اغتابني وإني لفي جهد من جليسي حتى يفارقني مخافة أن يأثم ويؤثمني

210- Mansur Bin Zadan dedi ki; "Kardeşlerimden biri eğer bir arkadaşımı bana kötülemezse onunla karşılaştığımda seviniyorum. Bana benim arkamdan konuşan birini haber verdiğinde ise, beni de başkalarına kötülemesinden korktuğum için ondan ayrılana kadar sıkıntı çekiyorum."[235]

حدثني أبو الحسن الرقي علي بن عبد الله حدثنا عبد الله بن يوسف حدثنا عبد الله بن عبد الرحمن بن يزيد بن جابر جدي أبي عن الحسن رحمه الله : **انه كان يقول : إياكم والغيبة والذي نفسي بيده لهي أسرع في الحسنات من النار في الحطب**

211- el-Hasen r.a.'den; "Sizi gıybetten sakındırırım. Nefsimi elinde tutana yemin olsun ki, gıybet, iyilikleri ateşin odunu bitirdiğinden daha fazla bitirir."[236]

---

[235] Kitabus Samt(301) Kitabul Gıybet(12/b) isnadı hasendir.
[236] Kitabus Samt(302) Kitabul Gıybet(s.12) ricali güvenilirdir.

BÜTÜN İNSANLAR HAKKINDA İYİ KONUŞMAK GEREKİR

حدثنا بشار بن موسى حدثنا يزيد بن المقدام بن شريح قال حدثني أبي المقدام عن أبيه عن جده هانىء أبو شريح رضي الله عنه **قال قلت للنبي أخبرني بشيء يوجب الجنة قال عليك بحسن الكلام وبذل الطعام**

212- Ebu Şureyh el-Hani r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e cennete girmeyi gerektirecek bir haslet sordum. Buyurdu ki;

"Sana güzel konuşmanı ve yemek yedirmeni tavsiye ederim."[237]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا سفيان سمع محمد بن المنكدر يقول : **يمكنكم من الجنة إطعام الطعام وطيب الكلام**

213- Muhammed Bin el-Münkedir r.a. dedi ki;

"Cennette yer edinmek için yemek yedirin ve (insanlar hakkında) güzel konuşun."[238]

حدثني محمد بن قدامة الجوهري حدثنا محمد بن عبيد عن عبد الملك بن أبي سليمان عن عطاء و أبي جعفر **في قوله عز وجل : { وقولوا للناس حسنا } [سورة البقرة : 83] قال : للناس كلهم**

---

[237] Kitabus Samt(303) Buhari Edebül Müfred(811) İbni Hibban(1938) Hakim(1/23) İhya(3/103) şahitleriyle hasendir.
[238] Kitabus Samt(304) isnadı sahihtir.

214- Ata ve Ebu Cafer, "**İnsanlara güzellikle söz söyleyin**"(Bakara 83) ayeti hakkında;

"Bütün insanları kapsar" dediler.[239]

حدثني الحسين بن علي بن يزيد أنبأنا عبد الله مسلمة حدثنا مالك بن أنس رضي الله عنه قال : **مر بعيسى ابن مريم عليه السلام خنزير فقال : مر بسلام فقيل : يا روح الله لهذا الخنزير تقول ؟ : أكره أن أعود لساني على الشر**

215- Malik Bin Enes r.a'den; "İsa a.s. bir domuz görünce;

"Selametle geç" dedi. Denildi ki;

"Ey Ruhullah! Bunu bir domuza mı söylüyorsun?"

"Dilimi kötü söze alıştırmak istemem." Dedi.[240]

حدثني يعقوب بن إبراهيم حدثنا حميد بن عبد الرحمن الرؤاسي حدثنا حسن بن صالح عن سماك عن عكرمة عن ابن عباس رضي الله عنهما قال : **من سلم عليك من خلق الله فاردد عليه وإن كان مجوسيا ذلك لأن الله عز وجل يقول : { وإذا حييتم بتحية فحيوا بأحسن منها أو ردوها } [سورة النساء : 86]**

216- İbni Abbas r.a. dedi ki; "Allah'ın halkından kim sana selam verirse, Mecusi bile olsa onun selamını al. Şüphesiz Allah Azze ve Celle buyurur ki;

---

[239] Kitabus Samt(306) Taberi(2/296) Kurtubi(2/16) Zubeydi İthaf(7/475) isnadı makbuldür.
[240] Kitabus Samt(308) İhya(3/103) İthaf(7/476) ricali güvenilirdir.

"**Bir selam ile selamlandığınız vakit, ondan daha güzeli ile selam alın veya aynı şekilde karşılık verin…** "(Nisa 86)"[241]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا خالد عن عبد الملك عن عطاء رضي الله عنه :

{ وقولوا للناس حسنا } [البقرة : 83] : قال : للناس كلهم المشرك وغيره

217- Atâ Radıyallahu anh'den; "**İnsanlara güzellikle söyleyin**"(Bakara 83) ayeti hakkında dedi ki;

"Müşrik de olsalar bütün insanlara güzellikle konuşun."[242]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا شريك عن أبي سنان قال : قلت لسعيد بن جبير رضي الله عنه : **المجوسي يوليني من نفسه ويسلم علي أفارد عليه ؟ فقال سعيد : سألت ابن عباس رضي الله عنهما عن نحو من ذلك ؟ فقال : لو قال لي فرعون خيرا لرددت عليه**

218- Ebu Sinan'dan; Said Bin Cubeyr Radıyallahu anh'e;

"Bir Mecusi benimle yumuşak konuşur ve bana selam verirse, onun selamını almam gerekir mi?" dedim. Dedi ki;

"Ben de bunun benzerini İbni Abbas Radıyallahu anhuma'ya sormuştum. Dedi ki;

"Şayet Fir'avn bana hayırlı konuşursa, ona aynı şekilde karşılık verirdim."[243]

---

[241] Kitabus Samt(309) İhya(3/103) İthaf(7/475) Fethul Bari(11/42) isnadı hasendir.
[242] Kitabus Samt(310) isnadı sahihtir.

حدثني محمد بن عياد بن موسى حدثنا زيد بن الحباب عن محمد بن سواء قال : أخبرني همام بن يحيى عن هشام بن عروة رضي الله عنهما : **قال** : **عطس نصراني طبيب عند أبي فقال له** : **رحمك الله فقيل له** : **إنه نصراني ؟ فقال** : **إن رحمة الله على العالمين**

219- Hişam Bin Urve r.a.'den; "Babamın yanında Hıristiyan bir tabip hapşırınca ona;

"Allah sana rahmet etsin" dedi. Babama;

"O Hıristiyan'dır" denildi. O da dedi ki;

"Şüphesiz Allah'ın rahmeti bütün alemleredir."[244]

حدثنا الحسن بن عيسى أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا معمر عن همام بن منبه عن ابي هريرة رضي الله عنه : عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **الكلمة الطيبة صدقة**

220- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Güzel söz sadakadır."[245]

حدثنا محمد بن مسعود أنبأنا الفريابي أنبأنا سفيان عن الأعمش عن عمرو بن مرة عن خيثمة عن عدي بن حاتم رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **اتقوا الناسر ولو بشق تمرة فإن لم يكن بشق تمرة فكلمة طيبة**

---

[243] Kitabus Samt(311) İhya(3/103) İthaf(7/475) isnadı sahihtir.
[244] Kitabus Samt(314) isnadı sahihtir
[245] Kitabus Samt(315) Buhari(7/79) Müslim(2/699) Ahmed(2/374) İbnül Mubarek Zühd(403) isnadı sahihtir.

221- Adiy Bin Hatem r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir hurmanın yarısıyla da olsa ateşten korunun. Eğer bir hurmanın yarısını da bulamazsanız, güzel söz söyleyerek korunun."[246]

حدثني محمد بن الحسين حدثنا مسلم بن إبراهيم حدثنا حماد ابن سلمة عن حميد الطويل قال : قال ابن عمر رضي الله عنهما : **البر شيء هين : وجه طليق وكلام لين**

222- İbni Ömer r.a.'dan; "İyilik basit bir şeydir; güler yüz ve yumuşak konuşmak."[247]

---

[246] Kitabus Samt(316) Buhari(2/114) Müslim(2/704) Darimi(1/390) Ahmed(4/256) sahihtir.

[247] Kitabus Samt(318) İhya(3/103) İthaf(7/476) Keşful Hafa(891) isnadı sahihtir.

MÜSTEHCEN KONUŞMANIN KÖTÜLÜĞÜ

حدثنا علي بن الجعد أخبرني المسعودي وقيس بن الربيع عن عن عمرو بن مرة عن عبدالله بن الحارث عن عبدالله بن مالك أو عن عبدالله ابن مالك عن عبدالله بن الحارث عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما **قال قال رسول الله إياكم والفحش فإن الله لا يحب الفحش ولا التفحش**

223- Abdullah Bin Amr r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Sizleri çirkin sözden sakındırırım. Şüphesiz Allah çirkin sözü ve sövüşmeyi sevmez."[248]

حدثنا سويد بن سعيد حدثنا يحيى بن زكريا حدثنا ابن أبي زائدة عن أبيه عن أبي إسحاق عن أبي عبدالله الجدلي قال **سألت عائشة رضي الله عنها عن خلق رسول الله فقالت كان أحسن الناس خلقا لم يكن فاحشا ولا متفحشا ولا صخابا في الأسواق ولا يجزي بالسيئة مثلها ولكن يعفو ويصفح**

224- Ebu Abdullah el-Cedelî r.a.'den; Aişe r.a.'ya Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ahlakını sordum. Dedi ki;

---

[248] Kitabus Samt(319) Ebu Davud(4/58) Ahmed(2/159) İbnül Mübarek Zühd(853) İbni Hibban(1566) şahitleriyle hasendir.

“Ahlak bakımından insanların en güzeli idi. Çirkin söz söylemez, sövmezdi. Çarşılarda bağırmaz, kötülüğe kötülükle karşılık vermezdi. Lakin affeder, cezalandırmaktan vazgeçerdi.”[249]

حدثنا سويد بن سعيد حدثنا فضيل بن عياض عن منصور عن ابن شهاب عن عروة عن عائشة رضي الله عنها قالت : **ما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم منتصرا من مظلمة ظلمها قط ما لم ينتهك من محارم الله شيء فإذا انتهك من محارم الله شيء كان أشدهم في ذلك غضبا وما خير بين أمرين قط إلا اختار أيسرهما ما لم يكن إثما**

225- Aişe r.a.’dan; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in zalime yardım ettiğini hiç görmedim. Allah’ın haram kıldığı şeylerin işlenmesine öfkelendiği kadar bir şeye kızmazdı. İki şey arasında tercih durumunda kaldığında, günah bulunmadıkça en kolayını seçerdi.”[250]

حدثنا يحيىبن يوسف الزمي حدثنا أبو بكر بن عياش عن الحسن بن عمرو عن محمد بن عبد الرحمن بن يزيد عن أبيه عن عبد الله رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم : قال : **ليس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا الفاحش البذيء**

226- Abdullah (Bin Mesud) r.a.’den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[249] Kitabus Samt(321) Müslim(4/1805) Tirmizi(4/369) Ahmed(6/236) Beyhaki(2/436,3/66,5/203,9/310) sahihtir.
[250] Kitabus Samt(322) Müslim(4/1813) Beyhaki(7/45) sahih.

“Mü’min, hakaret edici olamaz, lanet edici olamaz, çirkin ve edepsiz sözler konuşamaz.”[251]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا أبو الأحوص عن أبي إسحاق عن أبي الأحوص عن عبد الله رضي عنه قال : **ألام خلق المؤمن :الفحش**

227- Abdullah r.a.’den; “Müminin en düşük ahlakı, kötü sözlü olmaktır.”[252]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا محمد بن مسلم عن إبراهيم بن ميسرة قال : **يقال** : **الفاحش المتفحش يوم القيامة في صورة كلب أو في جوف كلب**

228- İbrahim Bin Meysera Radıyallahu anh dedi ki;

“Söyleniyor ki; kötü sözlü kimse ve söven kimse kıyamet gününde köpek suretinde (veya köpeğin karnında) olacaktır.”[253]

حدثني محمد بن عبد الله بن بزيع حدثنا فضيل بن سلمان حدثنا عبد الحميد بن جعفر عن أبيه عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال : **سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : إن الله لا يحب الفاحش المتفحش**

229- Ebu Said el-Hudrî Radıyallahu anh’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle işittim;

---

[251] Kitabus Samt(324) Tirmizi(4/350) Ahmed(1/404,405) İbni Hibban(48) Buhari Edebul Mufred(332) Hakim(1/12) Bezzar(1/68,69 no:101) isnadı sahihtir.

[252] Kitabus Samt(328) Buhari Edebul Mufred(314) İbni Vehb Cami(1/56) Mecmauz Zevaid(8/65) sahih.

[253] Kitabus Samt(329) ihya(3/105) İthaf(7/470)

"Şüphesiz Allah, çirkin sözleri ve çirkin söz konuşanları sevmez."[254]

حدثنا الحكم بن موسى حدثنا الوليد بن مسلم عن طلحة بن عمرو عن عطاء رضي الله عنه : أن النبي صلى الله عليه وسلم قال لعائشة رضي الله عنها : **يا عائشة لو كان الفحش رجلا لكان رجل سوء**

230- Atâ r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Aişe r.a.'ya buyurdu ki;

"Ey Aişe! Şayet çirkin söz bir insan olsaydı, çok kötü bir adam olurdu."[255]

حدثنا أبو كريب حدثنا زيد بن الحباب حدثنا المسعودي عن عون بن عبد الله رحمه الله قال : **ألا أن الفحش والبذاء من النفاق وهن مما يزدن في الدنيا وينقصن في الآخرة وما ينقصن في الآخرة أكثر مما يزدن في الدنيا**

231- Avn Bin Abdullah'tan; "Dikkat edin! Çirkin söz ve edepsiz konuşmak nifaktandır. Bunlar dünyada arttıkça ahiretten eksiltir. Ahirette eksilenler dünyada artanlar yüzündendir."[256]

---

[254] Kitabus Samt(330) Buhari Edebul Mufred(330) Ebu Davud(4/251) Ahmed(5/202) İbni Hibban(1566) Hakim(1/75) Metalibul aliye(1/407, 2/442) hasendir.
[255] Kitabus Samt(331) Keşful Hafa(2/161) İthaf(7/479) Elbani Sahiha(2/63 no;259) burada mürsel ise de başka rivayet yolları ile hasendir.
[256] Kitabus Samt(332) İthaf(7/481) isnadı sahihtir.

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا عبيد بن أبي قرة عن ابن لهيعة عن أبي النضر عن أبي سلمة عن عائشة رضي الله عنها قالت : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **لو كان الفحش رجلا لكان رجل سوء**

232- Aişe r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ey Aişe! Şayet çirkin söz bir insan olsaydı, çok kötü bir adam olurdu."[257]

حدثنيا علي بن الجعد أخبرني أبو غسان محمد بن مطرف عن حسان بن عطية عن أبي أمامة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **البذاء والبيان شعبتان من شعب النفاق**

233- Ebu Ümame r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Edepsiz ve müstehcen sözler nifak şubelerinden birer şubedir."[258]

حدثنا الحسن بن داود بن محمد بن المنكدر حدثنا عبد الرزاق عن معمر عن ثابت عن أنس بن مالك رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : **ما كان الفحش في شيء قط إلا شانه**

234- Enes Bin Malik r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[257] Kitabus Samt(334) Hasen ligayrihi. Tahrici daha önce geçti.
[258] Kitabus Samt(335) Tirmizi(4/375) Ahmed(5/269) Iraki Tahricul İhya(3/105) sahihtir.

“İçinde bulunduğu şeyi çirkin söz kadar lekeleyen bir şey yoktur.”[259]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا معلى بن منصور حدثنا يحيى بن زكريا حدثني عثمان بن حكيم حدثني محمد بن أفلح مولى أبي أيوب عن أسامة بن زيد رضي الله عنه قال : **أما إني أشهد على رسول الله صلى الله عليه وسلم أني سمعته يقول : لا يحب الله الفاحش المتفحش**

235- Usame Bin Zeyd r.a.'den; şehadet ederim ki Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle işittim;

“Şüphesiz Allah, çirkin sözleri ve çirkin söz konuşanları sevmez.”[260]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا سفيان بن عيينة عن عمرو عن ابن أبي مليكة عن يعلى بن مملك عن أم الدرداء عن أبي الدرداء رضي الله عنهما يبلغ به قال : **إن الله عز وجل يبغض الفاحش البذيء**

236- Ummüd Derda ve Ebud Derda r.a.’dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Şüphesiz Allah Azze ve Celle çirkin sözlere ve edepsizce konuşanlara buğz eder.”[261]

---

[259] Kitabus Samt(336) Buhari Edebul Mufred(601) Tirmizi(1974) İbni Mace(4185) Ahmed(3/165) Şerhus Sunne(13/172) hasendir.
[260] Kitabus Samt(337) hadis hasendir. Tahrici geçti.
[261] Kitabus Samt(338) Tirmizi(2002) Ahmed(2/162) İbni Hibban(1920) Taberani(1/130) Beyhaki(10/193) hasendir.

حدثنا أبو موسى الهروي حدثنا يحيى بن زكريا ابن أبي زائدة حدثنا عثمان بن حكيم عن أفلح مولى أبي أيوب عن أسامة بن زيد رضي الله عنه قال : سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول : **إن الله عز وجل لا يحب الفاحش المتفحش**

237- Usame Bin Zeyd r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şöyle işittim;

"Şüphesiz Allah, çirkin sözleri ve çirkin söz konuşan adamı sevmez."[262]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا معمر قال الأحنف بن قيس رحمه الله : **أو لا أخبركم بأدوإ الداء : اللسان البذيء والخلق الدنيء**

238- el-Ahnef Bin Kays r.a.'den; "Size hastalıkların en kötüsünü haber vereyim mi? Bunlar; edepsiz dil (ağzı bozuk olmak) ve düşük ahlaktır."[263]

حدثنا الحسن بن الصباح حدثنا أبو أسامة عن زكريا بن سياه عن عمران بن رياح عن علي بن عمارة الثقفي عن جابر بن سمرة رضي الله عنه قال : **كنت عند النبي صلى الله عليه وسلم قاعدا وأبي أمامي فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : إن الفحش والتفحش ليسا من الإسلام في شيء وإن أحسن الناس إسلاما أحاسنهم أخلاقا**

239- Cabir Bin Semura r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ayaktaydı ve önümde de babam vardı Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[262] Kitabus Samt(339) hadis sahihdir. Tahrici geçti.
[263] Kitabus Samt(341) İhya(3/105) ithaf(7/480) sahih.

"Çirkin söz ve çirkin konuşmak (argo) İslam ile alakası olmayan şeylerdir. İslam bakımından insanların en güzeli ahlakı en güzel olanıdır."[264]

حدثنا أبو عقيل الأسدي حدثنا أبو أسامة عن محمد بن عمرو عن أبي سلمة عن عائشة رضي الله عنها قالت : **جاء رجل يستأذن على النبي صلى الله عليه وسلم فقال : بئس أخو العشيرة فدخل على النبي صلى الله عليه وسلم فبش به فقالت عائشة : فقلت له في ذلك ! فقال : يا عائشة إن الله لا يحب الفحش ولا التفحش**

241- Aişe r.a.'dan; "Bir adam geldi ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi. Buyurdu ki;

"O, kavminin ne kötü bir kardeşidir." Adam içeri girince de gülümsedi. Dedim ki;

"Onun hakkında şöyle dememiş miydin?"

"Ey Aişe! Şüphesiz Allah çirkin konuşmayı ve karşılıklı çirkin konuşulmasını sevmez."[265]

---

[264] Kitabus Samt(342) Ahmed(5/99) Mecmauz Zevaid(8/25) Tahricul İhya(3/105) hasendir.
[265] Kitabus Samt(343) Ebu Davud(4/251) Taberi(28/11) Suyuti Durrül Mensur(6/184) hasendir.

TELAFFUZU YASAKLANAN KELİMELER

حدثنا أبو خيثمة حدثنا يزيد بن هارون أنبأنا شعبة عن منصور عن عبدالله بن يسار عن حذيفة رضي الله عنه عن النبي قال **لا يقولن أحدكم ما شاء الله وشئت ولكن ليقل ما شاء الله ثم شئت**

242- Huzeyfe r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Biriniz; "Allah ve sen dilerseniz" demesin! Lakin; "Allah dilerse ve sonra da sen dilersen" desin."[266]

حدثنا عبدالرحمن بن صالح حدثنا المحاربي عن الأجلح عن يزيد بن الأصم عن ابن عباس رضي الله عنهما قال **جاء رجل إلى النبي فكلمه في بعض الأمر فقال ما شاء الله وشئت فقال النبي أجعلتني لله عدلا قل ما شاء الله وحده**

243- İbni Abbas r.a.'dan; "Bir adam Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'e geldi ve onunla bir iş hakkında konuştu. Sonra;

"Allah ve sen dilerseniz" dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Beni Allah'a eş mi tutuyorsun!? Yalnızca; "Allah dilerse" de!"[267]

---

[266] Kitabus Samt(344) Buhari Edebul Mufred(783) Ebu Davud(4/295) İbni Mace(1/684) Darimi(2/295) Ahmed(5/393) Nevevi el Ezkar(s.308) sahihtir.

حدثنا هارون بن عبد الله حدثنا سيار حدثنا جعفر حدثنا ابو عمران الجوني قال : **أدركت أربعة من أفضل من أدركت فكانوا يكرهون أن يقولوا : اللهم اعتقنا من النار ويقولون : إنما يعتق منها من دخلها وكانوا يقولون : نستجير بالله من النار ونعوذ بالله من النار**

244- Ebu İmran el-Cûnî r.a. dedi ki; "Yetiştiğim insanların en faziletlilerinden dördü;

"Allah'ım! Bizi cehennem'den azat et" şeklindeki duadan hoşlanmazlar ve derlerdi ki;

"Azat edilmek, ona girdikten sonra olur." Onlar şöyle dua ediyordular;

"Cehennemden Allah'a sığınırız."[268]

حدثنا عبد الله حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا المحاربي عن أبي مالك الأشجعي عن ربعي عن حذيفة رضي الله عنه قال : **قال رجل : اللهم اجعلني ممن تصيبه شفاعة محمد صلى الله عليه وسلم فقال حذيفة : إن الله يغني المؤمنين عن شفاعة محمد صلى الله عليه وسلم وتكون شفاعته للمذنبين من المسلمين**

245- Rebî (Bin Hıraş'tan); "Bir adam;

"Allah'ım! Beni Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in şefaatine nail olanlardan kıl" dedi. Bunun üzerine Huzeyfe r.a. dedi ki;

---

[267] Kitabus Samt(345) Buhari Edebul Mufred(783) İbni Mace(1/684) Ahmed(1/214) Beyhaki(3/217) Sahiha(1/57) hasendir.

[268] Kitabus Samt(348) İhya(3/140) el-Ezkar(330) İthaf(7/575) sahihtir.

“Şüphesiz Allah müminleri Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in şefaatine ihtiyaçsız kılacaktır. Ve O’nun şefaati müslümanlardan günah sahiplerinedir.”[269]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا حماد بن زيد عن أيوب عن محمد : **أن رجلا شهد عند شريح فقال : أشهد بشهادة الله فقال له شريح : لا تشهد بشهادة الله ولكن اشهد بشهادتك فإن الله لا يشهد إلا على الحق**

246- Muhammed (İbni Sirin) r.a.'den; "Birisi Şüreyh'in yanında şahitlik etti ve

"Allah'ın şahitliği ile şahitlik ederim" dedi. Şüreyh ona;

"Allah'ın değil, kendinin şahitliği ile şahitlik et. Zira Allah ancak hakka şahitlik eder." Dedi.[270]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا محمد بن حازم حدثنا الأعمش عن إبراهيم رحمه الله قال : **إذا قال الرجل لأخيه : يا خنزير قال الله له يوم القيامة : تراني خلقته خنزيرا**

247- İbrahim en-Nehaî r.a.’den; “Birisi kardeşine; “Ey Domuz!” derse, Allah kıyamet gününde ona;

“Benim yarattığımı domuz gördün!” der.”[271]

حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا حفص بن غياث عن ليث عن مجاهد رحمه الله : **أنه كره أن تقول للميت : استأثر الله به**

---

[269] Kitabus Samt(349) İhya(3/140) el-Ezkar(330) İthaf(7/575) ricali güvenilirdir.

[270] Kitabus Samt(351) Nevevi el-Ezkar(s.315) el-İthaf(7/578) isnadı sahihtir.

[271] Kitabus Samt(353) Hennad Zühd(s110) İhya(3/140) İthaf(7/575) isnadı sahihtir.

248- Mücahid r.a., ölü için; "Onu Allah seçti" denilmesini çirkin görürdü.[272]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا ابن عيينة عن منصور عن إبراهيم رحمه الله : **أنه كان يكره أن يقال : على قراءة ابن مسعود ولكن : كما كان ابن مسعود يقرأ**

249- İbrahim en-Nehaî r.a., "İbni Mesud'un kıraati üzere" denilmesinden hoşlanmaz ve şöyle denilmesini uygun bulurdu;

"İbni Mesud'un okuduğu gibi"[273]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا هشيم عن إسماعيل بن سالم عن القاسم بن مخيمرة رحمه الله قال : **لأن أحلف بالصليب أحب إلي من أن أحلف بحياة رجل**

250- el-Kasım Bin Muhaymira r.a.'den; "Haç'a yemin etmem, bana göre bir kimsenin hayatına yemin etmekten daha iyidir."[274]

(Bu sözüyle her ikisinin de haram olduğunu belirtiyor.)

حدثنا عبد الرحمن بن صالح حدثنا المحاربي عن العلاء بن المسيب عن أبيه عن كعب رضي الله عنه قال : **إنكم تشركون في قول الرجل كلا وأبيك كلا والكعبة كلا وحياتك وأشباه هذا احلف بالله صادقا أو كاذبا ولا تحلف بغيرة**

251- Ka'b el-Ahbar r.a.'den; "Şüphesiz sizler; "Babana yemin olsun ki, Kabeye yemin olsun ki, hayatına yemin

---

[272] Kitabus Samt(354) İthaf(7/578) isnadı sahih.
[273] Kitabus Samt(355) isnadı sahih.
[274] Kitabus Samt(357) İthaf(7/578) isnadı sahihtir.

olsun ki ve bunun gibi şeyleri söylemekle şirk koşuyorsunuz. Sadece Allah'a yemin edin, başkasına değil!"[275]

(*Bu konuda İbni Ömer r.a.'dan gelen rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyuruyor;*

"Kim Allah'ın adından başkasıyla yemin ederse küfür ve şirke girmiş olur" Bunu hasen isnad ile; Tirmizi(1535) rivayet etmiştir.

حدثنا خالد بن خداش حدثنا عبد الله بن وهب أخبرني يونس عن ابن شهاب أخبرني حميد بن عبد الرحمن أن أبا هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **من حلف منكم باللات فليقل : لا إله إلا الله ومن قال لصاحبه : تعال أقامرك فليتصدق**

252- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Sizden her kim Lât'a yemin ederse hemen La ilahe illallah desin. Kim de arkadaşına "gel seninle kumar oynayalım" derse sadaka versin."[276]

(Yani Allah'tan başkası adına yemin etmekle şirke düşüldüğü için, kelime-i tevhidi söyleyerek imanın yenilenmesini, kumar oynamayı teklif ederek günaha girildiği için de ona kefaret olarak sadaka verilmesini emretmiştir.)

حدثني خالد يعني ابن خداش حدثنا عبد الله أخبرنا يونس عن ابن شهاب عن سالم بن عبد الله عن أبيه قال : سمعت عمر بن الخطاب رضي الله عنه يقول : قال

---

[275] Kitabus Samt(358) el-Ezkar(s.316) İthaf(7/578) sahihtir.
[276] Kitabus Samt(360) Buhari(7/97) Müslim(3/1267) Ebu Davud(3/222) Ahmed(2/309) sahih.

رسول الله صلى الله عليه وسلم : **إن الله ينهاكم أن تحلفوا بآبائكم قال عمر : والله ما حلفت بها مذ سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم ينهى عنها**

253- Abdullah Bin Ömer r.a.'dan; Ömer Bin el-Hattab r.a.'den işittim; "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz sizler babalarınız adına yemin etmekten yasaklandınız." Ömer r.a. dedi ki;

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den bunu işittim işiteli onlarla yemin etmedim."[277]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا وكيع عن سفيان عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **لا تسموا العنب الكرم فإنما الكرم : الرجل المسلم**

254- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Üzüme "kerm" demeyiniz! Zira şüphesiz kerm müslüman kişi (için söylenir)"[278]

(İnsanlar cahiliye devrinde üzüme (ineb) "kerm" derlerdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, inebin, kerm diye isimlendirilmesinden yasaklamıştır. Bu, insanların şarap içmeyi güzel göstermek için kullandıkları bir isim idi ve kaldırıldı.)

---

[277] Kitabus Samt(361) Buhari(7/98) Müslim(3/1266) Ahmed(3/7) sahih.

[278] Kitabus Samt(362) Buhari(7/115) Müslim(4/1763) Ebu Davud(4/294) Ahmed(2/272) Ezkar(307)

حدثنا أبو خيثمة حدثنا وهب بن جرير حدثنا أبي قال : سمعت النعمان يحدث عن الزهري عن عروة عن عائشة رضي الله عنها : أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **لا يقولن أحدكم خبث نفسي ولكن ليقل :لقست**

255- Aişe r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Biriniz; "canım habis (berbat) oldu" demesin, lakin "canım sıkıldı" desin."[279]

حدثنا هاشم بن الوليد حدثنا أبو النضر بن شميل عن عوف عن محمد بن سيرين عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **لا يقولن أحدكم : عبدي ولاأمتي وليقل : فتاي وفتاتي ولا يقل المملوك : ربي ولا ربتي ولكن : سيدي وسيدتي كلكم عبيد والرب الله**

256- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Herhangi biriniz (mülkünde bulunanlara); "Kölem" veya "emem (kadın kölem)" demesin, "delikanlım" ve "kızım" desin. Köleleriniz de efendisine; "Rabbim" demesin. "efendim" ve "hanım efendim" desin. Zira şüphesiz sizler hepiniz de kullarsınız. Rab ise Allah Azze ve Celle'dir."[280]

حدثنا يحيى بن أيوب حدثنا إسماعيل بن جعفر أنبأنا العلاء بن عبد الرحمن عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه : **أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : لا يقل**

---

[279] Kitabus Samt(363) Ezkar(s.306) Buhari(7/115) Edebul Mufred(809) Müslim(4/1765) Ebu Davud(4/295) Ahmed(6/51)
[280] Kitabus Samt(364) Buhari(3/14) Müslim(4/1764) Ebu Davud(4/294) Ahmed(2/316, 423,463, 484, 491, 508) sahihtir.

أحدكم : عبدي أمتي كلكم عبيد الله وكل نسائكم إماء الله ولكن ليقل : غلامي وجاريتي وفتاي وفتاتي

257- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Herhangi biriniz (mülkünde bulunanlara); "Kölem" veya "emem (kadın kölem)" demesin, Hepiniz Allah'ın kölelerisiniz. Kadınlarınız Allah'ın kadın köleleridir. Lakin; "uşağım, cariyem, hizmetçim" desin.[281]

حدثني عبد الرحيم بن موسى الأبلي حدثنا معاذ بن هشام حدثني أبي عن قتادة عن عبد الله بن بريدة عن أبيه رضي الله عنهما : أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **لا تقولوا للمنافق : سيدنا فإنه إن يكن سيدكم فقد أسخطتم ربكم**

258- Bureyde r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Münafığa; "efendimiz" demeyin! Zira o sizin efendiniz olursa Rabbinizi öfkelendirmiş olursunuz."[282]

حدثنا عبيد الله بن عمر الجشمي حدثنا يحيى بن سعيد عن مسعر عن سماك الحنفي : سمع ابن عباس رضي الله عنهما **يكره أن يقول الرجل : أني كسلان**

259- Simak el-Hanefi'den; "İbni Abbas r.a. kişinin; "tembelim" demesinden hoşlanmazdı."[283]

---

[281] Kitabus Samt(365) tahrici geçti. sahih.
[282] Kitabus Samt(366) Edebul mufred(760) Ebu Davud(4/295) Ahmed(5/346) hasendir.
[283] Kitabus Samt(367) İthaf(7/578) sahih.

حدثنا أبو خيثمة ن حدثنا علي بن الحسن حدثنا الحسين بن واقد عن عبد الله بن بريدة عن ابيه رضي الله عنهما قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **من قال : إني بريء من الإسلام فإن كان كاذبا فهو كما قال وإن كان صادقا فلن يرجع إلى الإسلام سالما**

260- Bureyde r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim; "Ben İslam'dan uzağım" der de bu yalan ise, dediği gibidir. Eğer doğruysa İslam'a tekrar selametle dönemez."[284]

حدثنا يحيى بن أيوب حدثنا إسماعيل بن جعفر أخبرني العلاء عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : **إذا دعا أحدكم فلا يقل : اللهم إن شئت ولكن ليعزم وليعظم الرغبة فإن الله لا يتعاظمه شيء أعطاه**

261- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Biriniz dua ettiği zaman; "Allah'ım! Dilersen" demesin. Lakin kesin azmetsin ve isteğini çoğaltsın. Şüphesiz Allah, verdiğini büyük görmez."[285]

---

[284] Kitabus Samt(370) İbni Mace(1/679) Ahmed(5/355) Hakim(4/298) sahih.
[285] Kitabus Samt(372) Buhari(8/190) Tirmizi(3497) sahih.

LANETÇİLİĞİN KÖTÜLÜĞÜ

حدثنا أبو خيثمة حدثنا إسماعيل بن إبراهيم حدثنا أيوب عن أبي قلابة عن عمران بن حصين رضي الله عنه **قال بينما رسول الله على ناقة في بعض أسفاره وامرأة من الأنصار على ناقة فضجرت فلعنتها فسمع ذلك النبي فقال خذوا ما عليها ودعوها فإنها ملعونة قال عمران فكأني أراها الآن تمشي في الناس ما يعرض لها أحد**

262- İmran Bin Husayn r.a'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in seferlerinden birinde, Ensar'dan bir kadın devesinin üzerinde sinirlendi ve deveye lanet etti. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bunu işitince buyurdu ki;

"O devenin üzerindekileri alın ve onu bırakın. Zira o lanetlenmiştir." İmran r.a. dedi ki;

"Ben hâlâ o devenin insanlar arasında yürüdüğünü ve kimsenin ona dönüp bakmadığını görür gibiyim."[286]

حدثنا داود بن عمرو الضبي حدثنا محمد بن الحسن الأسدي عن أبي عوانة عن زياد بن كليب عن إبراهيم رحمه الله في الرجل يقول : **اللهم العن فلانا والعن ليلته ويومه قال : تقول : أعصانا لله**

---

[286] Kitabus Samt(373) Müslim(4/2004) Ebu Davud(3/26) Darimi(2/288) Ahmed(4/431) Beyhaki(5/254)

263- İbrahim en-Nehai, "Allah'ım falana lanet et! Gecesini ve gündüzünü lanetle" diyen adam hakkında dedi ki;

"Onlar da; "Bizi Allah'a isyan ettirene lanet et" derler".[287]

حدثنا أبو إبراهيم إسماعيل بن إبراهيم حدثنا عامر بن يساف عن يحيى بن أبي كثير قال : دخلت أم الدرداء رضي الله عنها **على جيران لها وهم يلعنون فقالت**: **كيف تكونون صديقين وأنتم لعانون**

264- Yahya Bin Ebi Kesir r.a'den; Ummüd Derda r.a., komşularının yanına girdi ve onlar lanet okuyorlardı. Bunun üzerine dedi ki;

"Sizler lanet edici olduğunuz halde nasıl sıddîklardan olacaksınız?!"[288]

حدثنا محمد بن إدريس حدثنا اصبغ أخبرني ابن وهب أخبرني عبد الله بن عياش عن يزيد بن قودر عن كعب رضي الله عنه قال : **من لعن شيئا من غير ذنب لم تزل اللعنة تردد بين السماء والأرض حتى تلزم ترقوة صاحبها**

265- Ka'b r.a'den; "Kim bir günah sebebiyle olması dışında lanet ederse, o lanet sahibine dönene kadar gök ile yer arasında döner dolaşır."[289]

---

[287] Kitabus Samt(376) İbni Vehb Cami(1/75) sahihtir.
[288] Kitabus Samt(377) isnadı sahih.
[289] Kitabus Samt(378) İbni Vehb Cami(1/71) Zubeydi İthaf(7/490) isnadı makbuldür.

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا يعلى بن عبيد عن إسماعيل ابن أبي خالد عن حكيم بن جابر قال : كان أبو الدرداء رضي الله عنه مضطجعا بين أصحابه وقد غطى وجهه فمر عليه قس سمين فقالوا : **اللهم العنه ما أغلظ رقبته ! ! فقال أبو الدرداء رضي الله عنه من ذا الذي لعنتم آنفا ؟ فأخبروه فقال** : **لا تلعنوا أحدا فإنه ما ينبغي للعان أن يكون عند الله صديقا يوم القيامة**

266- Hukeym Bin Cabir'den; Ebud Derda r.a., arkadaşları arasında yüzünü örtmüş, uzanmış halde yatıyordu. Ona şişman bir rahip uğradı. Dediler ki;

"Allah'ım ona lanet et! Dizleri ne kadar da kalın." Bunun üzerine Ebud Derda r.a. dedi ki;

"Az önce kimi lanetlediniz?" ona durumu haber verdiler. Bunun üzerine dedi ki;

"Kimseye lanet etmeyin! Zira lanet edici kişi, kıyamet gününde Allah katında sıddîklardan olamaz."[290]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله أنبأنا يونس عن الزهري عن سالم قال : لم أسمع ابن عمر رضي الله عنهما **يلعن خادما له قط غير مرة واحدة غضب فيها على بعض خدمه فقال** : **لعنة الله عليك كلمة لم أحب أن أقولها**

267- Salim r.a.'den; İbni Ömer r.a.'yı çok sinirlendiği bir sefer dışında hizmetçisine lanet ederken işitmedim. Demişti ki;

"Allah'ın laneti üzerine olsun, bunu söylemeyi de hiç istemezdim."[291]

---

[290] Kitabus Samt(379) İbnu Mubarek Zühd(682) Hennad Zühd(s.118) isnadı sahihtir.

حدثنا داود بن عمرو حدثنا عباد بن العوام أنبأنا حصين قال : سمعت مجاهدا يقول : **قل ما ذكر الشيطان قوم إلا حضرهم فإذا سمع أحدا يلعنه قال : لقد لعنت ملعنا ولا شيء أقطع لظهره من : لا آله إلا الله**

268- Huseyn (Bin Abdurrahman es-Sulemi)'den; Mücahid r.a.'ı şöyle derken işittim;

"Bir kavmin şeytanı zikredip de, şeytanın orada olmaması nadir bir hadisedir. Şeytan bir kimsenin kendisine lanet ettiğini işitince;

"Sen zaten lanetlenmiş olanı lanetledin" der. Onun arkasını "La ilahe illallah" (sözü) kadar kesen bir şey yoktur."[292]

حدثني الحسن بن عبد العزيز الجروي حدثنا يحيى بن حسان حدثنا الوليد بن رباح قال : سمعت نمران يذكر عن أم الدرداء رضي الله عنها قالت : سمعت أبا الدرداء رضي الله عنه يقول : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **إن العبد إذا لعن شيئا صعدت اللعنة إلى السماء فتغلق أبواب السماء دونها ثم تهبط إلى الأرض فتغلق أبوابها دونها ثم تأخذ يمينا وشمالا فإذا لم تجد مساغا رجعت إلى الذين لعن فإن كان لذلك أهلا وإلا رجعت إلى قائلها**

269- Ebud Derda r.a'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

291 Kitabus Samt(380) İbni Vehb Cami(1/75) isnadı sahihtir.
292 Kitabus Samt(381) isnadı sahihtir.

"Kul, lanet ettiği zaman, lanet semaya yükselir ve sema kapıları ona kapanır, sonra yeryüzüne iner ve yeryüzünün kapıları ona kapanır. Sonra sağa ve sola gider, gidecek yer bulamaz. Bunun üzerine lanet edilene gider, eğer o lanete layık değilse, lanet edicisine döner."[293]

حدثنا أبو عمر المقري حدثنا ابن أبي مريم حدثنا محمد بن جعفر بن أبي كثير حدثني زيد بن أسلم عن أم الدرداء رضي الله عنها عن أبي الدرداء رضي الله عنه : أن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **إن اللعانين لا يكونون يوم القيامة شهداء ولا شفعاء**

270- Ebud Derda r.a.'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz lanet ediciler kıyamet gününde şehitlerden ve şefaat edicilerden olamazlar."[294]

حدثنا بندار بن بشار حدثنا أبو عامر عن كثير بن زيد قال : سمعت سالم بن عبد الله بن عمر عن أبيه رضي الله عنهما قال : **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا يكون المؤمن لعانا**

271- İbni Ömer r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Mümin lanet edici olamaz."[295]

---

293 Kitabus Samt(383) Ebu Davud(4/277) Fethul Bari(10/467) Tergib(3/472) hasendir.

294 Kitabus Samt(384) Edebul Müfred(316) Müslim(4/2006) Ebu Davud(4/277) Ahmed(6/448) Beyhaki(10/193) sahih.

295 Kitabus Samt(385) Ahmed(2/336, 337) Tergib(3/470) Elbani Zılalul Cenne(2/488) hasendir.

حدثنا محمد بن علي بن شفيق أنبأنا إبراهيم بن الأشعث قال : سمعت فضيل بن عياض رحمه الله يقول : **كان يقال : ما أحد يسب شيئا من الدنيا دابة ولا غيرها فيقول : أخزاك الله ولعنك الله إلا قالت : أخزي الله أعصانا لله قال فضيل : وابن آدم أعصى وأظلم**

272- Fudayl Bin Iyaz r.a. dedi ki; "Dünyadan bir şeye, bir hayvana veya bunlardan başkasına söven,

"Allah seni rezil etsin, Allah sana lanet etsin" diyen kimse yoktur ki, o da;

"Allah, bizi kendisine isyan ettireni rezil etsin" demesin. Sonra Fudayl dedi ki;

"En isyankar ve en zalim olan ise ademoğludur."[296]

حدثنا عمرو الناقد حدثنا أبو أحمد الزبيري حدثنا كثير بن زيد عن سالم بن عبد الله بن عمر قال : **ما سمعت ابن عمر رضي الله عنهما لعن إنسانا قط إلا لسانا واحدا وقال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا ينبغي للمؤمن أن يكون لعانا**

273- Salim Bin Abdullah bin Ömer r.a.'dan; İbni Ömer r.a.'nın bir kişi dışında hiç kimseye lanet ettiğini duymadım. Dedi ki; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu;

"Lanet edici olmak mümine yakışmaz"[297]

---

[296] Kitabus Samt(387) İthaf(7/484) isnadı sahihtir.
[297] Kitabus Samt(388) Buhari Edebul Müfred(309) Tirmizi(4/371) Müslim(4/2005) Hakim(1/47) Beyhaki(10/193) isnadı hasendir.

حدثنا إسماعيل بن إسحاق الأزدي حدثنا إسماعيل بن أبي إدريس حدثنا أبي عن شريك بن عبد الله بن أبي نمر عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال : **كان رجل مع رسول الله صلى الله عليه وسلم على بعير فلعن بعيره فقال النبي صلى الله عليه وسلم : يا عبد الله لا تسر معنا على بعير ملعون**

274- Enes Bin Malik r.a.'den; Bir adam devesi üzerinde, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ile birlikteydi. Adam devesine lanet edince peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ey Allah'ın kulu! Lanetlenmiş deven ile bizimle yolculuk etme!"[298]

---

[298] Kitabus Samt(389) Müslim(4/2304) Metalibul Aliye(2700) Mecmauz Zevaid(8/77) Busayri İthaf(2/151) hasendir.

MİZAHIN KÖTÜLENMESİ

(Selef, Mübah olan şeyler dışındaki mizahı, şakayı ayıp saymışlar ve bundan sakındırmışlardır. Düşmanlığa sebep olan, vakarı gideren, yalanla karışık olan, insanların malına ve şerefine dokunan mizah türleri yasaklanmıştır. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem de şaka yapmış, ancak doğruyu söylemiştir.)

حدثنا القاسم بن أبي شيبة حدثنا المحاربي عن ليث عن عبدالملك عن عكرمة عن ابن عباس رضي الله عنهما قال **قال رسول الله لا تمار أخاك ولا تمازحه**

275- İbni Abbas r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Kardeşinle tartışma ve şaka yapma!"[299]

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا محمد بن كثير عن عبد الله ابن واقد عن موسى بن عقيل : أن الأحنف بن قيس رحمه الله كان يقول : **من كثير كلامه وضحكه ومزاحه قلت هيبته ومن أكثر من شيء عرف به**

276- Musa Bin Ukayl'den; el-Ahnef Bin Kays derdi ki; "Kim konuşmasını, gülmesini ve şakasını çoğaltırsa heybeti azalır. Kim bir hasletini artırırsa onunla tanınır."[300]

حدثنا عبد الله حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا سفيان عن محمد بن المنكدر قال : **قالت لي أمي : لا تمازح الصبيان فتهون عليهم**

---

[299] Kitabus Samt(390) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.77) hasendir.
[300] Kitabus Samt(391) İthaf(7/496) bkz. Ebu Ubeyd Emsal(s.75)

277- Muhammed Bin el-Münkedir r.a. dedi ki; "Annem bana şöyle demişti; "Çocuklarla şakalaşma, yoksa onlara maskara olursun."[301]

حدثني الحسين بن علي بن يزيد وغيره قالوا أنبأنا جعفر بن عون قال سمعت مسعر بن كدام رحمه الله يقول لإبنه

إني نحلتك يا كدام نصيحتي
فاسمع لقول أب عليك شفيق
أما المزاحة والمراء فدعهما
خلقان لا أرضاهما لصديق
إني بلوتهما فلم أحمدهما
لمجاور جارا ولا لرفيق
والجهل يزري بالفتى في قومه
وعروقه في الناس أي عروق

278- Cafer Bin Avn'dan; Mis'ar Bin Kidam r.a. oğluna dedi ki;

"Ey Kidam! Sana armağan ediyorum nasihatimi,
dinle sana çok şefkatli olan babayı;
şaka ve tartışmaya gelince, bırak bunları
doğru kimseyi razı etmeyen iki ahlakı.
Ben tecrübe ettim bunları, asla övmem
Ne komşuluk, ne arkadaşlık için

301 Kitabus Samt(392) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.80) İhya(3/111) İthaf(7/498) sahih.

Cehalet yük olur gence kavmi içinde
Soyu hangi ırktan olursa olsun insanlar içinde."[302]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا شبابة بن سوار حدثنا شعبة عن الحكم رحمه الله قال : قال ابن عمر رضي الله عنهما : **لا يبلغ رجل حقيقة الإيمان حتى يدع المراء وهو محق والكذب في المزاح**

279- İbni Ömer r.a. dedi ki; "Kişi haklı bile olsa tartışmayı bırakmadıkça, yalanı ve mizahı terk etmedikçe imanın hakikatine ulaşamaz."[303]

حدثنا ابو كريب حدثنا زكريا بن عدي عن عبد الله بن المبارك عن عبد العزيز بن أبي رواد قال : قال عمر بن عبد العزيز رحمه الله : **اتقوا الله وإياي والمزاحة فإنها تورث الضغينة وتجر القبيحة تحدثوا بالقرآن وتجالسوا به فإن ثقل عليكم فحديث حسن من حديث الرجال**

280- Ömer Bin Abdülaziz r.a dedi ki; "Allah'tan korkun ve mizahtan uzak durun. Zira mizah kin tutmaya ve kötülüklere yol açar. Kur'anı okuyun, meclislerinizi Kur'an konusunda kurun. Şayet ağır gelmeye başlarsa (salih) insanların güzel sözlerinden bahsedin."[304]

حدثني أبو صالح المروزي حدثنا عبد العزيز بن أبي رزمة ن عن عبد الله بن المبارك قال : قال سعيد بن العاص رحمه الله لابنه : **يا بني لا تمازح الشريف فيحقد**

---

[302] Kitabus Samt(393) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.78) Ebu Ubeyd Emsal(s.86) Ebu Temam Hamasetul Bahteri(s.253) İbnu Kuteybe Uyunul ahbar(1/318) Kadı Iyaz Buğyetur Raid(s.183) sahih.
[303] Kitabus Samt(395) Ahmed Zühd(s.366) isnadı sahih.
[304] Kitabus Samt(396) İbnu Mübarek Zühd(35) Ebu Ubeyd Emsal(s.85) İhya(3/101) Kadı Iyaz Buğyetur Raid(s.181) Zübeydi İthaf(7/498) isnadı sahih.

عليك ولا تمازح الدني فيجترئ عليك

281- Said Bin el-As oğluna dedi ki; "Ey oğlum! Şereflilerle şaka yapma, sana kızarlar. Âdî kimselerle şakalaşma sana hakaret ederler."[305]

حدثني الحسين بن عبد الرحمن قال : قال خالد بن صفوان رحمه الله : **المزاح سباب النوكى قال وكان يقال : لكل شيء بذر وبذر العداوة المزاح**

282- Halid Bin Safvan dedi ki; "Mizah, ahmaklık sebeplerindendir. Şöyle denilirdi;

"Her şeyin bir tohumu vardır. Düşmanlığın tohumu da mizahtır."[306]

حدثني الحسين بن عبد الرحمن رحمه الله قال : **كان يقال : المزاح مسلبة للبهاء مقطعة للصداقة**

283- el-Huseyn Bin Abdurrahman'dan; "Şöyle denilirdi;

"Şaka vakarı giderir ve dostluğu bozar."[307]

---

[305] Kitabus Samt(397) Ebu Ubeyd Emsal(s.85) Meydani Mecmaul Emsal(2/238) Zemahşeri Mustaska(2/259) sahih.

[306] Kitabus Samt(400) Ebu Ubeyd Emsal(s.85) İbnu Kuteybe Uyunul Ahbar(1/318) Meydani Mecmaul Emsal(2/287) Kadı Iyaz Buğye(s.182) Zemahşeri Mustaksa(1/346) İhya(3/111) İthaf(7/498) makbuldür.

[307] Kitabus Samt(403) Ebu Ubeyd Emsal(s.85) İbnu Kuteybe Uyunul Ahbar(1/319) İhya(3/111) İthaf(7/498) sahih.

SIR TUTMAK

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا ابن أبي ذئب أخبرني عبد الرحمن بن عطاء عن عبد الملك بن جابر بن عتيك عن جابر بن عبد الله رضي الله عنه عن النبي قال **إذا حدث الرجل الحديث ثم التفت فهي أمانة**

284- Cabir bin Abdullah r.a'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kişi bir şey söylerken etrafına bakınırsa, onun söylediği bir emanettir."[308]

حدثنا جميل أنبأنا عبد الله أنبأنا المبارك بن فضالة عن الحسن رحمه الله قال : سمعته يقول : **إن من الخيانة أن تحدث بسر أخيك**

285- el-Hasen el-Basri r.a. dedi ki; "Kardeşinin sırrını söylemek hainliktendir."[309]

حدثني عبد الله بن أبي بدر أنبأنا زيد بن الحباب عن موسى بن علي عن ابيه قال : قال عمرو بن العاص رضي الله عنه : **ما وضعت سري عند أحد أفشاه علي فلمته إنما كنت أضيق به حيث استودعته إياه**

286- Amr Bin el-As r.a'den;

---

[308] Kitabus Samt(404) Ebu Davud(4/267) Tirmizi(4/341) Tayalisi(2076) Ahmed(3/324) Beyhaki(10/247) Metalibul Aliye(2/422) Taberi(10/132) Mecmauz Zevaid(8/98) Hennad Zühd(s112) hasendir

[309] Kitabus Samt(406) Hennad Zühd(s112) İhya(3/114) Zubeydi İthaf(7/505)

“Kimin yanında sırrımı söylesem, o da o sırrı ifşa eder ve sırrım bana geri dönerdi. Ben de emanetimin başkalarına geçmesinden sıkıntı duyarım.”[310]

---

[310] Kitabus Samt(408) İbni Kuteybe Uyunul Ahbar(1/40) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.188) hasendir.

AZ KONUŞMAK VE DİLİ KORUMAK

حدثنا أبو خيثمة حدثنا يحيى بن سعيد عن ابن أبي حبيبة حدثنا الحسن عن أبي بكرة رضي الله عنه عن النبي قال **لا يقولن أحدكم صمت رمضان كله وقمته ما أدري أكره التزكية أم لا بد من غفلة أو رقدة**

287- Ebi Bekre r.a.'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Biriniz; Ramazanın tamamını oruçla ve kıyam (namaz)la geçirdim demesin." Ravi der ki;

"Kişinin gaflet ve uyku hali dışında (şuurlu olarak) kendini temize çekmesinden daha çirkin bir şey bilmiyorum."[311]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا عبد الصمد حدثنا همام عن قتادة عن الحسن عن أبي بكرة : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : **لا يقولن أحدكم : إني قمت رمضان كله قال قتادة : فالله أعلم أخشي التزكية على أمته أم لا بد من راقد أو غافل**

288- Ebu Bekre r.a.'den; "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Sizden biriniz "Ramazan'ın tamamını kıyam ile geçirdim" demesin"

Katade r.a. der ki; "Allahu a'lem ümmetinin nefsini temize çekmesinden korktuğu için böyle buyurmuştur. Aksi halde tabi ki Ramazan ayı uyku ve gafletle geçirilmez."[312]

---

[311] Kitabus Samt(411) Ebu Davud(2/319) Nesai(4/130) Ahmed(5/40) sahih.

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا السري بن يحيى عن ثابت البناني رضي الله عنه قال:

قال شداد بن أوس لغلامه إيتينا بسفرتنا فنعبث ببعض ما فيها فقال له رجل من أصحابه : ما سمعت منك كلمة منذ صاحبتك أرى أن يكون فيها شيء من هذه ؟ قال : صدقت ما تكلمت بكلمة مذ بايعت رسول الله صلى الله عليه وسلم إلا أزمها وأخطمها إلا هذه وأيم الله لا تذهب مني هكذا فجعل يسبح ويكبر ويحمد الله عز وجل

289- Sabit el-Bunanî r.a.'den; Şeddad Bin Evs r.a., kölesine;

"Sofrayı getir de biraz oyalanalım." Dedi. Arkadaşlarından birisi ona dedi ki;

"Seninle dost olduğumdan beri senden böyle bir söz işitmemiştim." Şeddad r.a.;

"Evet, doğru söylüyorsun. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e biat ettiğimden beri dizginleyip bağlayamadığım tek sözüm bu oldu. Bunu benim aleyhimde ezberlemeyin." Dedi ve tesbih ile tekbir getirdi, Allah'a hamd etti."[313]

حدثني عبد الرحمن بن صالح حدثنا سعيد بن عبد الله بن الربيع ابن خيثم عن نسير بن ذعلوق عن بكر بن ماعز عن الربيع بن خيثم رضي الله عنه قال : **يا بكر بن ماعز : اخزن عليك لسانك إلا مما لك ولا عليك**

[312] Kitabus Samt(412) Nesai(4/130) Ahmed(5/41, 48 52) sahih.
[313] Kitabus Samt(413) İbnul Cevzi Safvetus Safve(1/708) İbni Mubarek Zühd(s.289) sahihtir.

290- Bekr Bin Maiz, Er-Rabi Bin Haysem'den naklediyor;

"Ey Bekr Bin Maiz! Sana üzerine vazife olan şeyi söylemen dışında dili muhafaza etmeni tavsiye ederim."[314]

حدثنا أحمد بن عمران حدثنا محمد بن فضيل حدثنا أبو حيان التيمي عن أبيه قال : **ما سمعت الربيع بن خيثم يذكر شيئا من أمر الدنيا قط**

291- Ebu Hayyan et-Teymi, babasından naklediyor; "er-Rabî Bin Haysem r.a.'ın dünya işinden bahsettiğini hiç duymadım."[315]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم أنبأنا عبد الرحمن بن مهدي عن هشيم عن العوام بن حوشب قال : **ما رأيت إبراهيم التيمي رافعا رأسه إلى السماء في الصلاة ولا في غيرها ولا سمعته قط يخوض في شيء من أمر الدنيا**

292- el-Avam Bin Havşeb'den; "İbrahim et-Teymî r.a.'ın namazda veya namaz dışında, başını semaya kaldırdığını görmedim. Ve onun hiç dünya işi hakkında lafa daldığını da görmedim."[316]

حدثنا أحمد بن عمران الأخنسي حدثنا محمد بن فضيل حدثنا أبو حيان التيمي عن أبيه قال : **قال رأيت ابنة الربيع بن خيثم أتته فقالت : يا أبتاه أذهب ألعب ؟ قال : يا بنيتي : اذهبي قولي خيرا**

293- Ebu Hayyan et-Teymi, babasından; er-Rabî Bin Haysem'in kızı ona geldi ve;

---

314 Kitabus Samt(414) isnadı hasendir. Tahrici daha önce geçti.
315 Kitabus Samt(416) Ahmed Zühd(336) Hennad Zühd(s.104) sahih.
316 Kitabus Samt(417) sahih.

“Babacığım, gidip oynayabilir miyim?” dedi. O da dedi ki;

“Ey kızım! Git ve ancak hayır konuş”[317]

حدثني علي بن أبي مريم عن أبي إسحاق الطالقاني حدثنا الوليد بن مسلم عن الأوزاعي عن يحيى رحمه الله قال : **أثنى رجل على رجل فقال له بعض السلف** : **وما علمك به ؟ قال : رأيته يتحفظ في منطقه**

294- Yahya (Bin Ebi Kesir)’den; “Bir adam birisini övünce Selef’ten birisi ona;

“Sen onu nasıl bilirsin?” dedi. O da;

“Onun sözlerini (boş konuşmaktan) koruduğunu gördüm” dedi.[318]

وحدثني ابن أبي مريم عن مطرف أبي مصعب قال : حدثني عبد العزيز الماجشون عن أبي عبيد قال : **ما رأيت رجلا قط أشد تحفظا في منطقه من عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه**

295- Ebu Ubeyd’den; “Konuşmasını Ömer Bin Abdülaziz r.a. kadar titizlikle koruyan birini görmedim.”[319]

حدثني محمد بن عباد بن موسى العكلي حدثنا يحيى بن سليم عن أمية بن عبد الله بن عمرو بن عثمان قال : كنا عند عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه فقال رجل

---

317 Kitabus Samt(418) İbni Vehb Cami(1/64) İbni Mubarek Zühd(s.126) Ahmed Zühd(s.331) Hennad Zühd(s.104) sahih.
318 Kitabus Samt(420) makbuldür.
319 Kitabus Samt(421) İthaf(7/482)

لرجل : **تحت أبطك فقال عمر رضي الله عنه وما على أحدكم أن يتكلم بأجمل ما يقدر عليه ؟ قالوا : وما ذاك ؟ قال : لو قال : تحت يديك كان أجمل**

296- Umeyye Bin Abdullah Bin Amr Bin Osman'dan; "Ömer Bin Abdülaziz r.a.'ın yanında idik. Bir adam birisine;

"Koltuğunun altında…" dedi. Bunun üzerine Ömer r.a. dedi ki;

"Gücünüz yettiği halde neden sözün en güzelini konuşmazsınız?"

"En güzeli nedir?" dediler. Dedi ki;

"Şayet; "elinin altında" deseydi bu daha güzeldi."[320]

حدثنا يعقوب بن إبراهيم العبدي حدثنا عبد الرحمن بن مهدي عن أبي الأشهب عن الحسن رضي الله عنه قال : **كانوا يقولون : لسان الحكيم من وراء قلبه فإذا أراد أن يقول رجع إلى قلبه فإن كان له قال وإن كان عليه أمسك وإن الجاهل قلبه على طرف لسانه لا يرجع إلى قلبه ما جرى على لسانه تكلم به**

297- el-Hasen el-Basri r.a.'den; "Şöyle söylenirdi;

"Hikmet sahibinin dili, kalbinin arkasındadır. Bir şey söylemek istediğinde kalbine döner, eğer lehinde ise söyler, aleyhinde ise susar. Cahilin kalbi ise dilinin ucundadır. Hiç kalbine yönelmeden diline ne gelirse söyler."[321]

---

[320] Kitabus Samt(422) İthaf(7/482) hasendir.
[321] Kitabus Samt(424) İbni Mubarek Zühd(s.131) Ahmed Zühd(s.271) İhya(3/95) İthaf(7/455) sahih.

وحدثني علي عن حجاج بن نصير حدثنا جسر أبوجعفر قال : سمعت ميمون بن سياه يقول : **ما تكلمت بكلمة منذ عشرين سنة لم أتدبرها قبل أن أتكلم بها إلا ندمت عليها إلا ما كان من ذكر الله**

298- Meymun Bin Seyyah r.a. dedi ki; "Yirmi seneden beri, konuştuğum bir kelime yoktur ki, düşünmeden söyleyeyim ve pişman olmayayım. Ancak Allah'ı zikretmek bundan hariçtir."[322]

حدثنا محمد بن عمرو أبو بكر الباهلي حدثنا محمد بن أبي عدي عن محمد بن إسحاق عن سليمان بن سحيم عن أمه ابنة أبي الحكم الغفارية رضي الله عنها قالت : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : **إن الرجل ليدنو من الجنة حتى ما يكون بينه وبينها إلا قيد رمح فيتكلم بالكلمة فيتباعد منها أبعد من صنعاء**

299- Binti Ebul Hakem el-Gıfariye r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kişiyle cennet arasında bir ok ucu kadar mesafe kalır da, bir kelime söyler, bunun üzerine cennetten, San'a'dan daha uzak bir mesafe kadar uzaklaşır."[323]

حدثني ابن أبي مريم عن زكريا بن عدي قال : سمعت أبا خالد الأحمر قال : **لم يكن في أترابه أطول صمتا منه يعني :مسعرا**

300- Eba Halid el-Ahmer dedi ki; "Bulunduğu yerde Mis'ar (Bin Kidam) r.a.'den daha çok suskunluğunu muhafaza eden kimse yoktu."[324]

---

322 Kitabus Samt(427) isnadı makbuldür.
323 Kitabus Samt(429) Ahmed(5/377) Mecmauz Zevaid(10/297) Suyuti Cemul Cevami(1/198) hasendir.

وحدثني ابن أبي مريم عن يحيى بن أبي بكير عن عمارة بن زاذان الصيدلاني قال : سمعت زيادا النميري يقول : قال أنس بن مالك رضي الله عنه لرجل وبعثه في حاجة : **إياك وكل أمر تريد أن تعتذر منه وإذا أردت أن تتكلم بكلام فانظر فيه قبل أن تتكلم به فإن كان لك فتكلم به وإن كان عليك فالصمت عنه خير لك**

301- Enes Bin Malik r.a., bir haceti için gönderdiği birisine dedi ki;

"Seni sonunda mazeret beyan etmek zorunda kalacağın bir işten sakındırırım. Eğer, bir şey söylemek istersen önce düşün. Lehinde ise söyle, aleyhinde ise susman daha hayırlıdır."[325]

حدثني علي بن أبي مريم عن عبيد الله بن محمد قال : قال لنا صالح المري : **اتقوا الله ودعوا من الكلام ما يوتغ دينكم**

302- Salih el-Murrî dedi ki; "Allah'tan korkun ve dininizi zarara uğratacak söz söylemeyi bırakın."[326]

حدثني علي عن الحميدي عن سفيان قال : **كان يقال** : **طول الصمت مفتاح العبادة**

303- Süfyan (Bin Uyeyne) r.a. dedi ki; "suskunluğu artırmak ibadetin anahtarıdır" derlerdi."[327]

حدثنا محمد بن الحسين حدثني يحيى بن بسطام قال : **قلت لجار لضغيم** :

---

[324] Kitabus Samt(431) makbuldür.
[325] Kitabus Samt(433) makbuldür.
[326] Kitabus Samt(434) makbul.
[327] Kitabus Samt(435) hasen.

سمعت ابا مالك يذكر من الشعر شيئا ؟ قال : ما سمعته يذكر إلا بيتا واحدا : قلت ما هو ؟ قال:

(قد يخزن الورع التقى لسانه ... حذر الكلام وإنه لمفوه)

304- Yahya Bin Bistam dedi ki; "Daygam'ın komşusuna;

"Eba Malik (Daygam Bin Malik)'ten hiç şiir işittin mi?" dedim. Dedi ki;

"Ondan sadece şu beyiti işittim;

Takvalı ve vera sahibi dilinden dolayı hüzünlenir
Konuşmaktan sakınır zira o açılır gider."[328]

حدثني محمد بن ناصح حدثنا بقية بن الوليد عن ارطاة بن المنذر قال : **تعلم رجل الصمت أربعين سنة بحصاة يضعها في فيه لا يترعها إلا عند طعام أو شراب أو نوم**

305- Ertat Bin el-Münzir r.a. dedi ki; "Kişi susmayı kırk senede pek çok şeyini vererek öğrenir. Onu ancak yeme, içme veya uyku anında kaybeder."[329]

حدثني عبد الصمد بن يزيد قال : سمعت فضيل بن عياض رحمه الله يقول :

كان بعض أصحابنا يحفظ كلامه من الجمعة إلى الجمعة

306- Fudayl Bin Iyaz r.a. dedi ki; "Arkadaşlarımızdan bazısı Cuma'dan Cuma'ya konuşmasını korurdu."[330]

---

[328] Kitabus Samt(436) İbni Ebid Dünya Verâ(s.9/b) Suyuti Husnüs Semt(s.4/a) makbuldür.
[329] Kitabus Samt(437) Kitabul Vera(s.9/b) Husnüs Semt(s.3/a) sahih.

حدثنا المثنى بن معاذ حدثنا المعتمر بن سليمان قال : سمعت إسحاق بن سويد قال : سمعت العلاء بن زياد يحدث : **أن عمر رضي الله عنه كان في مسير فتغنى فقال : هلا زجرتموني إذا لغوت**

307- A'la Bin Ziyad dedi ki; "Ömer r.a. bir gezintideydi ve şarkı söyledi. Arkasından dedi ki;

"Saçmalık yaptığımda bana engel olmayacak mısınız?"[331]

حدثنا أبو عبد الرحمن محمد بن عمران ابن أبي ليلى حدثنا عيسى بن يونس عن الأوزاعي عن حسان بن عطية قال : **كان شداد بن أوس في سفر فنزل منزلا فقال لغلامه : ائتنا بالسفرة نعبث بها فأنكرت عليه فقال : ما تكلمت بكلمة منذ أسلمت إلا وأنا أخطمها وأزمها إلا كلمتي هذه فلا تحفظوها علي**

308-Hassan Bin Atıyye'den; "Şeddad Bin Evs r.a. bir yolculuğunda mola verdi ve kölesine;

"Bize bir sofra getir de oyalanalım" dedi. Bundan hoşlanılmayınca dedi ki;

"Müslüman olduğumdan beri, gemleyemeden ağzımdan kaçırdığım bundan başka lafım olmadı. Bu sözümü unutun gitsin."[332]

حدثنا الحسن بن الصباح حدثنا إسحاق بن منصور السلولي عن عبد السلام يعني ابن حرب عن سعيد الجريري عن مطرف بن الشخير قال : قال ابن عباس رضي

---

330 Kitabus Samt(438) sahih.
331 Kitabus Samt(439) sahih.
332 Kitabus Samt(440) İbnul Mubarek Kitabuz Zuhd(s.289) sahih.

الله عنهما للسانه : **ويحك قل خيرا تغنم وإلا فأعلم أنك ستندم قال : فقيل له : أتقول هذا قال : بلغني أن الإنسان ليس هو يوم القيامة أشد منه على لسانه إلا أن يكون قال خيرا فغنم أو سكت فسلم**

309- Mutarrif Bin eş-Şıhhîr r.a.'den; "İbni Abbas r.a., diline dedi ki;

"Yazık sana! Hayır konuş da kazançlı çık. Aksi halde bil ki, şüphesiz pişman olacaksın." Ona;

"Böyle mi diyorsun?" denildi. Dedi ki;

"Bana ulaştığına göre; şüphesiz kıyamet gününde insan, en çok dilinden çekecektir. Ancak hayır konuşup kazançlı çıktıysa veya susup da selamette kaldıysa o başka."[333]

حدثني أبو صالح المروذي قال : سمعت حاتم بن عطاء قال : **سمعت سعد بن عامر يقول : عرض على عمرو بن عبيد طيلسان فقال : ما ثوب بأجود منه فعيب به خمسين سنة كانوا يقولون : إن عمرا لا يحفظ لسانه**

310- Said Bin Âmir'den; Amr Bin Ubeyd bir gün taylasan giydi ve dedi ki;

"Bundan güzel giysi yok." Bunun üzerine;

"Amr diline sahip olmuyor" diyerek elli sene ayıpladılar."[334]

---

[333] Kitabus Samt(441) sahih.
[334] Kitabus Samt(442) sahih.

DOĞRULUK VE FAZİLETİ

حدثني علي بن الجعد أنبأنا شعبة عن يزيد بن خمير قال سمعت سليم بن عامر يحدث عن أوسط بن إسماعيل بن أوسط **سمع أبا بكر الصديق رضي الله عنه بعد ما قبض رسول الله بسنة فقال قام رسول الله عام أول مقامي هذا ثم بكى أبو بكر ثم قال عليكم بالصدق فإنه مع البر وهما في الجنة وإياكم والكذب فإنه مع الفجور وهما في النار**

311- Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatından sonra Ebu Bekr es-Sıddık r.a.'ın şöyle dediği işitilmiştir;

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye hicretin birinci yılında, bu bulunduğum yerde kalkıp şöyle buyurdu; (Bu sırada Ebu Bekr r.a. ağladı.)

"Doğruluğa sarılın! Zira o, iyilikle beraberdir, ikisi de cennettedir. Sizleri yalandan sakındırırım! Zira o, kötülükle beraberdir ve ikisi de cehennemdedir."[335]

حدثنا أو خيثمة حدثنا جرير عن منصور عن أبي وائل عن عبد الله رضي الله عنه قال رسول الله **إن الصدق يهدي إلى البر وإن البر يهدي إلى الجنة وإن الرجل ليصدق حتى يكتب صديقا**

---

[335] Kitabus Samt(443) Buhari Edebul Müfred(724) Ahmed Zühd(s.108-109) Humeydi(1/6 no;70) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.105) Tahavi Müşkil(1/189) Haraiti Mekarimul Ahlak(s.52) İbni Hibban(106) sahihtir.

312- Abdullah (Bin Mesud) r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz doğruluk, iyiliğe götürür, iyilik te cennete götürür. Kişi doğru söylemek suretiyle sıddıklardan yazılır."[336]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة أخبرني عمرو بن مرة قال : سمعت مرة الهمداني قال : كان عبد الله رضي الله عنه يقول : **عليكم بالصدق فإنه يهدي إلى الجنة وما يزال الرجل يصدق حتى يكتب عند الله صديقا ويثبت البر في قلبه فلا يكون للفجور موضع إبرة يستقر فيها**

313- İbni Mesud r.a.'den; "Size doğruluğu tavsiye ederim. Zira o cennete götürür. Kişi, doğru söyleye söyleye Allah indinde sıddıklardan yazılır, iyilik kalbinde yer eder ve kalbinde kötülük için iğne kadar bir yer kalmaz."[337]

حدثنا هارون بن عمرو القرشي حدثنا يحيى بن حسان حدثنا ابن لهيعة حدثنا الحارث بن يزيد عن عبد الرحمن بن حجيرة عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما : عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **ثلاث إذاكن فيك لم يضرك ما فاتك من الدنيا : صدق حديث وحفظ أمانة وعفة في طعمة**

314- Abdullah Bin Amr r.a.'den; Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[336] Kitabus Samt(444) Buhari(7/95) Müslim(4/2012) Tirmizi(4/347) Ahmed(1/432) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.105) sahih.
[337] Kitabus Samt(445) İthaf(7/519) sahih.

"Şu üç şey sende bulunursa, dünyadan kaçırdığın şeylerden zarar etmezsin; doğru sözlülük, emaneti korumak ve az yemek"[338]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا روح بن عبادة حدثنا عبد العزيز ابن عبد الله بن أبي سلمة حدثنا منصور بن أذين عن مكحول عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم **لا يؤمن العبد الإيمان كله حتى يؤثر الصدق وحتى يترك الكذب في المزاحة والمراء وإن كان صادقا**

315- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kul, doğruluğu seçip şaka bile olsa yalanı terk etmedikçe, doğru söylese bile tartışmayı terk etmedikçe imanın tamamına iman etmiş olmaz."[339]

حدثنا الهيثم بن خارجة حدثنا الهيثم بن عمران قال : سمعت أسعد بن عبيد الله المخزومي قال : **أمرني عبد الملك بن مروان : أن أعلم بنية الصدق كما أعلمهم القرآن**

316- Es'ad Bin Ubeydullah el-Mahzumi'den;

"Abdulmelik Bin Mervan bana, insanlara Kur'an'ı öğrettiğim gibi, doğruluğa niyet etmeyi öğretmemi de emretti."[340]

---

338 Kitabus Samt(447) Ahmed(2/177) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.105) hasendir.

339 Kitabus Samt(449) Ahmed(2/352) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.106) isnadı makbul.

340 Kitabus Samt(450) Zehebi Siyeri A'lamin Nubela(5/213) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.105) isnadı hasen.

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا أبو داود عن شعبة أخبرني عمارة بن أبي حفصة : سمع أبا مجلز يقول : **قال رجل لقومه** : **عليكم بالصدق فإنه نجاة**

317- Ebu Miclez şöyle derdi; Bir adam kavmine; "size doğruluğu tavsiye ederim. Zira o kurtuluştur." Diyordu.[341]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا ابن علية عن ليث عن أبي حصين : أن رجلا أتى ابن مسعود رضي الله عنه فقال : **علمني كلمات نوافع جوامع ؟ فقال : تعبد الله ولا تشرك به شيئا وتزول مع القرآن أين ما زال ومن جاءك بالصدق من صغير أو كبير وإن كان بعيدا بغيضا فاقبله منه ومن أتاك بكذب من صغير أو كبير وإن كان حبيبا قريبا فاردده عليه**

318- Ebi Husayn'dan; Birisi İbni Mesud r.a.'e geldi ve kendisine özlü, faydalı kelimeler öğretmesini istedi. O da dedi ki;

"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadet et. Nerede olursan ol, Kur'an ile beraber ol. Kim sana küçük olsun büyük olsun, doğruluk ile gelirse, senden uzak ve sevmediğin bir kimse bile olsa ondan bunu kabul et. Kim de sana küçük olsun, büyük olsun, yalan ile gelirse, sevdiğin ve yakının bile olsa onu geri çevir."[342]

---

[341] Kitabus Samt(452) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.107) sahih.

[342] Kitabus Samt(453) İsnadı sahih.

SÖZDE DURMAK

حدثني سليمان بن منصور أبو شيخ الخزاعي عن يحيى بن سعيد الأموي قال : أنشدني ابن خربوذ للفضل بن عتبة بن أبي لهيب:

إنا أناس من سجيتنا ... صدق الحديث ووأوينا حتم:

لبسوا الحياء فإن نظرت حسبتهم ... سقموا ولم يمسسهم سقم

شر الإخاء إخاء مزدرد ... مزج الإخاء إخاؤه وهم

زعم ابن عمي أن حلمي ضربي ... ماضر قبلي أهله الحلم

319- İbn Hureyviz, Fadl Bin Utbe Bin Ebi Leheb için şu şiiri söyledi;

"Bizler öyle insanlarız ki, zorunlu olarak doğru sözlülüktür karakterimiz
Düşünürsen hayayı giyindiklerini, hastalığın onları bozmadığını anlarsın,
Kardeşliğin kötüsü yutucu kardeşliktir, kardeşliğin mizacı, kardeşini inandırır
Amcamın oğlu ağırbaşlılığımın bana zarar verdiğini iddia eder, ağırbaşlılık, bana değil ehline dahi zarar vermez."[343]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثني محمد بن كثير عن الأوزاعي عن هارون بن رئاب قال **لما حضرت عبد الله بن عمرو الوفاة رضي الله عنه قال إنه كان خطب إلي ابنتي رجل من قريش وقد كان مني إلية شبيه بالوعد فوالله لا ألقى الله بثلث النفاق اشهدوا أني قد زوجتها إياه**

320- Harun Bin Riab'den; Abdullah Bin Amr r.a. vefat anında dedi ki;

---

[343] Kitabus Samt(457) Zubeydi el-İthaf(7/506) isnadı sahih.

“Kureyş’ten birisi kızımı istedi. Ben de kendisine yarım bir söz verdim. Vallahi münafıklığın üçte biri olan bu işle Allah’ın huzuruna çıkmak istemem. Bana şahit olun ki, kızımı ona nikâh ettim.”[344]

حدثنا أحمد بن إبراهيم ثنا محمد بن سنان ثنا إبراهيم بن طهمان عن بديل بن ميسرة عن عبد الكريم عن عبد الله بن شقيق عن أبيه عن عبد الله بن أبي الحمساء رضي الله عنه قال **بايعت النبي ببيع قبل أن يبعث فبقيت له بقية فوعدته أن آتيه بها في مكانه ذلك فنسبت يومى والغد فأتيته في اليوم الثالث وهو في مكانه فقال يا فتى لقد شققت علي أنا ها هنا منذ ثلاث أنتطرك**

321- Abdullah Bin Ebil-Hamsa r.a.’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, peygamber olmadan önce, kendisine bir şey vermek için falan gün bir yerde buluşmak üzere söz verdim. Fakat ben o gün ve ertesi gün bunu unuttum. Ancak üçüncü gün hatırladım. Gittiğimde onu orada bekler halde buldum. Beni görünce buyurdu ki;

“Ey genç! Bana zahmet verdin. Üç günden beri burada seni bekliyorum.”[345]

حدثنا أحمد حدثنا محمد بن الصباح البزاز حدثنا إسماعيل بن زكريا عن الحسن بن عبيد الله قال : قلت لإبراهيم : **الرجل يواعد الرجل الميعاد ولا يجيء ؟ قال : لينتظر ما بينه وبين أن يدخل وقت الصلاة التي تجيء**

---

[344] Kitabus Samt(458) Taberi(14/379) İhya(3/115) İthaf(7/506) sahih.
[345] Kitabus Samt(459) Ebu Davud(4/299) Beyhaki(10/198) İhya(3/115) İthaf(7/506) makbuldür.

322- el-Hasen Bin Ubeydullah'tan; "İbrahim en-Nehaî'ye;

"Bir kimse birisine söz verip te gelmediği zaman ne yapmalı?" dedim. Dedi ki;

"Gelecek namaz vaktine kadar bekler."[346]

وحدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا مبشر بن إسماعيل الحلبي حدثني فرات بن سلمان قال : **كان يقال : إذا سئلت فلا تعد وقل : أسمع ما تقول فإني يقدر شيء يكن**

323- Furat Bin Selman'dan; "Şöyle derlerdi; "Senden bir şey istendiği zaman söz verme. De ki;

"Ne söylediğini duy, bir şeye güç yeterse olur."[347]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا أبو داود الطيالسي عن شعبة رحمه الله قال : **ما واعدت أيوب موعدا قط إلا قال لي حين يريد أن يفارقني : ليس بيني وبينك موعد فإذا جئت وجدته قد سبقني**

324- Şu'be r.a.'den; "Eyyub (es-Sahtiyanî) r.a. bana söz verdiği zaman benden ayrılmadan önce mutlaka;

"Sana söz vermiş olmayayım" der, fakat ona gittiğimde onun bu sözü benden önce yerine getirmiş olduğunu görürdüm."[348]

---

[346] Kitabus Samt(462) Gazali İhya(3/115) Zubeydi İthaf(7/507) isnadı sahih.
[347] Kitabus Samt(463) isnadı sahih.
[348] Kitabus Samt(464) sahih.

حدثنا أحمد حدثنا موسى بن إسماعيل حدثنا أبو عوانة قال : **كان رقبة رحمه الله يعدنا في الحديث ثم يقول : ليس بيني وبينكم موعد نأثم من تركه فيسبقنا إليه**

325- Ebu Avane'den; Rakabe (İbni Maskala) r.a. ile sözleşirdik sonra;

"Sana söz vermeyeyim" derdi. Onun sözünden caydığını zannederken, o bu sözü bizden önce yerine getirmiş olurdu."[349]

حدثنا أحمد حدثنا أبو معاوية حدثنا حجاج عن أبي إسحاق قال : كان أصحاب عبد الله رضي الله عنه يقولون : **إذا وعد فقال : إن شاء الله فلم يخلف**

326- Ebu İshak'tan; "Abdullah Bin Mesud r.a.'ın arkadaşları bir söz verdikleri zaman "inşaallah" derlerdi ve sözlerini bozmazlardı."[350]

حدثنا إبراهيم بن عبد الله حدثنا هشيم عن العوام بن حوشب عن رجل منهم يقال له : لهب بن خندق قال : قال عوف بن النعمان في الجاهلية الجهلاء : **لأن أموت قائما عطشا أحب إلي من أكون مخلافا لموعد**

327- Avf Bin Nu'man, cahiliye döneminde dedi ki;

"Ayakta ve susuz olarak ölmek bana sözümde durmayan biri olmamdan daha sevimlidir."[351]

---

349 Kitabus Samt(465) sahih.

350 Kitabus Samt(466) İhya(3/115) İthaf(7/507) bkz.: Nasbur Raye(3/301) sahih

351 Kitabus Samt(467) isnadı salih.

YALANIN KÖTÜLÜĞÜ

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة عن يزيد بن خمير قال : سمعت سليم بن عامر يحدث عن أوسط بن إسماعيل بن أوسط : **سمع أبا بكر الصديق رضي الله عنه بعد ما قبض رسول الله صلى الله عليه وسلم بسنة قال : قام رسول الله صلى الله عليه وسلم عام أول مقامي هذا ثم بكى ثم قال : إياكم والكذب فإنه مع الفجور وهما في النار**

328- Evsat Bin İsmail Bin Evsat'tan; "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatından bir yıl sonra Ebu Bekir es-Sıddîk r.a.'ın şöyle dediğini işittim;

"Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem geçen yıl burada –bu sırada Ebu Bekir r.a. ağladı- kalktı ve buyurdu ki;

"Yalandan sakının! Zira o, kötülüklerle beraberdir ve ikisi de cehennemdedir."[352]

حدثنا أبو خيثمة حدثنا جرير عن منصور عن أبي وائل عن عبد الله رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **إن الكذب يهدي إلى الفجور وإن الفجور يهدي إلى النار وإن الرجل ليكذب حتى يكتب عند الله كذابا**

329- Abdullah (Bin Mesud) radıyallahu anh'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz yalan, kötülüklere götürür. Kötülükler ise cehenneme götürür. Muhakkak ki kişi, yalan söylemekle Allah katında "çok yalancı" olarak yazılır."[353]

---

352 Kitabus Samt(468) sahihtir. Tahrici daha önce geçti.
353 Kitabus Samt(469) sahihtir. Tahrici daha önce geçti.

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة أخبرني عمر بن مرة قـال : سمعـت مـرة الهمذاني قال : كان عبد الله رضي الله عنه يقول : **إياكم والكذب فإنه يهـدي إلى النار وما يزال الرجل يكذب حتى يكتب عند الله كذابا ويثبت الفجور في قلبه فلا يكون للبر موضع إبرة يستقر فيها**

330- Murre el-Hemedanî'den; Abdullah (Bin Mesud) r.a. şöyle derdi;

"Yalandan sakının! Zira o, cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeye devam etmek suretiyle Allah katında "çok yalancı" olarak yazılır. Kötülükler onun kalbine öyle yerleşir ki, iyilik için iğnenin kalacağı yer kadar bir yer kalmaz."[354]

حدثنا أبو حفص الصيرفي حدثنا أبو داود حدثنا شعبة أخبرني منصور قال سمعت أبا وائل عن عبد الله رضي الله عنه أن النبي **قال آية النافق ثلاث إذا حدث كذب وإذا وعد أخلف وإذا اؤتمن خان**

331- İbni Mes'ud r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Münafığın üç alameti vardır; konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman yerine getirmez, emanet edildiği zaman hıyanet eder."[355]

---

[354] Kitabus Samt(470) sahih. Tahrici daha önce geçti.

[355] Kitabus Samt(471) Buhari(1/14, 3/189, 7/95) Müslim(1/78) Ahmed(2/357) sahihtir.

حدثنا ابو حفص حدثنا يحيى بن محمد بن قيس حدثنا العلاء ابن عبد الرحمن عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **آية المنافق ثلاث : إذا حدث كذب وإذا وعد أخلف وإذا اؤتمن خان**

332- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Münafığın üç alameti vardır; konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz ve kendisine güvenildiğinde ihanet eder."[356]

حدثنا زهير بن حرب حدثنا وكيع حدثنا سفيان عن الأعمش عن عبد الله بن مرة عن مسروق عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما قال قال رسول الله **أربع من كن فيه كان منافقا خالصا وإن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النفاق حتى يدعها إذا وعد أخلف وإذا حدث كذب وإذا خاصم فجر وإذا عاهد غدر**

333- İbni Amr r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Dört haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa halis münafıktır; eğer bu hasletlerden biri varsa, o kimsede onu terk edinceye kadar nifak hasletlerinden biri var demektir. Bunlar; bir söz verdiği zaman ve konuştuğu zaman yalan söyler, tartışmaya girdiği zaman haddi aşar ve anlaşmayı bozar."[357]

---

[356] Kitabus Samt(472) sahih. Tahrici geçti.

[357] Kitabus Samt(473) Buhari(Fethul Bari 1/89) Müslim(1/78) Tirmizi(5/19) Ahmed(2/189) Şerhus Sunne(1/74) sahih.

حدثنا داود بن رشيد حدثنا علي بن هاشم قال سمعت الأعمش ذكره عن أبي إسحاق عن مصعب بن سعد عن أبيه رضي الله عنة قال قال رسول الله **على كل خلة يطبع أو يطوى عليها المؤمن إلا الخيانة والكذب**

334- Sa’d Bin Ebi Vakkas r.a.’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Yalan ve hıyanet dışında her özellik müminde bulunabilir.”[358]

حدثنا سوار بن عبد الله حدثنا الضحاك بن مخلد عن ابن عجلان عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله **ثلاثة لا ينظر الله إليهم يوم القيامة الشيخ الزاني والإمام الكذاب والعائل المزهو**

335- Ebu Hureyre r.a’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah Kıyamet gününde şu üç kimseye (rahmet nazarıyla) bakmaz; zina eden ihtiyar (evli), yalancı imam ve muhtaç olduğu halde kibirlenen kişi.”[359]

---

358 Kitabus Samt(474) Bezzar(1/69) Mecmauz Zevaid(1/93) Beyhaki(10/197) Iraki Tahricul İhya(3/118) İthaf(7/518) Fethul Bari(10/508) ricali sahih ricalidir. Darekutni; “Mevkufa benziyor” demiştir.

359 Kitabus Samt(475) Müslim(1/102) Nesai(5/86) Ahmed(2/433) sahih.

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا سفيان عن إسماعيل بن أبي خالد و بيان سمعا قيس بن أبي حازم سمع أبا بكر الصديق رضي الله عنه يقول : **أيها الناس إياكم والكذب فإنه مجانب الإيمان**

336- Ebu Bekir es Sıddık r.a. dedi ki; "Ey insanlar! Sizi yalandan sakındırırım. Zira o, imanın zıddıdır."[360]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا عبد الرحمن بن مهدي حدثنا سفيان حدثني عبد الرحمن بن عباس حدثني ناس من أصحاب عبد الله رضي الله عنه : **أنه كان يقول في خطبته : شر الروايا روايا الكذب وأعظم الخطايا اللسان الكذوب**

337- Abdurrahman Bin Abbas, Abdullah Bin Mes'ud r.a.'ın hutbesini dinleyenlerden rivayet ediyor;

"Rivayetçilerin en kötüleri yalanı rivayet edenlerdir. Dilin hatalarının en büyüğü yalandır."[361]

حدثني يحيى بن أيوب حدثنا إسماعيل بن جعفر أخبرني أبو سهيل عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : **آية المنافق ثلاث : إذا حدث كذب وإذا وعد أخلف وإذا اؤتمن خان**

338- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[360] Kitabus Samt(477) Mekarimul Ahlak(s.105/b) Hennad Zühd(121) Beyhaki(10/197) İthaf(7/521) sahih.

[361] Kitabus Samt(481) İbni Adiy Mukaddimetul Kamil(1/55) Zubeydi İhaf(7/520) ricali güvenilirdir.

"Münafığın üç alameti vardır; konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman yerine getirmez, emanet edildiği zaman hıyanet eder."[362]

حدثني أحمد بن إبراهيم حدثنا إسحاق الأزرق عن عوف عن الحسن رضي الله عنه قال : **يعد من النفاق : اختلاف القول والعمل واختلاف السر والعلانية والمدخل والمخرج واصل النفاق والذي بني عليه النفاق :الكذب**

339- Hasen el-Basri r.a. dedi ki; "Söz ile fiilin, iç ile dışın, giriş ile çıkışın birbirine zıt olması nifaktan sayılır. Nifakın, üzerine bina edildiği asıl ise; yalandır."[363]

حدثني الحسين بن السكن بن أبي السكن حدثنا المعلى بن أسد حدثنا الحسن بن ميمون الحضرمي قال : سمعت إياس بن معاوية رحمه الله يقول : **إن الكذب عندي من يكذب فيما لا يضره ولا ينفعه فأما رجل كذب كذبة يرد عن نفسه بها بلية أويجر إلى نفسه بها معروفا فليس عندي بكذاب**

340- Iyas Bin Muaviye dedi ki; "Bana göre yalanın zararsızı ve faydasızı vardır. Kendisini bir beladan kurtarmak için veya kendisini iyiliğe sürüklemek için yalan söyleyen bana göre yalan söylemiş değildir."[364]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا محمد بن خالد النيلي ثنا الوليد ابن مسلم عن مالك بن أنس رضي الله عنه قال : قال عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه : **ما كذبت كذبة منذ شددت علي إزاري**

---

[362] Kitabus Samt(482) sahihtir. Daha önce geçti.
[363] Kitabus Samt(483) İhya(3/116) İthaf(7/511) Hennad Zühd(s.112) sahihtir.
[364] Kitabus Samt(484) İthaf(7/525) isnadı makbuldür.

341- Malik Bin Enes r.a.'den; Ömer Bin Abdulaziz r.a. dedi ki;

"Gömleğimi sırtıma aldım alalı yalan konuşmadım."[365]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا محمود بن خالد ثنا ابي حدثني عيسى بن المسيب عن عدي بن ثابت قال : قال : عمر بن الخطاب رضي الله عنه : **أحبكم إلينا مالم نركم أحسنكم اسما فإذا رايناكم فأحبكم إلينا أحسنكم خلقا فإذا اختبرناكم فأحبكم إلينا أصدقكم حديثا وأعظمكم أمانة**

342- Ömer r.a. dedi ki; "Sizi görmeden bizim için en sevimliniz, ismi güzel olanınızdır. Gördükten sonra en sevimli olanınız, ahlakı en güzel olanınızdır. İmtihan ettiğimiz zaman en sevimliniz ise en doğru konuşanınız ve en güvenilir olanınızdır."[366]

حدثنا محمد بن علي بن الحسن بن شقيق المروزي أنبأنا إبراهيم ابن الأشعث ثنا الفضيل عن ليث بن أبي سليم عن عبد الرحمن بن ثروان أبي قيس عن هزيل بن شرحبيل رحمة الله قال : **قال موسى عليه السلام : رب أي عبادك خير عملا ؟ قال : من لا يكذب لسانه ولا يفجر قلبه ولا يزني فرجه**

343- Huzeyl Bin Şurahbil r.a. dedi ki; "Musa a.s.; Ey Rabbim! Amel bakımından en hayırlı kulların hangisidir?" dedi. Buyruldu ki;

"Dili yalan konuşmayan, kalbinde günah, kötülük bulunmayan ve cinsel uzvu zina etmeyenlerdir."[367]

---

[365] Kitabus Samt(485) İhya(3/119) İthaf(7/520) sahih.
[366] Kitabus Samt(486) İhya(3/119) İthaf(7/520) isnadı hasendir.
[367] Kitabus Samt(487) İhya(3/118) İthaf(7/519) isnadı hasendir.

حدثني الحسين بن علي بن يزيد حدثنا القعنبي حدثنا أبو مروان البزاز قال : **جاءنا سالم يطلب ثوبا سباعيا فنشرت عليه ثوبا سباعيا فذرعه فإذا هو أقل من سباعي فقال أليس قلت : سباعي ؟ قلت : كذلك نسميها قال : كذلك يكون الكذب**

344- Ebu Mervan (el-Bezzaz'dan); Salim (Bin Nuh) bize geldi ve (sübai) denilen yedi parça elbise istedi. Elbiseyi ona açtığımda onun yedi parça olmadığını gördü ve dedi ki;

"Sen yedi parça dememiş miydin?" dedim ki;

"Biz bunu böyle isimlendiriyoruz." O da;

"Bu yalan olur." Dedi.[368]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله أنبأنا سفيان عن منصور عن مالك بن الحارث عن عبد الرحمن بن يزيد عن ابن مسعود رضي الله عنه قال : **كل الخلال يطوى عليها المؤمن إلا الخيانة والكذب**

345- Abdurrahman Bin Yezid'den; İbni Mesud r.a. dedi ki; "Hıyanet ve yalan dışında her huy müminde gizlenebilir"[369]

حدثنا أحمد حدثنا يعلى بن عبيد عن الأعمش عن إبراهيم رحمه الله قال : **كانوا يقولون : إن الكذب يفطر الصائم**

346- İbrahim (en-Nehaî) dedi ki; "Yalanın orucu bozduğu söylenirdi."[370]

---

[368] Kitabus Samt(488) isnadı hasendir.
[369] Kitabus Samt(493) sahihtir. Daha önce tahrici geçti.

حدثنا محمد بن عمرو بن العباس الباهلي حدثنا سفيان قال : قال مطرف بن طريف : **ما أحب أني كذبت وأن لي الدنيا وما فيها قال سفيان : تفسيره : ما أحب أني ذهبت أتعرض لغضب الله ثم لا أدري يتوب علي أو لا يتوب**

347- Mutarrif Bin Tarif dedi ki; "Yalan söylemekle beraber dünya ve içindekiler benim olsun istemem."

Süfyan dedi ki; "Bunun açıklaması şudur; Allah'ın gazabına arz edilmeyi istemem. Zira tevbemin kabul edilip edilmeyeceğini bilmiyorum."[371]

حدثنا محمد بن عمرو الباهلي حدثنا أبو زكير يحيى بن محمد بن قيس حدثنا ابن عجلان عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه : قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **لا ينظر الله يوم القيامة إلى ثلاثة : الإمام الكذاب ولا إلى الشيخ الزاني ولا إلى العائل المزهو**

348-Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah Kıyamet gününde şu üç kimseye bakmaz; yalancı imam, zina eden ihtiyar (evli) ve muhtaç olduğu halde kibirlenen kişi."[372]

حدثني محمد بن عمرو حدثنا مرحوم بن عبد العزيز قال : سمعت مالك بن دينار رحمه الله يقول : **قرأت في بعض الكتب : ما من خطيب يخطب إلاعرضت**

---

370 Kitabus Samt(495) İthaf(7/522) isnadı sahih.

371 Kitabus Samt(497) İbni Ebid Dunya Mekarimul Ahlak(106/a) İbn Ebi Hatim Cerh ve Ta'dil(1/42) Zubeydi el-İthaf(7/522) isnadı sahih.

372 Kitabus Samt(499) sahih. Daha önce geçti.

خطبته على عمله فإن كان صادقا صدق وإن كان كاذبا قرضت شفتاه بمقراضين من نار كلما قرضتا نبتتا

349- Malik Bin Dinar r.a.'den; "Bazı kitaplarda şöyle okudum;

"Hutbe veren herkesin hutbesi ameline arz edilecek, eğer sözüne sadıksa doğrulanacak, yalan ise dudaklarını ateşten makas ile kesecek, kestikçe de dudakları yenilenerek devam edecek."[373]

حدثنا داود بن عمروالضبي حدثنا داود بن عبد الرحمن العطار عن عبد الله بن عثمان بن خيثم عن شهر بن حوشب عن اسماء بنت يزيد رضي الله عنها : أن رسول الله صلى الله عليه وسلم خطب الناس فقال : **أيها الناس** : **مايحملكم أن تتابعوا بالكذب كما تتابع الفراش في النار كل الكذب يكتب على ابن آدم إلا ثلاث خصال** : **رجل كذب امرأته ليرضيها ورجل كذب بين امرأين ليصلح بينهما ورجل كذب في خديعة حرب**

350- Esma Binti Yezid r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem insanlara şöyle hitap buyurdu;

"Ey İnsanlar! Sineklerin ateşe üşüştüğü gibi neden sizler de yalan söylemeye üşüşüyorsunuz? Her yalan âdemoğlunun aleyhindedir. Ancak şu üç durum müstesnadır; kişinin hanımını razı etmek için söylediği, iki

---

[373] Kitabus Samt(500) İhya(3/119) İthaf(7/521) İbnül Mübarek Zühd(136)

kişinin arasını düzeltmek için söylediği ve harpte hile için söylediği yalan."[374]

حدثنا أحمد بن جميل أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا يونس عن الزهري أنبأنا حميد بن عبد الرحمن بن عوف : أن أمه وهي أم كثلوم بنت عقبة ابن أبي معيط أخبرته : أنها سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : **ليس الكذاب الذي يصلح بين الناس فيقول خيرا وينمي خيرا قال ابن شهاب : فلم أسمع يرخص فيما يقول الناس كذب إلا في ثلاث : الحرب والإصلاح بين الناس وحديث الرجل امرأته وحديث المرأة زوجها**

351- Ümmü Gülsüm Binti Ukbe Bin Ebi Muayt r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İnsanların arasını düzelten veya hayrı söyleyip hayrı yükselten yalancı değildir."[375]

İbni Şihab r.a. dedi ki; üç yer dışında insanlar için yalana ruhsat verildiğini duymadım; harp, insanların arasını düzeltmek ve kari ile kocanın birbirlerine söylediği yalan."[376]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا يحيى بن إسحاق السيلحيني حدثنا الليث بن سعد عن يزيد بن أبي حبيب عن سعد بن سنان عن أنس بن مالك رضي الله عنه : قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم **إذا حدثتم فلا تكذبوا وإذا آوتمنتم فلا تخونوا**

---

[374] Kitabus Samt(501) İbni Ebid Dünya Kitabul Iyal(575) Tirmizi(4/331) Ahmed(6/454) Metalibul Aliye(2603) Ebu Davud(4/280) isnadı hasen.

[375] Kitabus Samt(502) Buhari(3/166) Müslim(4/2011) İhya(3/120) sahihtir.

[376] Kitabus Samt(502) sahih.

352- Enes Bin Malik r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyin, güvenildiğiniz zaman hıyanet etmeyin."[377]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا ابن علية عن سوار بن عبد الله قال : نبئت أن ميمون بن مهران قال وعنده رجل من قراء أهل الشام : **إن الكذب في بعض المواطن خير من الصدق ! ! فقال الشامي : لا الصدق في كل موطن خير قال : أرأيت لو رأيت رجلا يسعى وآخر يتبعه بالسيف فدخل دارا فانتهى إليك فقال** : رأيت **الرجل ؟ ما كنت قائلا ؟ قال : كنت أقول : لا قال : فهو ذاك**

353- Süvar Bin Abdullah'dan; Meymun Bin Mihran'ın yanında Şam'lı bir kurrâ varken dedi ki;

"Yalan, kimi yerde doğru söylemekten hayırlıdır." Şam'lı;

"Hayır, doğruluk her zaman hayırlıdır" dedi. Bunun üzerine İbni Mihran dedi ki;

"Elinde bir kılıç ile birisini öldürmek için takip eden ve bir eve girdiğinde seninle karşılaşıp; "falanı gördün mü?" dediğinde ne derdin?"

"Hayır" derim dedi. O da;

"İşte bunun gibi." Dedi.[378]

---

377 Kitabus Samt(503) Zehebi Mizan(2/121) isnadı muteberdir.
378 Kitabus Samt(505) Mizzi Tehzibul Kemal(3/1399) İhya(3/119) İthaf(7/522) Iraki Tahricul İhya(3/120) Mecmauz Zevaid(8/81) sahih.

حدثنا أحمد بن جميل المروزي أنبأنا عبد الله بن المبارك أنبأنا سفيان عن أبي حيان عن أبي الزنباع عن أبي الدهقان قال : صحب الأحنف ابن قيس رحمه الله رجل فقال : **الا تميل فنحملك ونفعل ؟ قال : لعلك من العراضين ؟ قال : وما العراضون ؟ قال : الذين يحبون أن يحمدوا ولا يفعلوا قال : يا ابا بحر ما عرضت عليك حتى قال : يا ابن أخي إذا عرض لك الحق فاقصد له واله عما سوى ذلك**

354- Ebud Dihkan'dan; Ahnef Bin Kays r.a. bir adamla arkadaşlık etti. Dedi ki;

"Kendi yaptığımızı sana yaptırmıyor muyuz?" Ahnef;

"Belki de sen gösteriş yapanlardansın" dedi.

"Gösteriş yapanlar nasıl olur?" diye sordu. Ahnef;

"Onlar yapmadıkları şeyle övülmeyi severler." Dedi.

"Ey Ebu Bahr! Ben, sana yapıncaya kadar sunmadım."

"Ey kardeşimin oğlu! Sana hak sunulunca ona yönel, bundan başkasını bırak."[379]

حدثنا فضيل بن عبد الوهاب حدثنا خالد بن عبد الله عن ابن عون قال : اعتذر رجل عند إبراهيم فقال : **قد عذرناك غير معتذر إن الاعتذار يخالطه الكذب**

355- İbni Avn r.a.'den; Birisi İbrahim en-Nehaî'ye özür beyan etti. O da dedi ki;

---

379 Kitabus Samt(506) İbnül Mübarek(1401) Ahmed Zühd(s.235) isnadı hasendir.

“Sen özür dilemeden biz seni mazur görürüz. Zira özür dilemeye yalan da karışır.”[380]

حدثني أسد بن عمار التميمي ثنا يزيد بن هارون أنا بكر الأعتق عن خالد بن رخيم عن مطرف قال : **المعاذر مفاجر**

356- Mutarrif (Bin eş-Şıhhir) r.a.’den; “Özür beyan edenler günahkârlardır.”[381]

حدثنا بندار : محمد بن بشار حدثنا عبيد الله بن عبد المجيد حدثنا قرة بن خالد عن الحسن قال : قال سمرة بن جندب : **وكان داهية** : **لأن أقول** : **لا أحب إلي من أن أقول** : **نعم ثم لا أفعل**

357- Hasen r.a.’den; Semura Bin Cündep r.a. –ki o dâhî idi- dedi ki;

“Bana göre yapmayacağım şey hususunda “hayır” demek, “evet” demekten daha iyidir.”[382]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم أنبأنا أبو عبيدة الحداد عن سعيد بن يزيد قال : سمعت الشعبي يتمثل

أنت الفتى كل الفتى ... إن كنت تصدق ما تقول:

لا خير في كذب الجواد ... وحبذا صدق البخيل

---

380 Kitabus Samt(508) İbnül Mübarek Zühd(365) İbni Vehb Cami(1/73) Ebu Ubeyd Emsal(s.64) Meydani Mecmaul Emsal(1/12) Zemahşeri Mustaksa(1/347) el Bekrî Faslul Makal(74) isnadı sahihtir.
381 Kitabus Samt(509) Ebu Ubeyd Emsal(s.64) Askeri Cemheretul Emsal(1/39) Meydani Mecmaul Emsal(2/296) Zemahşeri Mustaksa(1/347) el Bekrî Faslul Makal(75) isnadı makbuldür.
382 Kitabus Samt(511) isnadı sahihtir.

358- eş-Şa'bî şu şiirle misal getirdi;

"Sözünde sadık olursan, her yiğitten yiğit olursun,
Cimrinin doğruluğu, cömerdin yalanından hayırlıdır."[383]

حدثني أسد بن عمار التيميمي حدثنا سعيد بن عون البصري حدثنا جعفر قال : سمعت مالك بن دينار رحمه الله يقول : **الصدق والكذب يعتركان في القلب حتى يخرج أحدهما صاحبه**

359- Malik Bin Dinar r.a.'den; "Doğruluk ile yalan kalpte savaşırlar ve biri diğerini kovana kadar böyle devam eder."[384]

حدثنا سعيد بن سلمان عن مبارك بن فضالة عن الحسن رضي الله عنه قال : **الكذب جماع النفاق**

360- el-Hasen el-Basri r.a.'den; "Yalan, nifakın özüdür."[385]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا شبابة بن سوار حدثنا ورقاء عن ابن أبي نجيح عن مجاهد رحمه الله في قوله : **{ ومنهم من عاهد الله لئن آتانا من فضله لنصدقن } قال : رجلان خرجا على ملإ قعود فقالا : والله لئن رزقنا الله من فضله لنصدقن فلما رزقهم بخلوا به**

361- İbni Ebi Nüceyh'ten; Mücahid r.a., "**Onlardan kimi de, Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden**

---

[383] Kitabus Samt(514) sahih.
[384] Kitabus Samt(515) İhya(3/119) İthaf(7/521) isnadı makbuldür.
[385] Kitabus Samt(517) Ahmed Zühd(s.278) isnadı sahih.

olacağız! diye Allah'a and içti."(Tevbe 75) ayeti hakkında dedi ki;

"İki adam oturmakta olan bir topluluğa uğradılar ve dediler ki;

"Allah'a yemin olsun ki, şüphesiz Allah fazlından bizi rızıklandırsa, muhakkak bağışta bulunuruz" Allah onları rızıklandırdığı zaman ise cimrilik ettiler."[386]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا وكيع حدثنا الأعمش عن عمارة ابن عمير عن عبد الرحمن بن يزيد قال : قال عبد الله رضي الله عنه : **اعتبروا المنافق بثلاث : إذا حدث كذب وإذا وعد أخلف وإذا عاهد غدر ثم قرأ { ومنهم من عاهد الله لئن آتانا من فضله } الآية [سورة التوبة : 75]**

362- Abdullah (Bin Mesud) r.a.'den; "Münafığı şu üç şeyle tanırsınız; konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde tutmaz, güvence verdiğinde ihanet eder. Sonra şu ayeti okudu;

"**Onlardan kimi de, Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden olacağız! diye Allah'a and içti.**"(Tevbe 75)[387]

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا عباس بن الوليد حدثنا يزيد بن زريع عن سعيد عن قتادة رضي الله عنه في قوله عز وجل : **{ ومنهم من عاهد الله لئن آتانا من فضله لنصدقن ولنكونن من الصالحين } قال : ذكر لنا أن رجلا من الأنصار أتى**

---

[386] Kitabus Samt(518) Taberi(14/375) sahih.
[387] Kitabus Samt(519) Taberi(14/376) sahih.

على مجلس للأنصار فقال : لئن أتاه الله مالا ليؤتين كل ذي حق حقه فآتاه الله مالا فصنع ما فيه ما يسمعون { لئن آتانا من فضله } إلى قوله : { وبما كانوا يكذبون

363- Katade r.a. "**Onlardan kimi de, Eğer Allah lütuf ve kereminden bize verirse, mutlaka sadaka vereceğiz ve elbette biz sâlihlerden olacağız! diye Allah'a and içti.**"(Tevbe 75) ayeti hakkında dedi ki;

"Bize ulaştığına göre Ensar'dan biri, Ensarın meclisine gidip; "Allah bize mal verirse elbette her hak sahibine hakkını veririz." Demiş. Allah ona mal verince de işittiğiniz şu ayetlerde geçtiği gibi yaptı;

"**Fakat Allah lütfundan onlara (zenginlik) verince, onda cimrilik edip (Allah'ın emrinden) yüz çevirerek sözlerinden döndüler. Nihayet, Allah'a verdikleri sözden döndüklerinden ve yalan söylediklerinden dolayı Allah, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar onların kalbine nifak (iki yüzlülük) soktu.**"(Tevbe 76-77)"[388]

حدثنا إبراهيم حدثنا بهز بن أسد حدثنا شعبة حدثنا أبو إسحاق قال : سمعت أبا الأحوص يحدث : أن عبد الله رضي الله عنه كان يقول : **إن محمدا صلى الله عليه وسلم كان يقول : ألا أنبئكم بالعضه : وهي النميمة القالة بين الناس و إن شر الروايا روايا الكذب وإن الكذب لا يصلح منه جد ولا هزل ولا يعد أحدكم صبيا ولا ينجز له**

364- Abdullah Bin Mesud r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[388] Kitabus Samt(520) Taberi(14/373) Kurtubi(8/209) sahih.

“Dikkat edin! Bölücü nedir haber vereyim mi? O, insanlar arasında laf taşımaktır. Rivayetçilerin en kötüsü, yalanı nakledenlerdir. Şüphesiz yalan, ister ciddi olsun, ister şaka olsun ıslah edici olamaz. Ve biriniz bir çocuğa bile yapmayacağı şeyi söz vermesin.”[389]

حدثنا أحمد حدثنا عثمان بن عمر حدثنا يونس بن يزيد الإيلي عن ابي شداد عن مجاهد أن اسماء بنت عميس رضي الله عنها قالت : **كنت صاحبة عائشة رضي الله عنها التي هيئتها وأدخلتها على النبي صلى الله عليه وسلم ومعي نسوة قالت : فو الله ما وجدنا عنده قرى إلا قدحا من لبن فشرب ثم ناوله عائشة قالت : فاستحيت الجارية قالت : فقلت : لا تردي يد رسول الله صلى الله عليه وسلم خذي منه قالت : فأخذته على حياء فشربت منه ثم قال : ناولي صواحبك فقلن : لا نشتهيه ! ! فقال : لاتجمعن جوعا وكذبا ! ! قالت : فقلت : يا رسول الله إن قالت إحدانا لشيء تشتهيه : لا أشتهيه أيعد ذلك كذبا ؟ قال : إن الكذب ليكتب كذبا حتى الكذيبة كذيبة**

365- Esma Binti Umeys (veya Binti Yezid) r.a.’den; Aişe r.a’yı (düğün için) hazırlarken onunla arkadaşlık ettim. Yanımda bir kadın ile beraber onu peygamber sallallahu aleyhi ve sellem’in yanına soktum. Dedi ki;

“Vallahi onun yanında bir bardak sütten başka yemek bulamadık.” Sonra onu Aişe’ye verdim. Dedi ki;

“Cariye (onu içmekten) çekindi.”

“Ben de dedim ki; “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in elinden aldığım şeyi geri çevirme!” dedi ki;

---

[389] Kitabus Samt(521) isnadı sahihtir. Bkz. No 169

“Onu çekinerek aldım ve içtim.” Sonra buyurdu ki;

“Arkadaşına da ver.” O da;

“Canım istemiyor” dedi. Bunun üzerine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Açlık ile yalanı bir araya getirme!”

“Ey Allah’ın Rasulü! Birimizin canı istediği şey hakkında; “Canım çekmiyor” demesi yalandan mı sayılıyor?” buyurdu ki;

“Şüphesiz yalan, yalan olarak yazılır. Yalancık ta küçük yalan olarak yazılır.”[390]

حدثنا احمد بن عمران الأخنسي حدثنا أبو بكر بن عياش عن عاصم عن شقيق بن سلمة قال : قال أخي عبد الرحمن بن سلمة : **ماكذبت منذ أسلمت إلا أن الرجل ليدعوني إلى طعامه فأقول : ما أشتهيه فعسى أن يكتب**

366- Abdurrahman Bin Seleme r.a.’den; “Müslüman olduğumdan beri yalan söylemedim. Ancak birisi beni yemeğine çağırdığı zaman;

“Canım istemiyor” diyorum. Bunun yalan olarak yazılmasından korkarım.”[391]

---

[390] Kitabus Samt(523) Humeydi(1/179) Ahmed(6/438,458) İbni Mace(3298) İbni Ebid Dünya Mekarimul Ahlak(s.107/b) Mecmauz Zevaid(4/51) isnadı hasendir.

[391] Kitabus Samt(524) Mekarimul Ahlak(s.106) İthaf(7/522) hasen.

حدثنا الهيثم بن خارجة حدثنا الهيثم بن عمران قال : سمعت إسماعيل بن عبد الله المخزومي يقول : **أمرني عبد الملك بن مروان أن أجنب بنيه الكذب وإن كان فيه يعني :القتل**

367- İsmail Bin Abdullah el-Mahzumî'den; "Abdulmelik Bin Mervan bana, onun oğullarına ölecek olsam bile yalan söylemekten sakınmamı emretti."[392]

حدثنا محمد بن أبي عمر المكي و سفيان بن وكيع قالا : حدثنا ابن عيينة عن رجل قال : وقال سفيان : عن الماجشون قال : كلم عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه الوليد في شيء فقال له : **كذبت فقال له عمر** : **ما كذبت منذ علمت أن الكذب يشين صاحبه**

368- el-Macişun'dan; Ömer Bin Abdulaziz r.a. ile Velid (Bin Abdulmelik) bir mesele hakkında konuşuyorlardı. Velid;

"Yalan söyledin" dedi. Ömer r.a.;

"Yalanın, söyleyen kimse için itibarında bir leke olduğunu öğrendiğimden beri yalan söylemedim." Dedi.[393]

حدثنا أحمد بن إبراهيم العبدي حدثنا محمد بن عبيد حدثني داود العطار قال : **أقفل : قتيبة بن مسلم بكر بن ماعز من خراسان فصحبه رجل فقال له : يا بكر كذبت قط ؟ فسكت عنه ثم قال : يا بكر كذبت قط ؟ فسكت عنه ثم قال : يا بكر : كذبت قط ؟ فسكت عنه حتى انتهى إلى حمام عمر أو حمام أعين فقال : يا**

---

392 Kitabus Samt(527) isnadı Hasen.

393 Kitabus Samt(528) Mekarimül Ahlak(105) Ahmed Zühd(s.292) İbni Sad(5/399) Zehebi Siyeri A'lamin Nubela(5/121) İhya(3/119) İthaf(7/521) makbuldür.

بكر كذبت قط ؟ فقال : إنك قد أكثرت علي وإني لم أكذب قط إلا كذبة واحدة فإن قتيبة أخذنا بالسلاح فاستعرت رمحا فلما مررت به قال : يا بكر هذا السلاح لك ؟ قلت : نعم وكان الرمح ليس لي

369- Davud el-Attar'dan; "Horasan'dan dönen bir kafilede Kuteybe Bin Müslim, Bekr Bin Maiz ve onun bir arkadaşı ile beraberdim. Arkadaşı ona;

"Ey Bekr! Hiç yalan söyledin mi?" dedi. O, onu susturdu. Sonra yine;

"Ey Bekr! Hiç yalan söyledin mi?" dedi. Yine onu susturdu. Sonra tekrar;

"Ey Bekr! Hiç yalan söyledin mi?" diye sordu. Yine onu susturdu. Hamamu Ömer veye Hamamu A'yun denilen yere gelinceye kadar böyle devam etti.

"Ey Bekr! Hiç yalan söyledin mi?" diye tekrar sorunca dedi ki;

"Üstüme çok geldin. Ben sadece bir kere yalan söyledim o da şöyle oldu; Kuteybe (Bin Müslim) bizlerden silahlı olanları (askere) alıyordu. Ben bir mızrak ödünç almıştım. Ona uğradığım zaman;

"Ey Bekr! Bu silah senin mi?" dedi. Ben de

"Evet" dedim. Halbuki mızrak benim değildi."[394]

---

[394] Kitabus Samt(529) İbn Ebid Dunya Mekarimul Ahlak(106/a) isnadı sahih.

حدثنا محمد بن عمر المكي حدثنا سفيان قال : حدثني رجل قال : **حدثت سليمان بن علي بحديث فقال لي : كذبت قال : فقلت : ما يسرني أني كذبت وأن لي ملء بهوك هذا ذهبا قال** : **فانكسر عني**

370- Süfyan (Bin Uyeyne) r.a.'den; "Birisi bana dedi ki; Süleyman Bin Ali'ye bir hadis söyledim. Bana;

"Yalan söyledin!" dedi. Ben de ona;

"Neden yalan söyleyeyim? Benim senin salonunu dolduracak kadar altınım var" dedim. Bunun üzerine bana kırıldı."[395]

(*Süleyman Bin Ali Bin Abdullah, Abbasî emiri idi. Muhtemelen İbni Uyeyne r.a., siyasi sebeplerden ötürü bu zatın ismini belirtmemiştir. Demek ki Emir, bu zata kötülük düşünüyordu. Onun doğruluğu anlaşılınca ona kırıldı ve adaletli davrandı. Bu zat, meşhur bir alim olmalı ki, mertliğini, dürüstlüğünü ve cesaretini ortaya koymuştur. Güvenilir imamların bu nevi tedlisleri (yani hadis aldıkları kimseyi açıkça belirtmemeleri) siyasi sebeplere dayanıyordu*.)

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا يحيى بن معين عن يعقوب بن إبراهيم عن أبيه قال : سمعت يونس بن عبيد يقول : **كل خلة يرجى تركها يوما ما إلا صاحب الكذب**

371- Yunus Bin Ubeyd r.a. dedi ki; "Her huyun bir gün terk edilebileceği ümit edilir ancak yalan sahibi bundan hariçtir."[396]

---

[395] Kitabus Samt(530) İbn Ebid Dunya Mekarimul Ahlak(106/a) el-İthaf(7/522) isnadı makbuldür.

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا محمد بن عبد الله الأسدي حدثنا قيس بن سليم العنبري عن جواب التيمي قال : **جاءت أخت الربيع بن خيثم عائدة إلى بني له فانكبت عليه فقالت : كيف أنت يا بني ؟ فجلس ربيع فقال** : **ارضعتيه ؟ قالت** : **لا قال** : **ما عليك لو قلت** : **يا ابن أخي فصدقت ؟**

372- Cevvab et-Teymî'den; Rebi Bin Haysem r.a.'ın kızkardeşi, Rebi'nin oğlunu ziyarete gelmişti. Onu görünce hemen boynuna sarıldı ve;

"Oğlum nasılsın?" dedi. Rebî oturdu ve dedi ki;

"Sen bunu emzirdin mi?"

"Hayır" dedi.

"Öyleyse ey kardeşimin oğlu! Deseydin de doğru söylemiş olsaydın olmaz mıydı?"[397]

حدثنا عبد الرحمن بن يونس حدثنا يحيى بن يمان أنبأنا سفيان ابن سعيد عن أبيه عن محارب بن دثار : **أن امرأة قالت لشتير بن شكل** : **يا بني قال** : **كذبت لم تلدني**

373- Muharib Bin Disar r.a.'den; "Bir kadın Şüteyr Bin Şekel'e;

"Ey Oğul!" diye hitap edince;

"Yalan söyledin! Beni sen doğurmadın" dedi.[398]

---

[396] Kitabus Samt(531) sahih.
[397] Kitabus Samt(532) İhya(3/122) İthaf(7/531) sahih.

(Bu son iki rivayet, incelikte mübalağadır. Şer'î bir delili yoktur. Bilakis sahih hadislerde varid olanlara da muhaliftir. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem, Hasan ve Huseyn r.a.'ya; "oğlum" diye hitap etmiştir. Bkz.: Buhari(feth-7/94)

İbni Ömer r.a. de, kendisine soru soran bir gence; "Oğlum" diye hitap etmiştir. Bkz.:Buhari Edebul Müfred(s.163) –mütercim-)

حدثنا أحمد بن إبراهيم حدثنا محمد بن عبد الله حدثنا سفيان عن الأعمش قال : ذكرت لإبراهيم رحمه الله حديث أبي الضحى عن مسروق : **أنه رخص في الكذب في إصلاح بين الناس ؟ فقال : ما كانوا يرخصون في الكذب في جد ولا هزل**

374- el-A'meş'ten; İbrahim (et-Teymî)'ye Ebud Duha'nın, Mesruk'tan, insanların arasını bulmak için yalana ruhsat verdiği rivayetini söyledim. Dedi ki;

"Yalanın ciddisine de, şakasına da ruhsat verilmezdi."[399]

حدثنا احمد حدثنا يزيد بن هارون أنبأنا ابن عون عن محمد : أنه ذكر عنده أنه يصلح الكذب في الحرب فأنكر ذلك وقال : **ما أعلم الكذب إلا حراما قال ابن عون : فغزوت فخطبنا معاوية بن هشام فقال : اللهم انصرنا على عمورية وهو يريد غيرها فلما قدمت ذكرت ذلك لمحمد فقال : أما هذا فلا بأس به**

375- İbni Avn, Muhammed (bin Sirin) r.a.'den rivayet ediyor;

---

[398] Kitabus Samt(533) İthaf(7/531)
[399] Kitabus Samt(534) İthaf(7/527) sahih. Bkz.:Müslim(4/2011)

“Onun yanında, savaşta yalanın caiz olduğu konuşulunca, buna karşı çıktı ve dedi ki;

“Haram olmayan bir yalan bilmiyorum.” İbni Avn dedi ki;

“Savaşa gittik. Muaviye Bin Hişam hutbesinde bize şöyle dedi;

“Allah’ım! Amuriye’ye karşı bize yardım et!” o, bu sözüyle başka bir şey kastediyordu. Savaştan döndüğümüzde bunu Muhammed (Bin Sirin) r.a.’e anlattım. Dedi ki;

“Buna gelince, bunda sakınca yoktur.”[400]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة وقيس عن حبيب الزيات بن أبي ثابت عن ميمون بن أبي شبيب عن المغيرة بن شعبة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم : قال : **من حدث بحديث وهو يرى أنه كذب فهو أحد الكذابين**

376- Mugira Bin Şu’be r.a.’den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Yalan olduğunu bile bile onu nakleden, yalancılardan biridir.”[401]

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة عن الحكم قال : سمعت ابن أبي ليلى يحدث : عن سمرة بن جندب عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **من روى عني حديثا وهو يرى أنه كذب فهو أحد الكاذبين**

---

[400] Kitabus Samt(535) İthaf(7/527) sahih.
[401] Kitabus Samt(536) Müslim(1/9) Tirmizi(2662) İbni Mace(1/14) Ahmed(5/14) sahih.

377- Semure Bin Cündüp r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim yalan olduğunu gördüğü halde benden bir hadis rivayet ederse, o da yalancılardan biridir."[402]

حدثنا المثنى بن معاذ حدثنا سلم بن قتيبة عن المسعودي عن عون بن عبد الله قال : **كساني أبي حلة فخرجت فيها فقال لي أصحابي : كساك هذه الأمير ؟ فأحببت أن يروا أن الأمير كسانيها فقلت : جزى الله الأمير خيرا كسا الله الأمير من كسوة الجنة فذكرت ذلك لأبي فقال : يا بني لا تكذب ولا تشبه بالكذب**

378- Avn Bin Abdullah r.a.'den; "Babam bana bir hırka giydirmişti. O elbise ile dışarı çıkınca arkadaşım bana;

"Bunu sana Emîr mi giydirdi?" dedi. Bir emir tarafından giydirilmiş olmamı düşünmesi hoşuma gitti ve;

"Allah emiri hayırla mükafatlandırsın, Allah ona cennet hırkası giydirsin" dedim. Bunu babama anlattığımda dedi ki;

"Ey oğlum! Yalan söyleme ve konuşmanı yalana da benzetme!"[403]

حدثني أبو صالح المروزي عن محمد ابن مزاحم قال : **قالت أم سهل بن علي له يوما : يا بني رد نصف هذا الباب فجاء بخيط فجعل يقدر ! !**

379- Muhammed Bin Muzahim'den; "Sehl Bin Ali'nin annesi ona;

---

[402] Kitabus Samt(537) sahih.
[403] Kitabus Samt(539) Gazali İhya(3/122) Zubeydi İthaf(7/529) isnadı sahih.

"Ey oğlum! Şu kapıyı yarım kapat" demişti. O da elinde bir sicimle geldi ve aynen dediği gibi yaptı."[404]

حدثنا إبراهيم بن عبد الله حدثنا إسماعيل بن إبراهيم عن يونس عن الحسن قال : قال لقمان عليه السلام لابنه : **إياك والكذب فإنه شهي كلحم العصفور عما قليل يقلاه صاحبه**

380- el-Hasen r.a.'den; Lokman a.s. oğluna dedi ki; "Yalandan sakın! Zira o serçe eti gibidir. Canın çeker fakat doyurmaz."[405]

حدثنا إسحاق بن إبراهيم حدثنا جرير عن بيان بن بشر عن الشعبي قال : **ما أدري أيهما أبعد غورا في النار الكذب أو البخل**

381- eş-Şa'bî dedi ki; "Şu ikisinden hangisi cehenneme daha az batırır bilmiyorum; yalan ve cimrilik"[406]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا علي بن عاصم أخبرنا بيان بن بشير عن الشعبي **قال** : **من كذب فهو منافق**

382- Şa'bî r.a. dedi ki; "Kim yalan söylerse münafıktır."[407]

حدثنا أحمد بن منيع حدثنا حسين بن محمد حدثنا إسرائيل عن أبي إسحاق عن أبي الأحوص عن عبدالله رضي الله عنه أنه قال : **ألا إن شر الروايا روايا الكذب ألا وإن الكذب لا يصلح منه جد ولا هزل ولا أن يعد الرجل ولده شيئا ولا**

---

[404] Kitabus Samt(540) sahih.
[405] Kitabus Samt(541) İhya(3/118) el-İthaf(7/519) sahih.
[406] Kitabus Samt(542) İhya(3/119) el-İthaf(7/520) sahih.
[407] Kitabus Samt(543) İthaf(7/522) hasen.

ينجزه ألا وإن الكذب يهدي إلى الفجور وإن الفجور يهدي إلى النار ألا وإن الصدق يهدي إلى البر وإن البر يهدي إلى الجنة وإنه يقال للصادق : صدق وبر ويقال للكاذب : كذب وفجر ألا وإن محمدا صلى الله عليه وسلم حدثنا : إن الرجل ليصدق حتى يكتب عند الله صديقا ويكذب حتى يكتب عند الله كذابا

383- Abdullah (Bin Mesud) r.a. dedi ki; "Dikkat edin! rivayet edenlerin en kötüsü yalanı nakledenlerdir. Dikkat edin! Yalanın ciddisinde de şakasında da hayır yoktur. Kişi, çocuğuna yapmayacağı şeyi söz vermesin. Dikkat edin! Yalan kötülüklere götürür. Şüphesiz kötülükler de cehenneme götürür. Dikkat edin! Doğruluk iyiliklere götürür. Şüphesiz iyilikler de cennete götürür. Doğru sözlü kimseye;

"Doğru söyledin ve iyilik yaptın" denilir. Yalancıya da;

"Yalan söyledin ve kötülük ettin" denilir. Dikkat edin! Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem bize şöyle buyurdu;

"Şüphesiz kişi, doğru söylemeye devam etmekle Allah katında Sıddıklardan yazılır. Yalan söylemeye devam etmekle de Allah katında yalancılardan yazılır."[408]

حدثنا عبد الله حدثنا احمد بن منيع حدثنا يزيد بن هارون أنبأنا المسعودي عن ابي إسحاق عن أبي الأحوص عن عبد الله رضي الله عنه قال : **والذي نفسي بيده ما أحل الله الكذب في جد ولا هزل قط ولا أن يعد الرجل صبيه لا ينجزه له اقرءوا إن شئتم { اتقوا الله وكونوا مع الصادقين } [سورة التوبة : 119]**

384- İbni Mesud r.a.'den; "Nefsimi elinde tutana yemin olsun ki, ister ciddi, ister şaka olsun, Allah yalanı helal

[408] Kitabus Samt(544) sahihtir. Tahrici daha önce geçti.

kılmadı. Kişi çocuğa yapmayacağı şeyi söz vermesin. İsterseniz;

"**Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun**"(Tevbe 119) ayetini okuyun!"[409]

حدثنا ابن منيع حدثنا أبو معاوية حدثنا الأعمش عن مجاهد عن ابن معمر قال : قال عبد الله رضي الله عنه : **لا يصلح الكذب في هزل ولا جد ولا أن يعد أحدكم صبيه شيئا ثم لا ينجزه له**

385-Abdulah (Bin Mesud) r.a. dediki; "Yalanın ciddisinde de şakasında da hayır yoktur. Kişi, çocuğuna yapmayacağı şeyi söz vermesin."[410]

حدثني العباس بن جعفر حدثني ابن أبي رزمة عن ابيه قال : سمعت ابن المبارك يقول : **أول عقوبة الكاذب من كذبه أن يرد عليه صدقه**

386- İbnu Ebi Rizme, babasından naklediyor; "İbnul Mubarek r.a.'in şöyle dediğini işittim;

"Yalancının karşılaşacağı ilk akibet, doğru sözünün de kabul edilmemesidir."[411]

وحدثني العباس حدثني حسين بن حسن حدثنا إسحاق بن منصور قال : سمعت ابا بكر بن عياش رحمه الله يقول : **إذا كذبني الرجل كذبة لم أقبل منه بعدها**

[409] Kitabus Samt(545) İbni Mübarek Zühd(1400) Hennad Zühd(s.121) İthaf(7/526) hasendir.
[410] Kitabus Samt(546) sahih. Tahrici geçti.
[411] Kitabus Samt(549) sahih.

387- Ebubekr Bin Ayyaş r.a. dedi ki; "Bir kimse bana bir yalan söylerse, artık onun hiçbir sözünü kabul etmem."[412]

وحدثني أبو صالح قال : سمعت رافع بن اشرس قال : **كان يقال : إن من عقوبة الكذب أن لا يقبل صدقه : قال : وأنا أقول : ومن عقوبة الفاسق المبتدع أن لا تذكر محاسنه**

388- Ebu Salih el-Mervezi'den; Rafi Bin Eşras'ı şöyle derken işittim;

"Yalan söylemenin akibeti, doğru söylediğinin de kabul edilmemesidir derler. Ben de diyorum ki; günahkâr ve bidatçi kimsenin akibeti, iyiliklerinin hatırlanmamasıdır."[413]

حدثني أبو صالح المروزي قال : سمعت رافع بن أشرس قال : قلت لخالد بن صبيح : **أرأيت من يكذب الكذبة هل يسمى فاسقا ؟ قال** : **نعم وحدثني عبد الرحمن بن يزيد عن ابن مسعود رضي الله عنه قال** : **كل الخلال يطوى عليها المؤمن إلا الخيانة والكذب**

389- Rafi Bin Eşras dedi ki; "Halid Bin Subeyh'e; "ne dersin, kişi bir yalan söyleyince fasık diye isimlendirilir mi?" diye sordum.

"Evet. Abdurrahman Bin Yezid İbni Mesud r.a.'ın şöyle dediğini nakletti;

"Hıyanet ve yalan dışında her huy mü'minde gizlenebilir."[414]

---

[412] Kitabus Samt(550) İthaf(7/522) isnadı sahih.
[413] Kitabus Samt(551) İsnadı hasen

حدثني العباس العنبري حدثنا عبد الرحمن بن مهدي حدثنا سفيان عن الأعمش عن ابي الضحى عن مسروق رحمه الله قال : **ليس شيء أعظم عند الله من الكذب**

390- Mesruk r.a. dedi ki; "Allah katında (günah olarak) yalandan büyük bir şey yoktur."[415]

حدثنا عبد الرحمن بن واقد حدثنا ضمرة حدثنا علي بن حملة قال : قال عبد الله بن أبي زكريا الدمشقي : **عالجت الصمت عما لا يعنيني عشرين سنة قل أن أقدر منه على ما أريد قال : وكان لا يدع يغتاب في مجلسه أحد يقول : إن ذكرتم الله أعناكم وإن ذكرتم الناس تركناكم**

391- Abdullah Bin Ebi Zekeriya ed-Dımeşki'den; "Beni ilgilendirmeyen şeyler konusunda susmaya yirmi sene gayret ettim. Bu her dilediğime güç yetirmemden az idi."

(Ravi dedi ki;) "Bir kimsenin gıybet edildiği, onun meclisinde olmazdı. Derdi ki;

"Allah'ı zikrederseniz buna katılırız, insanları anarsanız, sizi bırakırız."[416]

حدثنا خيثمة حدثنا عبد الرحمن بن مهدي عن سفيان عن أبي حصين عن ابي صالح عن أبي هريرة رضي الله عنه : عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : **من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل خيرا أو ليسكت**

---

[414] Kitabus Samt(552) isnadı hasendir. Daha önce tahrici geçti.
[415] Kitabus Samt(554) İthaf(7/522) sahih.
[416] Kitabus Samt(556) Ahmed Zühd(s.168) İbnül Cevzi Safvetus Safve(4/216) Suyuti Husnus Semt(13) sahih.

392- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim Allah'a ve Ahiret gününe iman ediyorsa hayır konuşsun veya sussun."[417]

حدثني الحسين بن السكن بن أبي السكن القرشي حدثنا المعلى ابن أسد العمي حدثنا بشار بن الحكم قال ثابت البناني : حدثنا عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

يا أبا ذر الا أدلك على خصلتين هما أخف على الظهر وأثقل من الميزان من غيرهما ؟ قال : بلى يا رسول الله قال : عليك بحسن الخلق وطول الصمت فو الذي نفس محمد بيده ماعمل الخلائق بمثلهما

393- Enes Bin Malik r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Ey Eba Zerr! Sana yükte hafif, mizanda başkalarından ağır gelecek olan iki hasleti bildireyim mi?"

"Evet Ey Allah'ın Rasulü!" dedi.

"Sana güzel ahlakı ve sessizliği korumanı tavsiye ederim. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, mahlukat bu ikisinin dengi gibi bir amel işlememiştir."[418]

---

[417] Kitabus Samt(557, 559) sahih. Tahrici daha önce geçti.
[418] Kitabus Samt(558) Bezzar'dan; Mecmauz Zevaid(8/22) Metalibu Aliye(2540) hasendir.

حدثنا هارون بن معروف حدثنا عبد الله بن وهب حدثنا عبد الله ابن المسيب عن الضحاك بن شرحبيل عن أبي هريرة رضي الله عنه : **أنه كان يقول : من لم ير ان كلامه من عمله وأن خلقه من دينه هلك وهو لا يشعر**

394- Ebu Hureyre r.a. derdi ki; "Kimin konuştukları amelinde, huyları da dininde görülmezse, farkında olmadan helak olur."[419]

حدثنا محمد بن مسعود أنبأنا عبد الرزاق قال : سمعت وهيب بن الورد رحمه الله يقول : **من عد كلامه من عمله قل كلامه**

395- Vuheyb Bin el-Verd r.a. dedi ki; "Kim sözünü amelinden sayarsa, konuşması azalır."[420]

حدثني سريج بن يونس حدثنا علي بن ثابت عن أبي الأشهب عن الحسن رضي الله عنه قال : **ماعقل دينه من لم يحفظ لسانه**

396- Hasen el-Basri r.a.'den; "Dilini tutmayan, dininin şuuruna varamaz."[421]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا أصبغ أخبرني ابن وهب حدثنا بكر بن مضر عن عبد الملك بن شريح قال : **لو أن عبدا اختار لنفسه ما اختار شيئا أفضل من الصمت**

---

[419] Kitabus Samt(561) İbni Vehb Cami(1/61) isnadı sahih.
[420] Kitabus Samt(562) İbnul Mubarek(s.129 no;383) Kuşeyri(s.59) Suyuti Husnüs Semt(s.2) sahih.
[421] Kitabus Samt(563) isnadı hasen.

397- Abdulmelik Bin Şureyh r.a. dedi ki; "Şayet kul, nefsi için bir şey seçme şansına sahip olsa, susmaktan daha faziletli bir şey seçemez."[422]

وحدثني محمد بن إدريس حدثنا أصبغ أنبأنا ابن وهب أخبرني عياض بن عبد الله الفهري قال : **إن الرجل ليطغى في كلامه كما يطغى في ماله**

398- Iyaz Bin Abdullah el-Fihri'den; "Kişi, malında haddi aşıp zulmettiği gibi konuşmasında da haddi aşıp zulmeder."[423]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا اصبغ حدثنا ابن وهب حدثني سحبل بن محمد الأسلمي قال : سمعت محمد بن عجلان يقول : **إنما الكلام أربعة : أن تذكر الله وأن تقرأ القرآن وتسأل عن علم فتخبر به أو تكلم فيما يعنيك من أمر دنياك**

399- Sahbel Bin Muhammed el-Eslemi'den; "Muhammed Bin Aclan'ı şöyle söylerken işittim;

"Konuşmak dört şey içindir; Allah'ı zikretmek, Kur'an okumak, İlimden sormak ve haber vermek ve seni ilgilendiren dünya işleri hakkında konuşmak."[424]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا هشام بن خالد حدثنا أبو خليد عتبة بن حماد عن الأوزاعي عن يحيى بن أبي كثير رحمه الله قال : **خصلتان إذا رأيتهما في الرجل فاعلم أن ما وراءهما خير منهما : إن كان حابسا للسانه يحافظ على صلاته**

400- Yahya Bin ebi Kesir r.a. dedi ki; "İki haslet vardır ki, bir kimsede bunları görürsen, onun diğer hasletleri bu

---

[422] Kitabus Samt(564) İbni Vehb Cami(1/64)sahih
[423] Kitabus Samt(565) İbni Vehb Cami(1/64)sahih.
[424] Kitabus Samt(566) İbni Vehb Cami(1/65)sahih.

ikisinden daha hayırlı demektir. Bu iki haslet; dili tutmak ve namaza devam etmektir."[425]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا محمد بن وهب بن عطية حدثنا الهيثم بن عمران العنسي : أن عبد الله بن أبي زكريا قال : **عالجت السكوت عشرين سنة فلما بلغت منه ما أردت**

401- Abdullah Bin Ebi Zekeriya dedi ki; "Yirmi sene susmak için gayret ettim, istediğimi başaramadım."[426]

وحدثني محمد بن إدريس حدثنا محمد بن وهب حدثنا عبيد بن الوليد بن أبي السائب حدثني أبي قال : **كان عبد الله بن أبي زكريا : إذا كان في مجلس فخاض جلساؤه في غير ذكر الله فكأنه ساه وإذا اخذوا في ذكر الله كان أشد القوم استماعا إليه**

402- Velid Bin Ebis-Saib'den; "Bir mecliste bulunanlar, Allah'ı anmak dışında bir konuşmaya daldıklarında, Abdullah Bin Ebi Zekeriya dalgın biri gibi olurdu. Allah'ı zikrettiklerinde ise en çok kulak verip, dinleyen o idi."[427]

وحدثني محمد بن إدريس حدثنا يزيد بن عبد الله بقية حدثنا مسلم بن زياد قال : كان عبد الله بن أبي زكريا : **لا يكاد أن يتكلم حتى يسأل وكان من أبش الناس وأكثرهم تبسما**

---

[425] Kitabus Samt(569) Suyuti Husnus Semt(s.3) sahih.
[426] Kitabus Samt(570) Siyeri A'lam(5/286) Beyhaki ve İbni Asakir'den; Suyuti Husnus Semt(3/a) isnadı hasendir.
[427] Kitabus Samt(571) İbnul Cevzi Safvetus Safve(4/217) isnadı hasendir.

403- Müslim Bin Ziyad dedi ki; "Abdullah Bin Ebu Zekeriya kendisine soru sorulmadıkça konuşmazdı. İnsanların en güler yüzlüsü idi ve genelde tebessüm ederdi."[428]

حدثني محمد بن إدريس حدثنا موسى بن أيوب حدثنا عقبة بن علقمة عن إبراهيم بن أدهم رحمه الله ونفعنا ببركاته قال : **إذا تلكم الحدث عندنا في الحلقة أيسنا من خيره**

404- İbrahim Bin Edhem r.a. dedi ki; "Bizim indimizde (ders) halkasında söylentiler konuşulursa (o ders halkasının) hayrından ümit keserdik."[429]

حدثنا حسين بن مهدي حدثنا عبد الرزاق أنبأنا معمر عن ابن جريج عن ابن أبي مليكة عن عائشة رضي الله عنها قالت : **كان أبغض الرجال إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم الألد الخصم**

405- Aişe r.a. dedi ki; "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in en sevmediği kimse şiddetli munakaşa yapan kimse idi."[430]

حدثنا حسين بن مهدي حدثنا عبد القدوس أبو المغيرة حدثنا صفوان بن عمرو السكسكي حدثنا راشد بن سعد و عبد الرحمن بن جبير بن نفير عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **لما عرج بي مررت بقوم لهم أظفار من نحاس يخمشون وجوههم وصدورهم فقلت : من هؤلاء يا جبريل ؟ قال : هؤلاء الذين يأكلون لحوم الناس ويقعون في أعراضهم**

---

[428] Kitabus Samt(572) Zehebi Siyeri A'lam(5/286) isnadı hasen.
[429] Kitabus Samt(573,592) isnadı hasendir.
[430] Kitabus Samt(576) sahih isnad. Tahrici geçti.

406- Enes Bin Malik r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Mirac'a çıktığımda, tırnakları ile yüzlerini ve göğüslerini tırmalayan bir kavme uğradım. Dedim ki;

“Ey Cibril! Bunlar kimlerdir?” Dedi ki;

“Bunlar insanların (gıybetini ederek) etlerini yiyenler ve onların namuslarına leke sürenlerdir."[431]

حدثنا بشر بن معاذ حدثنا حماد بن يحيى الأبح عن محمد بن واسع عن مطرف بن الشخير قال : **من صفا عمله صفا لسانه ومن خلط خلط له**

407- Mutarrif Bin eş-Şıhhir dedi ki; “Kim amelini saflaştırırsa dili de saflaşır. Kim de (amelini) düzensizleştirerek (karıştırırsa) dili de düzensizleşir ve karışır.”[432]

حدثني أزهر بن مروان حدثنا جعفر بن سليمان حدثنا المعلى قال : **قال مورق أمر أنا في طلبه منذ كذا وكذا سنة لم أقدر عليه ولست بتارك طلبه أبدا قالوا : وما هو يا أبا المعتمر ؟ قال : الكف عما لا يعنيني**

408- Muverrik (el-Iclî) dedi ki; “Şu kadar senedir bir iş peşindeyim, ona muvaffak olamadım ama peşini de asla bırakmadım.” Dediler ki;

“Ey Mütemir’in babası! Peşinde olduğun o iş nedir?” Muverrık Radıyallahu anh dedi ki;

---

431 Kitabus Samt(577) sahih ligayrihi. Tahrici daha önce geçti.
432 Kitabus Samt(578) isnadı hasen.

"Beni ilgilendirmeyen şeyler hakkında susmaktır."[433]

حدثني أحمدبن بحير حدثنا قبيصة حدثنا سفيان الثوري عن أبي حيان عن إبراهيم التيمي رحمه الله قال : **ما عرضت قولي على عملي إلا خشيت أن أكون مكذبا**

409- İbrahim et-Teymî r.a. dedi ki; "Yalanlamasından korktuğum için, sözümü amelime arz edemem."[434]

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا ضمرة عن علي بن أبي حملة عن عبد الله بن أبي زكريا قال : سمعته يقول : **عالجت الصمت عشرين سنة فلم أقدر منه على ما أريد وكان لا يدع يغتاب في مجلسه أحدا يقول : إن ذكرتم الله أعناكم وإن ذكرتم الناس تركناكم**

410- Abdullah Bin Ebi Zekeriya (ed-Dımeşkî)'den; "Beni ilgilendirmeyen şeyler konusunda susmaya yirmi sene gayret ettim. Bu isteğime güç yetiremedim."

(ravi dedi ki;) "Onun meclisinde kimsenin gıybeti yapılmazdı. Derdi ki;

"Allah'ı zikrederseniz size yardım ederiz, insanları anarsanız, sizi terk ederiz."[435]

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا ضمرة عن ابن شوذب قال : دخل رجل على عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه : **فجعل يشكو إليه رجلا**

---

[433] Kitabus Samt(580) isnadı sahihtir. Daha önce tahrici geçti.
[434] Kitabus Samt(581) Abdullah Bin Ahmed Bin Hanbel Zevaiduz Zühd(s.363) hasendir.
[435] Kitabus Samt(583) isnadı hasendir.

ظلمه ويقع فيه فقال له عمر رضي الله عنه : إنك أن تلقى الله ومظلمتك كما هي خير لك من أن تلقاه وقد انتقصتها

411- İbni Şevzeb'den; "Birisi Ömer Bin Abdulaziz r.a.'ın yanına girip kendisine zulmeden birini şikayet ederek onun hakkında kötü konuştu. Ömer r.a. ona dedi ki;

"Senin Allah'ın huzuruna uğradığın zulüm ile çıkman, o kimseyi kötüleyerek intikam almış olarak çıkmandan iyidir."[436]

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا مخلد حدثنا بعض أصحابنا قال : **ذكرت يوما عند الحسن بن ذكوان رجلا بشيء فقال : مه لا تذكر العلماء بشيء فيميت الله قلبك**

412- Mahled (Bin Huseyn el-Ezdî)'den; "Arkadaşlarımızdan biri anlattı;

"Birgün el-Hasen Bin Zekvan'ın yanında birisinden bahsettim. Bana;

"Dur anlatma! Alimler hakkında kötü konuşma, aksi halde Allah kalbini öldürür" dedi."[437]

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا مخلد : **حدثني عقيل يوما بحديث ومعي ابن فرافصة يعني الحجاج فقلت فيه فأعنفت في القول : فقال الحجاج : لا تقل بقول الجهلة**

---

[436] Kitabus Samt(586, 715) İbni Vehb el-Cami(1/68) İbnul Mubarek Zühd(s.237) isnadı hasendir.
[437] Kitabus Samt(587) İbn Vehb Cami(1/59) hasendir.

413- Mahled dedi ki; "Ukayl (İbn Halid) birgün yanımda el-Haccac İbni Furafisa varken bir hadis söyledi. Ben de onun hakkında kabaca konuştum. Bunun üzerine el-Haccac bana;

"Cahilce konuşma!" dedi."[438]

وحدثني إبراهيم حدثنا موسى بن أيوب حدثنا مخلد قال : جاء رجل إلى أبان بن أبي عياش فقال : **إن فلانا يقع فيك قال : أقرئه السلام وأعلمه أنه قد هيجني على الاستغفار**

414- Mahled dedi ki; Birisi Eban Bin Ayyaş'a geldi ve ; "Falanca senin aleyhinde konuşuyor" dedi. O da;

"Ona benden selam söyleyin ve beni istiğfar etmem için teşvik ettiğini ona bildirin." Dedi.[439]

وحدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا موسى بن أيوب حدثنا ضمرة عن العلاء بن هارون قال : **كان عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه يتحفظ في منطقه لا يتكلم بشيء من الخنا فخرج به خراج في إبطه فقالوا : أي شيء عسى أن يقول الآن ؟ قالوا : يا أبا حفص أين خرج منك هذا الخراج ؟ قال : في باطن يدي**

415- el-A'lâ Bin Harun'dan; "Ömer Bin Abdulaziz r.a., edepsiz bir şey konuşmamak için çok dikkat ederdi. Koltukaltında bir apse çıkmıştı.

"Şimdi ne diyecek acaba?" diye merak ederek sordular;

"Ey Eba Hafs! Apse nerende çıktı?" o da;

---

438 Kitabus Samt(588) hasendir.
439 Kitabus Samt(589) isnadı hasen.

"Elimin iç tarafında" dedi."[440]

وحدثني إبراهيم حدثنا موسى حدثنا مخلد قال : **كان رجل من بني إسرائيل كثير الصمت فبعث إليه ملكهم فسأله فلم يكلمه فبعث به معهم إلى الصيد فقال : لعله يرى شيئا فيتكلم فخرجوا به فرأوا صيدأ فصاح فسرحوا عليه ظربان فأخذه فقال الرجل السكوت : لكل شيء جيد حتى للطير**

416- Mahled dedi ki; "İsrail oğullarından birisi suskunluğunu çok muhafaza ederdi. Hükümdarları ona birisini, bir şey sormak için gönderdi fakat o konuşmadı. Bunun üzerine onu, adamlarıyla ava gönderdi ve dedi ki;

"Umulur ki bir şey görür de konuşur." Onunla beraber çıktılar, bir av gördüler ve (o av olan kuş) bağırdı. Avın üzerine doğan kuşunu saldılar ve onu tuttu. O adam dedi ki;

"Her şey için susmak iyidir. Hatta kuş için bile."[441]

حدثنا عثمان بن شيبة حدثنا جرير بن عبدالحميد عن الأعمش عن عمرو بن مرة عن يوسف بن ماهك عن عبيد بن عمير عن عائشة رضي الله عنها قالت قال رسول الله **إن أعظم الناس قرية اثنان شاعر يهجو القبيلة بأسرها ورجل انتفى من أبيه**

417- Aişe r.a.'dan; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Yalan bakımından insanların en büyüğü iki kimsedir; bütün kavmini hicveden şair ve babasını inkâr eden kişi."[442]

---

[440] Kitabus Samt(590) İhya(3/105) el-İthaf(7/482) Hasen.
[441] Kitabus Samt(591) Suyuti Husnus Semt(s.3) isnadı hasendir.

حدثنا أبو بكر بن أبي شيبة حدثنا معتمرة عن أبيه حدثنا أبو عمرو الشيباني عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال قال رسول الله **سباب المؤمن فسوق وقتاله كفر**

418- İbni Mesud r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Mümine sövmek fısk, onu öldürmek küfürdür."[443]

حدثنا ابو بكر حدثنا جرير عن منصور عن أبي خالد الوالبي عن النعمان بن عمرو بن مقرن قال : **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم سباب المسلم فسوق وقتاله كفر**

419- Numan Bin Amr Bin Mukarrin r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Müslümana sövmek fısk, onu öldürmek küfürdür."[444]

حدثنا أبو بكر حدثنا محمد بن الحسن الأسدي حدثنا ابو هلال حدثنا محمد بن سيرين عن ابي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **سباب المسلم فسوق وقتاله كفر قال أبو بكر : ليس هذا عند أهل البصرة**

420- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Müslümana sövmek fısk, onu öldürmek küfürdür."[445]

---

[442] Kitabus Samt(593) İbni Mace(2/1237) İbni Hibban(2014) Beyhaki(10/241) isnadı sahih.
[443] Kitabus Samt(594) Buhari Edebul Mufred(431) Müslim(1/81) İbni Mace(2/1299) isnadı sahih.
[444] Kitabus Samt(595) Hasen.

ÖVÜCÜLERİN KÖTÜLENMESİ

حدثنا علي بن الجعد أنبأنا شعبة عن خالد الحذاء عن عبدالرحمن بن أبي بكرة رضي الله عنه **أن رجلا مدح رجلا عن النبي فقال النبي ويحك قطعت عنق صاحبك ثم قال إن كان لا بد أحدكم مادحا أخاه لا محالة فليقل أحسب فلانا ولا أزكي على الله أحدا حسيبه الله إن كان يرى أنه كذلك**

421-Ebi Bekre r.a.'den; "Birisi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında birisini övdü. Bunun üzerine buyurdu ki;

"Sana yazıklar olsun, arkadaşını boğazladın. Eğer biriniz muhakkak kardeşini övecekse ve onu dediği gibi biliyorsa;

"Ben onu şöyle zannediyorum" desin. Allah o kimseye yeter, hesabını görücüdür. Kesinlikle Allah katında hiç kimseyi temize çıkarmayın."[446]

(Bu hadisi şerifte sufilerin şeyhlerine "gavs" "kutbuz zaman" "şefaatçimiz" diye aşırı tazimlerine bir ihtar vardır.)

حدثنا عثمان بن أبي شيبة حدثنا الأشجعي عن سفيان الثوري عن الأعمش ومنصور عن إبراهيم عن همام بن الحارث قال قال المقداد بن

---

[445] Kitabus Samt(596) Hasen.
[446] Kitabus Samt(597) Edebul Müfred(333) Buhari(7/87) Müslim(4/2296) Ebu Davud(4/252) Ahmed(5/41)

الأسود رضي الله عنه **أمرنا رسول الله إذا رأينا المداحين أن نحثو في وجوههم التراب**

422- Mikdad Bin el-Esved r.a.'den; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize, övücüleri gördüğümüzde yüzlerine toprak saçmamızı emretti."[447]

حدثني محمد بن الحارث المقري حدثنا سيار حدثنا حماد بن زيد حدثنا عطاء السليمي قال : سمعت جعفر بن زيد العبدي يذكر **أن رجلا مر بمجلس فأثنى عليه خيرا فلما جاوزهم قال : اللهم إن هؤلاء لم يعرفوني وأنت تعرفني**

423- Atâ es-Sulemî 'den; Ca'fer Bin Zeyd el-Abdî'yi şunu anlatırken işittim;

"Birisi bir meclise uğradı ve onu iyilikle övdüler. Onları geçtikten sonra dedi ki;

"Allah'ım! Bunlar beni tanımıyorlar, fakat sen beni biliyorsun."[448]

حدثنا أحمد بن بحر حدثنا قبيصة حدثنا سفيان عن أبي سنان عن عبد الله بن أبي الهذيل قال : **أثنى رجل على رجل من المصلين في وجهه فقال : اللهم إن عبدك تقرب إلي بمقتك وأنا أشهدك على مقته**

424- Abdullah Bin Ebil Huzeyl'den; "Birisi, çok namaz kılanlardan birini yüzüne karşı övdü. O da dedi ki; "Allah'ım!

---

[447] Kitabus Samt(598) Edebul Müfred(339) Müslim(4/2297) Tirmizi(4/599) İbni Mace(3742) sahih.
[448] Kitabus Samt(601) İhya(3/140) el-İthaf(7/573) makbul.

Şüphesiz kulun senin öfkenle bana yaklaşmaya çalıştı. Ben senin ona gazaplandığına şahitlik ederim."[449]

حدثنا منصور بن أبي مزاحم حدثنا أبو سعيد المؤدب عن عبيد الله بن عمر قال : أظنه عن أسلم مولى عمر عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال : **المدح ذبح**

425- Ömer r.a. buyurdu ki; "Övmek, boğazlamaktır."[450]

حدثني محمد بن يحيى الواسطي حدينا حبان بن صخر بن جورية قال : سمعت سفيان بن عينية رحمه الله يقول : **ليس يضر المدح من عرف نفسه**

426- Süfyan Bin Uyeyne r.a. dedi ki; "Nefsini tanımış kimseyi övmek zarar vermez."[451]

حدثني الحسن بن الصباح حدثنا محمد بن كثير عن إبراهيم بن عمر : قال : قال وهب بن منبه رحمه الله : **إذا مدحك الرجل بما ليس فيك فلا تأمنه أن يذمك بما ليس فيك**

427- Vehb Bin Münebbih r.a. dedi ki; "Birisi, sende olmayan şeyle seni överse, sende olmayan şeyle seni yermeyeceğinden emin olma!"[452]

---

[449] Kitabus Samt(602) el-İhya(3/140) el-İthaf(7/572) isnadı Hasen.

[450] Kitabus Samt(606) İbni Kuteybe Uyunul Ahbar(1/275) İhya(3/139) Zubeydi İthaf(7/572) Edebul Müfred(336) Fethul Bari(10/478) isnadı sahih.

[451] Kitabus Samt(608) İhya(3/140) el Ezkar(s.238) Zubeydi İthaf(7/573) Fethul Bari(10/478) isnadı makbuldür.

[452] Kitabus Samt(609) Zübeydi İthaf(7/573) isnadı hasen.

حدثني زياد بن أيوب حدثنا حفص بن غياث عن الأعمش عن عمرو بن مرة عن أبي البختري **قال أثنى رجل على علي رضي الله عنه في وجهه وقع كان بلغه أنه يقع فيه فقال له علي أنا دون ما قلت وفوق ما في نفسك**

428- Ebul Buhterî dedi ki; "Birisi Ali r.a.'ı yüzüne karşı övdü. Fakat o, adamın, (gıyabındayken) aleyhinde konuştuğunu biliyordu. Ona dedi ki;

"Ben senin söylediğinin altındayım, kalbinde gizlediğinin ise üstündeyim."[453]

---

[453] Kitabus Samt(611) Uyunul Ahbar(1/276) Ebu Ubeyd Emsal(s.45) Zemahşeri el Mustaksa(1/377) Bekrî Faslul Makal(33) sahih.

ÖNCEKİ KONULARI KAPSAYAN BİR BÖLÜM:

حدثنا الهيثم بن خارجة حدثنا سهل بن هاشم البيروتي عن الأوزاعي قال : قال سليمان بن داود عليهما السلام : **إن كان الكلام من فضة فالصمت من ذهب**

429- el-Evzaî r.a.'den; Süleyman Bin Davud aleyhisselam demiştir ki; "Konuşmak gümüş olursa, susmak altın olur."[454]

حدثني محمد بن قدامة الجوهري و محمد بن عبد المجيد التيمي وهذا لفظ محمد بن عبد المجيد : قالا : حدثنا يحيى بن سليم عن إسماعيل بن كثير عن مجاهد رضي الله عنه قال : **إن لبني آدم جلساء من الملائكة فإذا ذكر الرجل أخاه المسلم بخير قالت الملائكة : ولك بمثله وإذا ذكره بسوء قالت الملائكة : ابن آدم المستور عورته أربع على نفسك واحمد الله الذي ستر عورتك**

430- Mücahid r.a. dedi ki; "Şüphesiz Ademoğlunun meclisine katılan melekler vardır. Kişi Müslüman kardeşini hayırla anarsa melekler;

"Aynısı sana da olsun" derler. Eğer onu kötülükle anarsa melekler;

"Ademoğlunun avreti örtülmüştür. Sen kendine bak ve ayıbını örten Allah'a hamd et." Derler.[455]

حدثني عبيد بن محمد قال : سمعت بشر بن الحارث رحمه الله قال : **قال الله عز وجل لآدم عليه السلام : يا آدم إني قد جعلت لفمك طبقا فإذا هممت أن لا**

---

[454] Kitabus Samt(612) isnadı hasendir.
[455] Kitabus Samt(615) el-İhya(3/140) el-İthaf(7/572) isnadı makbul.

تتكلم بما لا ينبغي فأطبقه وجعلت لعينيك طبقا فإذا رأيت ما لا ينبقي فأطبقها وقد سترت فرجك بستر فلا تكشفه إلا عندما يحل لك

431- Bişr Bin el-Haris r.a. dedi ki; "Allah Azze ve Celle, Adem aleyhisselam'a şöyle buyurdu;

"Ey Adem! Gereksiz konuşmak aklından geçtiği zaman kapat diye ağzına bir kapak koydum. Sana gerekmeyeni görmek istediğinde kapat diye gözlerine kapak koydum. Sana helal olmayanın yanında açma diye avretini örttüm."[456]

حدثنا إسحاق بن إسماعيل حدثنا جرير عن الأعمش عن يزيد ابن حيان عن عنبس بن عقبة عن عبد الله رضي الله عنه قال : **والذي لا آله غيره ما على الأرض شيء أفقر إلى طول سجن من لسان**

432- Abdullah (bin Mesud) r.a.'den; "Kendisinden başka ilah olmayana yemin ederim ki, yeryüzü üzerinde uzun süre hapsedilmeye dilden daha çok ihtiyacı olan bir şey yoktur."[457]

حدثنا محمد بن حسان السمتي حدثنا فضيل بن عياض عن الأعمش عن ابي سفيان عن جابر رضي الله عنه قال : **كنا مع النبي صلى الله عليه وسلم فهاجت ريح منتنة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : إن ناسا من المنافقين اغتابوا أناسا من المسلمين فلذلك هاجت هذه الريح**

433- Cabir r.a.'den; Bizler peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem'in yanında idik. Çirkin bir koku geldi. Bunun üzerine Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[456] Kitabus Samt(616) isnadı sahih.
[457] Kitabus Samt(617) sahih ligayrihi. Daha önce tahrici geçti.

"Şüphesiz münafıklardan bazı insanlar, Müslümanlardan bazılarının gıybetini yaptı. İşte bu kokunun sebebi budur."[458]

حدثنا الحسن بن محبوب حدثنا إسحاق بن سليمان الرازي قال : سمعت أبا جعفر يذكر : عن الربيع بن أنس رحمه الله قال : **مكتوب في الحكمة من يصحب صاحب السوء لا تسلم ومن يدخل مداخل السوء يتهم ومن لا يملك لسانه يندم**

434- er-Rabî bin Enes r.a.'den; "Hikmette şöyle yazılıdır;

"Kötü arkadaşla sohbet eden selamette olmaz. Kötü bir yere giren itham edilir. Diline sahip olamayan da pişman olur."[459]

حدثني محمد بن قدامة حدثنا سفيان عن مسعر عن محارب : **قال** : **صحبنا القاسم بن عبد الرحمن فغلبنا بطول الصمت وسخاء النفس وكثرة الصلاة**

435- Muharib (Bin Disar) r.a. dedi ki; "el-Kasım Bin Abdurrahman ile arkadaşlık ettik. O bize şu üç şeyle üstün geldi; suskunluğu korumak, cömertlik ve çok namaz"[460]

حدثنا إبراهيم بن سعيد الجوهري حدثني إبراهيم بن موسى أنبأنا هشام بن يوسف عن إبراهيم بن محمد بن فراس عن وهب بن منبه رحمه الله قال : **أجمعت الأطباء أن رأس الطب الحمية وأجمعت الحكماء أن رأس الحكمة الصمت**

---

[458] Kitabus Samt(618) Ahmed(3/351) Ebu Nuaym Hilye(8/121) Suyuti Cemul Cevami(1/277) hasendir.
[459] Kitabus Samt(621) isnadı Hasen.
[460] Kitabus Samt(622) İbn Ebid Dunya el-İşraf(19/a) İbn Hacer Tehzibut Tehzib(8/322) isnadı hasendir.

436- Vehb Bin Münebbih r.a.'den; "Tabipler, tıbbın başının sıcaklık olduğunda, hikmet sahipleri de hikmetin başının susmak olduğunda birleştiler."[461]

حدثني هارون بن سفيان حدثنا عبيد الله بن موسى أنبأنا إسرائيل عن الأعمش عن إبراهيم رحمه الله قال : **كانوا يجلسون فأطولهم سكوتا أفضلهم في أنفسهم**

437- İbrahim et-Teymî r.a.'den; "Meclislerde sessizliğini en uzun süre koruyan, nefis (terbiyesinde) en üstünleri idi."[462]

حدثني هرون بن سفيان حدثني حمزة بن زياد حدثنا أبو هلال عن قتادة رضي الله عنه قال : **أن الرجل ليشبع من الكلام كما يشبع من الطعام**

438- Katade r.a.'den; "Şüphesiz kişi, yemekten doyduğu gibi, konuşmaktan da doyar."[463]

حدثني محمد بن إسحاق الباهلي حدثنا سفيان رحمه الله قال : كنا عند الأعمش فذكروا قتل زيد بن علي فقال : **أنا لكم النذير العريان كف رجل يده وأمسك لسانه وعالج قلبه**

439-Süfyan (İbn Uyeyne) r.a.'den; "Biz el-A'meş'in yanında iken Zeyd Bin Ali'nin öldürülüşünden bahsettiler. Dedi ki;

"Ben sizin için çıplak uyarıcıyım. Kişi eline sahip olsun, dilini tutsun ve kalbini tedavi etsin."[464]

---

[461] Kitabus Samt(623) Suyuti Hüsnüs Semt(2/b) isnadı makbul.
[462] Kitabus Samt(624) Husnüs Semt(3/a) isnadı makbul.
[463] Kitabus Samt(625) isnadı makbul.
[464] Kitabus Samt(626) isnadı sahih.

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله أنبأنا معمر عن يحيى بن المختار عن الحسن رضي الله عنه قال : **اعتبروا الناس بأعمالهم ودعوا قولهم فإن الله لم يدع قولا إلا جعل عليه دليلا من عمل يصدقه أو يكذبه فإذا سمعت قولا حسنا فرويدا بصحابه فإن وافق قوله عملا (فنعم ونعمة عين آخه وأحببه وإن خالف قول عمل) فماذا يشبه عليك منه ؟ أم ماذا يخفى عليك منه ؟ إياك وإياه لايخدعنك كما خدع ابن آدم إن لك قولا وعملا فعملك أحق (بك من قولك وإن لك سريرة وعلانية فسريرتك أحق) بك من علانيتك ولذلك عاجلة وعاقبة فعاقبتك أحق من عاجلتك**

440- el-Hasen (el-Basrî) r.a. dedi ki; "İnsanları amelleri ile tanıyın, sözlerine bakmayın. Zira Allah bir sözü, ancak tasdik veya tekzib eden bir ameli üzerine delil kılmadan bırakmaz. Güzel bir söz işittiğinde sahibi hakkında karar vermede acele etme. Eğer sözü ile ameli uygunsa ne âlâ. Onu kardeş edin ve sev. Sözü ile ameli tutmuyorsa onda seni şüphelendiren ya da onun senden gizlediği ne var bak. Adeoğlunun aldanışı gibi aldanmaktan sakın! Şüphesiz senin bir sözün bir de amelin vardır. Amelin sana sözünden daha layıktır. Şüphesiz senin bir gizli halin, bir de aşikâr halin vardır. Gizli halin sana aşikâr halinden daha layıktır. Aynı şekilde senin bir şimdin bir de sonran vardır. Sonran (akibetin) sana şimdinden daha layıktır."[465]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله عن سليمان بن المغيرة عن ثابت عن مطرف قال : **ليعظم جلال الله في صدروكم فلا تذكروه عند مثل هذا قول أحدكم للكلب : اللهم أخزه وللحمار وللشاة**

---

[465] Kitabus Samt(630) isnadı makbul.

441- Mutarrif (İbnuş-Şıhhîr) r.a.'den; "Allah'ın Celali göğsünüzde büyüsün. O'nu biriniz, köpeğine, eşeğine, koyununa

"Allah'ım onun belasını ver" diyerek anmasın."[466]

حدثني حمزة أنبأنا عبدان أنبأنا عبد الله أنبأنا شريك عن ابي إسحاق الشيباني عن خناس بن سحيم قال : **أقبلت مع زياد بن جدير من الكناسة فقلت في كلامي : ولا والأمانة فجعل زياد يكبي ويبكي فظننت أني أتيت أمرا عظيما فقلت له : أكان يكره ما قلت ؟ قال : نعم : كان عمر رضي الله عنه ينهانا عن الحلف بالأمانة أشد النهي**

442- Hunas Bin Suhaym dedi ki; "Ziyad Bin Hudayr (ya da Cüdeyr) ile mezbeleden dönmüştüm. Konuşmam arasında

"Hayır, emanete yemin ederim ki" dedim. Bunun üzerine Ziyad ağlamaya başladı, bir süre ağladı. Ben kötü bir şey yaptığımı anladım ve ona;

"Söylediğim çirkin birşey miydi?" dedim. Dedi ki;

"Evet, Ömer radıyallahu anh bizleri emanet ile yemin etmekten şiddetle sakındırırdı."[467]

---

[466] Kitabus Samt(634) İbnül Mubarek Zühd(s.71) Ebu Nuaym Hilye(1/209) isnadı sahih.

[467] Kitabus Samt(635) İbnül Mubarek Zühd(s.70) Ebu Nuaym Hilye(4/196) isnadı hasendir.

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان أنبأنا سفيان عن الأعمش عن أبي الضحى عن مسروق رضي الله عنه : **أنه سئل عن بيت من شعر فكرهه فقيل له ؟ فقال : إني أكره أن يوجد في صحيفتي شعر**

443- Ebud-Duha'dan; "Mesruk'a şiirden bir beyit soruldu. Bundan hoşlanmayınca sebebi soruldu. Dedi ki;

"Sahifemde şiir bulunmasını istemem."[468]

حدثنا محمد بن الحسين حدثنا مطرف أبو الصعب حدثنا مالك ابن أنس : قال القاسم بن محمد رحمه الله **لقد أدركت الناس وما يعجبون للقول**

444- el-Kasım Bin Muhammed r.a.'den; "Kendilerine yetiştiğim insanlar konuşmaktan hoşlanmazlardı."[469]

حدثني محمد حدثني الحميدي عن سفيان رحمه الله قال : **اجتمعوا إلى القاسم بن محمد رحمه الله في صدقه قسمها قالوا : وهو يصلي فجعلوا يتكلمون فقال ابنه : إنكم اجتمعتم إلى رجل والله ما نال منها درهما ولا دانقا قال : فأوجز القاسم ثم قال : قل يا بني : فيما علمته قال : سفيان صدق ابنه ولكنه أراد تأديبه في المنطق وحفظه**

445- Süfyan (İbni Uyeyne) r.a.'den; "el-Kasım Bin Muhammed sadaka dağıtırken toplandılar. O namaz kılıyordu. Söylenmeye başladılar. Bunun üzerine oğlu dedi ki;

---

[468] Kitabus Samt(636) İbnul Mübarek Zühd(s.126) Ahmed Zühd(s.349) İbni Sad(6/80) Siyeri A'lam(4/69) isnadı sahih.
[469] Kitabus Samt(638) isnadı sahih.

“Sizler öyle bir kimseye geldiniz ki, Allah’a yemin olsun, kendisi bundan ne bir dirhem, ne bir danik almış değildir.” El-Kasım namazı kısa tuttu ve sonra dedi ki;

“Ey oğlum! Bildiğin şeyi söyle.”

Süfyan r.a. dedi ki; “Oğlu doğru söylemişti fakat onu konuşmasını korumak için edeplendirmek istedi.”[470]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان بن عثمان أنبأنا عبد الله أنبأنا ابن لهيعة حدثني الحارث بن يزيد عن علي بن رباح قال : سمعت وهبا الذماري يحدث : **عن فضالة بن عبيد قال : إن داود النبي عليه السلام سأل ربه أن يخبره بأحب الأعمال إليه ؟ قال : عشرا إذا فعلتهن يا داود : لا تذكرن أحدا من خلقي إلا بخير ولا تغتابن أحدا من خلقي ولا تحسدن أحدا من خلقي قال : يا رب هؤلاء الثلاث لا أستطيع أن أعملهن**

446- Fadale Bin Ubeyd r.a. dedi ki; “Davud peygamber a.s. rabbinden en sevdiği ameli kendisine haber vermesini istedi. Buyurdu ki;

“Eğer yapabilirsen on şeydir; yarattıklarımdan bir kimseyi ancak hayırla an, yarattıklarımdan hiç kimsenin gıybetini etme. Hiç kimseye haset etme.” Davud a.s. dedi ki;

“Ya Rabbi! Bu üçüne gücüm yetmez. Diğerlerini bildirme.”[471]

---

[470] Kitabus Samt(639) isnadı sahih.
[471] Kitabus Samt(641) İbnul Mubarek Zühd(s.161) isnadı hasen.

حدثني هارون بن سفيان حدثنا أبو غسان حدثنا أبو قدامة قال : سمعت مالك بن دينار رحمه الله يقول : **لو كلف الناس الصحف لأقلوا من المنطق**

447- Malik Bin Dinar r.a.'den; "Amel defterini yazmakla insanlar mükellef olsalardı, mutlaka konuşmayı azaltırlardı."[472]

حدثني سريج بن يونس حدثنا يونس حدثنا يزيد بن هرون أنبأنا هشام بن حسان عن خالد الربعي قال : **نبئت أن عيسى عليه السلام قال لأصحابه أرأيتم لو مررتم على رجل نائم وقد كشفت الريح ثوبه ؟ قالوا : كنا نرده عليه قال : بل تكشفون ما بقي قالوا : سبحان الله نرده عليه ! ! قال : بل تكشفون ما بقي مثل أضربه للقوم يسمعون عن الرجل بالسيئة فيزيدون عليها ويذكرون أكثر منها**

448- Halid er-Rabiî'den; "İsa a.s. ashabına dedi ki; "Uyurken örtüsünü rüzgârın açtığı birini görseniz ne yaparsınız?"

"Onun üstünü örteriz" dediler. İsa a.s. dedi ki;

"Bilakis kalan kısmını da açarsınız."

"Subhanallah! Elbette onu örteriz." Dediler.

"Bilakis kalan kısmını da açarsınız" dedi ve böylece bir kimsenin kötülükle anıldığını işitip onu daha fazla anlatan topluluğa misal getirdi.[473]

---

[472] Kitabus Samt(642) isnadı hasen. Daha önce geçti.
[473] Kitabus Samt(645) ravileri güvenilirdir.

حدثني محمد بن إدريس حدثنا عبدة بن سليمان عن ابن المبارك رحمه الله قال : قيل لابي عون : **ألا تتكلم فتؤجر ؟ قال : أما يرضى المتكلم بالكفاف**

449- İbnul Mubarek r.a.'den; Ebu Avn'a; "Konuşsan da ecir alsan olmaz mı?" denildi. O da dedi ki;

"Konuşan kafi gelene razı olmaz mı?"[474]

حدثني حمزة بن العباس أنبأنا عبدان بن عثمان أنبأنا عبد الله أنبأنا وهيب قال : قال عيسى ابن مريم عليه السلام **أربع لا يجتمعن في أحد من الناس : إلا بعجب : الصمت وهو أول العبادة والتواضع لله والزهادة في الدنيا وقلة الشيء**

450- Vuheyb (Bin Halid)'den; İsa aleyhisselam dedi ki;

"Şu dört şeyin bir kimsede bir araya gelmesi şaşılacak şeydir; ibadetin başı olan susmak, Allah için tevazu, dünyadan zühd ve tasasız olmak."[475]

حدثني إبراهيم بن سعيد حدثنا أبو أحمد الزبيري حدثنا عبدالعزيز بن أبي رواد رحمه الله : **أن قوما صحبوا عمر بن عبدالعزيز رضي الله عنه فقال : عليكم بتقوى الله وحده لا شريك له وإياكم والمزاح فإنها تجر إلى القبيح وتورث الضغينة وتجالسوا بالقرآن وتحدثوا به فإن ثقل عليكم فحديث من حديث الرجال حسن سيروا باسم الله**

---

[474] Kitabus Samt(646) isnadı sahih.

[475] Kitabus Samt(647) İbni Ebid Dunya Tevazu(127) İbn Vehb Cami(1/71) ravileri güvenilirdir. Enes r.a.'den zayıf bir rivayet için bkz.: Hennad Zühd(62/a, 105/b) Feyzul Kadir(1/468) İbn Hibban el-Fakr vez-Zuhd(12/a) Elbani Daife(1958)

451- Abdulaziz Bin Ebi Ravvad r.a.'den; "Bir grup insan Ömer Bin Abdulaziz ile sohbet ettiler. Dedi ki;

"Size ortağı olmayan Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Sizi mizahtan sakındırırım. Zira o kötülüklere sürükler ve kine sebep olur. Meclislerinizde Kur'anı okuyarak onun dersini yapın. Bu size ağır gelirse hayırlı insanların sözlerini konuşun. Allah'ın ismiyle hareket edin."[476]

حدثنا أبو بكر بن سهل حدثنا ابن أبي مريم أنبأنا يحيى بن أيوب حدثنا ابن عجلان عن زياد مولى عبد الله بن عامر عن عبد الله بن عامر ابن ربيعة أنه سمعه يقول : **دخل رسول الله صلى الله عليه وسلم على أمي وأنا غلام فأدبرت خارجا فنادتني أمي : يا عبد الله هاك فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ما هذا تعطينيه ؟ قالت : أعطيه تمرا قال : أما أنك لو لم تفعلي كتبت عليك كذبة**

452- Abdullah Bin Amir İbni Rabîa dedi ki; "Ben çocukken Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem annemin yanına geldi. Ben çıkmak üzere iken annem;

"Ey Abdullah! Şunu al" diye seslendi. Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem;

"ona ne vereceksin?" buyurdu.

"Ona hurma vereceğim" dedi. Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Eğer onu vermeseydin bu sana yalan olarak yazılacaktı."[477]

---

[476] Kitabus Samt(651) isnadı sahih. Tahrici daha önce geçti.
[477] Kitabus Samt(652) Ebu Davud(4/298) İbn Vehb Cami(1/81) Ahmed(3/447) Haraitî Mekarimu Ahlak(s.33) Beyhaki(10/198) Ziyaul

حدثنا أبو كريب حدثنا المحاربي عن ليث قال : أظنه ذكره : عن مجاهد رضي الله عنه قال : **إن الرجل ليسكت صبيته فيقول : اسكتي حتى أشتري لك كذا أو كذا فيكتب كذيبة**

453- Mucahid r.a.'den; "Şüphesiz kişi çocuğunu susturmak için;

"Sus da sana şunu şunu alayım" der de bu ona yalancık olarak yazılır."[478]

حدثنا حميد بن زنجوية حدثنا أبو عاصم عن ابن أبي مليكة عن القاسم عن عائشة رضي الله عنها : **عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : إن الله يكره الألد الخصم**

454- Aişe r.a.'dan; Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Şüphesiz Allah şiddetli münakaşa yapanları sevmez."[479]

حدثني الحسن بن الصباح قال قال علي بن بكار **قال عمر بن عبدالعزيز رضي الله عنه إذا رأيتم الرجل يطيل الصمت ويهرب من الناس فاقتربوا منه فإنه يلقن الحكمة**

Makdisi, Buhari'nin Tarihi, İbni Sad ve Taberani'den naklen; Zubeydi el-İthaf(7/515) Elbani Sahiha(2/384-385) Tehzibut Tehzib(5/270) sahihtir.

478 Kitabus Samt(653) isnadı sahihtir. Daha önce geçti.

479 Kitabus Samt(654) daha önce geçti.

455- Ömer Bin Abdulaziz r.a. dedi ki; "Suskunluğunu muhafaza eden, insanlardan uzaklaşan birisini görürseniz, ona yaklaşınız. Zira ona hikmet verilir."[480]

حدثنا الحسين بن علي العجلي حدثنا محمد بن الصلت عن ابن المبارك عن سليمان بن المغيرة عن يونس بن عبيد قال : **ما رأيت أحدا لسانه منه على بال إلا رأيت ذلك صلاحا في سائر عمله**

456- Yunus Bin Ubeyd dedi ki; "İnsanlardan herhangi biri, diline ehemmiyet verirse diğer amellerinde de düzelme görülür."[481]

حدثنا يعقوب بن عبيد حدثنا أبو عاصم النبيل عن سفيان عن عاصم عن ذكوان قال قالت عائشة رضي الله عنها **يتوضأ أحدكم من الطعام الطيب ولا يتوضأ من الكلمة الخبيثة يقوله**

457- Aişe r.a. dedi ki; "Ağzınızı güzel yemekten sonra yıkarsınız fakat, kötü sözden dolayı yıkamazsınız!?"[482]

حدثنا عبد الله حدثنا أبو هاشم حدثنا وكيع حدثنا كثير بن زيد عن سالم بن عبد الله بن عمر رضي الله عنهم قال : **ما سمعت أبي لعن شيئا قط إلا مرة وقال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا ينبغي للمؤمن أن يكون لعانا**

458- Salim Bin Abdullah Bin Ömer r.a.'dan; "Babamın bir defa dışında lanet ettiğini hiç duymadım. Dedi ki;

"Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu;

---

480 Kitabus Samt(656) Suyuti Husnus Semt(s.2) isnadı sahih.
481 Kitabus Samt(657) isnadı hasendir. Daha önce geçti.
482 Kitabus Samt(662) Zübeydi İthaf(7/538) isnadı sahih.

"Mü'mine lanetçi olması yakışmaz."[483]

حدثنا خالد بن خداش حدثنا عبد الله بن وهب أنبأنا يونس عن ابن شهاب عن ابي سلمة بن عبد الرحمن عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : **من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليقل بخير او ليسكت و من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه**

459- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa ya hayır konuşsun ya da sussun. Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine ikram etsin."[484]

حدثنا محمد بن حاتم حدثنا يحيى بن إسحاق عن مسكين بن عبد العزيز عن أبيه عن ابن عباس عن الفضل بن عباس رضي الله عنهم : **أنه كان ردف رسول الله عشية عرفة وكان الفتى يلاحظ النساء فقال النبي صلى الله عليه وسلم : ببصره فصرفه عنه وقال النبي صلى الله عليه وسلم : يا بن أخي إن هذا يوم من ملك سمعه إلامن حق وبصره إلا من حق ولسانه إلا من حق غفر له**

460- İbn Abbas r.a.'dan; "el-Fadl Bin Abbas r.a. arafe günü Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in bineğinin terkisinde idi. Kadınlara bakmaya başladı. Bunun üzerine Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem onun gözünü başka tarafa çevirmesini söylerek buyurdu ki;

"Ey amcaoğlu! Şüphesiz bugün kulağına sahip olup haktan başka bir şey işitmeyen, gözüne sahip olup haktan

---

[483] Kitabus Samt(663) hasendir. Daha önce geçti.
[484] Kitabus Samt(667) Buhari(1/78-79) Müslim(3/1353) Ebu Davud(3/342) Ahmed(2/174, 433) sahihtir.

başkasını görmeyen ve diline sahip olup haktan başkasını konuşmayan bağışlanır."[485]

حدثنا عبيد الله بن عمر حدثنا يزيد بن زريع حدثنا سليمان التيمي عن أبي عثمان النهدي عن أبي برزة الأسلمي رضي الله عنه قال : **بينا جارية له على ناقة عليها بعض متاع القوم إذا أبصرت النبي صلى الله عليه وسلم وتضايق بهم الجبل فقالت : حل اللهم العنها فقال النبي صلى الله عليه وسلم : لا تصاحبنا ناقة عليها لعنة**

461- Ebu Berzetil Eslemî r.a.'den; "Aramızda kafilenin eşyalarını taşıyan devenin üzerinde giden bir cariye vardı. Devenin dağda ayağı tökezledi ve Peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem oraya bakıyordu. Kadın;

"Allah'ım! Bu (deveye) lanet et" deyince Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Üzerinde lanet olan bu deve bizimle gelmesin!"[486]

حدثنا إبراهيم بن زياد سبلان حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث : حدثنا عبيد الله بن هوذة القريعي عن جرموز الهجيمي قال : قلت : **يا رسول الله أوصيني ؟ قال : أوصيك أن لا تكون لعانا**

462- Curmuz el-Huceymî r.a.'den; "Dedim ki;

"Ey Allah'ın Rasulü! Bana tavsiyede bulun" Buyurdu ki;

---

[485] Kitabus Samt(668) Ahmed(1/356) Hatib el-Bağdadi Tarih(1/242) Beyhaki'nin Şuabul İman adlı eserinden naklen; Suyuti Cemul Cevami(1/946) isnadı hasendir.
[486] Kitabus Samt(669) Müslim(4/2005) Ahmed(4/420) Beyhaki(5/254) sahihtir.

"Sana lanetçi olmamanı tavsiye ediyorum."[487]

حدثنا عبيد الله بن عمر حدثنا حماد بن زيد عن أيوب عن أبي قلابة عن ثابت الضحاك وكانت له صحبة قال حماد: **ولو قلت : إنه مرفوع لم أبال إنه قال** : **لعن المؤمن كعدل قتله ومن دعاه بالكفر فهو كقتله ومن حلف بملة سوى الإسلام كاذبا فهو كما قال**

463- Ebu Kılabe, Sabit Bin ed-Dahhak r.a.'den – o sahabi idi -; (Hammad dedi ki; "Bunun merfu (peygamber Sallallahu aleyhi ve sellem'in sözü) olduğunu söylesem vebale girmem") dedi ki;

"Mümine lanet etmek onu öldürmekle eşittir. Onu küfür ile itham ederek çağırmak onu öldürmekle eşittir. Kim İslam dışında bir millet mensubu olduğunu belirterek yemin ederse yalan söylemiş olsa bile dediği gibidir."[488]

حدثنا عبيد الله بن عمر حدثنا حماد بن زيد حدثنا إسحاق بن سويد العدوي عن أبي قتادة رحمه الله قال : **كان يقال** : **من لعن مؤمنا فهو مثل أن يقتله**

464- Ebu Katade r.a.'den; "Kim bir mümine lanet ederse onu öldürmüş gibidir denilirdi."[489]

حدثنا عبيد الله بن عمر حدثنا حماد بن زيد حدثنا يحيى بن سعيد قال : قال عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه : **من جعل دينه غرضا للخصومات أكثر التنقل**

---

487 Kitabus Samt(670) İbni Sad(7/79) Iraki el-Muğni(3/109) Cemul Cevami(2/344) hasendir.
488 Kitabus Samt(672) Müslim(1/104 no:176) Ebu Avane(1/44) sahihtir.
489 Kitabus Samt(673) el-İthaf(7/492) sahih.

465- Ömer Bin Abdulaziz r.a.'den; "Kim dinini tartışmalara hedef yaparsa sık fikir değiştirir."[490]

حدثنا عبيد الله حدثنا عبد الرحمن بن مهدي حدثنا سفيان عن مغيرة عن إبراهيم رحمه الله قال : **كانوا يكرهون أن يتكلموا في القرآن**

466- İbrahim en-Nehaî r.a. dedi ki; "(Sahabeler) Kuran hakkında konuşmayı sevmezlerdi."[491]

حدثنا عبيد الله حدثني عصمة بن غرزة عن مغيرة عن إبراهيم رضي الله عنه قال : **كانوا يكرهون التلون في الدين**

467- İbrahim en-Nehaî r.a.'den; "(Sahabeler) din hakkında kararsızlıktan hoşlanmazlardı."[492]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا ابو شهاب عن عمرو بن قيس الملائي : **أن رجلا مر بلقمان عليه السلام والناس عنده فقال : ألست عبد بني فلان ؟ قال : بلى قال : الذي كنت ترعى عند جبل كذا وكذا ؟ قال : بلى قال : ما الذي بلغ بك ما أرى ؟ قال : صدق الحديث وطول السكوت عما لا يعنيني**

468- Amr Bin Kays el-Mellaî'den; "Bir adam Lokman aleyhisselam'a uğradı ve onun yanında insanlar vardı. Dedi ki;

"Sen falancaların kölesi değil miydin?"

"Evet" dedi.

---

[490] Kitabus Samt(674) isnadı sahih. Daha önce geçti.
[491] Kitabus Samt(676) isnadı sahih.
[492] Kitabus Samt(677) isnadı makbul.

"Sen şu dağda çobanlık yapmıyor muydun?" dedi.

"Evet" dedi.

"Peki öyleyse bu gördüğüm duruma nasıl geldin?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi;

"Doğru sözlülük ve beni ilgilendirmeyen konularda susmak sayesinde."[493]

حدثنا خلف بن هشام حدثنا حماد بن زيد عن عمرو بن مالك عن أبي الجوزاء قال **سمعته يقول : ما لعنت شيئا قط ولا أكلت ملعونا قط**

469- Ebil Cevza r.a.'den; "Hiçbir şeye lanet etmedim ve hiçbir lanetlenmiş şey yemedim."[494]

حدثني محمد بن عبد الملك حدثنا حجاج بن منهال عن حماد عن إبراهيم رحمه الله قال : **هلك الناس في خلتين : فضول المال وفضول الكلام**

470- İbrahim r.a.'den; "İnsanlar şu iki şey hususunda helak oldular; fazla mal edinmek ve fazla konuşmak"[495]

وحدثني عبد الله بن محمد البلخي حدثنا قتيبة بن سعيد عن الليث بن سعد عن عبيد الله بن أبي جعفر عن أبي خلدة قال : **أدركت الناس وهم يعملون ولا يقولون وهم اليوم يقولون ولا يعملون**

471- Ebu Halde'den; "Ben öyle insanlara yetiştim ki, onlar bildikleri halde konuşmuyorlardı. Şimdikiler ise bilmedikleri halde konuşuyorlar."[496]

---

[493] Kitabus Samt(679) isnadı sahih.
[494] Kitabus Samt(680) isnadı sahih.
[495] Kitabus Samt(681) el-İthaf(7/467) sahih.

حدثني الفضل بن إسحاق حدثنا أبو أسامة عن سفيان عن أسامة بن زيد عن الزهري عن عروة عن عائشة رضي الله عنها قالت : **كان رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يسرد الحديث سردكم هذا كان إذا جلس مجلسا تكلم بكلام أفضل يبينه ويحفظه من سمعه**

472- Aişe r.a.'dan; "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem sizin gibi hızlı hızlı konuşmazdı. Bir meclise oturduğu zaman en faziletli sözlerle açık açık konuşur, onu işiten dediklerini ezberleyebilirdi."[497]

حدثنا أحمد بن عيسى المصري حدثنا عبد الله بن وهب عن أبي يحيى بن سليمان عن هلال يعني ابن علي عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال : **لم يكن رسول الله صلى الله عليه وسلم سبابا ولا فحاشا ولا لعانا وكان يقول لأحدنا عند المعتبة ماله ترب جبينه**

473- Enes Bin Malik r.a'den; "Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem sövmez, müstehcen konuşmaz ve lanet etmezdi. Birimizi azarlayacağı zaman; "Alnı toprak olasıcaya ne oluyor?" derdi.[498]

حدثنا محمد بن حميد الرازي حدثنا سلمة بن الفضل حدثني محمد بن إسحاق بن عبد الله بن أبي بكر عن عمرة عن عائشة رضي الله عنها قالت : **استأذن رجل على النبي صلى الله عليه وسلم فقال : بئس ابن العشيرة فلما دخل باسطه فقلت**

---

[496] Kitabus Samt(682) Ahmed Bin Acibe Takyidat(v.11) sahih.
[497] Kitabus Samt(683) Buhari(4/168) Ebu Davud(3/320) Tirmizi(5/600) Ahmed(6/257) Beyhaki(3/207) hasendir.
[498] Kitabus Samt(685) sahihtir.

: يا رسول الله سمعناك وما تقول ؟ قال : يا عائشة دخل بيتي والله لا يحب الفاحش المتفحش

474- Aişe r.a.'dan; "Birisi Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in yanına girmek için izin istedi. Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem onun hakkında;

"Kavminin ne kötü bir mensubu" dedi. İçeri girince de ona güleryüz gösterdi. Dedim ki;

"Ey Allah'ın Rasulü! Söylediğini işittik" bunun üzerine şöyle buyurdu;

"Ey Aişe! Evime geldi. Şüphesiz Allah edepsiz konuşmaları ve edepsiz konuşanları sevmez."[499]

حدثنا محمد بن حميد حدثنا سلمة حدثني محمد بن إسحاق عن صالح بن كيسان عن عبيد الله بن عبد الله عن أسامة بن زيد رضي الله عنه قال : سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول : **إن الله لا يحب الفاحش المتفحش**

475- Usame Bin Zeyd r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim;

"Şüphesiz Allah edepsiz konuşmaları ve edepsiz konuşanları sevmez."[500]

حدثنا الحسن بن محبوب حدثنا إسحاق بن سليمان الرازي قال : سمعت أبا جعفر يذكر : عن الربيع بن أنس قال : **مكتوب في الحكمة : من يصحب صاحب السوء لا يسلم ومن يدخل مدخل السوء يتهم ومن لا يملك لسانه يندم**

---

[499] Kitabus Samt(686) Hasen ligayrihi. Daha önce tahrici geçti.
[500] Kitabus Samt(687) isnadı ceyyiddir. Daha önce tahrici geçti.

476- er-Rabî Bin Enes r.a.'den; "Hikmette şöyle yazılıdır;

"Kim kötü arkadaşla sohbet ederse selamette kalamaz. Kim kötü bir yere girerse itham edilir. Kim de diline sahip olamazsa pişman olur."[501]

حدثني علي بن إبراهيم اليشكري حدثنا يعقوب بن محمد الزهري حدثنا المغيرة بن عبد الرحمن عن عبد الرحمن بن عمر بن حفص عن ربيعة بن عطاء قال : **قلت عند القاسم بن محمد** : **قاتل الله محمد بن يوسف ما اجرأه على الله قال** : **هو أذل وألام من أن يجترئ على الله ولكنها الغرة قل : ما أغره بالله ؟ ! !**

477- Rabîa Bin Atâ dedi ki; "el-Kasım Bin Muhammed'in yanında;

"Allah Muhammed Bin Yusuf'u öldürsün. Allah'a karşı ne kadar da cüretli" dedim. O da dedi ki;

"O, Allah'a karşı cüret etmekten daha alçak ve daha rezildir. Fakat o gafilce aldanıyor. Şöyle söylemeliydin;

"Allah ile nasıl da aldanıyor!"[502]

حدثني الثقة الحسن بن سعيد الباهلي قال : **لم يقل عبد الله بن المبارك رحمه الله مثل هذين البيتين:**

)تعاهد لسانك إن اللسان ... سريع إلى المرء في قتله(

)وهذا اللسان بريد الفؤاد ... يدل الرجال على عقله

---

501 Kitabus Samt(688) hasendir. Daha önce geçti.
502 Kitabus Samt(689) el-İthaf(7/578) hasendir.

478- el-Hasen Bin Said el-Bahilî'den; Abdullah bin el-Mubarek r.a. şu beyitlerden daha güzeliyle misal getirmedi;

"Dilini koru zira dil, kişiyi öldürmekte süratlidir,
Dil kalptekinin habercisidir, kişilerin aklının delilidir."[503]

أنشدني الرياشي:

(:لسان الفتى سبع عليه شذاته ... وإلا يزع من غربه فهو آكله)

)وما العجز إلا منطق متنوع ... سواء عليه حق أمر وباطله

479- er-Rayaşî bana şu şiiri söyledi;

"Yiğidin dili, kendisinin kurdudur,
Onu güçten düşürür yiyerek,
Türlü konuşmak gibi acizlik yoktur,
İşin doğrusu ve bâtılı onun için eşittir."[504]

وحدثني سلمة أنه حدث عن ابن وهب عن عياض بن عبد الله قال : **كان يقال : إن الرجل ليطغى في كلامه كما يطغى في ماله**

480- Iyaz Bin Abdullah (el-Fihrî)'den; "denilirdi ki;

"Şüphesiz kişi, malında taşkınlık ettiği gibi konuşmasında da taşkınlık eder."[505]

أنشدني أبو جعفر القرشي :

(استر العي ما استطعت بصمت ... إن في الصمت راحة للصموت)

---

[503] Kitabus Samt(695) isnadı sahihtir.
[504] Kitabus Samt(696)
[505] Kitabus Samt(698) İbn Vehb Cami(1/61) sahih isnad.

(واجعل الصمت إن عييت جوابا ... رب قول جوابه في السكوت)

481- Ebu Cafer el-Kuraşî bana şu şiiri söyledi;

Cahilliği gizle, gücün yettiği kadar susmakla,
Şüphesiz sessizliğin rahatı vardır susmakta
Susuver, cevap vermekten aciz kaldığında
Nice söz vardırki, onun cevabı suskunlukta"[506]

حدثنا محمد بن يحيى بن أبي حاتم قال سمعت عبد الله بن داود يقول سمعت الأعمش **يقول السكوت جواب**

482- Abdullah Bin Davud'dan; "el-A'meş r.a.'ı şöyle derken işittim;

"Susmak cevaptır."[507]

حدثني محمد بن عبد العزيز بن أبي رزمة أنبأنا النضر بن شميل عن صالح بن أبي الأخضر قال : **قلت لأيوب أوصني ؟ قال : أقلل من الكلام**

483- Salih Bin Ebil Ahdar dedi ki;

"Ebu Eyyub'a bana tavsiyede bulun" dedim.

"Konuşmanı azalt" dedi.[508]

---

[506] Kitabus Samt(704) Suyuti Husnüs Semt(3/b) makbul.
[507] Kitabus Samt(705) İbni Hibban Ravzatul Ukala(s.120) sahih.
[508] Kitabus Samt(706) sahih.

حدثنا حسين بن علي حدثنا عبيد الله بن موسى عن إسرائيل عن أبي يحيى عن مجاهد عن ابن عباس رضي الله عنهما قال : **إذا أردت أن تذكر عيوب صاحبك فاذكر عيوبك**

484- İbni Abbas radıyallahu anhuma dedi ki;

"Arkadaşının ayıplarını anlatmak istediğinde kendi ayıplarını hatırla."[509]

حدثنا حسين بن علي حدثنا عبيد الله بن موسى حدثنا إسرائيل عن أبي يحيى عن مجاهد رحمه الله : **{ ولا تلمزوا أنفسكم] {سورة الحجرات 11] قال** : **لا يطعن بعضكم على بعض**

485- Mücahid r.a. "**Kendi kendinizi ayıplamayın**"(Hucurat 11) ayeti hakkında dedi ki;

"Birbirinize hakaret etmeyin" demektir."[510]

حدثني الحسن بن الصباح أنه حدث : عن عباية بن كليب قال : أتاني مؤمل الشاعر فقال : **قد علمت أنك لا تروي شعرا ولكن اسمع هذه الثلاثة أبيات إذا سافهك لئيم أبدا فامتثلها له ولا تجبه:**

)إذا نطق السفيه فلا تجبه ... فخير من اجابته السكوت(

)لئيم القوم يشتمني فيحظى ... ولو دمه سفكت لما حظيت(

فلست مشاتما أبدا لئيما ... خزيت لمن يشاتمني خزيت(

509 Kitabus Samt(710) hasendir. Daha önce geçti.
510 Kitabus Samt(711) isnadı hasendir. Daha önce geçti.

486- Abaye Bin Kuleyb'den; Müemmel eş-Şair bana geldi ve dedi ki; "Senin şiir rivayet etmediğini biliyorum. Lakin şu üç beyiti bir dinle, eğer alçağın biri seni aşağılarsa, ona bununla misal vermeye başla başka cevap verme;

"Alçak konuşursa ona cevap verme!
Susmak hayırlıdır onu cevaplamaktan
Kavmin alçağı bana sövdü de yükseldi
Şayet kanı dökülseydi yükselemezdi
Ben de söverek alçalmaya başlayamam
Utanırım, bana söven kimse için utanırım."[511]

حدثنا الحسين بن جنيد حدثنا شعيب بن حرب حدثنا علي بن مسعدة حدثنا رياح بن عبيدة قال : **كنت عند عمر بن عبد العزيز رضي الله عنه فذكر الحجاج فشتمته ووقعت فيه قال : فنهاني عمر وقال : مهلا يا رياح فإنه بلغني : أن الرجل يظلم بالمظلمة فلا يزال المظلوم يشتم الظالم وينتقصه حتى يستوفي حقه ويكون للظالم الفضل عليه**

487- Riyah Bin Ubeyde'den; "Ömer Bin Abdulaziz r.a.'ın yanında idim. El-Haccac (Zalim Haccac)'dan bahsedildi ve ben ona söverek hakkında kötü konuştum. Ömer r.a. beni nehyederek dedi ki;

"Yavaş ol ey Riyah! Zira bana şöyle bir şey ulaştı; "Şüphesiz kişi birisine zulmeder, mazlum da zalim sövmek ve onu kötülemek suretiyle hakkını almaya devam ederse, zalim ondan üstün olur."[512]

---

[511] Kitabus Samt(715) İbn Hibban Ravzatul Ukala(s.140) sahih.
[512] Kitabus Samt(716) sahih isnad. Daha önce geçti.

وحدثني محمد بن حاتم حدثنا ابو إسحاق الطالقاني عن بقية عن مسلم بن زياد قال : **كان عبد الله بن أبي زكريا لا يكاد أن يتكلم حتى يسأل وكان من أبش الناس وأكثرهم تبسما**

488- Müslim Bin Ziyad dedi ki; "Abdullah Bin Ebi Zekeriya kendisine sorulmadıkça neredeyse hiç konuşmazdı. Bununla beraber o, insanların en neşelisi ve en çok tebessüm edeni idi."[513]

وحدثني محمد بن حاتم حدثنا أبو إسحاق الطلقاني أنبأنا عبيدة ابن الوليد بن سليمان بن أبي السائب قال : سمعت أبي يذكر قال : **كان عبد الله ابن أبي زكريا إذا خاض جلساؤه في غير ذكر الله رأيته كالساهي فإذا خاضوا في ذكر الله كان أحسن الناس استماعا**

489- Ubeyde İbnul Velid Bin Süleyman Bin Ebis Saib'den; "Babamı şunu anlatırken işittim;

"Arkadaşları Allah'ın zikrinden başka bir şeye daldığı zaman Abdullah Bin Ebi Zekeriya'yı görürdün. Allah'ın zikrine (ilim dersine) daldıkları zaman ise insanların en çok kulak vereni o olurdu."[514]

حدثنا يعقوب بن عبيد قال : قرأت على الحائط بالإسكندرية مكتوب:

(لعمرك ما للمرء كالرب حافظ ... ولا مثل عقل المرء للمرء واعظ)

(لسانك لا يلقيك في الغي لفظه ... فإنك مأخوذ بما أنت لا فظ

---

[513] Kitabus Samt(719)

[514] Kitabus Samt(720) hasendir. Daha önce geçti.

490- Yakub Bin Ubeyd bize şöyle anlattı; "İskenderiye duvarında yazılı olan şu yazıyı okudum;

"Kişiyi korumada Rabbi gibisi yoktur
Kişiye nasihatçi olarak aklı gibisi yoktur
Dilin seni günaha düşünce sözüyle savunamaz
O sert olmadığı için hesabı senden sorulacaktır"[515]

حدثني الحسن بن عبد العزيز حدثنا عمرو بن أبي سلمة عن سعيد بن عبد العزيز : أن عيسى ابن مريم عليه السلام قال : **إن من أعظم الذنوب عند الله تعالى أن يقول العبد : إن الله يعلم لما لا يعلم**

491- Said Bin Abdulaziz'den; Meryem oğlu İsa aleyhisselam dedi ki;

"Allah katında en büyük günahlardan birisi de kulun, olmayan bir şey hakkında;

"Şüphesiz Allah biliyor ki böyledir" demesidir."[516]

قال الحكم بن موسى حدثنا إسماعيل بن عياش حدثني عبد الله ابن دينار عن كلام الحكماء قال : **الصمت على خمس : على علم وحلم وعي وجهل وعظيمة ! !**

492- Abdullah Bin Dinar'dan; "Hikmet sahipleri derler ki; Susmak beş şeyden kaynaklanır;

"ilimden, ağırbaşlılıktan, acizlikten, cahillikten ve tahammülden."[517]

---

[515] Kitabus Samt(726) isnadı sahihtir.
[516] Kitabus Samt(727) el-İhya(3/122) el-İthaf(7/522) ravileri güvenilirdir.

حدثنا الحسن بن عبد العزيز حدثنا عمرو بن أبي سلمة عن زهير بن محمد عن العلاء بن عبد الرحمن عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه قال : **قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من الكبائر : استطالة الرجل في عرض رجل مسلم ومن الكبائر : السبتان بالسبة**

493- Ebu Hureyre r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kişinin Müslüman bir kimsenin namusuna dil uzatması büyük günahlardandır. Yine bir kötü söze karşılık iki kötü söz söylemek de büyük günahlardandır."[518]

حدثني إسحاق بن حاتم حدثنا محمد بن كثير عن الأوزاعي قال : **كان الحسن رحمه الله إذا قص القاص لم يتكلم فقيل له في ذلك فقال : إجلالا لله**

494- el-Evzaî r.a.'den; el-Hasen (el-Basrî) r.a. Kıssacı kıssa anlatırken konuşmazdı. Bu ona sorulduğunda;

"Allah'a saygıdan" dedi.[519]

حدثني عثمان بن صالح حدثنا أبو داود الطيالسي حدثنا المسعودي عن قيس بن مسلم عن طارق بن شهاب قال : قال عبد الله:

ليأتين على الناس زمان يأكلون بألسنتهم كما تأكل البقر بألسنتها:

---

517 Kitabus Samt(730) isnadı sahihtir.

518 Kitabus Samt(732) Ebu Davud(4877) Mütercim der ki; "Muhakkik Necm Abdurrahman Halef bunun isnadının Hasen olduğunu söyledi. Şeyh Elbani Daifu Ebu Davud'da(1039) buna zayıf dediyse de, hadisin başka rivayet yollarını da dikkate alarak Sahihut Tergib'de(3/49) "sahih ligayrihi" demiştir."

519 Kitabus Samt(736) isnadı hasendir.

495- Abdullah (Bin Mesud) r.a. dedi ki; "İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, sığırın diliyle yediği gibi dilleriyle yiyecekler."[520]

حدثني عثمان بن صالح حدثنا سعيد بن عامر حدثنا جسر أبو جعفر عن خالد الربعي قال : **ثلاث احفظوهن عني وتعلموهن واحدة واحدة فإنكم لا تطيقوهن جميعا** : **ترك الكذب والغيبة والحلف**

496- Halid er-Rabiî dedi ki; "Şu üç şeyi benden ezberleyin ve birer birer öğrenin. Zira sizler hepsine güç yetiremezsiniz; Yalanı, gıybet, ve yemini terk etmek."[521]

حدثنا محمد بن حسان الأزرق حدثنا عبد الرحمن بن مهدي عن محمد بن مهزم عن محمد بن واسع قال : **رأى خليد العصري رجلا يلتفت عند الذكر فقال** : **وما عليك أن تكفأ فتنقى وتوقى**

497- Muhammed Bin Vâsi' r.a.'den; Huleyd el-Asrî birisinin ders esnasında başka tarafa döndüğünü gördü ve dedi ki;

"Ne oluyor da arınmak ve takva sana yetmiyor?"[522]

حدثني محمد بن إشكاب حدثنا ابي حدثنا مبارك بن سعيد عن محمد بن سوقة قال : قال عيسى ابن مريم عليه السلام : **دع الناس فليكونوا منك في راحة ولتكن**

---

[520] Kitabus Samt(737,728) Ebu Davud(4/301) Tirmizi(5/141) Ahmed(2/165) Mecmauz Zevaid(8/116) Elbani Sahiha(1/705-706, 2/568-569) hasendir.

[521] Kitabus Samt(738) isnadı sahihtir.

[522] Kitabus Samt(740) isnadı hasendir.

في نفسك منك في شغل دعهم فلا تلتمس محارمهم ولا تلتمس مذامهم وعليك بما وكلت به

498- Muhammed Bin Sûka'dan; "Meryem oğlu İsa aleyhisselam dedi ki;

"İnsanları bırakın sizden yana rahat olsunlar. Sen de kendi nefsinle meşgul ol. İnsanların mahremiyetlerini ve kötülüklerini araştırmayı bırakın. Sen kendi vazifenle ilgilen."[523]

حدثني علي بن إشكاب العامري حدثنا محمد بن عبيد الطنافسي قال : سمعت موسى السيلاني يسأل سفيان الثوري : **يا أبا عبد الله إن الله يبغض البيت اللحمين ؟** **قال** : **فقال** : **ليس هم الذين يأكلون اللحم ولكنهم الذين يأكلون لحوم الناس**

499- Muhammed Bin Ubeyd et-Tanafisî'den; Musa es-Seylanî'yi Süfyan es-Sevrî'ye şöyle sorarken işittim;

"Ey Eba Abdullah! Şüphesiz Allah eti çok olan evden nefret eder" bunun üzerine dedi ki;

"Onlar et yiyenler değil, (gıybet ederek) insanların etlerini yiyenlerdir."[524]

حدثني عبد الله بن محمد البلخي حدثنا مكي بن إبراهيم حدثنا حفص بن عبد الله عن عثمان بن عطاء الخراساني عن أبيه قال : **من اغتيب غيبة غفر له نصف ذنوبه**

---

[523] Kitabus Samt(743) ravileri güvenilirdir.
[524] Kitabus Samt(744) Kuşeyri Risale(s.74) isnadı sahihtir.

500- Atâ el-Horasanî r.a.'den; "Kim gıybet yaparsa gıybet ettiği kimsenin günahlarının yarısı bağışlanır."[525]

وحدثني عبد الله بن محمد قال : سمعت مكي بن إبراهيم قال : **كنا عند ابن عون فذكروا بلال بن أبي بردة فجعلوا يلعنونه ويقعون فيه و ابن عون ساكت فقالوابه : يا أبا عون أما تذكره لما ارتكب منك ؟ فقال ابن عون : إنما هما كلمتان تخرجان من صحيفتي يوم القيامة : لا إله إلا الله ولعن الله فلان يخرج من صفيحتي لا إله إلا الله أحب إلي من أن يخرج لعنه الله**

501- Mekkî Bin İbrahim dedi ki; "Bizler İbn Avn'ın yanında iken Bilal Bin Ebi Burde'den bahsedildi ve onu lanetleyip aleyhinde konuştular. İbn Avn ise sustu. Ona;

"Ey Eba Avn! Onun sana neler yaptığını anlatmayacak mısın?" dediler. Bunun üzerine İbn Avn dedi ki;

"Kıyamet gününde Amel defterimde ancak iki cümle çıkacaktır. O ikisi; "Allah'tan başka ilah yoktur" ve "Allah falana lanet etsin" cümleleridir. Amel defterimde "Allah'tan başka ilah yoktur" cümlesinin çıkmasını, "Allah falana lanet etsin" cümlesinin çıkmasından daha çok isterim."[526]

حدثني سلمة بن شبيب حدثنا عبد الرزاق حدثنا معمر عن ثابت عن أنس : أن رسول الله قال:

ما كان الفحش في شيء قط إلا شأنه ولا كان الحياء في شيء إلا زانه

502- Enes r.a.'den; Rasulullah Sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki;

---

[525] Kitabus Samt(745) isnadı Hasen.
[526] Kitabus Samt(746) el-İthaf(7/492) isnadı sahih.

"Edepsizlik herhangi bir şeyin içinde olursa mutlaka onu çirkinleştirir. Hayâ da her neyin içinde olursa mutlaka onu süsler."[527]

حدثني فضل بن إسحاق حدثنا أبو قتيبة عن المسعودي عن عون بن عبد الله قال:

لا أحسب الرجل ينظر في عيوب الناس إلا من غفلة قد غفلها عن نفسه:

503- Avn Bin Abdullah dedi ki; "İnsanların kusurlarına bakan kişi bunu ancak gafletten dolayı yapar. Zira kendi kusurlarından gafildir."[528]

حدثني فضل بن إسحاق حدثنا أبو قتيبة عن شعبة قال : سمعت معاوية بن قرة قال : **لو قلت للأقطع : فلان الأقطع كانت غيبة قال : فذكرت ذلك لأبي إسحاق فقال :صدق**

504- Muaviye Bin Kurre dedi ki; "Çolak bir kimse için;

"Falan çolaktır" desen gıybet olur. Bunu Ebu İshak'a anlattığımda;

"Doğru" dedi."[529]

حدثني فضل حدثنا أبو قتيبة حدثنا جرير بن حازم قال : ذكر محمد بن سيرين رجلا فقال : **ذاك الأسود ثم قال : أستغفر الله أستغفر الله اغتبته**

---

[527] Kitabus Samt(749) isnadı hasendir. Daha önce geçti.
[528] Kitabus Samt(751) isnadı Hasen. Daha önce geçti.
[529] Kitabus Samt(757) el-İthaf(7/541) sahih isnad.

505- Cerir Bin Hazım'dan; "Muhammed Bin Sîrîn birisinden bahsederken

"O siyahtır" dedi. Sonra dedi ki;

"Estağfirullah, Allah'tan bağışlanma dilerim, onun gıybetini ettim."[530]

حدثني فضل حدثنا أبوقتيبة عن الربيع عن محمد بن سيرين قال : **إذا قلت لأخيك من خلفه ما فيه مما يكره فهي الغيبة وإذا قلت ما ليس فيه فهو البهتان وظلم لأخيك أن تذكه بأقبح ما تعلم منه وتنسى أحسنه**

506- er-Rabîa'dan; Muhammed Bin Sîrîn dedi ki;

"Kardeşinin hakkında ardından onda olan bir şeyi söylersen bu gıybettir. Onda olmayan bir şeyle anarsan bu da iftiradır. Zulüm ise kardeşinin iyiliklerini unutup onda bildiğin çirkinlikleri anmandır."[531]

Allah’a hamd olsun kitap tamam oldu.

24 zilkade 1424/19.01.2004 Çubukâbâd/Ankara

[530] Kitabus Samt(758) sahih. Daha önce geçti.
[531] Kitabus Samt(759) İbnul Cevzî Sıfatus Safve(3/245) el-İthaf(7/541) İbni Vehb Cami(1/63) isnadı sahihtir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..........2
İBN EBİ'D-DÜNYÂ..........4
Hocaları:..........6
Talebeleri:..........6
Vefatı:..........7
Eserleri..........7
DİLİ KORUMAK VE SUSMANIN FAZİLETİ..........25
FAZLA KONUŞMAKTAN VE BATILA DALMAKTAN NEHİY..........56
KENDİSİNİ İLGİLENDİRMEYEN SÖZLERDEN SAKINMAK..........67
ÇEKİŞMENİN KÖTÜLENMESİ..........71
LAFI KÖŞELETMENİN KÖTÜLENMESİ..........77
HUSUMETİN KÖTÜLENMESİ..........80
GIYBET VE ONUN KÖTÜLENMESİ..........84
GIYBETİN İZAHI..........99
GIYBETİN CAİZ OLANI..........105
GIYBETİ EDİLEN MÜ'MİN KARDEŞİNİ SAVUNMAK..........111
SÖZ TAŞIYICILIĞIN KÖTÜLÜĞÜ..........116
İKİ DİLLİ OLMANIN KÖTÜLÜĞÜ..........123
ALAY ETMENİN YASAKLANIŞI..........127
GIYBETİN KEFFARETİ..........130
BÜTÜN İNSANLAR İÇİN İYİ KONUŞMAK GEREKİR..........133
MÜSTEHCEN KONUŞMANIN KÖTÜLÜĞÜ..........138
TELAFFUZU YASAKLANAN KELİMELER..........146
LANETÇİLİĞİN KÖTÜLÜĞÜ..........155
MİZAHIN KÖTÜLENMESİ..........162
SIR TUTMAK..........166
AZ KONUŞMAK VE DİLİ KORUMAK..........168
DOĞRULUK VE FAZİLETİ..........178
SÖZDE DURMAK..........182
YALANIN KÖTÜLÜĞÜ..........186
ÖVÜCÜLERİN KÖTÜLENMESİ..........228
ÖNCEKİ KONULARI KAPSAYAN BİR BÖLÜM:..........232